

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

	ÖYKÜ GÜNDEMİ	
Cemal Sakar	<i>Küçük Adam</i>	3
Necip Tosun	<i>Öykü Yazmanın Kuralları</i>	4
Berna Eren	<i>Gülüş ve Unutui</i>	6
	ÖYKÜLER	
Mihriban İnan Karatepe	<i>Aramızda</i>	10
Temel Karataş	<i>Rüveyda</i>	13
Güray Süngü	<i>Duvara Bakan Adama Bakan Adamlar</i>	16
Fikri Özgelikçi	<i>Giden...</i>	20
Hasibe Çerko	<i>Bir Köpeğin Güncesi</i>	24
Merve Koçak Kurt	<i>Suskunun Gizinde istanbul</i>	29
Murat Taşş	<i>Spirosun Denizi</i>	34
Selvigül Kandoğmuş Şahin	<i>Savrulan</i>	39
Mehmet Kahraman	<i>Zor Soru/Bir Oyun</i>	44
Osman Koca	<i>Parafize</i>	51
Yılmaz Yılmaz	<i>Dışarıda</i>	56
Yavuz Yıldırım	<i>Yola Çıkmak</i>	58
Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	60
DOSYA	ÇAĞDAŞ KÜRT ÖYKÜSÜ	
Ayhan Geveři	<i>Kürt Öykücülüğü</i>	62
Roşan Lezgîn	<i>Kirmancca (Zazaca) Kürtçesinde Öykünün Gelişimi</i>	65
Selman Dilovan	<i>Gül Ana</i>	70
Hesene Mete	<i>Çelişki</i>	77
Roşan Lezgîn	<i>Baba</i>	82
Murad Canşad	<i>Bostan</i>	83
Ayhan Geveři	<i>Gönül Çölündeki Aşk</i>	87
Sileman A.	<i>Mezarlığın Aşağısındaki Sokak</i>	94
Husein Muhammed	<i>Cin</i>	106
Hatice Mollakendî	<i>Karanlığın Kalbi</i>	110
	ÖYKÜLER	
Ayşe Aldemir	<i>Kırmızı Döngülerde Bir Semazen</i>	114
Emine Batar	<i>Sizinle Konuşmalıyım</i>	119
Ekrem Sakar	<i>Yankı</i>	121
Zeynep Hicret	<i>Cıralı Ayakkabı</i>	124
Esra Demirci	<i>Hiç</i>	127
Murat Çelik	<i>Kötü Şaka</i>	131
Mustafa Doğan	<i>Yol Düşleri</i>	134
Senem Asil	<i>Tehlikeli Oyuncak</i>	139
Pınar Çelik	<i>Dede</i>	142
Özlem Gürhan	<i>ilk Bozgun</i>	145
Nursel Güler	<i>Büyü</i>	150
Köçkön Saktanov	<i>Telgraf</i>	156
Asım Öz	<i>Özlem N. Yılmazla Öykü Üzerine Söyleşi...</i>	160
Mihriban İnan Karatepe	<i>Hikâyâtı Okumuşken</i>	166
Lütfi Bergen	<i>Ömer Seyfettin Hikayesinde islamcı Tavır</i>	171
Mahfuz Zariç	<i>Cahit Sıtkı Tarancının Öykülerinde Mizah ve...</i>	183
	ÖYKÜ KİTAPLIĞI	
Erdal Çakır	<i>Ayrıkotu</i>	186
Recep Ayık	<i>Zafer Yahut Hiç</i>	187
İsmail Sert	<i>O Yaz...</i>	188
Merve Koçak Kurt	<i>Diken Ucu</i>	190
Yavuz Yıldırım	<i>Çilesine şık</i>	191

OY KÜ

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 8 SAYI: 42 ARALIK-OCAK 2010-2011

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fiti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2
İskitler/ ANKARA

2011 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 45 TL.
Kurumlar İçin: 110 TL.
Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. fiti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2010

CEMAL SAKAR

KÜÇÜK ADAM

Edebiyat dünyamıza I. Yeniyle giren 'küçük adam', Sait Faik'in elinde tam bir mite dönüştü ve öykümüzün değişmez kahramanı, *esas oğlanı* oldu. I. Yeninin neye karşı bu tipi öne çıkardığı biliniyor, bunun üzerinden de durmanın var olanın üzerinden geçmekten başka bir anlamı olmayacak.

Has, saf edebiyat iddialarının insanı git-tikçe gündelik hayattan kopararak metafizik içinde buharlaştırmasına; insanın hayat için-deki sahici problemlerinden, içinde kıvranıp durduğu acı ve açmazlarından uzaklaştırma-sına karşı söz konusu tepki haklı ve yerin-deydi. Sanatın sanat için mi, yoksa halk için mi olması gerektiği tartışmalarından bir ka-çıştı aslında bu küçük adam miti. Çünkü tar-tışmalar, saf sanat mı yoksa toplumsal ger-çekler bağlamında mı yapılıyordu ve bu tar-tışmadan, aslında böylesine bir 'orta yol' çı-kacağı çok da düşünülmemişti.

Sait Faik'in ısrarla anlatadurduğu bu orta halli vatandaş, onun elinde öylesine güzel tah-kiye edilip şirinleştirildi ki neredeyse ondan kaçınmak mümkün olmadı. 70'li yılların sert ideolojik ortamlarında; 80 sonrasının içe dö-nük, dış dünyayı hafifseyen egemen anlayışın-da bile her zaman akacak bir mecra buldu.

19. yy'ın dünyaya, insan ilişkilerine mü-dahil olan kahramanı yavaş yavaş geri çeki-lerek yerini bu orta yolcu, orta halli küçük adama bıraktı. Aslında küçük adamın, yaşa-nan toplumsal değişimleri, çatışmaları, ayrıl-maları, kopmaları temsil ettiği söylendi ya da bu toplumsal sorunlar küçük adam üzerinden verilmeye çalışıldı. Ancak sorunlar, küçük adamın taşıyamayacağı kadar büyüktü ve o, bu sorunların altında ezilmemek için direndi.

Küçük adamın direnci karşısında öykücü-ler, yaşanan toplumsal sorunları genellikle alt-metin ya da ikinci, üçüncü katman olarak ver-meyi seçtiler. Böyle yapmakla, bir zamanlar

M

ÖYKÜ GÜNDEMİ

çokça korkutuldukları mesaj verme/vermeme problemini de aşmayı umuyorlardı. Çünkü son yirmi yıldır dünyada çok büyük, akıl almaz vahşetler yaşıyordu; bu boyuttaki vahşetleri anlatabilmek gerçekten edebiyatın gücünü aşıyor gibiydi. Yaşananları bırakın anlatmayı, bir insan olarak yazarın öncelikle havsalası almıyordu; çünkü olan şeyler, olabilecek şeyler değildi; olsa olsa bir simülasyondur.

Öykümüz açısından 90'lı yıllardan sonraki gelişmelere baktığımızda; 80 Kuşağının öykünün başına bela ettiği içe dönük, sebezize sızlanan, tutunamayan, yalnızlık ve cinsellik içinde kıvrılan marazlı insan tipinin yavaş yavaş terk edildiğini görebiliriz. Öykü yeniden asli mecrasına oturuyor, yeneden yüzünü hayata, hayat içindeki insana çeviriyor. Ancak bu umutlu çıkışın önündeki önemli tehlikelerden biri küçük adam mitidir. Çünkü 1990/2000'lerden sonra öykümüz kendi gününde yaşanan vahşetle yüzleşmek yerine, daha çok eski darbeler üzerinden yenilmişliği; yenilenler üzerinden de 2000 sonrasının dünyayla her anlamda eşgüdümlü bir hale gelen ülkemizdeki değişmeyi anlatmayı deniyor. Bu durum hem tuhaf bir nostalji yaratarak güne katlanmayı mümkün hale getiriyor; hem de çağın tanıklığına soyunan yazar için toplumsal sorunlara el atmış olma duygusunun tatminine dönüşüyor.

Küçük adam, esas oğlan olarak öykülerdeki yerini koruduğu için öyküdeki dil dünyası da ona uygun olarak seçiliyor. Oysa bu dil dünyası/dil dağarcığı yaşanan vahşetleri, sömürüyü, zulmü anlatmaya elverişli bir dil sunmamaktadır yazara. Sadece toplumsal sorunlara değindiği duygusunu yaşattığı için kendini çağına, dönemine karşı sorumlu hissedene öykücülere afyonvari bir tatmin duygusu sağlıyor. Küçük adam, asıl sorunlarla yüzleşmeyi geciktiriyor, öteliyor; her şey onun küçük dünyasında olup bitiyor. Bu dünya öylesine küçük ki onun bireysel fırtınaları bile o dünyada büyük tufanlara dönüşebildiği için öykücülerin gözünü boyuyor.

Bir dönem, bu orta karar karakter ve dünya edebiyatımıza nasıl yeni bir soluk getirdiyse; şimdilerde de edebiyatımızın 80 sonrası hastalığından kurtulması bakımından yeni bir soluk getirmektedir. Ancak bu küçük adam, öykücülerimize yeniden hayata dönmeyi hatırlatması bakımından önemli olmakla birlikte, hayat içindeki binlerce hatta milyonlarca insanın maruz kaldığı baskıyı ve sömürüyü onun gözünden anlatmanın imkansız olduğu bilinmelidir. Şimdi öykümüzden beklenecek olan, kendi içinden çıkarak marazlarından sıyrılan ve yeniden hayata dönen insanın, bütün dünyada yaşanan kısımlarla yok edilişlerle yüzleşmesini anlatmasıdır.

NECİP TOSUN

ÖYKÜ YAZMANIN KURALLARI

Öykü, tarihsel serüveni içinde, her sanat gibi sürekli kendi kendisiyle hesaplaşma, yüzleşme, yenilenme süreci yaşamıştır. Anlatımın daha etkin, tutarlı, vurucu olabilmesi için yapı, biçim, ses peşinde koşan öykücüler; keşif, dönüştürme, inşa hareketiyle yeni biçimler, yeni imkânlar aramışlardır. Yaratıcı etkinliğin doğası da budur zaten: kuralları, beğenileri, oluşları sürekli sorgulamak. Bu süreçte öykücüler, bazen şiirin (imge/akıcılık/anlam yoğunluğu), bazen resmin/sinema'nın (gösterme/kurgu), bazen de müziğin (ritim) olanaklarından yararlanarak öykünün evrenini genişlettiler. İnsanı, hayatı, eşyayı kimi açık ve yalın, kimi kapalı ve soyut yansıtırma yoluna gittiler.

Birbirinden farklı coğrafyalarda yaşayan kurucu, dönüştürücü öncüler, öyküye yeni anlayışlar, yeni bakış açıları kazandırırken öykü poetikasına kaynak oluşturacak ürünler verdiler. Bu süreçte, olay öyküden, durum ve atmosfer öyküsüne; portre öykücülüğünden soyut/simgesel öykücülüğe; bilinç akışı ve çokseslilik denemelerinden postmodern öykücülüğe geniş bir çeşitlilik sergilendi. Bu

H E C E Ö Y K Ü

yapısal değişim serüveni, bir bakıma öykünün estetik özerklik serüvenidir de. Öykü, ilk dönemlerde özellikle gazeteci öykücüler aracılığıyla "magazin" yönü ağır basan bir anlayışla yola çıktı. "Deneme hikâyeciliği" ve "portre hikâyeciliği"ne yaslı bu anlayış, modern öykünün ilk acemi adımlarıydı. Bu öyküler, kısa yazmanın parlak geleceğini işaret etmekle birlikte yazınsal bir tür olmanın gereklerinden uzak bir yapı sergiliyordu. Çünkü estetik unsur, içeriğe göre oldukça geriplandıydı. Ancak, modern öykünün ilk ciddi duraklarından biri "olay öykü" oldu. Maupassant adıyla simgeleşen bu yönelimle öykünün özerkliğinin temelleri atıldı. Genç yazınsal tür olan öykünün sevilmesinde, okur karşısında anlam kazanmasında "olay öykü" anlayışının katkısı büyük oldu.

Çehov'la birlikte olaydan, konudan ziyade insanı ön plana çıkaran, onun psikolojisini yansıtan öyküler yazılmaya başlandı. Bu tür öykülerle birlikte klasik serim, düğüm, çözümlü kurgusu terk edilirken öyküler, insan ruhuna, onun ifade ettiği, edemediği alanlara yöneldi. Öykü, Çehov'dan sonra da gelişim ve yenilenme çizgisini sürdürdü. Zamanla dışsal eylem ve olaylardan çok, bir hâl, içsel serüven, öykücülerin gözde temaları oldu. Yazarlar olaydan hiç bahsetmeden, olayın anlatıcıda yarattığı izlenimleri, etkileri, çağrışınılan öyküleştirmeye başladılar. Ardından biçimsel denemeler ve soyut, sembolik yaklaşımlarla oluşturuldu öyküler. Öykücüler, kimi insani tutum ve davranışları, güncelin ucuzculuğundan, kolay tüketiminden kurtarak evrenselleştirmek ve yarınlara taşımak için soyut, sembolik anlatımlara yöneldiler. Böylece öykü, biçim ustalıklarıyla ve soyut, gerçeküstü yaklaşımlarla yepyeni, mümbit bir alana girdi. Bu yönelimin sayısız başyapıtları verildi. Bu estetik arayışın ilk somut göstergesi dile bakış oldu. Dil ile oynamak, dilin olanaklarını zorlamak ve metinsel başarılarla ulaşmak, öykücü için kaçınılmaz hâle geldi. Bu denemeler bir anlamda öykünün biçimsel arayışlar için ne kadar uygun bir tür olduğunu

da ortaya koyuyordu. Öykü bu süreçte tüm sanatlarla ve disiplinlerle yoğun bir ilişki içerisinde girdi: Müzik, resim, fotoğraf, şiir, roman, felsefe... Artık bilinç akışı, yeni roman, gerçeküstücülük, varoluşçu yaklaşımlar, bütünü gerçekçilik ve postmodern tutum öyküde değerlendiriliyordu. Bir başka ifadeyle öykü, ilk dönemlerdeki gazeteci-hikâyeci tavrından, artistik arayışlara, oradan da çok özel biçimsel denemelere uzanıyordu.

Sanatta statik, değişmez denilen kurallar zamanla yıkılıyor, türler yeni alanlara açılıyor. Kaldı ki öykü, tıpkı diğer yazınsal türler gibi kuralları belirlenmiş, durağan, indirgenmiş, sabitlenmiş bir tasavvur değil, duygusal/dilsel/zihinsel sürekli bir yaratım sürecidir. Öykünün yönelimi ne olursa olsun kopmadığı tek şey yaşantıdır. Bu nedenle de akıp giden hayatı bir öykücü gözüyle kavrama, somutlama ve tanımlama çabası sürekli değişir.

Bütün bunlar bir bakıma gerçeğin ne denli çok yönlü olduğunun da göstergesidir. Kuşkusuz her sanatçı, yaşadığı deneyleri karşılayıp onu sanat katına yükseltecek estetik, dil ve biçim arayışı içerisinde olacaktır. Bu da sürekli değişimi zorunlu kılar. Bu nedenle kuramlar, kurallar geçici, yapıtlar ise her zaman kalıcıdır. Kuşkusuz kurama göre, kurallara göre sanat yapılamaz, yapılmamalıdır. Zaten güçlü yapıtlar, kendilerini bir "edebiyat modeli" olarak sunar. Edebiyatta başkalarına benzemek değil, benzememek; kendi olmak, özgün olmak temel hedeftir. Bu bir yaratı coşkusudur. Yazı elbette bireysel bir etkinliktir. Kendi yolunda ilerlemek, özgün ve yeni olmak pek çok yazarın ortak arzusudur. Yazar her durumda biçim ve içerikle kendi olmak ister. Ne var ki birikimi bilme, öncülleri tanıma ve anlamlandırma da küçümsenmemelidir. Edebiyata ne getirdiğimizi bilmek için öncelikle nelerin var olduğundan haberi olmamız gerekir. Bir başka deyişle, yıkmak ve başkaldırmanın birinci koşulu neyi yıktığımızı, neye karşı çıktığımızı bilmekten geçer.

Öykü, her dönemde, hayatın akışı, anlamı ve ritmi üzerine söz alır. Bulunduğu çağ-

rafyanın dili, gerçekliği ve koşulları içerisinde de değişmez duyguları, o çağın, o anlayışın verileriyle yeniden, yeniden üretir. Çünkü amacı, deneyimi aktarmak ve hayatı, gerçekliği sorgulamaktır. Öykü, insanlığın çalkantılarla akıp giden varoluşsal macerasındaki dönüm noktalarını, kırılma anlarını kayda geçirmek ve bu anlara ilişkin doğru sorular sormak, karanlık yönlerine ışık olmak ister. Amacı her dönemde hayatın gizine ilişkin kalıcı fotoğraflar çekmektir. Bu süreçte dinleyen/okurun karşısına yeni bir dil, yeni bir söylem ve giderek yeni bir gerçeklikle çıkar. Bu anlamda öykü, tarihsel süreç içerisinde sürekli kendini yeniler ve çağının dilini konuşur. Kalıcı öyküler, gerçeğin "yeni dili"ni bulan metinlerdir. Hikâye anlatıcısının vakanüvisten farkı tam da budur: çıplak gerçeği aşip hakikati geleceğe taşımak. Böylece gerçeğin bin bir yüzü açık edilirken, yanlış bilinen olgular bir hikâyeye düzeltilir, yerli yerine konur. Öykü, sadece geçmişin birikimlerini aktarmakla kalmaz, geleceğe ilişkin olarak da söz alır. Bu anlamda öykülerin işlevi, her durumda hayata ilişkin bir tavır almak ona müdahale etmek olmuştur. Öyküler de, hayata ilişkin yeni bir ruh aktarır. Bu "yeni bir hayat" teklifidir. Bunu da yeni bir ses ve biçimle gerçekleştirir. Her yeni ses de elbette kendi edasını, biçimini, yankısını yaratır.

BERNA EREN

GÜLÜŞ VE UNUTUŞ

"Unutmak isteyen hızlanır, hatırlamak isteyense yavaşlar. Yavaşlığın düzeyi anının yoğunluğuyla doğru orantılıdır; hızın düzeyi unutmanın yoğunluğuyla doğru orantılıdır. Yavaşlıkla anımsama, hız ile unutma arasında gizli bir ilişki vardır. Bir şey anımsamak isteyen kimse yürüyüşünü yavaşlatır. Buna karşılık, az önce yaşadığı kötü bir olayı unutmaya çalışan insan elinde olmadan yürüyüşünü hızlandırır."

Kundera "Yavaşlık" romanında böyle di-
le getiriyor unutma ve hız arasındaki ilişkiyi.

Peki ama bu hız? Yaşantılanımızdaki bu hız ve suskunluk neden?.. Hep böyle mi olacak? Sahibinin görür görmez unuttuğu bir rüya gibi mi kalacak her şey?

Yaşayan ve yaşadığını unutmayandır şimdi bir sözü olan. Evet ama...

Bir aşk, bir acı, bir kayıp, bir sevgili, bir hayal kırıklığı, küçük düşüş, kendiyle yüzleşme, reddediliş, aynaya bakış? Ya da bir başını öne eğiş, zavallılık, yetersizlik, kabulleniş, düşüş... Bir... Ne? Neyi böyle delice unutmak istiyoruz? Neyi çoktan unuttuk? Geçmiş mi, vicdanı mı? Yoksa ikisini de mi?

Daha da kötüsü; unutmak yerine hiç bilmemeyi seçtik? Savaşlar, bombardımanlar, tecavüzler, göçler, işkenceler? Başka neler?

Aldığı yolu görmeden önünü görmeye çalışan. Hep önüne baktığı için geçmişine kör: Biz, unutmaya dünden gönüllüler. Birlikte yürüyüp bir sapağa geldik, sonra vedalaştık bir yol ayrımında. Geçmişten gelen bir gölge, kederli bir ağırlık, eskimiş, karanlık, gizli saklı, bir kahır taşıdık sırtımızda. Birlikte yürüdük. Sonra hemen unutmak için geçmişi oluşturduk. Böylece unuttuk. Terk ederek, edilerek, bıkarak, bırakarak, üzülpüzerek, kederlenip keder vererek, gülerek, acıyarak, acıdan olduğumuz yere mihlanarak, gülümseyerek, unuttuk, hızlanarak. Sonrası kalabalıklar arasında anımsayışı anlatan kısacık bir susku; içli, hüznü dolu bir gülümseyiş, bir iç çekiş... Sonra... Sonrası gülüş ve unutuş.*

El ele verip cilaladık maziye ve kalabalıklar arasında unuttuk. Böylece değiştirdik gerçeği ve böylece kayboldu utanç. Hatırlayanlar oldu. "Unut!" dedik onlara "Unut artık!"

"Unut! Yarına, yaşamana bak, zaman, hayat böyle, her şey böyle... Böyledir işte... Acıyı, utancı, kötülüğü, adiliği, hırsızlığı, arsızlığı, zulmü, zalimliği... Her, her şeyi unut.

Sen de yap: yarın dünden gelmiyormuş gibi.

Kabul et, devam et, yardım et: Sen de unut..."

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, Milan Kundera

H E C E Ö Y K Ü

YUNUS EMRE ANISINA "SEVGİ" KONULU ÖYKÜ YARIŞMASI

Eskişehir Valiliği ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından 2011 yılı Yunus Emre Haftası Etkinlikleri kapsamında Yunus Emre Anısına "Sevgi" Konulu Öykü Yarışması düzenlenmiştir.

KATILIM ŞARTLARI

1. Yarışmaya bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları katılabilir.

2. Yarışmaya gönderilecek eserlerin daha önce bir yerde yayımlanmamış, yayımlanmak üzere verilmemiş veya başka bir yarışmaya katılmamış olması gerekir.

3. Yarışmacılar yarışmaya ancak bir eserle katılabilirler.

4. Yarışmaya gönderilecek eserler en çok 7000 sözcükten oluşabilir.

5. Genel ahlaka, yasalara ve yarışma konusuna aykırı içerik barındıran eserler yarışma dışı bırakılır.

6. Eserler 12 punto, 1,5 satır aralığı ve Times New Roman karakterinde A4 kâğıda 6 nüsha halinde hazırlanacaktır. Eserler elden veya posta yolu ile Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne teslim edilecektir.

7. Yarışmaya gönderilecek eserlerde yarışmacıları belli edecek hiçbir işaret konmayacak yalnızca bir rumuz eklenecektir. Yarışmacının kimliği, açık adresi, telefonu, kısa özgeçmişi ve bir fotoğrafı ayrı bir zarfa konularak üzerine yalnızca rumuz yazılacak ve eserle birlikte büyük bir zarf içinde gönderilecektir. Ayrıca eserlerin kayıtlı olduğu bir CD de bu zarfın içine konulacaktır.

8. Yarışmaya gönderilen eserler hiçbir şekilde geri gönderilmeyecektir. Eser sahipleri hiçbir hak iddia edemeyeceklerdir.

9. Yarışmaya katılıp ödül kazanan eserlerin her türlü yayım hakkı, yarışmayı düzenleyen kurumlara aittir. Söz konusu eserlerin yayımlanması halinde ayrıca telif ücreti ödenmeyecektir.

10. Yarışmada birincilik, ikincilik, üçüncülük ve üç adet de teşvik ödülü verilecektir.

11. Yarışmaya katılanlar, bu şartların tamamını kabul etmiş sayılırlar.

12. Yarışmaya Eskişehir Valiliği ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi çalışanları ile jüri üyelerinin birinci dereceden yakınları katılamazlar.

YARIŞMA TAKVİMİ

Eserleri Son Gönderme: 1 Mart 2011

Jüri Üyelerinin Değerlendirmesi:

1 Nisan 2011

Sonuçların İlanı ve Ödül Töreni:

6 Mayıs 2011

JÜRİ ÜYELERİ

1. Prof. Dr. Turan KARATAŞ
(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

2. Prof. Dr. Erdoğan BOZ
(Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

3. Doç. Dr. Hilmi UÇAN
(Aydın Kocatepe Üniversitesi)

4. Doç. Dr. Mehmet Narlı
(Balıkesir Üniversitesi)

5. Sadık YALSIZUÇANLAR
(Eleştirmen/Yazar)

ÖDÜLLER

Birinci : 3000 TL

İkinci : 2000 TL

Üçüncü : 1000 TL

Teşvikler : 5x500 TL

Ayrıntılı bilgi için: <http://www.yunussemre.gov.tr/anasayfa.asp>

İSTANBUL'UN KİTABI

İNGİLTERE'DE

İstanbul'a dair, 10 öykünün yer aldığı The Book Of Istanbul (İstanbul'un Kitabı) adlı kitap İngiltere'de yayımlandı. British Council'ın, Türk - İngiliz kültürel işbirliğinin 70. yılı dolayısıyla destek sağladığı kitapta, Türker Armaner'in Kuyu, Murat Gülsoy'un Yazıyla İşaretlenmiş, Nedim Gürsel'in Mahmurçığı, Müge İplikçi'nin Bir Soru, Karin Karakaşlı'nın Sevaçya: İstanbul Gözlerin Kara, Sema Kaygusuz'un Birkaç Kişi, Gönül Kıvılcım'ın Erişmemek, Mario Levi'nin

H E C E Ö Y K Ü

Mösyö Moiz'i Ben Öldürmedim, Mehmet Zaman Saçlıoğlu'nun Dört Yol ve Özen Yula'nın Pars adlı öyküleri bulunuyor.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

MEHMET HARMANCI, MUHTEMEL MENKİBELER (Hece Yayınları, Ankara 2010, 41 öykü: Baba; Bekleyen; Dalgın; Doknuş Müziğinde Sade Bir Yaşam; Evlilik Kararı; Kimin Annesi Kimin Çocuğu; Neden Saçların Beyaz; Paruzi; Serin Serviler; Yağmur Yağıyordu; Yüzünü Unutan Adam; Zenginleme Duası; Böyle Buyurdu; Nietzsche; Biz de Ali'yi Severiz Hem de Nasıl; Çömez; Dumrul; Günah Kokusu; İntihar Eden Veli; Kentsel Dönüşüm ya da "Tevbeten Nasuha."; Sözü Çarenin Üçte Biri Görenle Sözü Çare Görenin Karşılaşması ya da Öykücünün Hikâyesi; Öyküyü Beklerken; Okurunu Arayan Öyküler; Son-Suz; Türkler Bant Der Kasete; Türklerin Felsefe Müktesebatı Üzerine; Muhayyel Bir Konuşma; Aşk; Her Ne Var Alemde; Eskidarı ile Tazebugdayın Hikâyesi; Hasbugday ile Darının Konuşması; Ahıyân-ı Rûm'dan Çarıkçı Hasan Usta'nın Çâr-Anâsır Libasın Bıraktığıdır; Gülistan Padişahı ve Kamış'ın Hikâyesi; Hurafe'nin Hikâyesi Kassandra'nın Nesi; Türbe Ziyareti; Padişahın İtleri ve Onlara Pay Ettiği; Kemiklerin Haberidir; Şeb-i Arûs; Hızır Bulundu; İlim Bir Nokta)

GÜRAY SÜNGÜ, DELİ GÖMLEĞİ (Hece Yayınları, Ankara 2010, 12 öykü: Kaçacak Yer Yok; Rüyalarımla Gül Kokusu; Sizi Görmeliydim; Umudumsunuz; Korku; Yaşayabiknek; Geceyarısı Yarım Gece; Bir Zamanlar Samatyada.; Dokunabildiğim; Tutku; İki Yüz On Yedinci ya da Hiçkimse; Deli Gömleği)

GÖKHAN ÖZCAN, SERÇE PARMAĞI (April Yayınları, Ankara 2010, 22 öykü: İçinden Geçen; Büyük Yalan Kulübü; Ölü Prenses ve Yedi Cüceler; Ağır Uyku; Kalp Yetmezliği; Çatlak; Yalan Dünya; Harfiyen Uyum; Safra Kesesi; Monolog; Ada; Robinson; Binyıllık Yalnızlık; Gelip Geçen-

ler; Serçe Parmağı; İade-i Mektup; Kafakurdu; Ayar; Sensiz Benli; Kelebek Sırtması; Yağmursun; Cânân)

GÜZİDE ERTÜRK, DÜŞEŞ (Merdiven Kitap, İstanbul 2010, 20 öykü: Geçersiz Culus; Leziz Bir Vespa Crabro; Halil; Kar Rüzgârı; Kedinin Şarkısı; Düşeş; Fransız Danteli; Sarıkız'ın Defteri; Ölüm Kalım Me-selesi; Son Dakikada Penaltı; Aziz Matthew Katedrali'nde Bir İblis; İkballer Koşuşu; Üç Vakte Kadar Ölüm; Ekmek'ü-l Küpeha; Tek Kişilik Gösteri; Elden ele Ayakkabı; İhtiyarın Bebekleri; Püsküllü Bela; Kukla Hüsnü; Kul Homeros ve Gökten Düşen Tanrılar)

BİRSEN FERAHİ, O YAZ... (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, 9 öykü: Bir Deli Heves; Kabul Günü; Karakaya; O Yaz...; Kimya Dersi; Ahsen Abla; Çilingir; Kayıt Dışı; Koza)

DÜNYAYI SEYRETMEK İÇİN BİR YER (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, 15 öykü: Giriş; Karanlık; Tekneler; Kaza; Gelidonya; Fırtına; Beyaz; Bekçi; İskenderiye; Yağma; Boğaz; Gece; Taşkıburnu; Notlar; Deniz Feneri Gezi Notları)

İSMAİL POLAT, HAZAR İLE ÇAĞRI (Kora Yayınları, İstanbul 2010, 60 öykü: Yaşanmış öyküler; Murtaza ile Çağrı; Hazar Göçün İçinde; Aşk Nedir?; Çağrı'nın Aşkı; Hava 1; Hava 2; Hava 3; Hava 4; Hava 5 Siyaset Havası; Hava 6 Batı'ya Açılım Havası; Suphi'nin Havası; Kurban Baramı Duası; Kılıklı Suphi'nin Dağ Duası; Kılıklı Suphi Namazda; Kılıklı Suphi Şantiyede; Kılıklı Suphi Ayı Rolünde; Çavuş Uyandığında Ayı Mayı Yoktu; Avrat Rehin; Kılıklı Suphi'nin İstanbul Yaşamı ve Babası; Gün Kapı Tak Tak Vuruyor; Bala Fındık Teyzenin Geçmişi; Demli Çaylar Fırt Fırt!; Bala Fındık Teyzenin O Güzel Öyküsü; O Güzel Öykü; O Güzel Öyküye Devam; Hikâyeye Devam; Muhabbet Derin; Kim Daha Güzel?; Biri Yaşar, Biri Yazar; Nasıl Biri?; Unutulmayan Hikâye; Çağrı Uyumuş Gibiydi; Hazar'ın Gamzeleri-ne Devam; Güvercinin Kanatları Vurdu Serin Serin; Göçmen Kuşlar; Mise Can Kulak-

la Dinliyor; Mise'nin Kulaklarının Arasına Su Girmiş; Yeni Bir Gün; Son Cümle Bahçe Kapısında; Son Gece; Nehir Hanım Geliyor; Saklanacak İpek Yazma; Bala Fındık'ın Aşk Hayali; Güvercin Yine Geliyor; Yatma Saat; Hangi Oda Kimse?; Seni Seven Mise; Çağrı Derin Uykuda; Yeni Bir Gün; Çağrı Hazar'a Gidiyor; Aşk Ortasında Dört Gönül; Ayrılış; Son Karar; 3 Mart 1964/Gurbet Treni; Gül Kolonyası; Sirkeci Garı; Çağrı'nın Yari; Hazar'ın Son Mesajı; 7 Haziran 2007/Hazar Yaşıyor Gibiydi; Son Söz)

MELİKE UZUN, ATEŞ ÖYKÜLERİ (Kanguru Yayınları, Ankara 2010, 11 öykü: Ateş Öyküleri; Ben Sumru; Sumruya Tanıklık; Fuşya; Lanetli Günler; Yok Oluş; Kafadaki Film; Bazı Yanlışlar; Dolunayda Mektup; Bok Çukurunda Şiir; Gerçek Düş)

MURAT GÜLSOY, TANRI BENİ GÖRÜYOR MU? (Can Yayınları, İstanbul 2010, 19 öykü: 74 Mercedes; Hayatım Yalan; Karanlıkta; Kendi üzerine Kapanan Köle Hakkında; Yazıyla İşaretlenmiş; Kuşku; iki film Devamlı; Bize Kuş dili Öğretili; Zihninin Yangın Yeinden Kurtarılmış Parçalar; Şaire Mektuplar; In Medias Res; Genleşen Kafka Metni; ekici; Yazı Çölü; Kadının üç Hali; Konuşan Sözlük; Yaşamsal Geometri; Her Şey Başa Dönüyor; Tanrı Beni Görüyor mu?)

BEHÇET ÇELİK, DİKEN UCU (Can Yayınları, İstanbul 2010, 14 öykü: Dolabın Kapağı; Tutmayan Maya; Gecede Tuhaf Gölge; Kasti Faul; Diken Ucu; Kaldığımız Yer; Sağdan Say İki... Soldan Say Üç...; Sallana Sallana; Dua; Ars Longa Vita Brevis; Canberra Gemisi; Kayıslar; Çok Tanıdık, Çok Bildik; Kuantum Hikâye)

MEHMET BİLÂL, ÜVEY (Everest Yayınları, İstanbul 2010, 10 öykü: Üvey;

Goygoycu; Kırık; Ölümle İç İç; Bende Kalkanlar; 69; Uyarı Ateşi; 2 Film Birden; Drag Queen; Utanç)

MURAT DARILMAZ, YOLA DÜŞEN GÖLGE (Kanguru Yayınları, Ankara 2010, 14 öykü: Can Kenarı; Yola Düşen Gölge; Otel; Yolcunun Seyir Defteri; Otoyol; Bekleme Salonu; Zamanın Gölgesi; Güvercin Olayı; Son Cümle; Daire İçinde Bir Köşe; Vesikalık Düşler Fotoğrafhanesi; Cadde; Pansiyon; Saha)

EMİR KALKAN, KAYIP YÜZLER (Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010, 26 öykü: Kıyam; Ana; Şüphe; Kaos; Gizli El; Sırat; Sevgililer Günü; Ateş; Bedel; Düşman; Zuhur; Çiçekler; Şeytanın Arkadaşı; Namus; Hamal; Demokrat; Şeytan Çatlatan; Hazreti Yakup; Sebep; İz; Yeni Dünya; Sakallı Bek; Gâvur; Tekke Kafası; Safsata; Hoca Efendi)

SEVİNÇ ÇOKUM, AL ÇİÇEĞİN MORU (Kapı Yayınları, İstanbul 2010, 14 öykü: Buluşma; Nar Çiçeği Nasıl Kokar; Akşama Balık Var; Sazlık Ürperiyordu; Al Çiçeğin Moru; Ufak Tefek Bir Adam; Firak; Dünyanın Gurbet Hali; Kamaşma; Yağmur Öncesi Soluksuzluğu; Sıcak Yürek; İnce Teller; Sütanne; Yaşamak Bir Şiirdi Belki)

ZAFER DORUK, AY IŞININ BİLİR-KİŞİLİĞİ (Ava Yayınları, Mardin 2010, 18 öykü: Bir Uçumluk Kanat Lütfen; Ayçiçekleri; Gözlerimizin Isırdığı Adam; Soyka; Kaçak Elektrik; Düztaban Zöhre Yokuşu; Pantolon ve Aşk; Teyzem; Öksüz; Takıntı; Gıcır Gıcır Bilyeler; Kedi Sinek ve Komiser; Ay Işığının Bilirkişiliği; İpek ve Kelebek; Destan; Çal Dedim Klarnetçi Çocuğa; Horoz; Allah'ına Kadar Ömer)

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

ARAMIZDA

^Aramızda şöyle bir konuşma geçti:

Nasılsın, dedim.

Sonra .. .sınız diye düzelttim. Necdet bey, diye ekledim.

Burnunun dibine kadar mı girdim? Mimikleri düzensiz oynadı, bakışları avizeleri tur etti, duvarlardan aşağı süründü, düğün çelenklerini yokladı, kor-
ka korka gözlerime geldi ve durdu.

İyiyim, dedi, dudakları titreyerek...

Çocuklar geldi-onun çocukları- yeşil gözlü, kumral hepsi, olursa yeşil gözlü kumral olsun diyesiymiş de beni ona demişlermiş, olmaz demiş, erkek fatma gibidir o.

iki elinde iki pet bardakta çay, yanıma yaklaşıyor. Teşekkür ederim diyor, notların bana kadar geldi... Çayın birini uzatıyor. Arayıp bulmuşsun kitapları ve hangi aralık okudun da özetini çıkardın bilmem ki... Sağol, delikanlı kızsın vesselam. Çay mı avuçlarımı yakıyor yoksa birden içim mi ısınıyor, daha bir yudum almamışken çayımdan, bilemiyorum ki...

Parmaklarımı kıtlatıyorum, boğazımda acı bir tat.

Çocuklar tuvalete gidince karısı beş kişilik yer ayırmışmış. Koltuklardan birine kendisi oturmuş, birine çantası, bir diğerine montu, ötekine büyük çocuğun hırkası... En baştakine ufaklığın oyuncaklarını oturtmuş.

Büyük başarı.

Baştan altıncı koltukta da ben oturuyorum. İki yeşil gözlü, kumral kadın yan yana oturuyoruz. O da oturuyor.

Evli misiniz, diyor karısı. Gözlerinden gözlerime iki yılan yürüyor.

Hayır, diyorum. Canım acıyor.

Kısmet, diyor.

Sorulacak başka soru yok muydu?

Yokmuş.

Susuyor.

Boynumu içeri çekiyorum, ellerim dizlerimi kavramış tahiyyatta oturur gibi susuyorum bir an. Her gece ıssız yatağымda büzölüp yatar gibi varlığım gittikçe küçölüyor karşısında. Hacmim sanki daralıyor.

Akrabaydınız sanırım, diye sorsam. Evet amca çocuklarıyız, dese. Çok aramamış o zaman seni, desem yüzüne yüzüne...

Yüzümü duvara dönüyorum. Gözlerimden yaşlar süzülüyor. Birkaç damla yaş da çayıma düşüyor.

Kitabın arasında bulduğum not:

Ne güzel kirpiklerin... sık ve uzun... uzun ve kıvrık... kıvrık ve kumral... kumral ve uçarı... iki kelime gibi... birbirini tekrar eden... bir abajur misali gözkapakların... kirpiklerin abajurun püskülleri ama hareketli...inip kalktıkça gözlerine değen ışığı kırıyor. iki sıra halinde, ömrümden iki uzun nefes gibi...gözlerinin yeşil ışığında sevdam yeşeriyor.

Mahsutan unutmuş sanıyorum. içim içime sığmıyor. Sevincimden herkesi kucaklayıp öpmek istiyorum. Kibarlaşıyorum, herkese teşekkür ediyorum en küçük şeyler için.

En küçük oğlu, anne ben bir şey göremiyorum ki, dedi.

Saçları koyun postu gibi kabarık bir kadın önümüzdeki sıraya geçmeye uğraşıyordu. Kadın geldi tam çocuğun önündeki koltuğa oturdu. Havaaların serinlemesine rağmen bluzünün omuzları açık, eteği mini, yırtmacı da oldukça derindi.

Bir adam, fazla bakımlı, fazla kokulu, kravat iğnesi ışıldayan, kadının arkası sıra geliyordu. Yanakları dolgun, gözleri kırmızı ve dumanlıydı. Yan yana oturdular.

Kadının saçlarından, boynundan buram buram yayılan parfüm kokusu ufaklığın genzini yakmış olmalıydı ki kadının ensesine doğru üst üste hapsirdi Adam göbeğini kucaklayıp daha yeni oturmuşken yan dönüp ters bir bakış fırlattı çocuğa. Bir elini omzuna attı ardından kadının. Kadını kendine doğru çekti.

Bizimkinin saatine daha var anlaşılan, dedim kendi kendimle konuşur gibi... *Bizimki...* Yanlış nikâhtayım anlaşılan...

Etrafta derin dekolteli hanımların gittikçe çoğalmasına bakılırsa gerçekten yanlış nikâhta olduğum kesindi.

Sizin nikâh bundan sonradır belki, dedi. Yarım saat arayla nikâh kıyıyorlar burada.

Vakfın konferans salonu tıklım tıklım doluydu orada... Çehresi ay gibiparıl parıl parlıyor, simsiyah sakallarının çevrelediği bir dolunay oluyordu yüzü, konuşurken... Evliyalar, enbiyalar geçiyordu cümlelerinden. Hayranlıkla dinliyordu herkes. Gelin gelinliğini, damat damatlığını unutuyordu.

Kitaplar gidip geliyor aramızda. Seyyid Kutub, mevdudi, hasan el-benna.Geceler boyu okuyordum. Sabahı iple çekiyorum ona anlatmak için. Bir cümle üzerinden söze başlamaya can attığım belli olacak diye düşünürken bile kızarıyordum. Peş peşe sorular soruyordum dikkatini çekmek için. Gözleri kısılıyordu git gide, siyah bir tül düşüyordu yüzüne. Cevabımı alıyordum mu?

Eşarbımı pırıltılı bir şalla süslemişim, ayakkabılarımı çantama uydurmuşum. Hepsi bu. Tepeden tırnağa süzüyor beni ilk önce karısı. Bana yarım ağız, merhaba, demesinden belliydi. Biliyor, olup biteni. Seçilen kadın olmanın gururu ışıltıyor gözlerinde. Kadınlığı, doğurganlığı, gelip oturuyor aramıza. Konuşurken elini çenesine dokunduruyor kocasının, omuzlarındaki tozları süpürüyor. Çocuklar babanız ne diyor bakın, diyor, yaramazlığa meylettiklerinde, esasında babanın bir şey dediği de yok, diyeceği de... Çocuklar da bunu biliyor ki hiç aldırıyorlar. Kala kala bana bu çocukların bir babası olduğunu iyi bellemek kalıyor.

Çantama sıkı sıkı sarılıyorum.

Niye yaptın ki bunu diyesim geliyor. Yıllar sonra karşıma koca bir aile olup çıkıyorsun. Göbek bağlamış, güzel sakalların kazınmış, sanki ardında ne varsa yanmış yıkılmış...

Müzik, diyorum değişti... Enstrümental sufi oldu...duyuyor musun?

Başını sallıyor. Sahneye bakıyor. Aramızda sanki şunlar konuşuluyor.

Bayındır bir güzelliği var gelinin, değil mi? Çok çalışılmış güzel görünün diye, eski gelinlere benzemiyor. Tebrik için yanağını openlere, yetmezmiş gibi bir de boynuna sarılanlara sanki bozuluyor. Her defasında eli topuzuna gidiyor sonra dudağının kenarına. Topuzun yerinde gelin hanım, makayın da akmadı sanki tutkallı.

Son cümleyi tebessüm eder diye söyledim. Ama donmuş.

Olmuyor. Gene ben konuşuyorum.

Damat duvağı kaldırdı. Dudakları gelinin alnına doğru uzandı. Salon gülmeğe hazır, dalgalandı. Alnından öpecek diye beklerken gelini, dudağından öpüverdi.

Abdestsiz herif, diye tükürürce söylenir sandım. Kılı kıpırdamıyordu. Sana bir abdest verdirirler ki öbür tarafta, diye kükreliyordu hayret.

Flaşlar ardı ardına patlayıp durdu. Düğün fotoğrafçıları pek çok açıdan bu anı fotoğrafladılar. Bir alkıştı koptu.

Baktım çocuklar da havaya girmiş alkışlıyorlar. Karısının yüzünde anlamsız bir gülümseme donup kalmış.

Üşüyorum.

İçimden bir ses ona doğru bağırıyor.

Burnunun dibine kadar girdim, hal hatır sordum.

Ya sen nasılsın, desene huu...«

H E C E Ö Y K Ü

TEMEL KARATAŞ

RÜVEYDA

İstasyon

Görülesi kadını şü Rüveyda.

Halka küpeler takardı.

Geçtiğı yerde bir dişi rüzgâr eser ki kokusu menekşe, rengi erguvan...

Bir fotoromandan çıkıp da cana gelmiş güzelliikteki yüzünü tamamlayan boynunda neon gibi ışılayan kolye...

İncecik bileğinde incecik saat.

Baharın dudakları çiçeklenir, pembe, kırmızı. Sol omzuna çanta asar, sağ eliyle pardösü savurur.

Bir kadını olacaktı adamın, Rüveyda gibi. Bir belası olacaksa adına Rüveyda denecekti.

Dükkândan çıkıp istasyona yollandı, yedi trenine. Harap surun köşesini dönene kadar kendi içine gömölüyor, sanki görünmez oluyordu böyle yapınca. Biri görüp de seslenecek diye kaybolasıya küçölüyordu. Yine mi ulan? Bitmedi bu gitmelerin. Bitmez ya. Siz bittiniz mi? Hayat bitti mi? Akıyordu kendi yatağına kapılmış dere gibi. Ne ki, yedi treninden inen, varacağı durgun deniz değil. Bağlağı gibi dikiliyordu önüne. Bir cigara yakıyor bu bakışlara bakıp. Rüveyda yürürken içmez. Bir yatağında, bir kuaför koltuğunda... Kuafördekini biliyor. Yatağındaki öyle bir giz... İç kavuruyor. Parmakların narinliğı en çok cigara tutarken çıkar ortaya. Nasıldır parmakları, elleri.

Kuaför

Şimdiye kadar kalmazdı işi. Ama bitmesin istiyordu. Avuçlarından, tutulamayan bir şey gibi akıp giden şü tunç saçları sabaha kadar okşayabilirdi. İşi ağırdan alıyordu. Modeli vermek için sağa sola savurduğu ipek gibi saçların derinliklerinde biraz daha tutabilmek için ellerini, olmadık numaralar çeviriyordu. Bu saçların örttüğü omuzların etrafında adeta dans ediyordu. Bu sefer bir magazin dergisinden kesip getirdiğı modeli kusursuz uygulamıştı tunç saçlara. Sonra... Sonra, salıvermişti kendini hayal denen haz boşluğuna. Uçsuz bucaksız sanılan, ama eninde sonunda duyumun elverdiğinden öteye gidemeyen, sınırsızlığı bile görüp geçirilenle sınırlanan deryaya. Körlenilemeyen nefislerin kalabalığına.

Aynadaki yansıya baktı. Bu, kendi aynasındaki, yani dünyadaki en güzel yüzdü. Bunu düşündükçe işi zorlaşıyor, her yanı alev alev yanıyor, terliyor—du. Kendi ellerini takip etti aynadan. Sonra kadının yanaklarına doğru kay—malarına izin verdi. Yapma, dedi Rüveyda sessizce. Bu kadar... Bir paşa to—runuyla aşk... Bir konak kızıyla... Ne mümkün...

"Saraylılığı mı kalmış," diyor Hatice, "tezgâhtar işte." Altın yere düşmey—le pul olmaz. Bir kere ceddı saray görmüş. Böyle bir endam tezgâhtarlıktan değil ya. Hatice'ninki laf. Kuru gürültü. Çekememezlik değil de ne? Onu ka—pıdan gören giriyor işte dükkâna. Almayacağı varsa da alıyor. Hatice'yi kim n'apsın? Konakları yanmış bunların. Şu büyük bilmem ne yangınında. Anne—si biliyormuş konağı. Bu hatırlamıyor. Çiçekler sayıp duruyor. Konak bahçe—sinde bir boydan bir boya. Öyle yerde büyümüş. Dışarı salmazlarmış. Dadı—sı, halayığı, bilmemkimi, etrafında pervane... Ama geçmişe mazi öyle ya. Şimdiye gel. Şimdisi, tezgâhtar Rüveyda. Hey gidi devran hey! Ne prenses—lik daim, ne paşalık baki... Öyle mi?

Ev

Gidip demeli şuna. Demeli de, insana kaç kez söylenir? Bakma, diye ba—ğırma! İstasyonda, bakma düvesimiş boğa gibi... Mideme ağrı iniyor ana. Al—lah aşkına, pülüşkün suyu, nane ilimon deme. Başka türlü sızı bu. Kirlin var—sa koyuver sepete. Renklileri atıcam. N'apıyım? Renk seviyorum ana. Buna da hışımlanılmaz ki. Yeşil, mavi, kırmızı... Canlı renkler. Hatice abla da ya—kıştırıyor. Senin sayende müşteri arttı diyor. Giydiğin bluzlardan satıyoruz en çok. Görmüyor musun ayol! Hiç fark etmemişim ana. Öylece dikiliyor istas—yonda. Yapma, dediydim, yap—ma! Yok, onunki sevmek değil, hastalık. Hem sevse ne ki? Bana ne? Daha dün paklamadım mı ben buraları ana? Toz için—de. Açma camı. Pislik akıyor her yandan. Dedğin gibi, baharı da mı yalan ne buraların... Sen anlatırdın karşı konağın bahçesini. Yedi renk çiçek derdin... Güller bu yandaymış, hanımelleri öte yanda. Rengârenk... Sahi hayat renkliy—di o zaman da öyle ya. Ben hep siyah beyaz düşlerim yanan konağı. Yol bo—yu orkideler beyaz, güller gri, büyük kapı siyah. Ötesine aklım ermiyor.

Duvar yanı boydan boya gülibrişim. Yok, derlerdi, şehir-i istanbul'da baş—ka yok. Nilüfer hanım gibi nazlıydılar. Ama o en çok şakayıkları severdi. Be—gonyalar sonra... işte tam şurası, simitçinin dikildiği... Oradan beri uzardı konak kapısına. Nilüfer hanım o yoldan yürürdü dış kapıya dek. Bir salınma, bir letafet. Etrafı silme çiçek. Sanki o yürürken sırası gelen açardı. Halka kü—peler takardı. Altın, pırlanta, türlü cevher. Bir boy ki. Seninki gibi. ipek—liyi omuzlarına indirip bir saç savuruşu vardı... Beni severdi. Niyeydi, ne—dendi bilmem. iyicesini bayrama bırak derdi, tozları al yeter. Büyük hanımın

H E C E Ö Y K Ü

koltuğunu parlat ama. Göz ederdi. Sen derdi, benim olamadığım gibisin. Hürriyet banaymış. Onunki hayat müsveddesi... O koltuğu cilalıyor, parlatıyorsun ya, derdi, işte benim hayatım. Cilalı bir antikayım ben. Satılamayacak kadar kıymetli. Yani pek kıymetsiz. Bunu der, gülerdi.

Niye severdi ki seni ana? Gümüş mücevher kutusunu da o vermişmiş hani... Sahi nerde o? Şurada olacak. Dolabın üzerinde. Anlat hele onu, bir daha anlat. Yok ana, kutuyu beğenmediğimden değil. Öyle kutuya öyle mücevher koyacaksın. Mikadan inci, naylondan tektaş... Kutuya ayıp değil mi? Duruyorlar işte rafta. Sen anlat... Hani o kırmızı maksi eteğiyle süzülüşünü, ısılayan bluzunu sonra... Hanımlık da zor öyle ya... Şöyle bir salınamadıktan sonra çarşılarda. Bayram alışverişine çıkacaksın, görüm-kaynana iki yanında. İki ağa yanaşması da peşleri sıra. Ne anladım böyle hanımlıktan. Dur şu kırmızıyı ütöleyeyim bugün. &

HECE
AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

2011 YILI ABONELİKLERİMİZ

HECE	: 90.00 TL
Kurumsal	: 200.00 TL
Yurtdışı	: 150 Euro

• HECEÖYKÜ	: 45.00 TL
Kurumsal	: 110.00 TL
Yurtdışı	: 100 Euro

• **HECE'yle HECEÖYKÜ** : 130.00 TL

Ödeme İçin Hesap Numaralarımız:

Hakbank TR76 0001 2009 3950 0010 2600 43/ Posta Çeki:149582

Ödendi dekontunu **0312 419 69 14** numaralı faksımızla bize ulaştırınız.

Bilgi alma/danışma: ak@hece.com.tr

GÜRAY SÜNGÜ

DUVARA BAKAN ADAMA
BAKAN ADAMLAR

Ayakkabı boyacısı burnunu kaşıyarak döndü oturduğu taburenin üzerinde Soluna doğru, önünde boya sandığı. Duvara dönük adamı o zaman gördü. Pardösüsünü ve şapkasını, boynunu sardığı atkısını gördü. Ayakta durduğunu, kıpırdamadığını ve duvara baktığını gördü. Ayakkabılarını gördü. Epeyce büyük, en az kırkbeş numara ayakkabılarını ve ayakkabılarının pırıl pırıl olduğunu gördü, hiç giyilmemiş gibi.

Boyim mi abi, diye seslendi.

Sen olsan bu ayakkabıları boyatır mıydın?

Ben olsam ayakkabı giymezdim hiç. Serin serin, toprak, çimen.

Cevap gelmedi duvara dönük adamdan. Boyacı önüne döndü, gelip geçene takıldı, laf attı. Adamın birisinden sigara istedi, sonra başka birisinden sigara istedi, sonra başka birisinden sigara istedi. Kimse sigara kullanmıyordu. Herkes sigarayı bırakmıştı. Herkes sonsuza kadar ve tabii mutlu yaşamak için ahdetmişti. Tıpkı masallardaki gibi değil, Amerikan filmlerindeki gibi. Julia, Mel, Meg, Tom, falan filan. Aslında böyle değildi, vermiyorlardı mesele buydu, sigara kullanıyorlardı, araba da kullanıyorlardı ama değil sigara, boyacıya cevap bile vermeden basıp gidiyorlardı. Zaten boyacı Julia, Meg filan tanımıyordu. Görse tanırdı. İsmen bilmezdi. Ama verdi adamın birisi önünden geçerken boyacının isteğine kayıtsız kalmayarak, cebinden çıkarttığı paketten çıkarttığı kırmızı uçlu bir sigara dalını. Boyacı bir de çakmak istedi. Bir de yok be yakayım ağbi, deyip çağmağa uzandı. Ne sigarayı yaktı ne çakmağı verdi geriye sonra. Tutturdu boyim diye.

Adamın tepesi attı, çocuğu döveceğine çakmağı bırakıp gitti. Boyacı çakmağı cebindeki diğer çakmakların yanına gönderdi. Soluna döndü tekrar. Duvara dönük adamı yeniden gördü. "Boyim mi abi?" diye seslendi gevrek gerek. Cevap gelmeyince yine döndü önüne, küfür ederek.

Büfeden gazete almış, aldığı gazeteyi yolun ortasında olduğuna aldırmandan açmış, açtığı gazeteyi insanlara çarpmayı önemsemeyen okuyan toplumsal duyarlılıkları yüksek emekli bürokrat, kaldırımın tam ortasında yürüyordu. Boyacıya doğru, dolayısıyla duvara dönük adamın da bulunduğu tarafa doğru geliyordu. Boyacı, gazete okurken yürüyebilen bu kelli felli adama

baktı ve "boyim mi ağbi?" diye seslendi. Adam ağbi değil, düpedüz amcaydı aslında ama cevap vermeyişi ağbi olmamasıyla alakalı değildi. İkinci seslenişte şöyle bir baktı alçaktaki boyacı çocuğa.

"Boyama evladım" diye cevap verdi. Haberlere geri döndü sonra. "Ağbi boyim be" diye seslendi sonra çocuk. Kelli felli adam kayıtsız kaldı önce ama dikkati de dağılmıştı, cevap vermek için çocuğun ikinci seslenişini bekledi. Çocuk seslenmedi ikinci kez, kelli felli adamın kafası karıştı bunun üzerine, oysa kayıtsız kalmakta başarılıydı bu güne değin. Hem dikkati dağılıp hem kafası karışınca duvara dönük adamı fark etti. Duvara dönük adam duvara dönüktü, duruyordu öylece. Hareketsiz. Kımıltısız. Kelli felli adam seslendi boyacı çocuğa, sonuçta iyi kötü bir ilişkileri vardı, bir de sen sorarsın ben cevap vermem ama ben sorarım sen cevap verirsin durumu vardı.

"Napıyor bu?"

Boyacı çocuk duvara dönük adamın duyup duymamasını zerre önemsemeden: "Ne biliyim, duruyor öle." dedi gayri ciddi.

Kelli felli adam yürümüyordu artık, haberlere döndü tekrar. Bu şekilde okumak iyi hissettiriyordu kendisini. Öyle ki gazeteyi okumasına bile gerek yoktu aslında, bu şekilde durmak, bu şekilde dururken görünmek yeterliydi.

Bu sırada kelli felli adamın karşı yönünden kelli felli adam, boyacı çocuk ve duvara dönük adamın olduğu tarafa doğru yürümekte olan ekose etekli bayan elindeki şemsiyeyi sinirli sinirli sallayarak yürümekteydi. Şemsiye kapalıydı, çünkü hava da sadece kapalıydı. Yağmur yağmıyordu. Ekose etekli bayan aynı zamanda şemsiyeyi sapından değil ipinden tutuyordu. Bu itibarla şemsiyesi ipe sapa gelmez bir şemsiye değildi. İpe sapa gelir şemsiyesi sapından değil ipinden tutulduğu için ve sürekli hızla sallandığı için, savruluşları da düzenli değildi. Düzensiz savruluyordu ve ekose etekli bayan, tam duvara dönük adamın yanından geçerken, ipe sapa gelir şemsiye adamın kaba etine çarptı sertçe. Ekose etekli bayan, adamın kaba eti, narin şemsiyesine çarpmış gibi kabaca baktı duvara dönük adama, bunların üzerine. Dik ve ters baktı, hem de yürümeyi bırakıp olduğu yerde durarak baktı. Onun bu bakışını ve görüşünü okumadığı gazetenin üzerinden fark eden kelli felli adam söylendi.

"Hiç beklemeysin, özür filan dilemez." diye.

Ekose etekli bayan döndü kelli felli adama. Türk dizilerinden fırlamış gibi duran bir cümle döküldü kadının dudaklarından değil, zihninden.

"Hoş adam."

Sonunda tebessüm vardı cümlenin ama yüzde değil o da, düşüncede.

"Nedenmiş efendim?" dedi kadın kibirli. Nihayetinde o bir kadındı ve bu itibarla etrafındaki bu solucanlı yaratıklardan üstündü. Ama feminist olduğu için böyle düşünüyor değildi. Sadece böyle düşünüyordu. Psikolojik olabilirdi belki.

"Konuşmuyor. Dili yok." dedi çocuk, kendisine sorulmayan soruya cevaben.

Kelli felli adam, ses etmeyerek onayladı cevabı.

"A!" diye bir ünlem verdi ekose etekli bayan.

"Ne işi var o halde burada?" diye sordu bu sefer ortaya ve şaşkınlık içinde.

Sanki konuşmayan ve dili olmayan insanlar caddenin bu kısmında ayakta dikilemezlermiş gibi.

"Duruyor öyle." diye ayakkabıcı çocuk cevapladı tekrar.

"Duruyormuş öyle." dedi kelli felli adam sanki hicvedermiş gibi durumu. Sanki sosyolojik ve toplumsal olarak bu duruşun ne vahim sonuçları varmış da bunları sadece kendisi biliyormuş ama diğer bütün insanlar kendisine inanmadığı hatta kendisiyle dalga geçtikleri için olacaklara ve olanlara hiç aldırmıyormuş gibi.

Caddenin kenarında minik bir kalabalık olduğunu gören pardösülü bodur bir teyze yanaştı ekose etekli bayanın yanına o sıra. Fısıldar gibi konuştu duvara dönük adamı işaret ederek.

"Napmış suç mu işlemiş?" diye.

Ekose etekli bayan yanına yanaşan bodur teyzeye baktı bu sefer.

"Ne alaka canım." dedi.

"Sadece deli. Konuşamıyor altı üstü. Niye suç işlemiş olsun. Siz de..." diye söylendi, siz de amma yaptınız der gibi.

Bodur teyze her şeyi anlamış gibi abartıyla, "haaaa!" dedi uzatarak ve başını sallayarak.

Sonra kelli felli adam okumadığı gazetesinin üzerinden küçümseyerek baktı bodur teyzeye.

"Ne münasebet efendim. Herkes hayatta hak ettiği muameleyi görür. Toplumsal ilişkilerdeki iç dinamizmin tadilatı, tamiratı." filan gibi cümleler kurdu nasıl olsa bodur teyze anlamayacağı için. Bodur teyze hayatın sırrını çözmüş gibi "haaa!" dedi bu sefer kelli felli adamın cümleleri sonlanınca, abartarak. Ekoseli etekli bayan; "Tabi canım, siz de..." der gibi baktı ortalığa, bakışıyla onayladı kelli felli adamı. Boyacı çocuk duvara dönük adama bakıp iç çekti o sırada.

"Deli meli ama bunlar götürüyor malı. Herifin paltosuna bak, benim sırtımdakine bak." diye mırıldandı. Boyacı çocuğun bu sözlerini kelli felli adam, ekose etekli bayan ve bodur teyzeye ek olarak tam o an oradan geçmekte olan bir başka cadde sakini de duydu.

"Yaa..." dedi başını sallayarak ve durarak.

"Bu memlekette çalıp çırparsan adamsın zaten. Yoksa kimse sallamaz seni oğlum." dedi boyacı çocuğa bakar, diğerlerine söyler gibi. Bu memleketin karakter tahlilini yapan cadde sakini yirmi altı yaşında, cadde üzerinde nal-

bur dükkanı olan ve elektronikten zerre kadar anlamayan bir elektronik teknisyeniydi.

"Yaa, sallamaz oğlum sallamaz." diye onayladı bodur teyze cadde sakini- nin sözlerini.

Bu sırada ellerini sallıyordu ve bu dikkat çekiciydi. Bodur teyzenin salladığı eli gören bir başka kadın yavaşladı, büyüyen kalabalığın önünde "nolmuş nolmuş" diye sordu, yarışma programlarında birbirinin yüzüne çemkiren kadın yarışmacıların son çemkirişlerini kaçırmış ev kadını hassasiyetiyle.

Cadde sakini atıldı hemen.

"Fena çarpmış ortalığı, götürmüş malı. Sonra da deliyim meliyim ayağına yırtmış."

Bir başka kadın adı verilen kadın dudaklarını büzüp ellerini kalçasıyla tek bir parça halinde görülen bacağına vurdu, "aman, aman, aman!" der gibi.

"Aman efendim dert ettiğiniz şeye bak, bir bu mu, binlercesi var etrafta, dolanıyorlar da haberimiz yok." dedi kendini beğenmiş tavırlarla ekose etekli bayan, bir başka kadın adı verilen kadına.

Başını salladı kelli felli adam, onayladı sonuna kadar. Bu ittifak memnuniyet vericiydi ekose etekli bayan açısından. Aynı esnada, kendi bacağına pat pat vurup aman, aman, aman, demiş olan bir başka kadın adı verilmiş kadını gören ve oradan geçmekte olan kılıksız genç "ne iş abla," manasında göz oynattı, yanak titretti kadına sorar gibi ama duvara dönük adama bakar gibi. Kimsenin bir şey anlamadığı bu hareketlere bir başka kadın adı verilen kadın cevap verdi: "Sorma oğlum, kocaman çete kurmuşlar, milletin iliğini kemiğini sömürmüşler. Sizin gibi pırıl pırıl gençler de sürünüyor iş iş diye."

Kılıksız genç bu lavuk mu der gibi süzerken duvara dönük adamı, kelli felli adam okumadığı gazeteyi kibirle salladı ve: "Eğitim, eğitim, eğitim, okumuyorsunuz efendim. Sonra da şikayet şikayet." diye söylendi şikayet eder gibi.

İttifak ettiği ekose etekli bayan katıldı hemen, hem küçümseyerek hem küçümseyip gülümseyerek. Boyacı çocuk sırttı; bodur teyze başını salladı; cadde sakini, bir başka kadın adlı kadının amma da şişman olduğunu geçiriyorken içinden; kılıksız genç, duvara dönük adam hazır arkası dönükken bir kafa atsam, kalkıp bana girer mi yoksa öyle yığılıp kalır mı diye düşünüyordu ki adamın birisi kalabalığın içine girdi, duvara dönük adamı belinden kavradığı gibi kaldırdı ve on metre kadar ilerideki dükkânın içine soktu yatay vaziyette. Sonra vitrine sığdırmak için uğraşmaya başladı. Dükkânın içinden vitrine açılan kapak oldukça dardı. Mankenin kollarını sökmeden oraya girmesi mümkün görünmüyordu.

Kalabalık umarsızca dağıldı, herkes yapmakta olduğu şeyi yapmaya devam etti.-sa

FİKRİ ÖZÇELİKÇİ

GİDEN...

- *Meleklerin de kalbi var mı anne?*
- *Sevmeyi bilip de kalbi olmayan yoktur kızım.*
- *Ya babamın anne?*

Şehrin göğünü kaplayan kara bulutların ardından bir çisenti şeklinde başlayan yağmur, çok geçmeden şiddetlenip sağanak olmuş, sokakların çukur yerlerinde su birikintileri oluşturmaya başlamıştı. Yağmura yakalananlar, hızlı adımlarla ilerleyip daha fazla ıslanmaktan kurtulmanın telâşına düşmüşlerdi. Sadece genç bir çift, yağmurda ıslanmaya aldırıyor, bunu birbirlerine daha fazla sokulmak için bir fırsat olarak değerlendiriyor, dudaklarında mahcup gülümsemeler, bakıyorlardı birbirlerine.

Çocuklar komşuya, arkadaşlarıyla oynamaya gitmişlerdi. Her zaman gürültülü evinde nadiren yaşanan sessizliğin kollarına kendini bırakan Nurhayat, yağmurda ıslanmak istemeyen insanların başlarını sokacak bir yer bulup sonra da bulundukları yerden kolay kolay ayrılmayacaklarını ve sokakların aniden tenhalaşacağını yılların kazandırdığı deneyimiyle biliyordu.

Tahmin ettiği üzere, bir süre sonra sokaklar tenhalaştı ve Nurhayat, oturduğu koltuktan kalkarak sakın ama yorgun adımlarla pencereye gidip tül perdenin ardından dışarıyı seyretmeye başladı. Gözü, önce yağmur damlalarının hiç ayrılmayacaklarmış gibi pencereye yapışmalarına, sonra da tutunmayı beceremeyip kendilerine eğri bir yol çizerek kayıp gitmelerine takıldı.

Her damla, önce kendine bir yol çizmeye çalışıyor ama bir süre sonra kendilerinden önce yitip giden damlaların çizdiği yola giriyor ve en sonunda da önden gidenlerin kaderini paylaşıyordu.

Yağmurun sesi, ilk önceleri sadece bir uğultuydu ama sonra ses anlamsız bir uğultu olmaktan uzaklaşmış, ahengiyle insanı etkileyen ritmik bir ezgiye dönüşmüştü. Bu ses, önce hüznü bir mızıkanın çocuksu melodisi gibi Nurhayat'ın kulağına çarpıyor, sonra onu alıp sisler ardında kalmış çocukluğuna götürüyordu.

Nurhayat, bunca yaş yaşamanın verdiği deneyimle biliyordu ki şu an kendini koyverip bıraksa, kısa bir süre için derinliklerine dalıp peşinden gitmeye

hazır olduğu anılar denizinin verdiği masum hazzın etkisi altına girecek, hiç kuşku yok ki etkisi altına girdiği bu haz da ona yüzleşmek zorunda bulunduğu sorunları unutturup onu ilk anda mutlu kılacak, yüzüne bakıldığında hep bir keder ve kederin yanısıra öfke izleri de taşıyan derinleşmeye başlamış sert yüz çizgilerini bir süreliğine de olsa yumuşatacaktı.

Ama o, böylesi duygu sağanaklarının vücuda verilen uyuşturucular gibi olduğunu, bir süre sonra etkisini yitirdiğini ve geride bir insan enkazı ile insanı tuhaflaştıran bir kalp tutulması yaşattığını biliyordu artık.

Bu duygu seline kapılıp gitmek, ân yaşandığında ne kadar rahatlatıcı ise, yaşanan ânın verdiği rahatlama geçtikten sonra da, bir o kadar acı vericiydi. Her ne kadar duyguları, bu rehabetin etkisine kapılması için onu zorluyorsa da, o, duygularının buyruğuna girmenin, sonunda kendisine acıdan başka bir şey getirmeyeceğini söyleyen aklının sesini dinlemeye zorluyordu kendini.

İçindeki bu çatışmanın çok uzun sürmesine izin vermedi Nurhayat, elini zorlukla da olsa yüzüne götürdü, yüzünü nerdeyse acıtacak şekilde bastırıp hırpalayarak sıvazladı, bunu yaparken -kendisine bile itiraf etmekten çekiniyordu aslında- göz pınarlarından taşmış gözyaşı damlalarını da hoyratça silivermişti.

Nurhayat'ın kendini kontrol etme çabaları etkisini göstermiş, sonunda eski sakinliğine geri dönmüştü. Gideni ve gidenin yanında götürmediklerini, ne götürmesi, gidişinden sonra hiç arayıp sormadıklarını düşünmeye başladı yine.

Her şeyi kendi içinde yaşamak, ne kadar yakın olurlarsa olsunlar, ailenin dışından saydığı hiçbir kimseye durumunu belli etmemek şeklinde bir tavır geliştirmişti uzun yıllar boyunca. Bu konuda son derece tavizsiz ve kararlıydı. Bu kararlılık o kadar belirgindi ki çocuklarına bu konuya dair hiçbir şey söylememesine rağmen, çocukları, onun söylemediği, söyleyemediği gizli dilini çözerek bu konuda tam da onun istediği gibi davranmışlardı.

* * *

Dalgınlığından sıyrılıp yekindi Nurhayat.

Kendine ayıracak çok fazla zamanı yoktu, işlerine geri dönmeliydi. Ortalık dağınıktı ve kendisinden başka da ortalığı toplayacak kimse yoktu. Her ne kadar çocukları ellerinden geldiğince odalarını düzenliyorlarsa da bu düzenleme, kadın eli değmiş gibi olmuyordu. Sonrasında kendisinin de elden geçirmesi gerekiyordu odayı. Bunları düşünerek toparlamaya başladı ortalığı. Çok da yapılacak şey olmadığından tez zamanda işler bitivermişti.

Sonra çocuklarını düşünmeye başladı.

Kabul etmeliydi ki çocuklarına erken bir olgunluk gelmişti. İkisi de kendi yaşlılarından farklı davranıyordu. Çokça hüzünlenip azca tebessüm ediyorlardı. Babalarının gidişini erken büyötmüştü onları. Hiçbir şey belli etmemeye çalışsalar da ne zaman baba konusu açılrsa, yüz hatları geriliyor, bir türlü doğal

H E C E Ö Y K Ü

davranamıyorlardı. Bu yüzden de arkadaşlarıyla ilişkilerinde -diğer çocukla-
rın kendi aralarında olmayan- görünmeyen bir sınır vardı. Bu sınırın çizgileri
ailevi durumla başlıyor, baba konusu ile de zirve noktasına ulaşıyordu.

* * *

*Sıradan bir kişi olsalar bile, gittikten sonra arkalarından ağıtlar yakılan
biri oluveriyordu gidenler.*

* * *

En son, bir sokak ilerde, iki katlı, dışı henüz boyanmamış betonarme evin bi-
rinci katında kirada oturan Ayşegül'ün eşinin gittiğini duymuştu Nurhayat. Ay-
şegül'ün, komşularına, eşinin neden gittiğini hâlâ anlayamadığını söylediğini
duymuştu. Bunu duyduğu anda da bir acı tebessüm oturuvermişti gülmeyi unut-
muş dudaklarına. Neden gittiğini bir türlü anlayamasa da birkaç güne kadar eşi-
nin nasıl gidiverdiyse o şekilde aniden çıkageleceğinden eminmiş Ayşegül.

Bunu duyunca kendi hali, yalnızlığa uyandığı ilk günleri geldi aklına Nur-
hayat'ın. O da şaşkınlıkla uyanıyordu yeni güne ama sanki hiçbir şey olma-
mış gibi davranıyor, gündelik işlerini yapmaya devam ediyordu. Sadece göz-
lerinin sık sık kapıya kayması ve aniden dalıp gidivermeleri, hayatına giren
yeni şeyler olarak çıkmıştı ortaya.

Oysa bir gün döneceğinden ne kadar da emindi Nurhayat: Gece işlerini bi-
tirdikten sonra yatıp uyuyacak ve sabah uyandığında eşi kapıdan içeri gire-
cekti. Hiçbir şey olmamış gibi kahvaltı sofrasının hazırlanmasını bekleyecek,
sonra da vedalaşıp işine gitmek için evden ayrılacaktı eşi.

Bir gün, iki gün, üç gün, yüz yirmi beş gün... yıllar...

*Böyleydi bu, gitmeye karar verenler giderler ve geride kalanlar bu gidi-
şin nedenini bir türlü anlayamazlardı.*

* * *

Nurhayat, bu dönüşsüz gidişin nedenini hâlâ anlayamamıştı. Her ne kadar
düşünmemeye çalışsa da hayatının tam orta yerine mih gibi çakılmış birini
nasıl yoksayıp düşünmeden durabilirdi ki!

*Onlar gitmişti ama bu gidiş kolay değildi ve hatta kalmaktan bile zordu
belki.*

Çünkü gidenler, her şeye rağmen gitmişlerdi.

Çünkü ayrılık zor, gitmek yaman işti.

* * *

Geride eş bırakılmıştı, çocuk bırakılmıştı; bin bir hatıra, gökyüzüne çizili
hayaller, güvercin güzelliğinde çocukluk, günbatımlarında içlenmeler, sokak
lambalarının altında saatler süren sohbetler, sararmış defter yapraklarına ya-
zılmış şiirler ve illa da ilk gençlik aşkları...

H E C E Ö Y K Ü

Elbette ki giden gelecektir çünkü uğruna gidilen neyse geride kalan bunca şey kadar değerli olamazdı kuşkusuz.

Gidişin sebebi neydi, bilinmez... Belki hayata karşı bir mağlubiyet, belki serazat yaşama isteği, belki de -kör olasıca- şeytana uyma...

Her ne kadar haber verilmeden olsa da bu gidişler, haber verilmemesi gerektiği için olduğunu bilir kalanlar. Flûdur görüntüleri artık, etraflarında hep bir gizem perdesi ve niçin gittiklerine dair hep bilinmeyen bir şeyler...

* * *

Gidiş de kolay değildir ki!.. Kor olup yakar insanın içerini. Ne neden gıdildiği bellidir büsbütün ne de ne zaman gelineceği!

Gidiş zordur çünkü ve giderken geriye dönecekmiş gibi gidilmelidir. Her zaman bir giden ve her zaman da gideni bir anlatan vardır çünkü. Giden, niçin gittiğini bilir belki ama kalanlar bunun sebebini hep merak eder. Kim bilir, bir umut ışığı olsun diyedir belki ya da niçin gidildiği özellikle anlaşılmasın istenir. Belki bilerek anlaşılmaz bırakılır, hâl diliyle "Sen beni anlamadın" denir belki de.

* * *

Evin ihtiyaçlarını gidermesi için çıkması gerekiyordu Nurhayat'ın. Artık değiştirilmesi gerektiği besbelli olan pardesüsünü giyinip eşarbını çenesinin altından bağladı. Parasına bir göz atıp neler alabileceğini hesapladı. Bu, aynı zamanda o gün ne yemek yiyeceklerinin de kararlaştırılması demekti. Parasına göre neler alabileceğini kararlaştırdıktan sonra evin kapısını açıp vakur adımlarla alışveriş merkezine doğru ağır adımlarla ilerlemeye başladı. Yolda ilerlerken sağa sola bakınmamaya özel olarak dikkat ediyordu.

Kendini düşünmekten vazgeçeli çok olmuştu. Hayatının kendisi için yaşayacağı bölümünü yaşadığına, bundan sonrasının ise çocuklarına ait olması gerektiğine karar vermişti epey önce.

Yürüdü Nurhayat, onunla beraber kar yürüdü, yağmur yürüdü, fırtına, boran yürüdü, kalplerdeki kırıklıklar yürüdü.

Yürüdü Nurhayat, onunla beraber gökteki kuşlar da yürüdü.

Bir dağ olup yürüdü Nurhayat, ardına şehrin hüzünlü tebessümlerini de taktı, öyle yürüdük

H E C E Ö Y K Ü

HASİBE ÇERKO

BİR KÖPEĞİN GÜNCEİ

*"O fıçıyı yuvarlayıp durmasaydım
flu sorunun yanıtını kendimce bir bulsaydım
nasıl korurum söyleyin yanmaktan kendimi
arkamda kızgın güneş ölesiye koflarken"
"Lanetler güneşli, içi geçmişler;
ağacı gölgesi için severler."
Friedrich Nietzsche- Şen Bilim-Şiirler*

Ku, ku, ku... Ciiik ciiik ciiik... Kuuu...

Demek, dikkatinizi ciddi konulara çekmek için kuş gibi ötmem gerekirmiş.

"Sefil bir dilencinin konuşacağı ciddi konuyu, doğrusu merak ediyoruz." dediğinizi duyar gibiyim. Yeter! Kesin şu gülmeyi artık ve dinleyin beni!

"İnsanlardan soğuyalı çok oldu. Bu yüzden sözlerinize gücenmiyorum. Yaşamım, sizinkine benzemez asla! 'O hâlde sana köpek Diogenes denmesine kızmıyorsun.' mu dediniz? Doğrusu bu günden önce deseydiniz baldırınızdan ısırabilirdim. Fakat şimdi bu meydana ilan ediyorum ki ben bir köpeğim. Sizlerden biri olmadığımı, nefesimi tutarak yaşamıma son verdiğim—de göreceksiniz.

Evreninize alışmayı ve sizden biri gibi yaşamayı denemedim değil. Sırf bu yüzden şölenlerinize katıldım, sizler gibi eğlendim. Olimpiyatlarda yarıştım, birbirinizi boğazlarken seyrettim. Bir sürgünün evi yoktur, bilirsiniz. Bu yüzden hiç hoşuma gitmeyen bir şey yaptım, birisinden küçük bir ev bakmasını istedim. İş ağırından almaya çok kararlı görünüyordu beriki. Bir daha üstelemedim. Dört duvar yokmuş bana katlanacak haa! Bir kere ben, surlarınızın azameti içinde can çekişen ruhsuz evlerinize katlanamam. Görüyorsunuz ya! Ne çekilmez bir köpeğim ben. O tuhaf, çömleğe benzeyen barınaklarınıza tükürmekte ve duvarlarına işemekte haksız sayılmam değil mi? Kavi mi kavi duvarları insanın yapısına o kadar zıt ki nereden bakılsa bir uyumsuzluk, doğanın dengesine bir ihanet. Surlara bir bakın: Kapıları görüyor musunuz? Sur kapılarının şehri yutan büyüklüğünü. Ruhlarınızın nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu bilmek için işte bu kapılara bakmak yeter. Korkunun hükümrân olduğu bir hayat yaşanmaya değer mi, varın buna siz karar verin."

Heybemdeki kuru incirleri dağıttım. Boşluğu fırsat bilen kalabalıktan dalga dalga homurtular yükselmeye başladı. "Bir nebze sessizlik istiyorum!" diye bağıarak bastonumu taşa vurdum. Demir ucun çıkardığı metalik ses havada çınladı, bağırdım: "Urbalarınıza elimi sürdüğümde ve yüzünüze baktığımda toprağın dost serinliğini bulamamak ne acı!"

"Senin gibi bir çılgının bu meydanda böyle rahatça kurumlanmasının nesi si kötü söylesene Diogenes!"

Sesin sahibini arıyorum. Tanıdık biri, eminim. Ardıma baktım, geniş omuzlarına attığı yırtık pırtık harmaninin endamını gizleyemediği Eflatunmuş. "Yakışıklı yüzünü görmek ne güzel Platon!" derken sevinçle ellerimi çırpıyordum. "Paylaşabiliriz." dedim, son inciri uzattım. Aldığı gibi ağzına götürünce, "Paylaşabiliriz, dedim. Hepsini ye demedim." diyerek çıktım. Güldü ve karşılık verdi: "Gururumu kırmak için mi verdin bu inciri?" "Boş gururunu." dedim. "Tanrı hakkı için Diogenes! Kurumsuz görünüp öyle bir kurum satıyorsun ki ağzım açık kalıyor. Neyse. Senin gibi bir köpeğin yakınlığı hoşuma gider." deyip oradan uzaklaştı.

"Doğru! Çünkü beni satanlara geri dönüyorum!"

Sesim, Platon'un ayak seslerine ulandı. Meraklı kalabalıkla giderek artan bir ilgiyle dinlemeye koyuluyor. İstifimi bozmaya hiç niyetim yok.

Evet! Ben herkesin övdüğü türdenim!

"Ama Diogenes!" diyor biri, "Seninle birlikte ava çıkabileceğimi, yani bunu göze alabileceğimi sanmıyorum."

Korkma! Bana bir şey verene kuyruk sallarsa, vermeyene havlarım. Kötüler de ısırırım. Topluluk, hınzırca bakıyor. "Hangi türdensin?" demek istiyorlar. Açken Malta, tokken Molossia köpeğiyim. Korkmanızı anlıyorum. Hem, en kötü hangi hayvan ısırır biliyor musunuz? Vahşiler içinde muhbir, evciller içinde dalkavuk! Ve bunlar tokken de ısırır.

Şimdi çekilin önümden de evime gireyim. Yuvarlanarak geldiğim fıçıma, bastonumun yardımıyla kalabalığı iterek giriyorum.

Ev aramaktan vazgeçmem boşuna değilmiş ve anladım ki kalabalıkların güldüğüne gülüp ağladığına ağlamak, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi barınmak, eğlencelerine katılmak karakterime hiç mi hiç uygun değilmiş.

Boşuna yoruluyorum bu sürülere laf yetiştirmekten. Çift katlı harmanim ve heybem neyime yetmezdi. Bir de fıçı bulunca. Hem elimi sürdüğüm yerde toprağın dost serinliğini duyamamak gibi bir işkence çekmeyecektim. Metroon'un bütün sokaklarında duyuyorum. Herkes bir fıçı tutturmuş gidiyor. Hâlbuki evimin neresi olduğunu kimse bilmiyor. Hem hakikatte var olduğum yer, göz önünde olmadığım yerdir. Kendi boşluğumda varım ben. Harmanimin içinde ne olup bittiğini kim bilebilir? En acımasız eleştirileri kendime yönelttiğimi, zehirli oklarımı ruhuma nasıl da batırdığımı bilmezsiniz işte.

Soruyorum! Düşerken, işerken, kusarken veya küfürler savururken, köpek gibi havlarken veya kuş gibi öterken... Gizlenerek yaptıklarınızı aleni yaparken ben, ilginiz artmıyor mu? Bu duruma çok bozulmakla birlikte anlamsız bulmuyorum doğrusu. Aslınıza uygun davranmadığınız için bir yere kadar hoş görülebilir bu tuhaflığınız. Ciddi işlerle uğraşırken -ki felsefe ciddi bir iş-tir- bırakın cesaretimden etkilenmeyi, varlığımı hissetmiyorsunuz bile. Kendi kendimle konuşur oldum bu aralar. Bakın yine konuşuyorum:

Cüretkârca heykeller yapıyorsunuz. İnsanlar! Yoksa ruhunuzu sanatınıza mı sattınız? Deliler, sizin kadar güzel ifade edemez cinnetini. Yontularınız bayağı. Yine de karla kaplı heykellere sarıldığımda duyduğum coşkuyu itiraf ediyorum. Yalnızlığımı ve kusurlarımı yüzüme vurmayan tek dostum, heykelleriniz. Ne sessizce bana sokulan hain bakışları ne de övünge konuşmaları var onların. Uzun kış geceleri rüzgârın yumuşak olması veya gecenin mehtaplı olması kâr etmiyor hüznüme. Yaslanır yaslanmaz içimi dolduran bir neşe bazen de ürperti heykelleriniz. Şimdi onlara daha sıkı sarılıyorum. Sizi ısıtan ayın hangi okyanusta battığının bir önemi yok çünkü. Çoktan öldünüz siz. Gurur tohumları ekiyorsunuz budalaca ve hasat sonu birbirinize savuruyorsunuz ürünlerinizi.

Sokağa her çıkışımda hırlayarak dişlerimi göstermem boş kalabalıkların üstüme gelmesini engelleyemedi. İstedikleri gibi alay edip eğlendiler; ama ben kendime güldürmedim. Neye gülüneceğini bilmeyecek kadar zevksiz olduklarından onları umursamam gerekmiyordu elbette. Sokaktayım. Kiminin utangaç, kiminin meraklı bakışları arasında siydim. Ne bakıyorsunuz aptallar? Bir köpek olduğumu söylemedim mi ve siz de ağzınızı şapırdatarak dinlemediniz mi?

Şimdi agoraya gidiyorum, beni rahat bırakın aptallar.

Burada rahat edeyim hiç değilse. Etrafımı saran kalabalık, tabağımı bitirmeme izin vermeyecek kadar ileri gidiyor. Boyunlarını uzatıp geri çekiyor, utanmaz hareketler yaparak canımı sıkmaya çalışıyorlar. Komik ve zavallılar. Gözleri önünde yaptıklarımın yanında bu davranışları çok küçük. Kendilerine benzediğim günlerde hiçbiri beni tanımıyor, bense etrafımda hiç kimseyi görmüyordum. Kimse benimle konuşmuyor, yüzüme dahi bakmıyordu. Off! Bir şeyler söylemeliyim şunlara: "Hani ben köpektim, yoksa tabağıma düşen sizin gözleriniz değil mi?" "İyi ama bir köpeğin meyhanede ne işi var?" Eminim içinden geçirdi meyhaneci böyle. Yanılmış olamaz mıyım hayır hayır! Son günlerde fazla kuşkucu olduğum doğru fakat... Yoldan döndüm. Kapıya yaslandım ve meyhaneciye şöyle dedim: "Bu köpeğin parasını geri verin."

Gittikçe derinleşen bir şaşkınlıkla birbirlerine bakıyorlar. Kısa bir süre için varlığımı umursamamış gibi davranıyor meyhaneci. Gidiyorum.

"Neden hoşlandığın konusunda kafamız karışık Diogenes! İskender'i küçümsüyor, bir köleyi övüyorsun. Bizden hiç hoşlanmıyor, güneşten ölümüne hoşlanıyorsun! Sana güneşin oğlu mu demeliyiz yoksa?" diyerek çıkıştı adamın biri. Yolda yürürken de rahat bırakmıyorlar. Sustum. Fakat içimden pek çok cevaplar vererek

Her ne kadar ilgim olmasa da dürüst olanınızı ve efendilerini yutarken görüp hiç yiyecek çalmayan köleleri seviyorum. Ayrıca bu yaşamı ben seçtim. Güneş sevgime gelince: Matematikçileriniz gibi, güneşe bakarken ayaklarının altını görmemezlik etmiyorum. İskender'in başucumda dikilip: "Benden ne dilersin?" demesi ile bir tüccarın pazarda satılık bir köle olduğumu duyan çığırtkana, "Kaç para?" demesi birdir.

"Bu kadar gizemli konuşup kafamızı daha çok karıştırma! Hem düpedüz delilik bunlar!" Fıçıdan çıkmanın cezasını çekiyor gibiyim. Şu insanların yolunda yürümek ne zormuş. Hayır, hayır! Bunu da kulak ardı et. Yürü git, boş ver. Ne! İyi ama az önce bana bunu soran kimdi? Kimse yok. Geri dönüp bulmalıyım onu ve diğerlerini.

Döndüm. Bu kaçınıcı dönüşüm bilmiyorum.

Sözlerime saçmalık diyorlar. Gerçek diye sarıldıkları her şey bir uçurum, bir yalan.

Kimse yok. Gecenin bir vaktinde kim olur ki zaten! Saklanıyorlar belki. Ama ne bir ışık ne de kıpırtı var ağaçların arkasında. Peki; az önce kim laf attı, sataşıp kaybolan kimdi? Dinleyin ahmaklar! Cehenneminizi büyütüyorsunuz, yalanınıza inanarak! Sizden biri olup beni yarı yolda koyacak ışıığınızla kendimi aldatacağıma yerlerde sürünürüm daha iyi. Tıpkı yontularınıza benziyorsunuz. Sarhoş cesetlerin kokusu var ağzınızda. Anılarınızı silmişsiniz, gelecekle ilgili hayaller peşinde koşmanız ne ilginç. Hani? Neresinde gün yaşamınızın? Bu açgözlülüğün... Daha çok zenginlik, daha çok güç peşinde hayaller kurarken siz, canlı ve derin olanı kim arayacak?

"Hey köpek! Bu söylediklerin bir söz oyunundan başka nedir ki?"

"Bizdeki karanlık, yalnız geceden mi?" diye düşünmenizin zamanı gelmedi mi aptallar? Ne! Kiminle konuşuyorum ben. Kim var orada? Kim, kim, kim!

Sesler gittikçe yükseliyor ve garip laflar yankılanıyor etrafta:

"İnsanı mutlu eden şeylerden bahsetmedin hiç Diogenes."

Uzaktan gelip yankılanan ses, Eflatun'a ait olabilir miydi? Oradan ayrıldıktan sonra korulukta biraz dolaşmış, dayanamayıp gelmiştir belki. Hey! Sen misin dostum? Hey!

Güneşin tepelerden doğuşu mutlu eder, kuytulara batışı hüznendirir beni dostum, dinle. Heyecana ihtiyaç duysaydım, gerçek anlamda bana katlanacak birisi olurdu bu. Böyle biri, ihtirasların yerine doğayı koyardı ki do-

ğadan kastımın güneş olduğunu biliyorsun. Bu yüzden insanların gururlarını çiğnedim. Belki içlerine bakma yürekliliğini göstereceklerdir diye evlerine ve eşyalarına tükürdüm. Tüm çirkinliği ve buruşukluğuyla karşımda duran ruhlarına bak! Boyası akmış ruhlarının! Zavallı soytarılar! Yine kendimle konuşuyorum galiba. Kendime gelmeliyim fakat yapamıyorum.

"Şu ahlâksız sürgüne bakın! Yaşamımızı nasıl da hor görüyor!"

Kimsin, neden ortaya çıkmıyorsun? Başka, başka sesler de karışıyor buna. Tanrım neler oluyor? Neden dizlerimin üstünde dönüp duruyorum böyle. Neden tırnaklarım sökülmüş, avuçlarım yaralı? Şu önümdeki toprağı ben mi kazdım? Yanaklarımı ısıtan bu yaşlar...

Sürgün, beni felsefeyle tanıştırdı. Kötü şöhretimi bu sürgüne, sürgünümü de insanlara borçluyum, biliyorsun. Bunların hakkını vermek için insanların çocuklarına öğretmenlik yaptım. Öğrettiklerim başkalarının öğrettiği gibi safra acısına benzemezdi, üstelik zaman kaybı değildi Tanrım. Sana dişleri—mi göstermiyorum, senin için nefesimi tutuyorum Tanrım.

Nefesimi tuttum. Söz verdiğim gibi. Şimdi sonsuz bir beyazlığın içinde yüzüyorum.^

H E C E Ö Y K Ü

MERVE KOÇAK KURT

SUSKUNUN GİZİNDE İSTANBUL

Birinci tekil şahıslara...

Forgun bir günü ışığı süzülüyordu kitaplarının arasına ve karamel rengi kanepede ki gölgeler hiç olmadığı kadar banaseni hatırlatıyordu ey işi keybahren yson!

*Yok yere yorulma,
çağır bildiğin tüm kelimeleri -ki kökeni ışıktır onların-
hepsi de gelecektir yardımına koş koş.
Sükutun ikrarından geçeli beri,
susmanın sessizliğinde çağır tüm cümle aşkları.
Çünkü yarın diye bir şey yok henüz.*

*Ey Aragon Efendi!
Dur bakalım daha kaç kere zikretmek gerekecek sevdiğim(iz) kelimeleri,
geçmek için kendim(iz)den ve gitmek için 'ben'liğim(iz)e?
Bu yüzden yarın diye bir şey yok belki,
evet...
Hiç olmadığı kadar inandım kelimeleri 'yarın'dan ödünç aldığımıza o gece!*

Bütün bunları düşünüyordu işte, gitmeden; düşünmekle kalmıyor yazıyordu, yazmakla kalmıyor yaşıyordu. Ne kadar da bitimsizdi aynalarda suretini yitirmiş suskunluklar. Artık yüzleri yoktu yüzleşemediği günlerin heybesinde. Belki yazarak yüzleşebilirdi kendisiyle. Ama daldıkça derine, yüzleştikçe, yüzleştikçe sandıkça ya da, aslında bir yüzü olmadığını da görüyordu. Hâletiruhiyesinden miydi, bıraktığı şehrin ardından döktüğü sarı yapraklardan mıydı, yoksa sonbaharın son baharı olduğunun farkındalığından mıydı bu? Bilemedi. Sadece dalıp gitti.

Bitmişti tüm yol hazırlıkları. Siyahları doldurmuştu hep valizine, "Mevsim simdendir!" dedi kalbi. Kalbi ki yerdeki sarı yaprakları, yağmurları ve bilmediği yaz(g)ılları da götürecekti valiziyle.

Telaşlı günler saklıyordu ceplerin(d)e; dar vakitler, yarım yamalak gülüşler... Oysa güneş açmalıydı gittiği yerde; deniz mavi olmalıydı; köpürmeliydi sular, ilk gördüğü Emirgan'a benzemeliydi içi dışı ve dahi her yanı... Yakamoz yakamoz olmalıydı teni, sonbahar da olsa mevsim, ılık bir rüzgâr esmeliydi koynuna. Dar sokaklarında kaybolduğu eski bir İstanbul mahallesine dalmalıydı düşleri adımlarıyla... O ilk anın karesini dondurmalıydı zamanın sükûtundan ç/alıp çektikleriyle... Emirgan geride kaldıysa da düşleri hiç bitmedi.

Varmıştı işte, bak ne çabuk!.. Şehir, söyleyecek söz mü bırakıyordu insana. Şimdi mevsim sonbahardı, belki de son bahar... O an anladı ki... Suskunun gizinde İstanbul gibiydi sesi... Susmak, yalnızlığın anadili değil miydi? Öyle demiyor muydu Şair! İstanbul, yalnızlıktan başka neydi sahi? Yalnızlığında İstanbul, suskudan başka ne taşırdı ki sesinde? Sesinde suskunluğun izleri varsa, sözlerinde ne olurdu ki bir insanın?

İşte o yüzden bir sen'li bir ben'li, bir siz'li bir biz'li, kafası karışık cümlelerdi dilindeki. O yüzden onlara elleriyle değil göz göz olmuş kalemle dokunmak istemişti sadece. İsteddiği duvarlı sözcükler değildi. İsteddiği kılıçtan keskin kelimeler değildi. İsteddiği üçüncü tekil şahıslı öyküler hiç değildi. Neyine yetmiyordu ki birinci tekil şahıslar!

Zamanın terkisinden ç/alınmış gizli masallar biriktirmek için.

Kuytulara saklanmak için.

Bir dost gülücüğü için belki...

Aşk için!

O gün... Deniz kenarında söyleşiyorlardı. Aynalardan batıyordu güneş ve iç içe geçmiş sonsuz aynalar gerçeğini ilk ne zaman fark ettiğini anımsamaya çalışıyordu. *"Yazdığın gibi konuşup da insanları yorma!"* dedi dostu birden. İrkildi. Yoksa ondan mı kapanmıştı içine son zamanlarda bu kadar? Kimseyi yormamak için mi bu kadar yormuştu yoksa kendini? Söz(cük)lerin içinde... Kaybolurken!..

Güneşli bir güz gününün ardından... Kalan...

Bitmeyen şeylerin tadı gibi bir acı izdi damağındaki. Sanki hiç gidilmemiş, sanki hiç gezilmemiş, hiç görülmemiş bir şehir haritası kalmıştı aklında; Üsküdar, Kadıköy, Bostancı, Cihangir, Eminönü, derken diğerleri... Her geldiğinde biraz daha bağlandığı, sonra heybetinden ürküp kendi kuytularına çekildiği, sınırsız sözcükleri karşısında haşmetle eğildiği... Piyerloti'de kahve içeceğini tahayyül ederken bir bardak çayına kandığı; bir dost gülüşüne, bir Boğaz maviliğine vurulduğu...

Büyülü rüyalar şehri!..

Ona, *"işte, geldim!"* diyebileceği günleri görebileceğinden endişeli; geldiğinde her şeyden gitmiş olmaktan korkmuş! İstanbul, kendi kendine konuşurup duruyordu bir kalemin ucunda 'ben'ini:

"Sendeyken..."

Rüyasına girmişim bir dostun. Başımda kırmızı bir atkı varmış ipekten. "Ben geldim bak!" demişim ona. istanbul gibiymişim. Kelimelerim benzemiş kelimelerine. Benze(ş)mişim. Oysa ne kadar da kırık döküktü ayrılışım. Bunları hiç bilemeden. istanbul'dan dönerken ben... Otobüsün camından batıyordu gün. Ve bir tarladan anız ateşleri yükseliyordu. Dumanını gördüm pencereden, ama kokusunu duymadım hiç. Yoldaydım. Uzundu. Ruhum, kararlığa doğru ilerliyordu. Bilmediğim bir yoldu. Yüküm ağırdı. Kesilmiş bir bilet vardı cebimde. Ondandı bir dostun yanına gidemeyişim..."

Otobüsün en önünde ve yalnız/ken aklında kalan yine aynı suskunun izleriydi. Bir susku bir suskun daha, bir suskunluk eder miydi sahi?! Söylenmeye başladı: "Ben kendi suskumda iyiydim, böyle iyiydim, inan iyiydim; sessizliğinde kelimeler sağırdı söylenmemiş, hayatın duraklarında esler verilmiş ve yine, yeniden, kaldığı yerden devam edilmisti gündelik yaşam pratiklerine."

Yalnız/ca, bir başına dolaşmak istememişti o sahilleri. Belki yumuşak bir ışıktı aradığı günün en uygun saatlerinde. Belki ıssızlığındandı bir 'deniz feneri'ne sığınma isteği... Denizlerden geçmişti de yoksa feneri kalmıştı ona yalnız/ca? Sahi, yeter miydi fenerin gücü, aydınlatmaya yoksul ışıkçizerleri? Kıyıya ulaşır mıydı 'kara'dan geçmeye çalışan kâğıt/tan gemiler? Ey kıyılara vuran yoksul gemici deniz seni neylesin, derler miydi ona? Belki bir ak martının kanadında, belki bir Kadıköy vapurunda... Oysa sorular değil, Söz'ün büyüğü bulaşmalıydı ruhuna. Saçları uçuşurken rüzgârda... Elinde bir fotoğraf makinesi... Anlar ve kareler donmalıydı içinde, dolmalıydı içine... Ben, sen, o, biz, siz, onlar... dan oluşan! Suskunun gizinde İstanbul gibiydi sesi...

Ona gidince, ondan geçince ve ondan geldikten sonra...Yani yol bitince tekrar başa dönmüştü işte: Kendi kendine! Bir yanda kelimeler saklıyordu ceplerinde, diğer yanda uzaklıklar.. Duvara düşürülen notlar vardı bir de dünden, "Ver elini, istanbul!" gibilerinden... "Şimdi kuytulara çekilme vakti!" diyordu gündüzü geceye bağlarken o; güvenli sığınaklara dağılırken başkaları, evlere, yuvalara, odalara...

Gecenin üçünde ayağa kaldıran şey neydi peki bu yorgun ve yoksul ruhu? Keşke bilebilseydi! Bildiği tek şey zaman kavramı çok farklı akmaktaydı bugünlerde. İçinde yaşadığı, sadece kendine ait bir zamansızlıktı. Belki kurduğu cümleler, o şairinki kadar güzel değildi: "Kaç zamandır benden evvel uyanan yok şehirde ve ışıklar tüm şehvetiyle süslüyor zamanı!"... Belki o yazar gibi Galata Kulesi'nde batıramayacaktı ayın ondördünü, cebine saklayıp söz(cük)leriyle... Yine de birkaç cümlesi vardı İstanbul'a ve zamansızlığına dair...

H E C E Ö Y K Ü

*"Güzeldi, anı(m)sayabilmek seni yeniden.
Güzeldi, içine göm(ül)düğün istanbul düşün.
Güzeldi, 'en azından denedim' cümlesi...
Tutulamayan bir 'Piyer Loti sözü' kaldı bizde.
Ölüm ki kara bir ağrı gibi girdi aramıza.
ister kader de ister yazgı, değişen bir şey yok; sonuç aynı...
Şimdi başka başka yüzlerde/n dinlendiriyoruz kendimizi...
Dinlendirmek yerine dillendirmek için yazıyoruz belki de...
Çünkü sadece bir tek 'istanbul' var yazabileceğimiz!
Sadece bir tek 'yaz(g)ı'; bu yüzden sadece bir tek 'nokta', bu yüzden sadece bir tek 'hiç'...
Varlıkla yokluk arası!
Suskunun gizinde istanbul gibiydi sesin!"*

Ankara'daydı. Eve gelmişti işte. Masasının başında, 'kendine ait oda'sında... Bir yandan ona düşen roller, tanımlar ve aidiyetlerden sıyrılıp öykü yazmaya çalışıyordu, diğer yandan İstanbul sarhoşluğunu okuyordu notlarından. Nereden geldiyse aklına, *Uçurtma Avcısı*'ndan bir cümle takılmıştı diline: *"Canım gülmek istiyor. Ama gülmek de canımı yakıyor..."* Bir kez daha... O sabah... Ankara'nın puslu grisinde bulutları yırtıyordu kırlangıç sesleri ve hep birinci tekil şahıslı yaz(g)ılar peşinde koşuyordu kalem. Sağır ediyordu kulaklarını, kırlangıç seslerinin giderken geride bıraktığı sessiz boşluk...

Yazmaya devam etmeliydi. Denemişti ama bir türlü olmamıştı işte! Tanrısal anlatıcı öyküler dökülmüyordu kaleminden bir türlü. On(lar)dan geçeli çok olmuştu yolu, belki de bu yüzden dönüp dolaşıp geldiği yer kendi kendiydi, kendi iziydi. Hece hece büyütüyordu içindeki cümle aşkları/nı...

Ne anlatırsak anlatalım anlattığımız yine kendimiz değil miydi eninde sonunda! Dilinde sade/ce 'ben'öyküsel anlatımlar vardı bu yüzden. Sahi, bunu tüm zerreleriyle, içten gelerek ve titreyerek istemiş miydi hiç? İliklerine kadar ürpererek... Kelimeler dilinde, kalem elinde ve düşler zihninde... Titreyerek, kalemin mürekkebini damlatarak beyaza ve de yazarken yazının yazgıya dönüşmesini seyrederken irkilerek...

Sanki yaşamak için, birik(tir)mek yetiyor muydu ki! Biriktikçe, insana acı veren, insanın içinde çöreklenen o bitimsiz sancıya deva olabiliyor muydu yaz(g)ı! Yazmak böyle bir şey değilse yaşamak ne olaydı?! Hayır! Hayır! Ne, zaman yetiyordu yaşama, ne yazı... ve insan en çok o vakit gidiyordu kendinden işte. "İnsan gitti mi bir kez kendinden, artık hep gitmeye yaz(g)ılıdır!" diye fısıldadı kulağına tam o sırada bir rüya cini. Neler neler fısıldamadı ki daha!

H E C E Ö Y K Ü

"Ayrıldık şehirlerimizden; o gece hiç uyuyamadan ayrılmaya çalışsak da, sabahı hiç olmadığı kadar çok arasak da... Ayrı rüyalarda aynı adı sayıkla-sak da..."

Kaldığımız yerde yoktu ışı(k)!

Kendi karanlığından ç/alıyordu dilindeki ayetler...

O kadar yoğun ki gecenin koyusu, kuytular(d)a dağılmıştı her birimizin yüzü ve dahi kendi/ni karanlığından ç/alıyordu dilindeki ayetler...

Şiir bile değildi 'ertelenmiş zaman'dan sözler.

Ve yaşam/ak iki düzeydi on dokuz yaşından kalma...

'Kan kurban edildi/ Çığlık acı çekiyor'

Aydınlık mı? Sahi o da ne?!"

İkisi de biliyordu artık; her giden geride kalan kadar kaybeden, her geri-
de kalan giden kadar eksik ve yarım...

Biri uçuruma yakın sözleriyle...

Düşmek için artık geç iken!

Hiç iyi değildi, yazmıştı ona.

Kimsele dokunsun isteme(z)di kötülüğü.

Diğeri, semaya bakan gözleriyle...

Ölmek için bu kadar genç iken!

Gitmeliydi mi yoksa buralardan?^

MURAT TAŞ

SPIROS'UN DENİZİ

I*şim umduğumdan da çabuk bitti. Akşam serinliğinde çıkacaktım yola. Vaktim boldu. Asırlık çınarların gölgelediği İzmit'in o meşhur caddesinde işimi halletmenin vermiş olduğu rehavetle aheste adımlarla dolaşıyor, vitrinlere bakıyor, bazen fiyat sormak için içeri giriyor, küçük, merdiven altı bir çay ocağı bulduğumda önce su, ardından çay içerek dinleniyor, sonra tekrar dolaşmaya başlıyordum. Acıkıncaya kadar gezdim. Tam bir pideciye girecektim ki kapıdan döndüm. Sahile inip hem ekmek arası balık yiyecek, hem de deniz özlemimi giderecektim.

Sahile vardığımda hayli yorulmuştum. Fakat denizi görünce yorgunluğum köpük olup eridi. Etrafındaki onca tesise, onca binaya rağmen maviliğini koruyabiliyordu körfez. Yine de imbatla gelen koku rahatsız ediciydi. Pet şişeler, poşetler, yüzeyi rengârenk lekeli suda dönüp duruyor, birkaç oltacı bu kirliliğe rağmen balık bekliyordu körfezden. Üç beş çocuk da ellerindeki sapanlarla denizanası avlıyorlardı.

Önüme çıkan ilk tekneye atladım. Garson balık çeşitlerini saydı. Levrek, dedim. Tam denizin mavisine dalıp tatil hayalleri kuruyordum ki içeriye yaşlı bir kadın girdi. Burnunun sağ tarafında kocaman bir beni vardı. Sol gözü de kördü. Kolundaki sepetten olacak hayli yorulmuştu. Alnındaki kırısklıklara ter dolmuştu, nefesi de hırıltılıydı. Sepetten bir poşet aldı.

"Şöylece üç lira, Sapanca cevizi!.."

Garsonlar, avına dadanan bir martı gibi kadını kapıp dışarı attılar. Bir tuhaf oldum. Yüreğim deniz gibi kabardı. Başımı öne eğdim, saçımı avuçladım, gözlerimi sımsıkı yumdum. Aslında sevincimi alıp götüren ne şu yaşlı kadındı ne de ona yapılan kabalıktı. Söylediği bir tek sözcüktü: Sapanca. Nimen karşıma dikildi. Göz çukurlarına yaş dolmuştu yine. Başını bir servi gibi sallıyor, "Ah manamu," diyordu, "Ah manamu!.." Buraya kadar gelmişken yurduna uğramazsam kemikleri sızım sızım sızlardı ninemin. Balığımı yedim, çıktım.

Arabayı çektim kenara. Ulu, gür, yaşlı mı yaşlı meşe ağacı yıllardır yavrusunu görememiş bir ana gibi kollarını açmıştı konuklarına. Yaprakları hışırtılı, dibi serindi. Masalardan birine oturdum. Sapanca, kesilen can damarlarına, kanına akıtılan onca zehre rağmen nazar boncuğu gibi masmaviydi hâ-

lâ. Minnacık minnacık dalgalıydı. Karşı sırtlarda yeşilin bildik hiçbir tonuna benzemeyen kestaneler, ıhlamurlar, meşeler daha bir candan, daha kardeşçe—sine uzatmışlardı kollarını birbirlerine. Ama her gelişimde sayıları üçer beşer artmış olduğunu gördüğüm villalar, dubleksler süte düşmüş karasinekler gibi mide bulandırıcıydı.

Ninemim babasının şu sırtlarda tarlası varmış. Tarla da tarlaymış hani. Üç, dört hatta beş koçanlı mısırların gövdeleri bilek kalınlığında olur, boyu da dört beş metreyi bulurmuş. Tarlanın ortasında da bilmem kaç asırlık bir çınar... Ninemin babası o çınarın dibinde yemeğini yer, dinlenir, hatta uyurmuş. Ninemin kardeşi Spiros babasının aksine toprağa düşkün değilmiş. Babası tarla da çalışırken o Sapanca'ya bakar, dalıp gidermiş hep. Etraf bir başka yeşil, göl bir başka maviymiş o zamanlar. Spiros Dayı bu maviye vurulmuş. Ben balıkçı olacağım, demiş. Babası çok karşı çıkmış ilkin. Ama Spiros Dayı çalışmak için götürüldüğü tarlada bir yolunu bulup kaçır, göle ulaşır, oltasını sallayıp balık beklermiş gölden. Gölde de bir bereket, bir bereket ki elle bile tutulurmuş balıklar. Oklamalar, karagözler, kızılkanatlar, karabalıklar, kadife balıkları, göl levrekleri, kaya uskumruları, gökmenler, yılan balıkları, sazanlar, yayınlar... Hatta pulları meşe odununun közleri gibi kıpkızıl alabalıklar bile varmış. Babası bakmış Spiros toprak adamı değil, vazgeçmiş diretmeekten. Bir balıkçı sandalı tedarik edip çekilmiş Spiros'un önünden. Spiros Dayı tuttuğu balıkları Adapazarı'nda satarmış.

Ninemim köyü Serdivan cennetten bir parçaymış. Babası Kriakos, anası Katinyo, kardeşi Spiros ile çok mutlu, huzurlu bir yaşantıları varmış. Mübadele söylentilerinin, söylenti olmaktan çıktığı kasvetli bir bahar günü babası sınır komşusuyla tarlalara bakmaya çıkmış. Komşu, şu mısırların koçanlarını sen görürsün ama belki ben göremem, iki koçanda benim için at kara kazana, demiş. Toprağına, çınarına, Sapanca'ya bir bakmış ki yaz yağmuru gibi gözlerinden yaş boşanmış. Fesini yere çalmış. Ben köyümden de komşumdan da memnunum, bu zulümdür, demiş. Dedemle evlenince mübadeleden kurtulmuş ninem. Despina olan adı da Döne olmuş. Götüreceklerini götürmüşler giderlerken, götüremedikleri eşyaları da belki bir gün döneriz diye nime bırakmış babası. Spiros Dayı kıymetini bilmezler diye sandalını ateşe verip yavrusunu kaybetmiş bir ana gibi ağlamış sabaha kadar. Ah manamu, demiş. Bu deniz bırakıp gidilir mi, bu deniz ki!.. "Ah manamu!.."

Öyle bir gürültüyle geldiler ki hayallerim paramparça oldu. İki kişiydiler. Uzun boylu, gür, siyah bıyıklı eliyle gölü işaret etti.

"İşte deniz!"

Çocuğun gözleri büyüdükçe büyüdü. Dondu kaldı. Dibi delik, bir kulpu kopmuş çantası ile niçin yanında taşıdığını merak ettiğim boş su bidonu elin-

den kayıp yere düştü. Dönüp adama -adam babası mıydı?- baktı. Bir şeyler söyleyecekti, söyleyemedi. O an yüreğinin dalgaları Sapanca'nın dalgaların—dan daha büyüktü herhalde. Bir süre öylece bir adama bir göle bakıp durdu. Sonra bir martı gibi ağzını açıp "Paaa!"dedi.

"Halo bu şimdi deniz?"

Adam alt dudağına kadar inmiş, uçları kızıla kesmiş bıyıklarını emiyordu.

"He vallah deniz."

Çocuk yine, "Paaa!" dedi. Elini korkarak suya daldırdı, bir avuç su aldı, sanki suda bir şeyler varmış gibi dikkatle baktı, sonra güvercin uçuruyormuş gibi havaya serpti avucundaki suyu. Su zerrecikleri yıldız yıldız olup özüne kavuştu.

"Derindir?"

"Ooo!"

"Ahan şu ağaç kadar?.."

"Ağaç ne ki lo."

"Ne kadar?.. "

"Babayın metresini getir de ölç, kerro!"

Çocuk bir avuç su daha alıp serpti.

"Gemi yok?.. "

"Lan oğlım deniz dedin, işte deniz. Gemiye ne yapacan?"

Avuç avuç su alıp yüzüne serpti çocuk. Su suratına çarptıkça soluğu kesiyor, uçmayı öğrenen yavru bir martı gibi çırpınıyor, adama bakıp sevinç çığlıkları atıyordu.

"Vallah deniz çok güzel halo! Kitabıma çok güzel! Ben inneyi* alıp buraya getireceğim, aha şöyle bir ev yapacağım, inne içinde oturacak, her gece aha bu denizin suyuyla abdest alacak, bir tane bile günahı kalmayacak, belki iyileşecek..."

Çocuk bu kez ayakkabılarını çıkardı, pantolonunu dizlerine kadar çemre—di, suya girdi. Öyle sevinç çığlıkları atıyordu ki herkes dönüp bakıyordu.

Gür bıyıklı göz göze geldik. Kaşları bile bizim pancar suratlı genel müdürün kısacık, incecik, sarı tüylü bıyıklarından daha gürdü. Rengi solmuş gömleğinin cebinden sigara paketini çıkardı.

"Buyur kardaş, bir cıgaramı yak."

"Kullanmıyorum, teşekkür ederim." Kendisi yaktı, dumanını göle üfördü. Gözü hep çocuğun üzerindeydi. Çocuk, su dizlerine gelene kadar yürüyor, dalga gelince geri kaçıyor, dalga çekilince tekrar yürüyor, arada bir de göle tokat atıp sıçrattığı suyla ıslanışına gülüyordu.

"Çocuk işte, deniz diye tutturdu."

"Ya şimdi gerçeği öğrenirse?"

"Ne yaparsın kardaş. İki saat sonra tren kalkacak. Bu tutturmuş, deniz bambam, deniz. Ulan oğlum vakit yok. Yok, illa denizi göreceğim, denizi göreceğim. Nineme deniz suyu götürceğim. Deniz suyuyla abdest alırsa günahları af olurmuş ninesinin. Vallah hiçbirimizde akıl yoktur. Akıl olsaydı böyle altı yedi aydır oradan oraya çoluk çocuk sürünür müyüz?"

"Ne iş yapıyorsunuz?"

"Vallah ne iş bulursak yapıyoruz. Nerde iş varsa biz ordayız. Adana'da karpuz, biber, domates; Malatya'da kayısı; Osmaniye'de yer fıstığı; Hatay'da soğan; Nevşehir'de patates, nohut sonra tekrar Adana'da pamuk, oradan da buralara fındık toplamaya... Allah seni inandırsın altı aydır rahat bir uyku uyumamışız, adam gibi banyo yapmamışız, temiz bir tas çorba içmemişiz. Hayat değil bizimkisi ama ne yaparsın? Bizimkiler bu sabah kamyonu doluştular. Belki var kırk kişi. Yer kalmadı, bu da deniz deniz diye tutturunca, siz gidin biz trenle geliriz dedik. "

"Neyin olur?"

"Komşumdur. Babası geçen yıl yaylada mayına bastı, öldü."

Üçüncü çayımızla birlikte muhabbetimiz de bitti. Adam saatine baktı.

"Sait! Lo tamam!"

Çocuk göle taş atıyordu bu kez. Her seferinde de taşı daha da ileriye atmak için kendini zorluyor, acayip sesler çıkartıyordu. Biraz daha kalalım der gibi boyun büktü. Adam kaşlarını oynattı.

"Eee tren kalkacak kerro!"

Çocuk nereye düştüğüne bakmadan elindeki son taşı attı. Ayakkabısını giydi, pantolonunu düzeltti, bidonunu suyla doldurdu, ağzını sıkıca kapattı. Adam, eyvallah, dedi. Güle güle, dedim. Birkaç adım atmışlardı ki çocuk arkadan adamın koluna dürttü.

"Halo bu denizin adı ne?"

Adam bir an durdu, bana baktı.

Ninem yıllar önce -Ankara'ya taşınmamıştık daha, demek ki yirmi dokuz yıl olmuş- sisli bir nisan sabahı "Ahh manamı! Ahh manamı!" diye diye öldü. Son günlerinde anasının, babasının ille de kardeşi Spiros'un adını düşürmedi dilinden. Onun yüreğine düşen ateşin ne demek olduğunu yıllar sonra üniversiteyi kazanıp ailemden ayrıldığım gün anlamıştım. -Ne yürekmiş ninemin yüreği, ne asil yürekmiş.- Ama hep gitmek istedi anasının, babasının, kardeşinin yaşadığı topraklara. Yıllardır içinde küllenmek bilmeyen ateşe bir avuç su serpmek istedi. Ne yazık ki olmadı. Bir türlü gidemedi anasına, babasına, kardeşine. Her seferinde bir engel çıktı, çıkan her engel içindeki ateşi daha da büyüttü.

Nineme nasip olmayan yolculuk bana nasip oldu. Geçen yıl vakfın düzenlediği Yunanistan gezisine ben de katıldım. Bizimkilerin Vodina'nın Panagit-

sa Köyü'ne yerleştiklerini öğrenmiştim. Müthiş duygulu anların yaşandığı bu özlem yolculuğunun ikinci gününde Panagitsa'ya vardım. Bizimkileri sordum. Artık yürüyemediği için evinde dışarı çıkamayan, kıvrıkcık saçları bembeyaz bir kartopu çiçeğini andıran Zoi adındaki yaşlı bir kadına götürdüler beni. Kendimi tanıtip ziyaretimin sebebini söyledim. O buruşmuş gözlerinden sel gibi yaş boşandı kadının. Boynuma sarıldı. Sanki ninemdi. Ninem gibi kokuyordu.

"Sen benim köylümsün. Biz de Serdivan'dan gelmişiz. Ben o zaman beş yaşındaymışım."

Serdivan'dan ayrılışlarını, yolculuğu, yolculuk sırasında ölenlerin nasıl denize atıldığını, burada çektikleri sıkıntıları, yüreklerinde bir türlü dinmek bilmeyen memleket özlemini uzun uzun anlatırken ben sabırla sözün bizimkilere gelmesini bekledim. Sonun da söz bizimkilere geldi.

Ninemın anasıyla babası buraya yerleştikten altı yedi yıl sonra ölmüşler. Spiros Dayı'nın hiç çocuğu olmamış. Yirmi dört yirmi beş yıl önce de ölmüş. Karısı da Serez'e taşınmış. Bir daha da haber alınamamış kendisinden. Spiros Dayı çiftçilik yapıyormuş. Beceremiyormuş çiftçiliği, sevememiş bir türlü. O deniz adamıymış. Balıkçıymış. Hep "benim denizim," der, anlatırmış balıkçılık yaptığı günleri. Benim memlekette bir deniz vardı ki balıkları hiçbir denizde bulunmaz, suyu da tatlı mı tatlı, dermiş. Ölmeden önce; "Bana denizimin suyunu getirin içeyim de öyle öleyim." demiş. Bir gölden bir bardak su getirip içirmişler. Bu benim denizimin suyu değil, demiş. Birkaç gün sonra ölmüş. O günden sonra Panagitsa'da Sapanca'nın adı Spiros'un Denizi olmuş.

"Spiros'un Denizi." dedim.

Adam gülümsedi. Çocuk kaşlarını çatıp bana baktı. Çekip gittiler.

Bir çay daha içtim. Ninemle dedemin mezarına dökmek için Spiros'un Denizi'nden bir şişe su doldurdum, düştüm yola.«

* inne: nine

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

SAVRULAN

M u t f a k

Sandalyeye oturduğunda, ayaklarının yorgunluğunu daha çok hissetti. Ayakları yer yer uyuşuyor, kan oturmuş gibi zonkluyordu. Granit tezgâha yaslanıp bileylenmiş, parlayan bıçakla önüne bırakılan bir çuval patatesi soy-maya başladı. Tülbendinin kenarları, saç dipleri, ter içinde kalmış, yüzü nemli, sıcak havadan âdeta yanıyordu. Alev alev yanan yanaklarından ter damlaları, kulak hizasını, çenesini yalayıp geçiyor, yazmanın düğüm yerinde biriken bir ıslaklık oluşuyordu.

Nemli, buğu buğu sıcaklık, yemek kokusuna karışıyor, camlardan sular sı-zıyordu. Kadının güçsüz bileklerini bıçağın ağırlığı yoruyordu. Nemlenen gözlerini kaldırıp elinin tersiyle, alnında biriken ıslaklığı silerken, kara bıyık-lı, kara keskin bakışlı ustayla bakışları birleşti. İçi ürperdi. Yüzü yalazlandı. Usta umarsız dik dik bakarken, " Kalın soyma, hızlı ol, daha hızlı, tencereler yıkanacak daha." diye kadına seslendi.

Böyle bakışlara, seslenişlere alışkın değildi. Kara, gür kaşlarının gölgele-diği, derin bakışlarla dik dik bakardı. Bu bakışları gölgelemek için; "Hadi ha-di, oyalanma" diye seslenişini yinelerdi. O zaman yüreği seğirir, derin sızılar-la içi oyulurdu. Kara kuyular gibi içi derinlerde bir yerlerde, öylece sızlardı.

Parlayan bıçağın ucunda kırmızı bir sıvı. Bir ılık damar, dirseğine öylece yürürken, sarı patatesler niye kızarıyor böyle. Patateslerin göbeklerinden, kı-r-mızı damarlar öylece yayılıyor yollar açarak. Çocuk değil ki artık, kırmızı sı-luboyayla tam ortadan böldüğü patatesleri, boyayıp baskı yapsın.

"Şehriban! Şehriban! Ah deli kız elini kesmişsin hâlâ patates soyuyorsun be kızım. Gel buraya, yara bandı yapıştırayım."

Elinden dirseğine doğru akan bu kırmızı ılık sıvı kandı demek. Ne zaman, elinin neresi kesildi? Fatma Teyze iki yara bandını sol elinin küçük parmağı-na yapıştırıyor. Çaprazlama iki bandı yapıştırırken görüyor, keskin bıçak, cin parmağının bebeğini almış. Kesilen yer küçük ama kan oldu ortalık. Kara bı-yıklı, kara keskin bakışlı usta gelmeden toparlanmalı.

Fatma Teyze'nin yardımıyla, ortalığı temizliyor. "Ah be kızım, bu kaçın-cı oldu, doğradın parmaklarını. Kendini yaptığın işe vereceksin." diye söyle-niyor Fatma Teyze.

H E C E Ö Y K Ü

Parmağının acısını hissetmeye başladığında, patates çuvalı yarıya inmemişti bile. Parmağından elinin ayasına, bileğine doğru ince bir sızı yayılır gibi oluyor. Bıçağı sıkı sıkıya kavradığı eli, ara ara kaskatı kesiliyor. Uzuvarları ona ait değil sanki. Elleri, morarıp kan oturmuş ayakları, uluorta ıslanan gözleri.

Öğlene doğru çuvalın dibini görüyor. Usta ortalarda görünmüyor. O gelmeden, tencereleri, kalan bulaşıkları bitirmeli. Bütün gücünü toplayıp lavabonun önüne geçiyor. Koca tencerelerin ağırlığı küçük ellerini, ince bileklerini nasıl da yoruyor. Bütün gücüyle tencereleri evirip çeviriyor, içlerini, karanaran diplerini telliyor. Yemeklerin hazırlanma zamanına hazır etmeli. Yara bantlarının sıyrıldığını, sular kesik yerin açığa çıktığını fark ediyor. Göz gibi küçük kırmızılıktan, ince ince kan sızıyor. Akan sularda kayboluyor kırmızılık. Buruşmuş avuç içleri, artık hissetmiyor.

"Güneşe yıldızlara,
Sorar seni ararım,
Yağmura bulutlara,
Sorar seni ararım..."

Selda Bağcan'nın eşsiz duyarlılıkla dokunmuş sesi, belli belirsiz çalan kasetçalardan, nemden ve buhardan bunalmış mutfığa yayılıyor, içinde bir yerleri öylece eritiyor, gözleri istem dışı nemleniyordu. Hüzün dokunmuş her melodi onun gözlerinin dolmasına sebebi.

"Yorgunum aramaktan
Gördüğüme sormaktan
Dön gel bir tanem dön gel..."

İçinde eriyerek yayılan özlemlerin tortusuydu. O zaman çehresini eski zamanları hatırlatan melodilerle beraber bir sükûn ve muhabbet havası kaplar, uzaklara dalarak öylece gülümserdi. Şimdi de öyleydi.

Huzur ve sükûn bulma ümidiyle adımlamıştı gecekonduyu.

Sade döşenmiş, yoksulluğu ağırlayan gecekondunun en büyük odasındaydılar. Diz dize oturduğu genç adamın yanında, yüzündeki aydınlıkla, davudi sesiyle okumuştı ayetleri imam. İmam ayetleri okudukça yüreği bir kuş gibi hafifliyor, şimdiye kadar duyumsamadığı güven ve umut sarmalıyla ilk defa yalnızlığını unutuyordu. Başında, pembe iri güllü saten bir eşarp arada kayar gibi oluyor, eşarbu düzeltirken, güz elması gibi kızaran yanaklarının yangını değişiyordu titreyen ellerine. Oda dolu muydu, kimler vardı, Murat'tan başka yanında. İçini ısıtan aydınlatan bir sevinç, hareli gözlerine dokunuyor, şimdi-

ye kadar duyumsamadığı bir mutluluk dalgasıyla coşkulu bir nefes boşalıyor—du yüreğine.

Kırkinci odasındaydı... Vuslatlar yaşamak için... Yüreği pır pır, gözleri, yüzü, sevinçle çözüldü onu gördüğünde. Sonsuz, bitimsiz bir gülümseme yayılırdı sanki duru yüzüne. O zaman bilirdi, üşütmeyen rüzgârlarda savrulacak etekleri. Yağmurlar yağacak saçlarından, gözlerinden aşağılara ama üşütmeyen, ıslatmayan yağmurlar.

Gelin olmuştu. Seveni, sevdiği vardı. Almanya'dan mektuplar, haberler geliyordu ara sıra. Murat mavi suskun gözleriyle ona bakarken, hayallere dâlıyordu. "Gideriz, benim işim hazır, dayımın inşaatında çalışırım, sen de fabrikaya girersin. Sonra, döneriz fakirhaneye, bütün gözler bizde olur..." Her gece durgun bir su berraklığında içine akan gözlerinden Murat'ın hayalleri, gecekondunun nemli duvarlarında yankılanır, Şehriban'ın yüreğini derin yalnızlıklar yoklardı. "Önce ben gideceğim, sonra seni alacağım. Nikahımız on—dan yok, bir Almanya nikahlayacak dayım beni..."

Perdelerden sızan gün ışığı, garip ve ucube eşyayı sihirli bir ışımayla âdetâ şenlendiriyordu. Fukara dünyasına düşen gün ışığı, onun ruhunda, her dem ayrı kapılar açardı. Her gece erkeğinin eve gelmesiyle içindeki bungun ağrı diner, heyecanlı bir telaşla, bahçedeki tahta sehpaye akşam yemeğini hazırlamaya koyulurdu. Akşam ağır ağır çökerken, küçük gecekondunun bir köşesine büzülür, derin yorgunluk saatlerinden sonra, sükûn ve muştı saatleri arar gibi onu beklerdi.

Genç adam akşam alacalarının, serin gölgeliklerinde gelirdi. Çehresinde yorgun bir tebessüm, gözaltlarında siyah gölgeler, Şehriban'ı arar bulurdu. Yavaş yavaş koyulan anlam yüklü mavi gözleriyle genç kadına yönelirdi. Önce buruk bir ter kokusu yayılırdı gelin odasına. Bu kokuyu severdi Şehriban. Yalnızlık, kimsesizlik günlerinden sonra, sığındığı erkeğinin kokusuydu bu. Oturduğu minderden hızla kalkar, elinde ne var ne yok alır, karyolanın altındaki seleden temiz çamaşırlar çıkartırdı.

Gelin odası sevdiğinin gelmesiyle birden dolardı. Kanaviçe işlemeli mor, pembe, türbe yeşili saten başlıklı, dizi dizi yastıklar koyardı sırtına Murat'ın. Beyaz, serin çarşaflar serer, her gün taze yemekler yapardı. Kara dalgalı saçlarıyla oynarken sevdiği, gitmekten, Almanya'dan bahsetmese diye gözlerini yumardı hep.

Kibritçi Kız

Şimdi servisin camlarını, iri damlalarla yağmur dövüyor. Elinin sızlaması arttı sanki. Servisin camlarını döven yağmur damlaları hızlandığında, içinin kuruduğunu anlıyor. Yüreği çöl şimdi, yapayalnız...

H E C E Ö Y K Ü

Aşçı Fatma teyze, gözlerini iri iri açarak neden böyle konuşuyor.

— Ay kız Şehriban, böyle bir güzellik bırakılır mı, bu güzellik sendeyken nasıl gitti

— Kız senin bu gözlerin, bu ok kirpiklerin, bu kaşların aynı Türkan Şoray. Ay vallahi saçlarını yemenilerle örtmesen, bu dalga dalga gür saçların vallahi aynı Türkan Şoray.

— Bırak Fatma teyze. Ne güzelliği, umurumda mı sanıyorsun, konuşma böyle...

Bir film vardı. Başrollerini Türkan Şoray, Kadir İnanır oynamıştı. Kadının kocası Almanya'ya çalışmaya gidiyor. Sonra gelmiyor. Başka bir kadınla ge-
lirken, trafik kazası geçirip ölüyor. Hani acıklı bir türküsü vardı bu filmin.

"Gelecektin gelmez oldun

Halimi hiç sormaz oldun... "

Dönmüyordu gidenler, dönüş sonra acı oluyordu... Fatma teyze beni ben-
zetiyor ya Türkan Şoray'a... Bu filmi yaşıyorum sanki.

Suna Abla; "Zaten nikâhın da yok, kız koyup gitti bu deli oğlan seni." di-
ye dizlerini dövmüştü.

Göğsü sızlıyor hep. Suna Abla konuştuğu, tüyleri dökülmüş kedilerin do-
laştığı, çöp sularının akıntılar oluşturduğu kötü kokular yayılan kapı önlerin-
den geçerken, örgü ören kadınların gözleri onu uzun uzun süzdükçe göğsü
sızlıyor. Dudaklarını içten içe kemirirken, "gelecektin gelmez oldun, hali-
mi hiç sormaz oldun... Yaralarımı sarmaz oldun..." diye türküler yankılanıyor
içinde uğultularla...

Perdeleri sıkı sıkıya kapatıyor. Artık fukara eşyayı gün ışığı şenlendirmi-
yor. Gönlü şen değil ki, eşyası şen olsun.

Balkonun yüksekliği ürkütüyor Şehriban'ı. Bulutlara degecek gibi oluyor.
Öbek öbek, pamuk tarlalarını andıran bulutlar olsa belki içine ferahlık yayıla-
cak... Delikli siyah hırkasına sıkıca sarılıyor. Saç dipleri buz gibi. Ayaz, yüzü-
nün alevini, sularla buruşmuş ellerini, terliğinden ıslanan ayaklarını üşütüyor.
Sigarasını yakarken istem dışı elleri titriyor. Kibritleri arka arkaya yakıyor,
rüzgâr söndürüyor. Sonunda, rüzgâra arkasını verip kapının dibinde yakmayı
başarıyor sigarayı. Zemin, kar sularıyla ıslanmış, yanmış kibrit çöpleri yerler-
de. Rahatlar gibi oluyor sigarayı acemi çekişlerle içerken. Fatma teyze, "rahat-
larsın iç" diye verdi, gerisi geldi. Derin derin soluklanırken, iliklerine kadar
çekiyor sigarayı... Sonra bir öksürük nöbeti başlıyor. Hep böyle oluyor. Fatma
teyze katıla katıla gülüyor ona, "Kız beceremedin şu mereti tüttürmeyi." diye.

H E C E Ö Y K Ü

Hani Kibritçi Kız vardı. İlk okuduğunda sabaha kadar uyuyamamış, hep ağlamıştı. Nöbetçi anne yanına gelip saçlarını okşamıştı. "Üzülme kızım, sadece masal" demişti. Şimdi aşağılara bakarken soğuktan donmuş ellerini, hohlata hohlata soluğuyla ısıtmaya çalışıyor. Kar kaplı çatılara, sıkı sıkıya örtülü camlara baktıkça, üşümesi daha bir artıyor. Kibritçi Kız gibi gitse uzaklara... Yalnızlığı, kimsesizliği son bulur mu?

Balkonun demirlerine yaklaşıyor. Ayakları daha bir ıslanıyor kar sularıyla. Artık son kibrit de bitti. Sıkı sıkıya tuttuğu demirlerden aşağılara bakıyor. Gözlerini yumuyor. Gözlerine yıldızlar dökülür gibi oluyor. Başı dönüyor, gözleri kararıyor.

Ölüm nasıl da yakın. Ölüm nasıl da uzak... Morarmış elleriyle, bulaşık sularından ıslanan karnına dokunuyor. Murat gittiğinden beri günü geçmiş... Baş dönmesi, mide bulantıları bundan.

Murat gelir belki. Duyar gebe olduğunu. Kibritçi kız olmaktan vazgeçiyor. Yaşamayı seçiyor.

Keskin parlayan bıçakları, morarmış elleri, uyuşan ayakları, derin yalnızlıkları, inadına yaşamayı seçiyor. Ellerini karnında gezdirirken, gözlerinden boşalıyor yağmurlar...

"Olsun diyor. Murat yoksa. O, var artık. İçimde, damarlarımda, benim, bana ait bir şey, bir yavru var artık."

Kanında, damarında, canında, varlığını yeni yeni duyumsadığı yavrusuna dayanıyor. Bütün varlığıyla yaslanıyor ona... Demirleri sıkmaktan kızaran buz kesmiş ellerini karnında gezdirirken, Fatma teyzenin sesi geliyor içerden, yüzünde umarsız bir tebessüm kapıya yöneliyor... &

MEHMET KAHRAMAN

ZOR SORU/BİR OYUN

Güzel bir gün değil mi? dedi Necla kocasını yolcu ederken. Kestane renkli gözlerinde parlayan bir gülümseme vardı. Bütün güzel günleri düşündü. Günleri güzel eden şeyleri, düşünceleri, gülüşleri, sevinçleri, kuş cıvıltılarını, çocuk kahkahalarını, badem ağaçlarını çiçeklerini ve annesini; anne güzel günlerin adıydı belki de; saçlarının arasından aşağıya doğru akıp giden tıraşın ucundaki eldi annesi, başını okşayan sıcak buruşmuş bir el, koca sıcaklığında... Evet evet çok güzel bir gün. Evet, güzel bir gün, dedi kocası; yaknaklarından öptü.

Kapıyı kapattıktan sonra ellerini göğsünde birleştirdi, başını yukarı kaldırıp dua eder gibi mırıldandı: harika bir gün. Yapılacak çok iş vardı. Hepsini aklında sıraya koymaya çalıştı. Ama hangisinden başlayacağını bilemedi. Kararsızlık içinde kendini kanepeye attı. Az sonra kız kalkar onunla bir şeyler atıştırır, ondan sonra başlarım diye düşündü. Eline kumandayı alıp uzandı. Sabah sabah hiçbir şey yoktu. Haber haber. Ne anlıyorlar şu haberlerden? Aynı şeyleri duymaktan bıkmıyorlar mı? Savaş, terör, işsizlik... Aklına daha pek çok sorun geldi. Kızı için endişelendi. İyi ki tek çocukları vardı, biriyle yeterince ilgilenemiyorken diğerleriyle nasıl ilgilenecekti? Bir kardeş yapsanız diyorlardı. Kardeşsiz çocuk mu büyütülür, siz de ne kadar korkakmışsınız canım. Zamanı gelince diyordu. Halden anlamayan konu komşu sıkıştırıp duruyordu. Sanki onlara dertti. Ama biliyordu onların asıl maksatlarını, atlamıyordu hemencecik. Böyle zamanlarda etine iğne batırıyorlarmış gibi acıyordu canı. Fena olmazdı diye mırıldandı. Kaç sefer doktora gitmişlerdi de bir sonuç alamamışlardı. Kanallar kurmuş demişti doktor. Bir çaresi, bir ilacı falan. Doktor ilaç vermişti ama faydası olmamıştı. Şimdi evin içi cıvılcıvılcı olurdu. Kardeşliği, arkadaşlığı öğrenirlerdi fena mı? Kendi kardeşlerini düşündü. Küçükken hep birlikte oyunlar oynarlardı. Güzel günlerdi. Mutluydu. Evin en küçüğü olduğu için sevilmiş, şımartılmıştı. Anası kıyamazdı ona: Kayırırdı. Ablası da. Ağabeyleri onlar gibi değildi. Canları sıkıldıkça su isterlerdi. Elif, bana su getir. Elif, kalem bul gel. Elif. Hep elif. Severlerdi. Hâlâ seviyorlar mı acaba? Büyüdükçe birbirimizden uzaklaşıyor muyuz? Neden böyle oluyor?

Kızı kalkınca birlikte kahvaltı ettiler. Az yiyorsun diye zorladı. Bak Çingeneler götürür seni yemezsen. Çok çirkin bir kız olursun. Nafile. Ne yapıy-

sa yediremedi. Sen bilirsın, dedi, kendine çay doldurup oturma odasına geçti. Derslerin varsa sen yap ben buradayım, diye bağırdı içerden. Şimdi kardeşi olsaydı şakalaşarak yedirirdi. Belki onlardan görür o da yerdı. Aman! Aynı şeyleri düşünüp duruyorum. Allah vermedi ne yapalım. ayından bir yudum aldı. Düşünmemeye çalıştıysa da aklı hep oradaydı. Başka şeyler düşünmeli. En iyisi televizyon seyretmek, düşünmekten alıkoyar. Kanallar arasında gezinirken sevdiği bir programı fark etti. Tam zamanında dedi. Çayını tazeledi. Yanına biraz da çerez koydu. Koltuğa oturdu. Duvar saatinin eğri durduğunu görünce kalkıp düzeltti. Şu kadın ne çirkef şeydi öyle. Herkese laf yetiştirip duruyordu. Sus demiyorlar mıydı ona? Belli ki reyting için konuşturuyorlardı. O olmasa program daha çekilir olacaktı. Ne yapalım, başka enek yoktu. Birden en büyük abisinin karısına benzetti kadını. Hakikaten benziyordu. Onunda saçı kısa, i içe girmiş, biçimsiz bir şeydi. Konuşurken ağzı sağ yanına kayıyordu. Muhtemelen küçükken sevildiğini zannederek ağzını eğerek konuşmuştu ve oraya öylece yerleşip kalmıştı. Abisi nasıl almıştı bu kadını bir türlü anlayamıyordu. Yok. Kendine bir şey yaptığı yoktu ya, içinden sevmek gelmiyordu. Yavan, tatsız, havalı bir duruşu vardı. Zorla yenilen yemek gibi bir şey. O şeye bir ad koymaya çalıştı, fakat bir türlü akla yatkın bir ad, bir tarif bulamadı. Gubuz, ne olacak, dedi dişlerini sıkarak. Rahatladığını fark etti. Nasıl da gerilmişti. Kadını düşünmek bile geriyordu.

Anne, benim okul saatim geldi, dedi kızı. Saate baktı.

Acele etme, daha vakit var. Karnın aç mı? Dur sana yumurta kırayım.

Hayır, yemek istemiyorum.

O zaman beslenmene kurabiye koyayım acıkınca yersin.

Kızıyla şakalaşarak beslenme çantasını hazırladı. Üstünü başını düzeltti. Saçını taradı. Pembe kurdeleli küçük tokalardan taktı saçlarına. Güzel oldun, dedi. Okulda nasıl davranması gerektiğini her gün olduğu gibi yine hatırlattı. Allah zihin açıklığı versin, dedi öptükten sonra.

İki eliyle kapıya tutunmuş kızının arkasından baktı. Eteklerinden uçuşan tozlu havanın beraberinde kendisini de alıp götürdüğünü, kapının öylece açık kaldığını ve o açıklıktan bir elin kendilerine sallandığını gördü. Baktığında sallanan elin sahibini göremedi. Yüzü yoktu kadının, eli yüz hatları gibi çizgiliydi. Arkasına baka baka yürüyordu o yerinde olması gereken yüzü görmek için. Ne kadar yürüse de evle arasındaki mesafe hep aynıydı. Yalnız, büyüün bir boşluk oluşuyordu arkasında, attığı her adımda kendine biraz daha yaklaşıyordu. Artık kaçamazdı. Boşluk içindeydi şimdi. Hiçbir şey yoktu. Yalnızca kendisi. Ona ait olanlar, onun düşünceleri. Bir eşya olsa, sözgelimi bir masa ya da sandalye olsa yanında, mekânsızlıktan kurtulmuş olacak. Eşyalar bir sınır çiziyor kendine, sınırsız bir sonsuzlukta kaybolmaktan korkuyor. Cebinden kalem

çıkartıp olduğu yerin etrafını çiziyor. Çizgi silik kalıyor ve neredeyse hiç görünmüyor, çizginin orada olduğunu ve kendini sınırladığını biliyor ya bunu dert edinmiyor. Rahatça gezip dolaşacağı bir dairenin içinde olduğuna seviniyor. İsteddiği zaman dairenin kapısını açıp gidebilir. Şimdilik gitmek istemiyor. Küçük de olsa bir dairesi var. Kocaman boşluğun içinde kendine ait bir yerin olması iyi bir şey. Burada istediği her şeyi yapabileceğini düşünüyor. Kendince boyayıp kendince yerleştirebilir. Koltuk takımları ve beyaz eşyalar da geldi mi hiç dışarı çıkmasına gerek kalmayacak. Küçük bir sorunu halletmesi gerektiğini düşünüyor. Bir isim. Her şeyin bir ismi olma değil mi, yoksa neyin ne olduğunu nereden bilecek. İlk önce daireye bir isim düşünüyor. Ev, bina, yuva... Daha sıcak geldiği için yuva demeye karar veriyor. Bir yuvası olduğu için seviniyor. Sıcak, huzurlu, kendine ait bir yer.

Bulaşıkları ne zaman yıkadı, kaç dakikadır pencereden dışarıyı seyretiliyor, karşı apartmanın kapısında oynayan çocuklar ona mı bakıyorlar, bilemedi. Birkaç çocuk gıcırdayan kapının üstüne çıkmış ona bakıp gülüyordu. Elini gözüne siper ederek daha dikkatli baktı. Çocuklar utanmış gibi kaçtılar. Ne şeker şeylerdi! İnsanın yanaklarından ısırası geliyordu bunların. Belki kardeşiler, anneleri, hadi gidin dışarıda oynayın deşmişti. Temizlik yapıyor olmalıydı. Sıkılıyor muydu ev işleri yaparken? Akşama kadar aynı şeylerle uğraş dur, her Allahın günü aynı şeyler. Bu çocuklardan sıkılmaya vakti kalıyorsa... Yalnız değil ki sıkılsın. Belki de can sıkıntısının nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyordur. Muhtemelen ev kadını olmak için yaratılmıştır. Bir saat sonra ne yapacağını belli olması ya da akşam geldiğinde kocasının hangi sözcüklerle konuşacağını bilmek nasıl bir duyguydu onun için. "Her şey aynı, of!" dedi, "yediğimiz yemekten içtiğimiz suya kadar."

Şimdi bunları düşünmenin sırası değildi. Nereden aklına geliyordu böyle şeyler. Hep yalnız kalınca üşüşüyorlardı üzerine. Geçen yıl böyle bir sorunu olmamıştı. Hatırlıyordu. Nedense bu sene canı daha çok sıkılıyordu. Bir yıl daha yaşlandım, diye düşündü. Bunun yaşlılıkla bir ilgisi yok, dedi kendi kendine. Kendimi boş hissediyorum. Necdet de artık eskisi gibi ilgilenmiyor. Bir çocuğumuz daha olsun diye ne kadar da hevesliydi. Ona ikinci bir çocuk veremedim. Yok, Necdet onu dert etmez. Eder de bana belli etmez. Üzülrüm bilir. Benim üzüleceğim şeyler yapmaz. Ama bir çocuk daha olsaydı. Allah vermeyince yapacak bir şey yok deyip durur. Hep ben üzölmeyeyim diye. Neyse... Bakalım akşam ne sürpriz yapacak?

Papatyalı mutfak önlüğünü boynuna geçirip belinden bağladı, akşam için hazırlık yapmaya başladı. Yemek tarifleri kitabından akşam için uygun bir yemek bulmaya çalıştı. Karar vermek hiç de kolay değildi. Rostö, Ali Nazik, Hünkâr Beğendi. Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçiyordu ne de ol-

sa. Hünkâr Beğendi de karar kıldı. Yanına da mantarlı enginar dolması yapacaktı. Tatlı olarak da fırında sütlaç yaptı mı değme bir sofraya hazırlamış olurdu. Sanki sofrayı şimdiden görüyordu. Elleri göğsünde, gülümsedi. Hemen başlamalıydı. Zaman geçiyordu. Sebzeleri doğrarken yine aynı soruya takıldı: Neden böyle? Elleri alışkanlıkla gidip geliyordu. Yemeği ocağa koyunca saate baktı. Beş yirmi. Necdet yedi buçuktan önce gelmezdi. Daha vakti vardı. Eli pratik olduğu için zorlanmıyordu. Hatta ne yaptığına bilincinde bile değildi. Her şey kendi kendine oluyordu sanki. Çok beğenecek, diye düşündü. Yaptığım yemekleri sever Necdet. Onun iştahlı yediğini görmek de bene sevindirir. Zaten başka sevinecek bir şey yok ki. Bir de kızım var. Ne yapalım kadın olmanın kaderi bu. Yeniden dünyaya gelmek olsaydı belki o zaman daha başka bir hayat seçerdim.

Yemeği fırına verince sofrayı hazırlamaya başladı. Masaya çiçekli bir örtü serdi. Dolaptan misafir yemek takımını çıkardı. Sofra daha yemekler konmadan göz alıcı hâle gelmişti. Necla ortaya bir şaheser çıkarmıştı kuşkusuz, bu akşam farklı olacaktı. İçinde küçük bir kıpırtı hissetti. Türkü mırıldandı: Evvelim sen oldun ahirim sensin. Necdet severdi bu türküyü. Bazı akşamlar acem kızıyla birlikte söylerdi de kendinden geçerdi Necdet, dinlerken. Ne güzel sesin var derdi. Ahirim sensin derken Necdet'in gözlerine bakardı.

Bir anda Necdet'in gözlerini gördü karşısında. Koyu bir geceyi andıran gözlerini, içine ürperti veren, yine de saklanabileceği tek yer olan gözlerini. O gözlere ihanet ediyormuş hissine kapıldı. Bir daha dünyaya gelmek ha! Senin bir suçun yok, dedi gönlünü almak için. Bir oyun, kendi kendime oynadığım bir oyun, çocuk gibi... çocukça... Bir daha dünyaya gelseydin nasıl bir yaşam seçerdin? Seçmek elinde olsa? Her şey çok farklı olurdu değil mi?

Yeniden dünyaya gelse nasıl olurdu? Düşünmeye başladı. Bu soruyu sevmişti. Bir çocuğun oyuncaklarıyla oynamasından duyduğu hazzı yaşıyordu. Mutlaka her şey farklı olurdu. İlkinde yaptığı hataları yapmazdı. Her şey daha güzel olurdu. Daha mutlu ve daha zengin olabilirdi. Hayal etmek hoşuna gitti. Sanki yeniden dünyaya gelmiş gibi oldu. Gözleri kapattı. Açınca yepyeni bir dünya; farklı ev, farklı insanlar. Açtı gözlerini. Lila renkli eski duvarlar karşıladı ilkin. Sonra yemek masası. Ve birazdan kocası gelecekti. Elini çabuk tutmalıydı. Yeniden dünyaya gelse yine Necdet'le evlenmek isterdi. O tanıdığı en iyi erkekti. Ama daha iyi olabilirdi. Onunla biraz daha fazla ilgilenebilirdi. Aklından geçirdiklerini daha söylemeden bilirdi. İşten yorgun gelmezdi. Hem durmadan konuşurlardı. Kesinlikle Necdet'ten başkasıyla olmazdı. Bu sefer en az üç çocukları olurdu. Hatta annesi gibi beş tane bile doğurabilirdi. Yok, beş fazla olurdu. Neden olmasın? Annesi doğurmuştu. Doğurabiliyorken... Necdet'le paylaşmayı düşündü bu heyecan verici oyunu.

En azından eğlenceli bir düşünce oyunu bulmuştu. Kendisiyle gurur duydu. Necdet'in de seveceğine emindi.

Sofrada her şey tamam olunca yatak odasına geçti. Kendine yakışacağını düşündüğü elbiseleri denemeye başladı. Sonunda Necdet'in sevdiği, yalnızca onun için giydiği, sırtı açık gece kıyafetinde karar kıldı. Tuvalet aynasının karşısına oturdu. Makyaj çantasını çıkardı. Gözlerine sürme çekti. Maskara yaptı. Sonra dudaklarına gülkurusu ruj sürdü, emdirdi. Biraz daha sürdü. Güzel görünüyor, diye düşündü. Biraz da allık da sürünce tamam oldu. Biraz da parfüm. Şimdi tamam. Kendini beğendi. Yeniden dünyaya gelmek gibi bir şeydi bu.

Necdet kapının önüne geldiğinde her günkü alelâdeliğin karmaşası içinde, kendini yorgun, başarısız ve yoğun baş ağrısıyla bulmuştu. Az daha çiçekleri unutuyordu. Neyse ki yol üstünde birine rast gelince hatırladı. Aranjan olsun demişti çiçekçiye. Üzerine küçük bir not yazdırdı. Bunun kendisi için bir anlamı olup olmadığını düşündü. Elif önemsiyor, dedi içinden, seviniyor.

Eve girdiğinde karısından yayılan yasemin kokusu burnunu doldurdu. Bir anda bütün duyuları uyandı. Necla'yı baştan aşağı süzdü. Güzel giysiler, kokular, kışkırtan gülüşler... Çiçeği karısına uzatmadan tutkulu bir öpücük kondurdu, çiçeği uzattı sonra. Necla boynuna sarıldı kocasının: Unutmamışsın, dedi. Unutsaydın eve katmazdım. Sabah hiç de hatırlıymış gibi değildin. Aranjanın üstündeki notu aldı. Gözlerine inanamıyordu bir Necdet'e baktı, bir kâğıda; sesli bir şekilde okudu: Ahirim sensin.

Necla yemekleri koyduktan sonra kocasının karşısına oturdu. Yüzünde sabahkine benzer kocaman bir gülümseme vardı. Necdet'in gözlerine baktı. Beklediği parıltıyı bulamadı, üstünde durmadı bunun. Güzel bir gündü ne de olsa. On seneyi doldurduk, dedi Necdet konuşmak zorunda olduğunu hissederek: Seninle olmak çok güzel. Seni seviyorum, dedi kadın. Ben de seni. Zaman Türk filmlerindeki gibi ağır çekimdi. Bir yönetmen olsa mutlaka dudaklarına bir iki kere zumlardı ve arka arkasına aynı sahne eklenirdi. Görüntü efektleri olmayınca bir noktaya sabitlenerek birbirlerine baktılar. Bundan sonrası artık normal seyrine girmeli diye düşünüyordu Necdet. Fakat ortada anormal bir durum varmış gibi geliyordu. Yoksa gerçekten mi zaman durdu da kadın elleri göğsünde hiç kımıldamadan ve bir söz söylemeden dondu kaldı. Zamanı kontrol etmek için saatine baktı. Saatin saniyesi kendi içinde akıp gidiyordu. Karısının ve haliyle kendisinin de mutlu olduğunu farz ederek günlük olağan konuşmaya geçmeye karar verdi: Günün nasıl geçti?

Necla, çok zor bir soruyla karşılaşmış gibi duraksadı: İyi, dedi gündüz ki heyecan verici oyunu hatırlayarak. Necdet yemeği ağzına götürdüğünde bir sürelik sessizlik oldu. Necla bunun bir fırsat olduğunu düşünerek konuyu açtı.

"Sana bir şey sormak istiyorum. Benim için çok önemli, oyun gibi bir şey."

Necdet, tamam der gibi başını salladı. Ağzı yemekle doluydu. Bir yudum su aldı. Dinlediğini göstermek için kaşığı masaya bıraktı, dirseklerini dayadı.

"Oyun ha! Merak ettim doğrusu. Oyun. İlginç."

Necla'nın içindeki heyecan yüzüne de yansiyordu.

"Bir daha dünyaya gelecek olsaydın ne olmak isterdin ve nasıl bir hayat yaşamak isterdin?"

Necdet'in beklediği oyun bu değildi şüphesiz. Gözlerini önündeki tabağa dikti. Biliyordu, karısı cevap bekliyordu. Düşünmeye başladı. Bir oyun. Yineden dünyaya gelmek. Pek aklına yatmış görünmüyordu. Nereden bulur böyle şeyleri. Kesin televizyondan duymuştur, diye düşündü. Oyuna katılmaya pek niyetli görünmüyordu. Bir şey söylemek istiyor, ama söylememenin daha uygun olacağını düşünerek susan biri izlenimi veriyordu. Yine de yüzünde küçük bir tebessüm vardı. Ağzındaki lokmayı tam olarak yuttuktan sonra: "Nereden aklına gelir böyle şeyler hayret ediyorum!"

"Bir oyun gibi düşün. Oyun ama gerçekten. Mesela, nasıl biri olmak isterdin. Hangi işte çalışmalıydın? Kiminle evlenmeliydin? Ben alınırım diye çekinme, sonuçta yeni hayatın. Ama baştan söyleyeyim, ben seninle evli olmak isterdim. Yani bunun gibi."

"Bana pek mantıklı gelmedi. Niye olmayacak şeyleri hayal edelim ki? Bari olmasını istediğimiz şeyleri hayal edelim bir işe yarasın."

Necla konuşmadı. Kırılmış mıydı? Evet, kesinlikle kırılmıştı. Neden her seferinde küçümsüyordu düşüncelerini? Neden yok sayıyordu kendisini? Pişman olmuş muydu? Belki! Yaşamak için soru gerekmiyordu; pek âlâ sormadan da yaşayabilirdi. Kendisi için sorular değil, var olma önemli olan, var olduğunu hissetmek... Neden değersizlik hissine kapıldığını hiç sormadı Necdet kendine; yalnızca, kendisi gibi bir insanın kendisine değer vermesini istiyordu. O değer verince varlığı tamamlanmış olacaktı.

Necdet ağzındaki lokmayı çiğnerken karısının üzüldüğünü anladı. Onu üzgün görmeye dayanamıyordu. Gönlünü almak istiyordu. Nasıl? Düşünmeye başladı. Neden her gün yeni yeni şeyler icat etmeye çalışıyor? Görmüyor mu benim sıkıldığımı? Sürekli bir şeylere yönlendirip duruyor. Hep kendi istediği olsun istiyor. İlk zamanlar hadi neyse ama artık yeter. Kendisiyle mutlu olmasını bir türlü beceremiyor. İlla benim beğenim olacak. Sadece beğenmek yetse neyse! Bir de beğendiğine ikna edeceksin.

"Evet, yani oyun olarak düşünersek güzel oyun bence de. Zaten dünya bir oyun sahnesi değil mi? Bir oyun biter yeni bir oyun başlar. İyi düşünmüşsün."

Necdet, yaşamın zorluğunu, hayatın sıradanlığını, işinin tatminsizliğini, iş arkadaşlarının sıklığını, sonraki hayatının da öncekinden farklı olmayacağını-

nı, içinde sevinç denen şeyin barınmadığını, ruhunda isyan bayrağının dalgalandığını, kendisinin aynı olduğu sürece her şeyin de aynı olacağını... görüyor, gördükçe de yeniden dünyaya gelmenin hiçbir cazip tarafının olmayacağını anlıyordu. Bir kez yaşanacak yedi dünya, bir kez yaşamaya değerdi. Hayat bir kerelik olduğu için acıya, sıkıntıya, başına gelenlere sabredebilirdi; yaşadığı iyi günler için de şükretmenin binlerce yolunu bulabilirdi. O kadar... Bundan sonraki yaşamını şükürlerinin ve dünya hayatının karşılığı olan bir yerde yaşamak istiyordu. Bunu mutlaka karısına söylemeliydi. Bir daha dünyaya gelmek diye bir şey yok, hem daha ölmedik. Her şey elimiz-deyken, hayat devam ediyorken keşke demeyecek bir şekilde yaşayalım.

"Dünya, bir seferlik yaşamaya uygun bir yer; bu yüzden bir daha gelmek istemem. a m a ."

Oyuncağı elinden alınmış küçük bir çocuk gibi kala kaldı Necla. Gözleri doldu. Başka zaman olsaydı ağlayarak kalkar gider, kendini yatağa atardı; fakat bu kez öyle olmadı. Gözlerinin içine baktı Necdet'in: Bir daha dünyaya geleceğim ve o zaman seni bu oyuna almayacağım, dedi.«

OSMAN KOCA

PARAFİZE

Sabah er kalktım. Toplantı vardı. Bitmeye yakın telefon titredi. Kısık sesle konuşmak zorunda kaldım. Eksper gelecekmış. Yarım saate kadar. Mera-mımı kısaca arz edip arkadaşlardan özür dileyerek apar topar kalktım. Gittim. Taksisle. Araba serviste malum. Geldim. Beş on dakika bekledim. Rötarlıydı eksper. Yaşlıca bir adam. Ama kurnaz. Bir o kadar nüktedan. Fotoğraf çekti. İnciğine boncuğuna baktı. Elindeki çeteleyle notlar aldı. Geçmiş olsun dedi. En başta söylemesi gerekiyordu oysa. Geçti dedim. İnadına sonlayıp. Gitti. Yine titredi telefonum. Bak şu işe. Bu kez de misafirlerim gelmiş. Beni bekliyorlarmış. İvedi. Varsın haftaya çıksın araba. Sorun değil. Yeni bir taksisi. Doğru ofise. Kısa bir görüşme. Yarım saatlik. Uzlaş. Yeniden telefon. Çocuklar köye gidecek. Daha üç saat var. Aileye zaman ayırmak şart tabi. Sekreter kuruntusuna önemli notları salık verip bu sefer direkt eve. Taksiciler bayram etsin. Benim gibi tembel, miskin biri için anca koşturmaca felaket yorucu, müthiş sinir bozucu. Neylersin. Allah'tan sık sık tekerrür etmiyor. Züğürt tesellisi değil. Harbiden böyle.

Saatler akıyor. Sular ilerliyor. Zaman yanaşiyor hicrana. Otobüs Arıcılar'dan kalkacak. Mış. Taksi. Taksi. Taksi. Alışık olmadığım kertede hüznü kokuyor hava. Biniyorlar. Yan tarafa seğırtiyorum derhal. Bakmıyorlar. Yerden küçük taşlar alıp cama fırlatıyorum. Üç beş denemeden sonra ancak bakabiliyorlar. Ellerini dudaklarına götürüp bir yandan sevgilerini ifade diğer yandan veda ediyorlar. Zor süreç. Gerçekten. Düğümleniyor boğazım. Yutkunmakta zorlanıyorum. Dahası çocuklar gibi ağlayamamanın sancısıyla kıvrıyorum. Kızgın güneş. Kalkıyor otobüs. Büyük bir horultuyla. Hızlanıyor devasa tekerler. Yan yoldan çıkıyor. Gittikçe küçülüyor. Kısa bir müddet sonra tümüyle gözden kaybolup lafazanca sırta kadem basıyor.

Saat dört. Öğle sonrası. Hava hâlâ aşırı sıcak. Taksiyi beşleyip eve dönüyorum. Yavan her şey. Tamtakır mutluluk. Düşünceler ölgün, söngün duygular. İnsanın aklından melül şeyler geçiyor. Trafik. Mesafe uzun. Yollar maa-zallah. Her ihtimale karşı telefonu titreşimden alıyorum. Çalınacak konuma getiriyorum bi süre.

Sıkılıyorum. Öykü okuyayım diyorum, olmuyor. Bir şeyler yazayım istiyorum, beyhude. Nadiren de olsa zamanın dipsiz kuyusuna düşüp boşlukta

asılı kalırken buluyorum kendimi. Zor durum. Netameli. Afal gözlerim çalınası telefonda. Ne ki ketum cihaz. Televizyonla aram nanay. Hoşbeş edecek arkadaş anca bir elin parmak sayısı kadar. Onlar da bu saatte iş güç telaşında. Rahatsız etmek doğru olmaz.

Pinek havasında akşamı zar zor ediyorum. Üç saat geçmiş henüz. Abartısız, üç asır gibi... Bazı duygular yazılmadan sırf yaşanmalı...

düğ

Nadi abi. Fırın ve irfan sahibi, âlim ve bilge bir zat. İngilizce, arapça, urduca, farsça biliyor, konuşuyor. Dini ilimlerle ladini bilimlerde epey mesafe kat etmiş. Sözleri şeker, yüzü güleç, sabırlı, mütedeyyin biri. Koskoca mahallede, bırakın mahalleyi metropolde, sıklıkla görüştüğüm ender ağabeylerden. Aradım. Her vakitki gibi mahmur sesi. Şafak henüz sökende açar fırını. Öğlene kadar kasada takılır. Saat on iki bir arası ayrılır işten. Hemen üst katta küçük bir yazıhanesi vardır. Oraya çıkar. Üç kadar siteyle uğraşır. Haberleri günceller. Yeni yazıları ekler. Siestaya bırakır kendini ardından. Ta ki akşam olur. Hava alma bahanesiyle atılır dışarı.

Bi de Nuaym abim vardır. Hem muhasip hem musahip. O da hoşsohbet, güleçyüzlüdür. Şiiri, öyküyü çok sever. Yaştıklarının para, makam, ikbal peşinde koştuğu şu talihsiz, kahpe süreçte yazıyı çok ama çok önemser. Öyle ki kendi ifadesiyle en kutsal kardeşlik yazı kardeşliğidir. Gerisi faso fiso...

Ben, Nadi'yi; Nadi, Nuaym'ı arayıp hep birlikte Habip abinin çay bahçesinde toplaşırız. Çay kıvamında eğleniyoruz. Gör ki içimde tarifi güç bir sıkıntı. Gözlerden kaçmıyor keyifsiz halim. Nadi abi sebebini sorunca kestirip atıyorum. Allah kavuştursun diyor Nuaym abi. Amin güzel abilerim benim amin...

— Ne var ne yok...

— Ne vaar, ne yook...

Gözleşiyoruz Nadi abiyle. Spor çantamdan buruş kağıtları çıkarıp masaya bırakıyorum.

— Ne bu?

— Yeni öyküm abi.

Eline aldığı kâğıtları hızla gelişi güzel çeviriyor Nuaym abi. Hadi okusana diye seslenirken çayını usulca masaya bırakıp sandalyesine iyice kuruluyor Nadi abi. Gayrı ihtiyari ciddileşiyor ortam birden. Ağır ama sesli okuyor Nuaym abi. Bitirende gözlerimin ta içine bakıyor. Hafif utangaçlık, kesif gurur havası; içimdeki başat duygu...

"İlginç" diye mırıldanıp devam ediyor Nadi abi; "Demek hain, zalim gelin; kaynanasını evde istemeyince kendini paralayıp kayınvalidesine güya beni dövdü deyip iftira atıyor."

Başını iki yana sallıyor bu arada Nuaym abi ve; "Geçenlerde televizyonda bunun aynısını izledim." diyor. Konuşmasını sürdürürken doluyor gözleri;

"Ama tam tersiydi. Zalim kaynana sırf torun sahibi olamadığı için kendi kendini dövüp kocasını fişekleyerek gelinine hain bir komplo kuruyor." Allah Allah diyorum içimden. Ardından hayret makamında yükseliyor sesim; "Ne zamandı abi?" İki bilemedin üç hafta öncesiydi diye cevap verince öykünün sonuna iliştirdiğim tarihe bakıyorum. Bildirdan kalma. "Noterden tasdiki varmıydı?" diye soran Nadi abinin gözlerine bakarak hayır anlamına gelecek şekilde başımı sallıyorum. "Demek ki onlar senden öykünmüşler" deyip teselli veriyor Nuaym abi. "Hiç sorun değil!" diye geçiştirip kapatıveriyorum faslı. Nedensiz dürtüler içinde ağlamamak için kendimi zor tutuyorum.

Sırf çilemsi muhabbetin seyri değişsin için uluorta soruyorum; "Siz ne yapıyorsunuz?" İlk cevap veren Nuaym abi; "Öykülerini okumakla iştigal ediyoruz." Onura edilmek güzel duygu. Ne ki zamanlaması tuhaf. Sitenin uza-yan ve dolayısıyla geciken akıbetinden, çevirisine başladığı yeni kitabından, televizyon ve radyolardan gelen tekliflerden bahisle ve fakat gayet mütevazı şekilde konuştukça konuşuyor Nadi abi. Çayların biri gelip diğeri gidiyor. Habip abinin keyfi yerinde tabi. Bu üçlü hangi vakit bir araya gelse hatırı sı-yılır meblağlar bırakıyor ne de olsa. İçişilen çaylar beyazımsı post-itlere çentiklenirken, görseniz kâğıt değil çentik tarlası dersiniz. O biçim hasılı.

Yoldan geçen çocuğu görünce içimdeki duygular depreşiveriyor nasılsa. Haytaları şimdiden özledim desem yalan olmaz. Küçüğü, abisinden daha cüsseli. Mahalleye illallah çektiirse de yıldızlı parlak oğlan, herkes tarafından yine de çok seviliyor. Abisi -yakışıklı kerata- henüz sekizinde, kızları peşinden koşturuyor. O kerte afili, frapan, fiyakalı... Simdik memleketteler. Varsın oynasınlar, gönüllerince eğlensinler.

— Ne yapacaksın peki?

Hazımsızca uyanmanın vermiş olduğu kah bozuk, kah buruk edası içinde muhabbetimin yüzüne bakmaksızın sırf laf olsun için sorusuna soruyla cevap veriyorum; "Bilmem ki Nuaym abi, sen neyi salık verirsin?"

Beklenilesi sessizlik...

Demeye kalmadan kutsi reveransla kalkışıyoruz.

Çarpık çurpuk kâğıtları özensizce çantama tıktırıp hesaba yetiştirmeden -amiyane tabirle- seğirtiyorum peşlerinden.

çöz

Kâgir yapılar arasında dolandım durdum. Gece yarısına dek. Milyonlarca insan arasında yalnızlık çekmek akıl kârı değil biliyorum. Neylersin. Doku misali milyarlarca benzer arasında aynısını bulabilmek sanıldığının aksine zor, güç. Uymayınca uymuyor nedense. Hele sonradan uydurmasyon hiç olmuyor. Bol yıldızlı gök ve ay incecik yay gibi. Eve geldim. Karanlıktayım. Hüzün kokuyor odalar, salon, mutfak ve diğerleri. Ortasında büyük oğlanın resminin bulunduğu içi fosforlu duvar saati gözlerimi alıyor. İçim burkulu-

yor. Artık ağlayabilirim. Çünkü yalnızım. Çok geçmeden hıçkırıklarla kesiliyor boğuk nefesim. Bilgisayarı açmak ile açmamak arasında gidip geliyorum. Yalnızlık Allah'a mahsus dememişler boşuna. İnsanın aklına kötü ve fena, ürkünç ve korkunç şeyler geliyor. Salondaki fosforlu saatin tınısına kapılıp daha önce nasıl oldu da duymadım diye kendimi ayıplıyorum. Tik tak. Tak tik... Yok öyle değil. Daha pürüzlü, daha eciş bücüş. Uğulduyor kulaklarım. Bir ara tüylerim dikenleniyor. Dilimde korkusavar dualar. Telaşla yakıyorum ışıkları. Sönüyor fosfor, tını diniyor, kesiliyor hıçkırıklarım. Elime kağıdı kalemi alıp içimdekileri sönmeden ölümsüzleştirmeliyim diye avunuyorum. Tarih düşünmeliyim. Sonra sabahleyin açılır açılmaz notere onatmalıyım. Her avuntu gibi bunlar da tez zamanda geçip gidiyor işte. Kapansın kirpiklerim. Hele sabah olsun. Belki yazarım.

Ohoo haniyse öğle olmuş. Güneş tepede. Kafa aşırı uykudan nahoş. Kısa zamandır kafamda kurguladığım işçi parçası Nöker ile patron kızı Nekre'nin akıllara ziyan sevisini kaleme almayı düşünüyordum. Caydım. Hele bir bizzimkiler gelsin. Moral motivasyon yazgının dinamosu. Bilenler bilir. Bilmenler pekala öğrenebilir.

Çaresizlik en az yalnızlık kadar bunaltıcı, burkucu. Beri taraftan öykünmek için henüz en erken. Dışarı çıkmak gelmiyor içimden. Güneş boyunca zıbarıncaya kadar yatmaktan arta kalan zamanda kös kös oturmayı istiyor canım. İçim ile canım arasındaki imrenilesi düete bakıp ben de eşlik ediyorum derinden onlara. Kaçmaz bir yere öykü. Yazdımdı ya, öykündüğü yerde öykünücüyü bulur bulmaz öyküntü havasında çıkar klavyeden. Bakmayın belki dediğime, ne sabahı, gündüz bile asla yazabilmem ben. Tipik bir yarasa manevrası gibi. Nerde ışsızlık, orda yazılık yani.

Hele bir gelsindi çocuklar. Kucaklasındılar beni. Görsündü eski eşim. Kıskansındı. Mahkeme kalsın, celse kapansın, cümbüş dağılsın, konu komşu herkes giz olup kayıplara karıştı. Sonrası kolay! Hakikaten çok kolay... Becerebildiğim tek iş, işlemekten keyif aldığım tek uğraş, yapabildiğim en hayırlı amel; bu. Ne ki rakiplerim keyfiyet açısından olmasa da kemiyet yönüyle benden çok daha ilerdelere. Onlara yetişebilmek ne mümkün! Kurguladığım her vaka, zincirlerinden boşalıp ekrana takılırken ifrit ediyorlar beni. Notere gitsem ne yazar!

Arkan sağlam, ensen kalın olmadıkça; kendin uyarla, kendin yaz!

gir

Girdim. Genişçe, lüks bir salon. Portatif duvarlar, camlar, eşyalar. Her nesne gibi her kimse de görev dağılım ve paylaşımını çoktan yapmış.

Ne ise ne. Kim ise kim.

Zebella görünüşünden utanmadan kadınsı hareketler sergileyip bana yol gösteren adama bakarken şaşkınlığım enikonu. Alık ve esrik gözlerimi kaçırma-

H E C E Ö Y K Ü

dan takip ediyorum. Kutucukları andırır bölmelerden geçip nihayet yaldızlı, çelik kapının önünde duruyoruz. Daha doğrusu ben duruyorum. O ise kız gibi kapıyı tıklayıp gir sesini duyduktan sonra bu kez daha bir kırıtarak vecd edasıyla aralıktan içeri sırnaşıyor.

Kamere şakası gibi yoksa rüya olabilir mi; anlamakta hayli güçlük çekiyorum.

gel

Geldim. Bayan. Dekolteli. Önceki öyküm aklıma geldi dangadak. Gülmek için kendimi zor tuttum. Hatta bir ara dudaklarımı ısırır gibi oldum. Ama yavaşça. Ben işçi parçası, o bir farkla kızı olmak yerine patronun bizzat kendisi. Yoksa patroniçe mi diye yazmalıydım? Yazdım mı esasında. Neyse! Konuşkan. Mitralyöz gibi. Sözün biri bitmeden diğerine geçiyor. İnsan bi adımızı, sanımızı, ne iş yaptığımızı sorar. Ne gezer! Planmış, projeymiş. Kısa, orta, uzun metrajlı haldeymiş. İyi de özne hep kendisi. Öyleyse bana düşen öğelerin alayına kibrit, bayanın aklına turp sıkıp rest çekmek. Fırsat vermiyor ki geveze. Kendi söylüyor, kendi dinliyor. Bunca dönüşlü, adlı arenada çaresiz sıramı bekleyeceğim.

Aldım kavunu, çekirdeği çok; dinledim yavruyu, gereği yok...

Zahirde kulaklarım açıksa da, gerçekte duyumsama alanı dışında. Habire açılıp kapanan etli, vişne çürüğü dudakların ne ne dediği, ne nasıl söylediği umurumda! Kilitlenecek elbet, susacak er geç.

git

Susmadı bir türlü. Sabır taşı çatladı sonunda. Gazaplı ve fakat karşımdaki çenebaz kokonaya zarar vermeden attım kendimi dışarı. Nadi abinin reveransıla gittiğim senaryo yurdundan eli boş döndüğüm için hayıflanmadım hiç. Tersine çocuklar gibi uçtum havalara desem yeridir.

O kerte anlayacağınız!

son

Sabahleyin çok geç kalktım.

Ne toplantım var, ne eksper geldi idi.

Ne ofis, çocuk, abi sahibi; ne o çalçene kokotu dinledim di.

Balkonun aralı kapısından sızan naif esintiye karşı gerindim şöyle bir.

Yenimsi, tazece hikaye hazırdı kafamda.

Tek sorun akşam. Daha çok vakit var.

İşbu sebepten en evvel geceden açık kalan dizüstümü kapamalıyım.

Yeni bir öyküde, yeniden görüşebilmek dileğiyle esen ve esin kalınız efendim. &

YILMAZ YILMAZ

DIŞARIDA

Zamanla etrafına yeni binalar yapıldığı için şehrin neredeyse göbeğinde kalmış bu yapı. Ciddî bir estetik kaygı ya da ne bileyim mimarî zevk bulmak zor. Zaten dönemin kalburüstü birçok mimarı itiraz etmiş buna. Y... gibi eski zenginlikleri taşıyan kaç Anadolu şehri kaldı ki geriye? İşte, parça parça harcamışız güzellikleri ya da şöyle diyeyim: Parça parça kirletmişiz güzellikleri. Ha, evet... Haklısın, parça parça sattığımız güzelliklerimiz de var. Efes değil mi? Yazık, bu ülkenin tarihi, mimarisi, yani nasıl desem, bir ambiyansı var. Bozulmamalı ama modern olana da yüzümüzü dönemeyiz değil mi? Bakma sen, yobaz çığırkanlığından başka bir şey değil onların yaptığı. Konu dağıldı, toparlayayım: Mesele ülkeye modern bir imaj kazandırmak, Osmanlı artığı olmakla yetinemeyiz. Ben demiyorum ki Osmanlı eserlerini yıkıp yakalım. Kardeşim, müzeler ne güne duruyor. Bir yığın arma, para, elbise, emanetler, sancaklar, şunlar bunlar. Topkapı hınca hınç... İşte ya, tarihimizi sergiliyoruz. Dahası? Modern olmak lazım, encümendeki cacıklar -çok afedersin dostum ama gerçekten hak ediyor onlar da tutturmuşlar tarihi yapı diye. Ben dertlerini biliyorum ya neyse...

Kafasını kaldırıp baktı. Kimi elindeki tespihi şakırdatıyordu sertçe, kimisi de beton zemine her vuruşunda balyoz etkisi yayan sertlikle vuruyordu adımlarını yere. Parmaklıklara dokundu. Dışarıda akan bir kalabalık, gidenler, gelenler, kalanlar, otobüs, taksi, simitçi, trafik polisi, sık giyimli erkekler, rükküş genç kızlar... Karşıdaki işhanının ikinci katına yapılan çıkma, kafeye çevrilmiş. Fark ediyor bunu. Surat asan kimse yok, herkes halinden memnun bu kafede. Gülenler ve gülenler... Kendini bu kadar yabancı, bu kadar öteki hissettiği olmamıştı, şu kafeye bakan kadar. Aynı bir dünya var dışarıda, dese arkadaşlarına. Dalga geçerlerdi. Yeni mi fark ettin ibiş, derlerdi. Hayreti büyüdü, yeni fark etmişti çünkü. Ne kadar ayrı, ne kadar benden uzak, dese anlaşılır mıydı derdi, sıkıntısı. Ömrü boyunca yirmi hanelik köyünden dışarı çıkmamış bir garibin, bir yabancının tutukluğu vardı onun üstünde. Yorgundu. Demir parmaklıklara yapıştı, açtı ağzını. Bir şey diyecek oldu, sustu.

Biliyorsun işte, encümenden karar çıkartmaya çalıştık, olmadı. Tarihi yapı, rüşvete zam yapmanın "gözüm doymuyor" mantığının yeni adı zaten. Ay-yaş heriflerin tarihten anladıkları var sanki. Adamlar doymak bilmiyor. Bu zamanda rüşvetsiz işin olmayacağını kabul ediyorum; ancak bu kadarını da beklemiyordum doğrusu. Hayır, şehrimiz için de çok tatlı bir proje son tahlilde bizim uğraştığımız bu mesele. Tatlı paralar kazanacağız. Kazandıracağız. Anla-

ması zor işte, daha doğrusu anlamak denilen nane -çok afedersin ama bunlar adamı böyle böyle yoldan çıkarıyor- ne diyordum. Evet, anlamak denilen nane bizim şehrin bürokrasında ya da elitinde yok ne yazık ki! Bak, geçen yıl, biliyorsun işte, şu bizim Mert Pasaj işi vardı. Hani adamlar başka yere yaptır-mamak için o kadar çok aracı koydular ki! İş çoktu elimde. Yani istedikleri za-mana yetiştiremezdim bir, seçtikleri yer iyi değildi iki, adamlar adımızı kul-lanmak istiyorlardı, bu da üç. Görüyorsun değil mi; pasajı bizim yaptığımızı söyleyerek sadece, yarım misli arttıracaklardı fiyatı. Bilmiyorlar ki değerimi-zi, biz kimin için çalışıyoruz Kadri? Kadrimizi bilen yok ki Kadri?

Dışarıda hayat devam ediyordu. Burada; bu basık, bu kuytu, bu izbe yerde ise... Sanki birileri nadasa bırakmıştı hayatı. İki gündür pencere kenarında, üst ranzada yatıyordu. İyiydi burası onun için. Herkes istemezdi üst ranzayı, üstelik bir de pencere kenarı ise hiç istemezlerdi. Kışı bir soğuk yazı bir soğuktu bu şeh-rin. O seviyordu, sevmişti üst ranzayı ve pencere kenarını. Dışarıdaki hayata ba-kıyordu. İşhanının çıkmasındaki yeni kafede oturanlara; koca göbekli, kel kafalı, takım elbiseli, kravatı takım elbisesinde iğreti duran yayık adama. Adam ha bi-re konuşuyor, ha bire anlatıyor. Arada dertli dertli iç çekip tütürüyor sigarası-nı. Sigarası, kalın olanlardan. Puro dedikleri sigaradan. Af çıkar mı?

Ama ben biliyorum yapacağımı. Geçen hafta Bakan beyle görüştüm tele-fonda; yahu Bakanım dedim; etme, bu mendebur bina -yine çok afedersin-şehrin orta yerinde şık olmuyor. İzin verin yıkalım, dikelim şuraya gösterişli bir plaza. Dedim, evet, kelimesi kelimesine bunları söyledim. Olacak. Söz verdi Bakan bey. O zaman bakalım nerelerine kına yakacak encümendeki ca-cıklar -çok afedersin!

Birkaç haftadır böyle bir söylenti vardı. Af! Çıkar mı? Soba tütüyor, ara-da bir etli kuru fasulye çıkıyor. Zaten katık varsa, zeytin bol, ekmek her gün mis gibiyse. Daha ne olsun. İçerde durumları iyi sayılırdı. Gurbetlik, yal-nızlık hepsinin başındaydı, bir onun değildi ki!

Şimdi önlerinde bir aftasarısı mı ne varmış. Onunla uğraşıyormuş, sonra il-gilenecek bizim projeyle. Modern adam canım, yapıdan anlıyor. E, şimdi koca devletin Bakanı tarihi eseri bilmiyor mu ya da tarihine ihanet mi ediyor izin ve-rerek? Yani, bunlar basit şeyler! Biz mimaride çığır açıyoruz, çığır! Ha, ne di-yordum; binayı oturtacağımız yeri anlattım tafsilatıyla. Zamanlaması da pekiyi oldu. Hem boşalır orası, dedi Bakan bey. Olacak. O da farkındaymış durumun. Göreyim seni, çıkart ortaya modern bir plaza, diye sırtımı sıvazladı. Hatta açıl-ışa Başbakan hazretleriyle geleceklerini söyledi. Ne devlet, ne devlet!

Af çıksa. Ne yapacaktı, nereye gidecekti?

Gel sana yemek ısmarlayayım!

Bu dağlar, bu bahar, bu memleket onun değildi. Onun olmasına izin yok-tu. O, içerideydi. Dışarıdakiler zaten içinde oldukları memleketin dışarısın-da. Böyleydi hayat, değişmezdi.&

H E C E Ö Y K Ü

YAVUZ YILDIRIM

YOLA ÇIKMAK

*"Yeryüzüne nasıl dağılmıştır
Tarihi düzünden okumaya ayaklanan çocuklar?"
Ece Ayhan*

Tam otuz beş gündür geri sayıyordu. Otuz beş kere yirmi dörtten, sekiz yüz kırk saat eder. Bu saatlerin çoğunu müzik dinleyerek geçirdi. Klarnet sesleri, elektrogitarlar, davullar, kabak kemaneler ve daha birçokları. Hepsi kafasında ayrı bir yer tuttu. Şimdiyse zehir zemberek bir sessizlik hâkim. Bazen kafasında çark eden bir şeyler olunca bir baget sanki zile hızla vurur gibi oluyor. Sonra yine sessizlik.

Son birkaç saattir bu masada karşılıklı oturuyorlar. Akşam olmak üzere, pencereden ölgün bir ışık içeri giriyor. Masanın üzerinde dört tane elden başka bir şey yok.

"İnince gardan Bülent mi alacak seni?"

"Evet"

"İyi... Bavulları tek başına taşımazsın. Bir sürü kitap aldın yine yanına." Sessizlik.

"Bana yazacak mısın?"

"Yazmam herhalde, bilmiyorum."

Yine sessizlik. Sonra adamın kulaklarında tambur sesi, midenin kasılma sesi, boğaza düğümlenen bir şeylerin sesi.

"Seni kim alacak gardan?"

"Filiz, inince ara dedi ama aramam herhalde. Yüküm ağır değil. Yürürüm."

"Ara yine de ne olur ne olmaz."

Ne olurdu ki? Hiç. Kısa bir zaman kaldı. Kaçmak artık imkânsızdı. Anlaşmışlardı, uzun zaman önce, bugünü sanki kendi kaderlerine kendi elleriyle yazmışlardı, hiç aksamadan yürüdü her şey ve sona ulaşmışlardı. Üçü bir gün otururken Filiz demişti, sizin sonunuz beraber olur ancak, diye. Sonra birbirlerine bakmışlar, Filiz fark edene kadar o bakışa neler sığdırmışlardı. Oturup hayal kurdular sonra, epey güldüler. Nasıl kısıtılırsak, çaresiz kalırsak ne yaparız, diye düşündüler. Sonra, böyle oyun olmalı, sanki olmamış gibi olmalı, dediler. Filiz de olacaktı, hatta Filiz çay demleyecek, mutfaktan seslenecekti, yardıma gelin, diye. Şimdi mutfakta, kulaklarından kan geliyor mudur hâlâ? Pıhtılaşmış mıdır? Adamın aklına yine o dizeler geldi.

insan neler için doğuyor da

Neler için yaşıyıp

*Neler için ölüyor."**

Uzun yıllardır beraberdiler, iki yıldır da bu evdeler. Koskoca iki seneye neler sığdırmışlardı. Sevişmeyi bile denemiş, utanınca bırakmışlardı. Ara sıra birbirlerini öptüklerinde o ter yine çıkıp gelirdi.

"Sigaramız kaldı mı?"

"Benim çantamda olacaktı."

"Alıp geleyim."

"Kalsın alma."

Yine o davul ve zil sesi. Sonrasında bir fısıldama. Sokağı inleyen bir fısıldama: "Etrafınız sarıldı." Adam masaya bakıyordu. Ne kalabalık olmuştu bu masa bir zamanlar. Neler konuşulup neler unutulmuştu. Şimdi sandalyelerde bunların sesleri kalmıştı yalnızca. Uğultu. Adam kulaklarını bütün seslere kapattı. Yalnızca karşıdakinin soluk alıp verişini duyuyordu. Bu sesi o kadar yakından tanıyordu ki. Meydanlarda, kalabalık caddelerde, تنها sokaklarda, gürültüde ya da sessizlikte bu sesi ne zaman olsa duyardı. Heyecanlı, titrek.

"Seni özlemek istemiyorum."

Kelimelerin dudaklardan döküldüğünü gördü. Mecazsız, mecalessiz. Büyük ve kırılğan bir şeyler gibi döküldü kelimeler, tuz buz oldu masanın üzerinde. Adam devam etmek istedi ama geniz yakan bir sessizlikten öteye geçemedi.

"Sen nereden çıkacaksın?"

"Kitaplığın olduğu odadan, son kez bakmak istiyorum."

"Ben de balkondan çıkayım o zaman."

Adam balkonu düşünmekten, hatırlamaktan korktu. Çaydanlığı balkona ne güzel getirirdi, masaya her koyusunda başını hafif yana eğdi. Bunları hatırlamak için gözlerini birkaç kere hızla kıptı, huzursuzca yerinde kıpırdandı.

"Gidelim mi?"

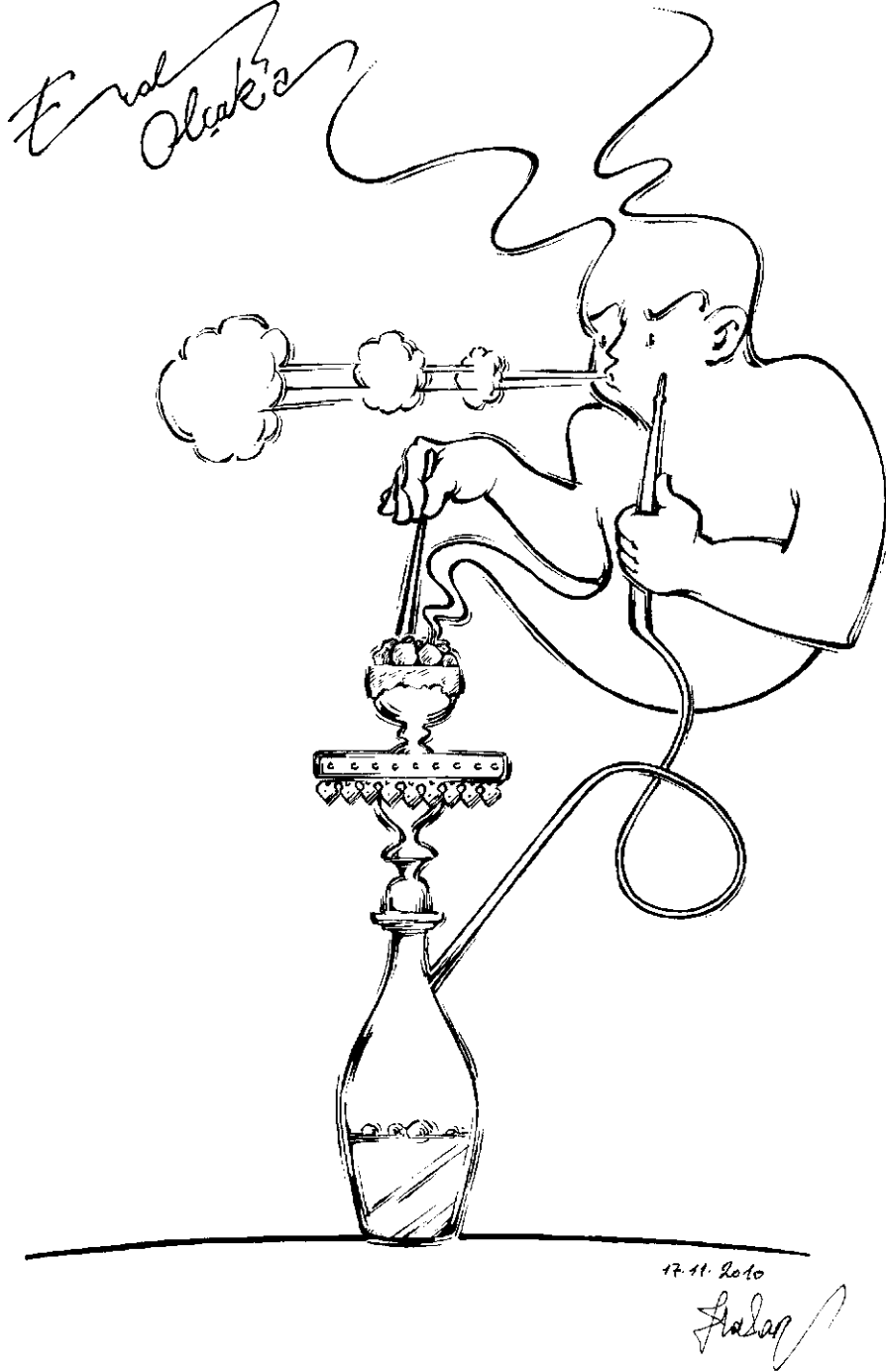
"Gidelim. Bana sarılacak mısın?"

"Sarılmayacağım. "

Kadın odaya geçerken kapıdan çantasını aldı. Yavaş, kontrollüydü hareketleri. Perdenin açılma sesi duyuldu, sonra da pencerenin. Mermi namluya sürüldü, kadın iki el ateş edebildi ancak. Ardından onlarca silah patladı ve soluğu kesildi. Aniden. Acısızdı sanki. Adam sağır olmuş gibi hissetti soluğu kesilince. Valizini alıp balkona çıktı, çıkar çıkmaz ateş etmeye başladı. Kan içinde yere düşene kadar on dört mermiyi boşaltabildi.&

H E C E Ö Y K Ü

HASAN AYCIN

DOSYA
ÇAĞDAŞ KÜRT ÖYKÜSÜ

AYHAN GEVERİ

KÜRT ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Kürtçede Öykü

Kürt edebiyatı, medrese kaynaklı klasik dönemini geç döneme kadar sürdürmekle beraber 19. yüzyılın sonlarından itibaren de modern anlamdaki edebî ürünlerini vermiş bir edebiyattır. Klasik anlamdaki hikâye, mesnevi, halk hikâyeleri gibi anlatıların (naration) icra alanları -medrese gibi yazılı ürünlerin meydana getirildiği kurumlar olmayıp- daha çok halk ozanları olarak tanımlanabilecek "dengbej"ler vasıtasıyla köy evleri ve divanlar olmuştur. Dengbejler mesnevilerdeki dinî anlatıyı ya da bir destan ve halk hikâyesini bütün köylülerin toplandığı "şevberk" denilen anlatı gecelerinde belli bir üslupla anlatırdı.

Kürt sözlü edebiyatı ve anlatılarının dayandığı bu uzun süreli "dengbej"lik geleneği aynı zamanda bol sıfatlı, bol teşbih ve mübalağalı anlatım tekniğini meydana getirmiştir. Belli bir "öğretim" mekânına sahip olmayan ama usta-çırak ilişkisine benzeyen bir sözlü kültür ilişkisine dayanan dengbejlik kurumu, daha sonra yeni ürünlerin verildiği Kürt edebiyatındaki ilk anlatı örneklerinin anlatım ve tekniği üzerinde hâkim bir dil oluşturmuştur.

Bu bağlamda Kürt edebiyatının ilk roman ve hikâye örneklerine bakıldığında "birey"e ait hikâyelerden çok toplumsal hikâyelerin ve yazılı bir üründen çok sözlü bir ürünün deşifre edilmiş çîrok/hikâyelerin var olduğu görülür. Bu nedenle son dönem modern ürünlere kadar roman ve öykü yazarının bir "çîrok-bej" (hikâye anlatıcısı) mi yoksa bir "çîrok-nivîs" (hikâye yazarı) mi olduğu belirlenemiyordu.

Türk edebiyatının ilk örnekleri olan Tanzimat romanı ve hikâyelerine benzeyen bu Kürtçe ürünlerde bir hikâye ve olaydan çok, olayın geçtiği mekân; olayı yaşayan kişilerin psikolojik hallerinden çok fiziksel özellikleri daha fazla tasvir edilmiştir.

Kürtçe'de modern ürünlerin ortaya çıktığı dönemden itibaren batılı anlamdaki öykünün isimlendirilmesinde yaşanan karışıklık da sözlü gelenekle yazılı gelenek arasındaki sınırın belirlenmesine işaret eder. Özellikle 1900'lerin başından itibaren Celadet Alî Bedirxan ve arkadaşlarının çıkardıkları *Hawar* dergisi gibi batıyı/batılı edebî ürünleri tanımış ve Latin alfabesiyle çıkmaya başlayan dergilerde yayınlanan ilk öykülerden günümüze, Kürtçede öykü'nün karşılığı "çîrok" olmuştur. Aslında ilk anlamı "masal" olan "çîrok" kelimesinin birebir karşılığı olarak belki "mesel" sözcüğü düşünülebilir ve bu bağlamda edebî tür olarak da öyküden (story) çok "mesele, hikâye, halk hikâyesi"ne yakın bir çağrışım uyandırmaktadır

"çîrok". Gerçi İngilizcede öykü (story) ile tarih (history) arasında nasıl bir ses ve anlam benzerliği varsa Kürtçede de öykü (çîrok) ve tarih (dîrok) arasında bir benzerlik söz konusudur. Fakat yine de masal anlamındaki çîrok sözcüğünün öyküyü karşılamadığı düşünülmüştür. Bu nedenle hikâye/anlatı (naration) ile öykünün farkını belirtmek için geçen yıllarda birçok öykü yazarı yazdıkları metinlere tür ismi olarak "çîrok" yerine "kurteçîrok"u -yani kısa hikâye/short story- kullanmışlardır. Fakat bu kullanım çok yaygınlık kazanamadığı için artık pek tercih edilmiyor, kısa öykü isimlendirmesi yerini yine "çîrok"a bırakmıştır. Dolayısıyla Kürtçede gerek öykü gerekse masal, "çîrok" kelimesi ile karşılanıyor.

Gerek bu metinlerin adlandırılmasında gerekse metinlerin teknik özelliklerinden kaynaklanan sorunlar yine yukarıda özetlemeye çalıştığımız sözlü geleneğin tesiriyle alakalıdır... Fakat bu sorunlar sadece Kürt öyküsüyle alakalı olmayıp Doğu anlatı geleneğinden beslenen bütün edebiyatlar için geçerlidir...

Modern Kürt Öyküsü

Kürtçede modern anlamda ilk romanın Erebe Şemo'nun (1897-1978) yazdığı *fiivane Kurmanca* (Kürt Çoban), ilk tiyatronun da Abdurrahim Rahmi Zapsu'nun (1890-1958) *Meme Alan*'ı olarak bilinir. Fakat Kürtçe yazılmış ilk öykünün hangisi olduğu konusunda kesin bir yargı söz konusu değildir. Birçok Kürt edebiyat tarihçisinin ilk öykü örneği olarak gördükleri metin, 1913 yılında Türkçe ve Kürtçe çıkan *Rojî Kurd* dergisinin ilk sayısında Fuad Temo imzasıyla yayınlanan "Çîrok" isimli öyküdür. Yine Ferhad Shekely, -Hûsen Arif'e dayanarak- Kürtçenin Soranî lehçesinde 1925 yılında yayınlanan ilk öykünün Cemîl Saîb'e (1887-1951) ait, "Le Xewma" (Uykumda) isimli metin olduğunu belirtir (aktaran: Firat Cewerî).

Bununla beraber Ebdulreqîb Yusuf ve Ferhad Pîrbal gibi edebiyat tarihçilerine göreyse Kürt öyküsü bundan çok daha eski olup ilk örneği Mela Mehmûde Beyazîdî'nin (1799-1867) *Adat û Rusumatnameyi Ekradiye*'sidir. Fakat gerek Fuad Temo'nun Çîrok'u gerekse de Mela Mehmûde Beyazîdî'nin eseri gerçek anlamda birer öykü değildir. Üstelik *Adat û Rusumatnameyi Ekradiye* klasik anlamda bile bir öykü değil, Kürt folklorunu anlatan ve nesir şeklinde yazılan ilk metin olduğu için "çîrok" olarak kabul edilmek istenmiştir.

Geçen yüzyılında başından itibaren Kürt edebiyatı ürünülerinin değişik ülkelerde değişik alfabelerle yazılması modern metinlerin kimliği hakkında kesin bir fikir öne sürmeyi engelliyor. Kürt edebiyatının bu şekilde dağınık (birçok edebî metinde tema olarak geçtiği gibi "parçalı coğrafya") bir coğrafyada hayat sürmesi sadece hangi öykünün daha önce yazıldığı ya da ilk modern metnin kime ait olduğunu bilmemizi zorlaştırmıyor. Bu parçalı hal çoğu zaman aynı dilde ve edebiyatta tekrara düşmeyi beraberinde getirdiği gibi bu edebiyat hakkında bütüncül değerlendirmeyi de engelliyor.

Bu bağlamda Kürt öykücülüğüne ve öykü yazarlarına bakacak olursak özellikle 1980'den sonra Kürt öyküsü modern anlamda bir seyir yakalamıştır. Kürtçe öykülerin yayınlandığı ilk zamanlar *Rojî Kurd* (1913), *Jîn* (1918), *Hawar* (1932-43), *Gelawej* (1939-49), *Ronahî* (1942-45) ve *Roja Nû* (1943-46) gibi dergiler bu metinlerin yayınlanmasına fırsat vermişler. Fakat 1980'den sonra artık öykülerin tek tek yayınlanması dışında öykü kitapları da yayınlanmış fakat Kürt öyküsü yine yüzyılın başındaki gibi dergilerin ortaya çıkmasını beklemiştir. 1992 yılında İsveç'te *Nûdem* ve İstanbul'da da *Nûbihar* gibi dergilerin yayın hayatına başlaması öykünün tekrar bir mekân bulmasını sağlamıştır. Zaten öykü antolojilerinin yayınlanmaya başlamasının 90'lardan sonraya denk gelmesi de Kürt dergiciliğin Kürt edebiyatının gelişmesi ve sahiplenilmesindeki rolünü göstermektedir...

Kürt edebiyatında bilinen ilk öykü antolojisi Xelîle Duhokî'nin *Antolojiya Çîroka Nû ya Kurmancen Başûr* (Güney Kürtlerinin Modern Öykü Antolojisi) 1995 yılında İsveç'te Nûdem Yayınları arasında çıkmıştır. Daha sonra yine aynı yayınevinin yayınladığı Fırat Cewerî'ye ait iki ciltlik *Antolojiya Çîroken Kurdî* (Kürt Öykü Antolojisi), 1856'dan 2003'e kadar Kürt öyküsünü işlemiştir. Bu antolojide modern öykü metinleriyle beraber yukarıda bahsettiğimiz klasik anlatı geleneği örnekleri de yer alır. Bu iki çalışma dışında Kürtçe yayınlanan bir diğer antoloji de A. Gevêrî'nin hazırladığı *Antolojiya Çîroken Nûbihare* (Nûbihar Öykü Antolojisi)'dir. 1992-2006 yılları arasında *Nûbihar* dergisinde yayınlanan bir kısım öyküden oluşan bu eser diğer iki esere göre daha sınırlı, sadece 27 yazarın öyküsüne yer verilmiş bir antolojidir.

Modern Kürt Öyküsünün Temsilcileri

Kürt edebiyatının son birkaç yılında geçmişe nazaran çok iyi derecede öyküler yazan, Kürt öyküsünün hem teknik olarak hem de içerik olarak çıtasını yükselten yazarlar çıkmıştır. Gerek klasik anlamda beslendiği anlatı geleneğinin hâlâ canlı olması, dengbejlik ve sözlü edebiyatın devam ediyor olması gerekse de modern öykü sanatının verdiği tecrübeyle Kürt öykü yazarının belki de diğer dillerde yazan yazarlardan farklı ve daha başarılı kılacak bir özelliğidir. Tabi miras aldığı bu gelenekle evrensel anlatım tekniğini birleştirebilirse genç kuşak Kürt öykü yazarları önemli yapıtaşları meydana getirebilecek potansiyele sahip...

Özellikle son beş on yılda çok önemli öykü yazarları olarak görülen/görülebilecek birkaç ismi şu şekilde sıralayabiliriz:

Adar Jiyan, Bûbe Eser, Dilşad Mutî, Enwer Karahan, Evdila Koçer, Fawaz Husen, Felat Dilgeş, Ferhad Pîrbal, Ferhad Shakely, Fırat Cewerî, Hatîce Mollakendî, Helîm Yûsiv, Hesene Mete, Hesên Polat, Husein Muhammed, Îbrahîm Seydo Aydoğan, Jan Dost, Lokman Polat, Mehmet Dicle, Mehmet Şamran, Mihemed Jiyan, Mustafa Aydoğan, Rojen Barnas, Ronî War, Roşan Lezgîn, Selahattîn Bulut, Selman Dîlovan, Serdar Roşan, Sidîq Gorîcan, Sidîqiye Hirorî, Sileman A., Sileman Demir, Xelîl Duhokî...

KIRMANCCA (ZAZACA) KÜRTÇESİNDE ÖYKÜNÜN GELİŞİMİ

Kürtçe, beş farklı lehçenin, yani *Kurmancî*, *Kirmanckî* (*Zaza*), *Soranî*, *Hewramî* (*Goran*) ve *Lurrî* lehçelerinin ortak adıdır. Aynı şekilde, Kürt edebiyatı da bu beş farklı lehçeyle yazılan edebiyattan oluşmaktadır. Kürt edebiyatı; Kürt şiiri, Kürt öyküsü, Kürt romanı, tıpkı Kürtlerin yaşadığı bölgeler ve Kürt ulusu gibi parçalanmıştır. Tahmin edileceği gibi bir ulus için ülkesi ve dilinin parçalanması, korkunç bir durumdur. Bu uğursuz duruma rağmen unutulmaz bir karaktere sahip Kürt dili ve edebiyatı sınırlar, alfabeler ve lehçelerden kaynaklı güçlü bir geçirgenlik arz etmese bile, kuşbakışı bakıldığında rengarenk bir gül bahçesi görünümünde, heyecan verici bir çeşitlilik göstermektedir. Kürt edebiyatı, ortak bir kaderi paylaşan, aynı karakteristik özelliklere sahip fakat ayrı ayrı bloklardan oluşan bir lehçeler edebiyatıdır. Bundan dolayı Kürt edebiyatı veya Kürt edebiyatının herhangi bir dalı, örneğin, Kürt öyküsü üzerinde çalıştığımızda, önce ayrı ayrı lehçelere bakmak zorunlu hale gelir. Elde ettiğimiz parçaları birleştirerek, ancak büyük tabloyu tamamlamış oluruz.

Bu yazıda sadece Kürtçenin Kirmancca (Zazaca) lehçesi edebiyatında, başlangıçtan günümüze öykünün genel durumuna ve gelişimine göz atmaya çalışacağız.

Lehçeyi konuşanlar tarafından yöreden yöreye *Kirdki*, *Kirmancki*, *Zazaki* ve *Dimilki* olarak adlandırılan bu Kürt lehçesi sadece Türkiye sınırları içerisinde tahminen dört milyon civarında Kürt tarafından konuşulmaktadır. Kürtçenin diğer lehçelerine nazaran *Hewramî* lehçesiyle birlikte kadim dillerin özelliklerini kendinde daha çok koruyagelen *Kirmancca* (*Zazaca*), en geç yazılı alanda kullanılan Kürt lehçesidir.

Kirmanccada bilinen en eski metinler, Peter İvanoviç Lerch'in 1857 yılında Petersburg'da yayınlanan kitabında mevcuttur. Kırım Savaşı'nda Çarlık Rus Ordusu'nun eline esir düşen Osmanlı Ordusu askerleri arasında Kürtler de vardır. Adı geçen metinler Peter İvanoviç Lerch tarafından esir düşen bir kısım Kürt askerlerin ağzından derlenmiştir.¹ Kürtlerin kendileri tarafından yazılmış ilk metinse bir dönem Lice Müftüsü olan Ehmede Xasî'ye (1867–1951) aittir. Manzum bir eser olan *Mewlûde Kirdî* veya *Mewlûde Nebî* adlı bu eser 1899 yılında Diyarbakir'de resmî ruhsatla 400 nüshası Litografya

Matbaası'nda yayımlanmıştır.² Büyük bir ihtimalle modern bir matbaada yayınlanan ilk Kürtçe kitaptır bu. Diğer bir manzum eserse zamanında Siverek müftülüğü yapan Osman Esad Efendi'ye (Osman Efendîyo Babij) (1852–1929) aittir. *Bîyîşa Pexamberî* adlı bu eser, yazıldıktan çok sonra, 1933 yılında Celadet Alî Bedirxan (1893-1951) tarafından Şam'da yayımlanmıştır.³

Türkiye'de Kürtçe üzerinde uygulanan katı baskı ve yasaklardan dolayı bu ilk iki metinden sonra çok uzun bir süre, seksen yıl kadar, herhangi bir yazılı çalışma olmamıştır. Kırmanc Kürtleri sadece Türkiye sınırları içerisinde yaşadıklarından, başka bir yerde de bu lehçeyle yazılmamıştır. Öykü de dahil ilk modern Kırmanca (Zazaca) metinler ilk kez Kürt dilbilimci, araştırmacı yazar Malmîsanij tarafından 1979 yılında yayına başlayan ve sadece dört sayısı yayımlanabilmiş olan *Tîrej* dergisinde yayımlanmıştır.

Malmîsanij tarafından yazılan "*Engîşte Keje (Keje'nin Parmakları)*" adlı ilk Kırmanca (Zazaca) öykü M. Birîndar mahlasıyla 1980 yılında *Tîrej* dergisinin ikinci sayısında yayımlandı.⁴ Yazar, öyküsünde, bir Kürt öğretmenle öğrencisi arasındaki diyalog ve anlatımlarla Türk Ordusu'nun Kürt köylüleri üzerindeki baskısını realist ve bir o kadar da sade bir dille anlatıyor.

Bu ilk öykü, okurlar ve yeni yazar adayları üzerinde yapması gereken muhtemel etkiyi yapamıyor. Çünkü öykünün yayımlandığı *Tîrej*'in ikinci sayısı yayımlandıktan bir süre sonra her şeyi kasıp kavuran 12 Eylül darbesi Türkiye'yi, özellikle de Kürtlerin yaşadıkları bölgeyi silindir gibi ezip geçti. Herhangi bir vatandaşın üzerinde veya evinde ele geçecek bu tür bir dergi veya kaset, aylarca süren ölümcül işkenceler, yıllar yılı hapisler, ölümler demektir. Eğer bunlar Kürtçe ise durum çok daha ağır ve katlanılmazdır. Aslında bu durum, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2000'li yıllara kadar, AB'ye Uyum Paketlerinin Meclis'te kabulüne kadar, şöyle veya böyle hep devam edegelmiştir. Yeni nesiller ve yeni öykücüler, bu ilk Kırmanca (Zazaca) öyküden tam 25 yıl sonra, bir proje kapsamında 2005 yılında yeniden yayımlandıktan sonra ancak haberdar olabildi.⁵ Bu acı durum, aslında bütün lehçelerde, Kürt edebiyatının alinyazısıdır. Bu ağır şartlardan dolayı Kürt edebiyatında birçok eser farklı zamanlarda ama birbirinden habersiz bir şekilde, bir tür ilk doğum olarak gerçekleşmiştir. Kürt okurlar, Kürt edebiyat severler, yazar adayları, iki binli yılların başlarına kadar, yani bundan yaklaşık on yıl öncesine kadar yayınlanmış Kürt edebi eserlerinden senkronik bir şekilde haberdar olamadılar. Kimi Kürt romancılarının, tedbirsizlik yaparak popülist kaygılarla ilk eserin kendileri tarafından üretildiği iddiasını öne sürmelerinin bir nedeni de bu trajik durumdur aslında.

12 Eylül 1980 darbesi döneminde hemen hemen bütün Kürt okur yazarlar aranır duruma düştü. Bir kısmı da fırsatını bulup Avrupa'ya çıkabildi. İsveç'te kümelenen genç Kürt aydınları, yazılı Kürt dilinin gelişimi yönünde,

özellikle öykü ve roman alanında, çok değerli çalışmalar başlattılar, birçok dergi yayımladılar. İşte, bu çerçevede ikinci Kırmancca (Zazaca) öyküye 1995 yılında yayımlanan *Çira* dergisinin üçüncü sayısında rastlıyoruz.⁶ Şair, öykücü, çevirmen ve folklor derlemecisi J. ihsan Espar'a ait "*Derde Dewreşî (Dervişin Derdi)*" adlı uzun sayılabilecek öyküde az buçuk Türkçe bilen emekli bir mahkeme katibi Kürdün yanlışlıkla ölümcül hasta teşhisi konulan karısı, komşuları ve çevresiyle ilişkisi, bu ilişkiler çerçevesinde 1970'li yılların Diyarbakır'ı, siyasi gösteriler, polis ev baskınları, Kürtlere yönelik katı davranışları anlatılmaktadır. Öyküde yer yer Kürt ulusal tarihine de göndermeler yapılır. Öykünün anlatım biçimi, öykü dilinden daha çok roman diline yakındır. Bu öykü de ilk öykü gibi yayınlandığı tarihten on yıl sonra, 2005 yılında yeniden yayımlandığında ancak ülkedeki okurlar haberdar olabildi.⁷

Yine aynı dönemlerde, daha önce Kurmancca Kürtçesiyle yazılıp 1994 yılında İsveç'te, yayımlanan *Armanc* ve *Roja Nû* gibi dergilerde yayımlanan şair, yazar ve çevirmen Serdar Roşan'ın iki öyküsü, daha sonra, yine yazar tarafından Kırmancca'ya (Zazaca) çevrilerek 1995-1996 yıllarında *Çira* dergisinin 2. ve 5. sayılarında yayımlandı. Kürtlerin milli özlemlerini dile getiren "*Bircane Dîyarbekirî ra Mektubeke (Diyarbakir Burçlarından Bir Mektup)*" ve "*Gozere (Ceviz Ağacı)*" adlı öyküleri de aynen öncekiler gibi yayımlandığı tarihten yaklaşık on yıl sonra, 2005 yılında yeniden yayımlandığında ancak ülkedeki okurlar haberdar olabildi.⁸

Kırmancca (Zazaca) lehçesini standartlaştırma çalışmalarına sürgünde, çok geç bir dönemde başlandı. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde mülteci olarak yaşamak zorunda kalan bir grup Kürt aydını, 1996 yılında İsveç'te toplandı. Kendilerini "Vate Çalışma Grubu" olarak adlandırarak çalışmalara başlayan bu grup, bir yıl sonra *Vate*⁹ dergisini yayımlamaya başladılar. Tespit edilen Kırmancca lehçesinin gramer kuralları ve standart formları kabul edilen sözcük ve kavramlar periyodik bir şekilde şimdiye kadar 33 sayısı yayımlanan *Vate* dergisinde yayımlandı. Bu dilsel çalışmalarla birlikte, aslında *Vate* dergisi Kırmancca nesir edebiyatının da gelişmesinde bir okul işlevini gördü. İlk kez *Vate* dergisi ile Kırmancca okumayı, yazmayı öğrenen veya yazmayı ilerleten birçok yazar kısa sürede ikişer üçer öykü kitabı yayımladı. Bunlardan Roşan Lezgîn'in "*Bine Dara Valere de (Söğüt Ağacının Altında)*" (2002), "*Halîn (Yuva)*" (2006) ve "*Ez Gule ra Hes Kena (Ben Güllü Severim)*" (2007) adında üç öykü kitabı, J. ihsan Espar'ın "*Beyi Se Bena? (Beyi Ne Olacak?)*" (2004), Deniz Gündüz'ün "*Hikayeye Koye Bîngolî (Bingöl Dağı Öyküleri)*" (2004), Munzur Çem'in "*Hewne Newroze (Newroz'un Rüyası)*" (2005), Hüseyin Karakaş'ın "*Omid Esto (Umut Var)*" (2006), Jehatî Zengelan'ın "*Gorse*" (2007), Murad Canşad'ın "*Xafilbela (Görünmez Bela)*" (2008) birer öykü kitapları olmak üze-

re altı yıl zarfında toplam dokuz öykü kitabı yayımlandı.¹⁰ Bunlardan Hüseyin Karakaş ile Murad Canşad hapishaneden yazmaktalar.

Tema açısından Kırmancca öykülerde diğer lehçelerde olduğu kadar klişe örneklere pek rastlanmaz. Bu durumu, Kırmanc (Zaza) edebiyatçılarındaki edebî/estetik bilincin bir göstergesi olarak okumak gerekir. Çünkü hakikaten Kırmancca öykülerin, edebî kriterler açısından, öykü kalitesi açısından, dilin kullanımı açısından, genel olarak belli bir seviyenin üzerinde oldukları ortadadır. Kırmancca öyküler arasında es geçilecek, dikkate alınmayacak örnekler yok derecesindedir. Kırmancca öykücülerin en belirgin özelliklerinden birisi, dili düzgün ve ekonomik kullanmalarıdır. Dili metaforik bir şekilde kullanmak edebiyatın bir özelliğidir elbette ama henüz standartlaşma evresini tamamlamamış, Kürtçe gibi aşırı baskı ve asimilasyona tabi tutulmuş, geri bırakılmış yaralı dillerde dilsel metaforun kontrolsüz, rastgele ve hatta bilinçsizce yapılması, anlaşılmama, dilde kaos/karmaşa yaratma durumunu beraberinde getirdiğinden, dilin temel yapısı zedelenir, yapmacık bir dil oluşur. Örneğin, Kurmancca Kürtçesinde çok değerli dil ustaları öykücüler ve eserleri olmasına rağmen, Türkçe eğitim gören, katı bir asimilasyon sürecinden geçmiş kimi Kurmanc yazarlar, Türkçe mantığıyla yazmakta, eserlerini sağlıklı bir redaksiyondan, editöryal denetimden geçirmeden olduğu gibi piyasaya sürmekte. Bu açıdan bir mukayese yapılsa, Kırmancca (Zazaca) Kürtçesinde kontrollü bir redaksiyon mekanizması olduğundan, dilin çok daha temiz ve istikrarlı bir şekilde gelişimini sürdürdüğü görülür. Öte yandan Kırmancca Kürtçesi öykülerinde belli bir kalite olduğundan, daha doğrusu, ta başından, ilk ortaya konulan eserlerden başlayarak belli bir seviye tutturulduğundan, sonradan bu alana dahil olmak isteyen öykücüler de bunu gözetmek zorunda kalıyor. Böylece gittikçe öykü kalitesinin yükseldiği görülmektedir.

Şu an Kürtçenin Kırmancca (Zazaca) lehçesi edebiyatında başat rolde olan öyküdür. En popüler, en çok okunan, en çok yazılan öyküdür. 2009 sonbaharında *"Bine Dara Valere de (Söğüt Ağacının Altında)"* adlı kitaptan alınan "Baba" adlı öykü aynı adla sinemaya aktarıldı.¹¹ Böylece öykünün, diğer sanat dallarının gelişimine de kaynaklık edeceği, katkı sunacağı bu sürecin gittikçe gelişeceği görülmektedir.

Sonuç olarak, *Vate* dergisi yayınıyla son yıllarda âdeta öykü patlaması yaşanan bu süreç aynı yoğunlukta devam etmektedir. Yukarıda adlarını andığımız kimi yazarların öykü çalışmalarının yanı sıra yeni yazarlar da bu kervana katılmaktalar. Örneğin, şu an en az beş yeni öykü dosyası *Vate* yayınında yayına hazırlanmaktadır. Görüldüğü gibi bu durum, aslında Kürtlerin özgürlük ortamı bulduklarında kendi dillerini geliştirebileceklerinin, göz kamaştırıcı gelişmeler yaratabileceklerinin, edebiyat alanında da diğer ulusların seviyesine yükselebileceklerinin çok net göstergesidir. &

H E C E Ö Y K Ü

- Malmîsanij, "Arekerdax: Peter Îvanovic Lerch, "Qewxe Nerib û Siwani"" *Hevî: Kovara Çandîya Giştî*, No: 3, Sibat-1985, Paris, s. 109-111
- Malmîsanij, "Arekerdax: Peter Îvanovic Lerch, "Qewxe Nerib û Henî"" *Hevî: Kovara Çandîya Giştî*, No: 5, Gulan-1986, Paris, s. 88-91
- Malmîsanij, "Arekerdax: Peter Îvanovic Lerch, "Çend Tekste Dimilkî (Zazakî)" *Hevî: Kovara Çandîya Giştî*, No: 6, Tebax-1987, Paris, s. 69-79
- Malmîsanij, Ondokuzuncu Yüzyılda Krrd (Zaza) Aşiretleri Arasındaki Çatışmalar, *Studia Kurdica*, No: 1-3, Nisan-1985, Paris, s. 72, Aktaran: Espar, J. Îhsan "Çend Nuştey û Kitabe Kirdkî" *Zend: Kovara Lekolînî*, No: 1, Weşanen Enstîtuya Kurdî ya Stenbole, Payîz-1996, İstanbul, s. 44-48
- Malmîsanij, Ehmede Xasî, "Mewlîde Nebî", *Hevî: Kovara Çandîya Giştî*, No: 4, Elon-1985, Paris, s. 75-97, Aktaran: Espar, J. Îhsan "Çend Nuştey û Kitabe Kirdkî" *Zend: Kovara Lekolînî*, No: 1, Weşanen Enstîtuya Kurdî ya Stenbole, Payîz 1996, İstanbul, s. 44-48
- Xasî, Ehmed, *Mewlûde Nebî*, (Transkirîbekerdox: Mihani Licokic), Weşanxaneyê Firat, İstanbul 1994
- Babij, Usman Efendî, *Bîyîşa Pexemberî*, Kitabxana Haware, No. 4, 1933, Şam
- Bedirxan, Celadet "Zare Dumilî û Mewlûda 'Usman Efenedî" *Hawar*, Hej: 23, 16 tîrmeh 1933 Şam (Cilda yekem a *Haware*, Weşanen Nûdem, s. 603-608
- Malmîsanij, Bedirxan, Celadet, "Zare Dimilî û Mewlida Usman Efendî", *Hevî: Kovara Çandîya Giştî*, Hejmar: 2, Gulan-1985 Paris, r. 10, Aktaran: Espar, J. Îhsan "Çend Nuştey û Kitabe Kirdkî" *Zend: Kovara Lekolînî*, Hejmar: 1, Weşanen Enstîtuya Kurdî ya Stenbole, Payîz-1996 Stenbol, s. 44-48
- M. Brîndar, "Engîşte Keje", Tîrej: Kovara Çande û Pişeyî, Hejmar: 2, Sal 1980, İzmir, s. 32-37
- Munzur Çem, Antolojîye Hikayane Kirmanckî (Zazakî), Weqfa Kurdî ya Kulturî Li Stockholme, Stockholm 2005, s. 57-63
- J. Îhsan Espar, "Derde Dewreşî", Çira kovara kulturî-kovara komelaya nivîskaren kurd li swede, Hejmar 3, ilon 1995, Stockholm, s. 55-70
- Munzur Çem, Antolojîye Hikayane Kirmanckî (Zazakî), Weqfa Kurdî ya Kulturî Li Stockholme, Stockholm 2005, s. 31-56
- age. s. 124-158
- http://www.zazaki.net/html_page.php?page=vate
- <http://www.zazaki.net/haber/vate-33-cikti-340.htm>
- http://www.zazaki.net/html_page.php?page=wesanxane_vate
- <http://www.zazaki.net/haber/kirmanca-zazacada-ilk-kisa-film-391.htm>

SELMAN DİLOVAN
Türkçesi: Hacı YILMAZ

GÜL ANA

Değiştiği falan yoktu Gül Ana'nın. Her şey eskisi gibiydi. Fistan dedikleri ve Dyere degecek kadar uzun bir elbise giyerdi. Başındaki örtüsü bembeyazdı. Şam taraflarından getirilen ve hem korse hem de kemer niyetine takılan bir kuşak vardı belinde, sim içre sarımtırak bir kuşak. Uzun elbisesinin üzerinde bir de peştamal olurdu çoğunlukla. Çalışmadığı zamanlarda elinde daima tesbihi olur, çok az duyulacak kadar mırıltılar dökülürdü dudaklarından.

Gül Ana kısa boylu bir kadındı. Üzerine devamlı beyaz bir renk hâkimdi. Bu, temizliğe aşırı düşkün olmasından mıydı neydi, aslında herkesin bildiği bir şeydi. Çükü hal ve hareketlerinden ve yaptığı işlerinde o kadar temiz görünüyordu ki tarifi âdeta imkânsızdı.

Giydiği elbiseleri üç günden fazla taşımazdı üzerinde. Başındaki örtüsü kar beyazıydı her zaman. Aynı gün giymiş olsa bile, her namaz kılışında peş-tamalını çıkarır, öyle kılardı namazını.

Temizliğe düşkün bu hal ve davranışları oldukça acayip gelirdi insanlara. Bir kadın diğer insanlardan ancak bu kadar farklı olurdu; farklı davranışları, titizliği, geleneksel ve renkli bir giyim kuşam, duyulmadık sözler, çocuksu bir içtenlik ve doğallık ve garip bir inanış. Bütün bunlardan öte kimsenin görmediği ve duymadığı bir vesveseli hal. Kadıncağızın bir bulaşığı ya da bir parça elbiseyi yıkayıp temizlemesi yaklaşık bir saat sürerdi nerdeyse. Ona öyle geliyordu ki doğru olanı da sadece o yapardı.

O kadar ki başka bir dinden, mezhepten, örf ve âdetleri farklı başka bir milletten olduğunu sanırdın. Gâvur mahallesinde bir Müslüman ya da Müslüman mahallesinde bir gayr-i müslim gibi.

Kendi bildiğinden hiç şaşmaz, asla taviz vermezdi. Kendine güveni sonsuzdu ama herkese de öyle kolay kolay güvenmezdi. Zaten kimseden de pek öyle razı falan değildi. Öyle herkesle de ilişki kurmaz muhabbet etmezdi. Komşularından çoğunun yemeklerini beğenmez ve yemezdi. Su içerken de kullandığı kabı üç dört defa çalkaladıktan sonra sana sırtını dönüp öyle içerdi. Öyle ki gündelik işlerinin yarısını dere kenarında hallederdi. Bulaşık ve çamaşırlarını öyle herkes gibi evde yıkamazdı. Onu çoğu zaman bir su kenarında paçalarını katlamış durumda ya dizlerine kadar suya girmiş bir şeyler temizlerken ya da üzerinde su ısıttığı ateşin yanında yıkarken görürdünüz. Ateşinin yakıtı da ince odun ve ince dallardan olurdu, tezeklerle asla ateş yakmazdı. Çünkü rüzgâr vu-

rup küllerini kazandaki suya savurur ya da tezeklere dokunduktan sonra elini suya koyar da su kirlenir diye tezek ateşinden su ısıtıp bir şeyler yıkamak içine sinmiyordu Gül Ana'nın. Hayır hayır, asla öyle yapmazdı.

Zamanın değişmesiyle birlikte insanların da değiştiğine, gelenek, görenek ve inancından uzak düştüğüne inanır; eskisi kadar saygı, şefkat, merhamet ve muhabbetin kalmadığını söylerdi.

Çoğu şeyden kendisini uzak tutardı. Birinin yanından geçtiğinde genellikle söylediği söz şu olurdu: "Yavaş ol biraz, üzerime bir şey sıçramasın." Ya da birisi ona bir şey verirken ve ondan bir şey alırken yine şöyle söylenirdi: "Dikkat et, dokunmayasın bana."

Çocukları da babaları gibiydiler. Köydekiler gibi onlar da pek değer vermezlerdi Gül Ana'ya. Ancak oğlu Şehmuz hariç. O da Şehmuz'dan çok razı ve memnundu. Bazen ona şöyle dediğine şahit olurdu: "Oğlum, senden razı olduğum kadar Allah da razı olsun. Öf demeyesin bir gün ve Allah sana hep kereminden bağışlasın." Şehmuz'u sever ve memnuniyet duyardı ondan. Hatta çoğu zaman şöyle dediği de olurdu: "Şehmuz'un hırkasının üzerinde kılacağım namazımı."

Bir sürü çocuğun annesiydi Gül Ana. Ancak bu tür sebeplerden ve yok olası vesveseden dolayı çocuklarının da yanında pek bir kıymeti yoktu onun. Özellikle kocasından kadir kıymet bulduğu hiç olmazdı. Aksine çoğunlukla baskı görür ve dayak da yerd kendisinden. O da bu zalimane muamele karşısında: "Allah'ım, bu durumdan beni kurtar."

Bir gün şehre gitmek üzereyken boş ve anlamsız bir sebeple dövülmüştü kocası tarafından. Ağzına bir darbe almıştı ve dişlerinden bir tanesi kırılmış bir tanesi de çok incinmiş ve kanamıştı. Elinden bir şey gelmeyince sadece ağlayıp çok içli beddualarda bulunmuştu: "Allah'ından hayır görmeyesin, devamı ve bereketi olmasın hiçbir yaptığının. Gidişin ola ama gelişin olmaya, dönüşün tabut içinde ola..."

Sonra kendine döner, kendi kendine: "Allah'ım, yalvarıyorum, ne olur, sen emanetini, ruhumu iman üzre al. Al ki canımı, bu zalimden kurtulayım."

İnsanın diline alıp söylemeye korktuğu bu tür bedduaları çok rahat ederdi Gül Ana, içten, gönülden hem de.

Hasılı, ne Allah emanetini aldı ondan ne de kocasını tabutuyla gönderdi ona ama başka bir şey oldu: Kocasına şehirde bir araba çarpmıştı, sağ bacağı kırılmıştı. Bir süre sonra tabutunda cenazesıyla değil, bir at sırtında ağırlar ve sancılar içerisinde halsiz bir şekilde getirilmişti köye. Ancak gelin görün ki Hacı'nın kendisinden önce ayağının kırılmış olduğu haberi ulaştı köye. Komşularından biri Gül Ana'yı haberdar etmişti bundan: "Ah zavallı Gül Ana, haber geldi, diyorlar ki Hacı amcayı araba çarpmış, ayağı kırılmış."

Gül Ana bu ara ağzından tek kelime çıkmadan komşusunun gözlerine bakakalmıştı sadece. Komşu kadın bunun üzerine şaşırıp; "Bütün bunlar, ettiğin beddualardandı kanımca." diye devam etti.

Ama Gül Ana buna inanmamış gibi durup komşusunun ona şaka yaptığı-
nı zannediyordu ve birden öfkeyle; "Hayır, benim beddualarımdan olsaydı,
şimdi çoktan Allah'ın gazabına maruz kalmıştı." diye cevap verdi.

Hacı kocasının başına bir şey geleceğine hiç inanmazdı hayatta. Her şeyi-
ne, her şeye inanırdı da iki şeye pek inanmazdı Gül Ana: beddualarının kabul
edileceğine ve elbiselerinin de tam temizlenebileceğine. Bir şeyin olduğuna
inanması için ya kendi elleriyle yapması ya da iki gözüyle görmesi gerekirdi.

* * *

Yine bir gün köy içerisinden geçerken ellerinde doksan dokuzluk uzun
tespihiyle, ağzından mırıltılar duyulurdu; salâvat mı çekiyordu yoksa başka
virtlerini mi okuyordu belli değildi. O ara çocuklar da saklambaç oynuyorlar-
dı orada. O da yanlarından geçiyordu. Çocuklardan biri yanından koşup ge-
çerken Gül Ana'dan öfkeli bir ses yükseldi: "Yavaş ol çocuk, üzerime çamur
sıçratacaksın." Ama hiç oralı değildi çocuk. Belki de Gül Ana'yı da hiç fark
etmemişti. Sobelemeye doğru hızla koşarken arkasında biri de onu kovalıyor-
du. Oyunlarından başka düşündükleri bir şey yoktu. Gül Ana'nın yanından
geçerken üzerine çamur sıçratmışlardı. Bunu farkedene Gül Ana açtı ağzını
yumdu gözünü: "Pis köpek! Allah belanı versin! Hayır görmesin inşallah ba-
ban senden. Evlat acısına yansın inşallah anan."

Sonra baktı ki sıçıran çamur epey kirletmişti elbiselerini. Buna çok sinirle-
nen Gül Ana; "Başın yarıla, canın ağzına gele inşallah." diyerek bir beddua daha
etti. Kendi kendine söylenir gibi: "Gördünüz mü bu pis veledi, başıma ne getirdi
Allah aşkına? Allah bildiği gibi yapsın seni." diye devam etmişti beddualarına.

Gül Ana, anlaşıldığı gibi beddualarında epey marifetli ve rakipsizdi. Her
şeyde kendisine vesveseleri musallat olmasına rağmen, beddualarında hiç te-
reddüt etmeden ağzına geleni durup düşünmeden tane tane sıralayabiliyordu.

Beddua etmede açıkça çok ustaydı. Ancak sadece beddua etmede değil,
dua ederken de epey marifet isteyen kelimeler, ifadeler diziyordu art arda.
Zaten dua ve beddua Gül Ana'nın dilinde ikiz kardeşti.

Bir keresinde, yolu yokuş yukarı yamaçlardan geçen ve köye de uzak bir
dere kenarından dönerken büyük iki su dolu testi taşıyordu omuzlarında.
Epey yorulmuştu, zar zor nefes alabiliyordu. Yolda birkaç genç kızla karşı-
laştı. Gül Ana'yı hiç tanımayan bu kızlardan biri testilerinden birini taşımak
istedi. Kızın gönlü, Gül Ana'nın her iki testiye taşımaya razı olmamıştı.

Köyün aşağısında büyük bir ceviz ağacı vardı, işte oraya kadar kızlar Gül
Ana'ya yardım ettiler. Başka bir köye giden bu kızlar Gül Ana'yla vedalaşıp
ayrılırken Gül Ana'nın dili yağmur duasına âdeta gark oldu: "Allah senden
razı olsun, ne muradın varsa Allah versin inşallah. Tuttuğun altın olsun.
Uğurlar olsun. Selametle gidin kızlarım."

Sonra gözlerini yere dikip bir an dalar gibi oldu, ağzından narin bir nağ-
me gibi şu dualar dökülüyordu: "Allah'ın bütün meleklerinin inayet elleri üze-
rinde olsun. Darlık görmeyesin hayatta, kimseye muhtaç olmayasın inşallah."

Bir sonbahar günü yine dere kenarına kurulup çamaşırlarını yıkıyordu. Hepsini duruladıktan sonra bir kısmını leğene koymuştu, bir kısmını da su kenarındaki yassı taşa bırakmıştı. Hava soğuk bir sonbahar günü idi. Kuruntusu yine tutmuştu Gül Ana'nın. Şahadet getirerek, besmele çekerek bir parça elbisesini yıkayıp bitirmesi yaklaşık bir saatini almıştı. Yıkamaktan elleri pötür pötür olup yarıklar oluşmuştu. Üşümekten titriyordu âdeta. Daha elbisesinin yarısını yıkamamıştı ki oralarda gezen çocuklardan biri muziplik olsun diye seslendi Gül Ana'ya: "Gül Teyze, su temiz değil, çünkü şu Sadık var ya, yukarıda durup suyun içine işedi."

Gül Ana bunu duyar duymaz, öfkeli bir şekilde; "Geberesice velet, niye öyle bir edepsizlik yaptın. Burada çamaşır yıkarken görmedin mi beni? Gözleri çıkasica!" diye ağzına gelini söyleyiverdi.

Şikâyet ederek güya muziplik yapan çocuk bir kere daha Gül Ana'yı çıldırtacak sözler sarf etti: "Hayır Gül Teyze, Sadık bunu zaten kasten yaptı, seni görmez olur mu? Sana bakıp gülerek kirletti suyunu."

Bu sözler üzerine Gül Ana'yı görmeliydiniz. Çıldıracak gibi oldu. Bedduada ne kadar hünerli olduğunu bir kere daha gösterdi, ateşli ve kızgın bir halde: "Allah'tan her türlü belayı bulasica, boynun kırıla inşallah. Dilerim Allah'tan, gençliğinden hayır görmeyesin, şad olmayasın." diyerek âdeta ateş püskürüyordu.

Bu ara yerden aldığı birkaç taşı da var gücüyle Sadık'a fırlattı. Aynı zamanda da beddualarına devam ediyordu: "Ziyaret çarpsın seni, bu kirlettiğin su inşallah ruhunu çarpar. Baban hayır görmeye senden. Allah muradına erdirmesin seni. Bu suya düşüp balıklara yılanlara yem olasın. Parçalarını Bağdat yakınlarında dahi bulamasınlar inşallah senin. Köpek oğlu köpek, necis şey, mayan bozuk senin. Öyle olmasaydı, böyle mi yapardın gün görmeyesice?"

Ateş püskürüyordu âdete. Söylenip duruyordu. Ama Sadık muzipliğinden çok keyif almışa benziyordu. Zıplayarak oradan koşup uzaklaştı.

Zavallı Gül Ana... gel de bütün bu çamaşırları bir kere daha yıka ve temizle. Olacak şey değil!

Beddua etmekten, kızgın sözler sarf etmekten başka bir çaresi de yoktu. Ancak hiç de öyle zavallı gibi görünmüyordu beddualarını peş peşe sıralarken. Hiç noksansız büyük bir başarı ve doğallıkla yapıyordu bunu. Öyle ki, sadece beddua üretiyor zannederdiniz. Sanki bir saat boyunca birbirinden farklı beddualar ederek söylenebiliyordu kendi kendine.

Sadık kaçıp uzaklaşırken, Gül Ana peşinden bağırıp çağırıyordu: "Bu yarına kâr kalmayacak bilesin. Kalırsa sana bu, sen de babanın oğlu olasın. Git, gidebildiğin kadar. Annene söylemezsem, ona dövdürtmezsem eğer seni, sen de benim ölmüş babamın mezarını pisletiver istediğin kadar."

Baykuşça sesler çıkarıyordu âdeta. Öfkesinden kızarıp bozarmıştı Gül Ana. Azıcık nefes aldıktan sonra yine şiddetle beddualık sözlerine devam et-

ti: "Dilerim Allah'tan, bu arife ve bayram günlerini bu köy halkı senin mezarını kazmakla geçirsinsinler."

Kısa bir mola verdikten sonra, çocuğu ölmüş farz ederek, "kara ve soğuk toprak altında da sana yer olmasın inşallah. Köpeklerin düştüğü cehennem dahi nasibin olmasın..." Benzeri bir sürü beddua dolu cümleler, ifadeler...

Dur durak bilmezdi. Art arda sıralıyordu ağzına geleni ama şunu çok iyi hatırlıyorum, en sonunda şunu söylemişti: "Öbür dünyada senden, imanından, her şeyinden davacıyım."

Şaşıp kalmıştım. Bu ne tür beddualar Allah'ım! Nerden buluyordu bu kelimeleri, hangi kitaptan okumuştı bütün bunları, nereden ezberlemişti bu kadar soğuk sözcükleri.

O kadar ki sanki bütün bunların eğitiminden geçmiş, engin ilim sahibi hocalardan ders görmüş olduğunu düşünmeden edemiyordu insan. Bir talebenin bir metni ezberleyip okuması gibiydi söylenir dururdu. Meşk eder gibi. Bir çağılayan gibi durmadan akıp süzülüyordu dudaklarının arasından sözler. Hayır hayır sözler değil, beddualar tabi.

Orta yaşı geçmiş bu kadın çoktan elli altmışa merdiven dayamıştı ve artık kambur kambur yürüyordu. Yıpranmış, tükenmiş bir hali vardı. Elleri her an kendini içinde görebileceğin bir ayna gibi parlak ve bembeyaz... Üzerlerinde mor damarlar... Başındaki tülbindini ön kısmı ağzını kapatacak şekilde örtüyordu. Aheste bir yürüyüşü vardı. Hâşâ, sanki gördüğün bir melekti...

Dış görünüşünde bu kadar âhenkli ve iyimser duygular uyandıran bu kadınla ettiği beddualar arasında bir uyum görmek oldukça zordu. Kendi kulaklarıyla duymayıp gözleriyle görmeseydin, Kur'an üzerine yemin bile edilse yine inanmazdın. O ve ettiği beddualar? Yan yana gelemeyecek iki şey gibi duruyordu. Ama ilginç ve tuhaf olan şuydu, o meşhur vesveseleri, onun elbise yıkarkenki ayrılmaz bir parçası haline gelen meşhur kuruntuları her nedense beddualarını savururken hiç uğramazdı Gül Ana'ya.

Bu vesveseli hali en çok da köy çeşmesinin başında namaz kılarken görülmeye değerdi. Yüksek bir sesle kılacağı namazın niyetini defalarca verdikten ancak sonra başlayabilirdi namazına. Hatta bazen sadece eğlenmek için yanındakiler ona: "Gül hanım, sen başka bir vaktin niyetini getirdin ama farkında değilsin" diyerek takılırlardı ve Gül Ana da ortasına geldiği namazını bozar, bir daha niyet ederdi. Aslında çoğu zaman doğru vaktin namazına niyet etmesine rağmen, yanındakiler birazcık da muziplik olsun diye bu şekilde takılırlardı ona. Hatta bazen kibleye yönelmiş haldeyken epey beddua ettikten sonra niyet getirerek öyle başlardı namazını kılmaya.

* * *

Uzun bir zaman sonra gurbetten köye dönüyordum. Komşu köye kadar o köyün arabasıyla gelmiştik, o köye kadar da yollar çamurlu olduğu için ancak gece yarısı varmıştık. O akşam bir eve misafir olmuştum. Evimi, ailemi

çok özlediğim için daha sabah olur olmaz, namaz kıldıktan hemen sonra kendi köyüme doğru yola koyulmuştum.

Yaklaşık iki saat yürüdükten sonra artık köye yaklaşmıştım. Köpek havlamalarını artık çok rahat duyabiliyordum. Köye yakın meralarda güdülen bir koyun sürüsü artık yavaş yavaş yukarı tepelere doğru sürülüyordu. Takriben köye bir kilometre uzak düşen köy mezarlığına varmıştım. Mezarlığın aşağı tarafları hem kayalıktı hem de ot kaplamıştı. Oradan geçen yola yakın kısmında, tam da dere karşısında beyazımsı bir şey ilmişti gözlerime: Bu, çok yakın bir zamanda yapılan bir mezardı. Kime aitti acaba? Hem niye yolda, şurada burada kimseye sormadım, kim ölmüş kim kalmış diye...

Ölümün nerede, ne zaman ve kim için geleceği belli olmamasına ve kimse kimsenin ecelini bilmemesine rağmen, mezarı görünce yine de aklımdan bazı isimler geçmedi değil doğrusu; köyün bazı ihtiyar büyükleri Hacı Halef, Hacı Sefer, Sofi Kerem, Hacı Ali amca, Sofi Abdullah, Sofi Yakup amca ve daha birkaç kişi... Ama en sonunda, olsa olsa Sofi Yakup amcanın olabilirdi bu mezar diye düşündüm. Çünkü çok yaşlanmıştı, çok ağır öksürükleri vardı. Vereme yakalandığı da söylenmişti. Yürümekte epey zorlanan, iki adımda bir nefes darlığından mola vermek zorunda kalan bir yaşlı amca idi. Olsa olsa onundu bu mezar diye kendi kendime düşündüm.

Ama ölüm bu, garip bir hal. Ne var ki bundan daha garip olan, bu mezar diğer mezarlardan biraz farklıydı ve mezarlığın biraz dışındaydı. Acaba mezarlık dolmuştu da yer mi kalmadı, diye içimden geçti. Ancak neden bu kadar farklı yapılmıştı ki? Diğer mezarlardan uzakta, beyaz rengin hakim olduğu, uzun iki taşın dikildiği yalnız bir mezar. Hayırdır inşallah? Dikkatimi bir kere daha çekmişti, mezar hakikaten çok yeniydi. Dikili yüksek bir taştan diğer taş kadar irili ufaklı taşlar dizilmişti mezarın ortasında. Üzerindeki toprak beyaz ve gri arası bir renkteydi. İki, iki buçuk karış yerden yüksekti. Mezar taşları da bundan yaklaşık iki karış daha yüksekti. Etrafı otsuz ve çoraktı. Uzaktan görseniz bile bir mezar olduğunu hemencek anlar ve bu sebeple buranın bir mezarlık olduğuna kolaylıkla hükmederdiniz. Çünkü mezarlığın etrafında herhangi bir ağaç filan da yoktu.

Mezarı selamlayıp oradan geçerken bir Fatiha okudum. Köy artık iyice görünüyordu. Sabah güneşi de epey yükselmişti. Hava ısınmıştı. Manzara aynı manzaraydı, eskisi gibi. Uzun bir süredir köye gelmemiş olmama rağmen köyde değişen bir şey yoktu aslında. Eski haliyle duruyordu bizim köyümüz.

Köyden sabahları çıkan koyun sürüleri yine yüksek tepelere doğru gidiyordu. Köyün köpekleri de çobanın sağından solundan, önünden arkasından kuyruklarını sallaya sallaya yürüyorlardı. Birinin elinde kazma, diğerinin omzunda bir kürek iki köylü, köyün aşağısından tarlalara doğru yürüyorlardı. İnek ve sığır güden bir kişi de hayvanlarını köyden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Köyün hemen çıkışında bir çocuk elindeki ince uzun bir değneği kullanarak sürüye yetiştirmek için ineklerini hızla sürüyordu. Hatta Hacı Reşit

ailesinin o siyah beyaz renkteki öküzleri de hâlâ eskisi gibi duruyordu ve sürünün içerisinde belli oluyordu. Tabii ki Zeynep Yenge'nin yaşlı ineği...

Sonra gördüm ki bir tandırın başında iki kadın, biri hamuru işliyor, diğeri tandırın kızarmış iç yüzüne yapıştırıyordu. Köy kayığı dolmuş, nehre açılıvermişti. Bir kişi kayığın sağlı sollu iki küreğini tek başına çekip sürüyordu.

Birkaç balıkçı, köyün aşağı tarafında ağlarını çekip boşaltıyorlardı. Yani aslında her şey eskisi gibiydi. Değişen bir şey yoktu.

Yine böyle acayip bir manzara ile karşılaştınca birden eski günlerime gittim. Ancak baktım ki bir kadın, elbiselerini alttan dizlerine kadar katlamış, su kenarında yıkadığı çamaşırlarını durulamakla meşguldü. Tabi bu, Gül Ana'dan başkası değildir elbette diye düşündüm. Çünkü bir dere kenarında ondan başka kim olabilirdi ki tek başına diz çöküp çamaşır yıkamakla saatlerce uğraşan?

Bunları düşünürken doğal olarak, az önce yolda karşılaştığım o taze mezarı unutmuştum ve tam o sırada eski arkadaşlarımdan biriyle karşılaştım. Hoş geldin ve hal hatır sorma faslından sonra birden: "Suphanallah, görüyor musun, Gül Teyzen önceleri yaptığı gibi yine suya vurmuş kendisini elbise yıkıyor." diyerek muhabbete biraz renk ve devam getirmek istedim gülererek. Ama arkadaşımдан hiç ses seda çıkmadı, sadece bana bakıp durdu.

Ben yine devam ettim şakalarımı: "Diyorum ki şimdi gitsek ve desek ki: Ey gariban Gül Ana, senden biraz yukarıda bir yerde köpekler suya girmiş suyu kirletmişler." O zaman ne kadar da sinirlenecek, değil mi?"

Ama arkadaşım yine herhangi bir tepki vermedi. Acaba söylediklerim onun hoşuna gitmemiş miydi? Oysa daha önce, o da Gül Ana'ya takılır, şakalar yapardı. Ama şimdi ağzını hiç açmadan öylece yere bakıyordu. Ama neden?

Derken, birden, biraz önce yolda gelirken gördüğüm mezar geldi aklıma. Bir sorayım dedim, hem böylelikle mezar sahibini öğrenmek merakımı gidermiş olurum hem de aramızda birden oluşan o soğuk hava da dağılırdı.

Ânında, orada, hiç beklemeden: "Salih, ya bir şey soracağım; son zamanlarda kim öldü? Mezarlığın biraz dışında yeni bir mezarla karşılaştım da." diyerek soruverdim.

Yine bir şey demedi. Ben de artık sustum kısa bir süre için. Ama bunun üzerine Salih, o suskunluğunu bozdu ve bana gereken cevabı verdi. Merakımı giderdi ama onun söylemesiyle beraber hüznü bir sessizliğe büründüm. Biraz da mahcubiyet hissederek içimden bir suçluluk ve pişmanlık duygusu geçiverdi. Ah, keşke o sözleri sarfetmeseydim. Utancımдан, özür de dileyemedim ondan. Sadece başımı eğip önüme, hiç o güne kadar yaşamadığım garip bir utanç duygusuna kapıldım. Yer yarılısaydı da içine gireydim keşke. Onun şu sözleri birer ok gibi canıma saplanıyordu âdeta: "Sorduğun mezarlık, teyzemindi. İki gün önce rahmet-i rahmana kavuştu. Şu dere kenarında gördüğün kadın da onun gelinidir. Kayınvalidesinin ardında bıraktığı elbiselerini yıkayıp duruluyor."^

H E C E Ö Y K Ü

HESENE METE

Türkçesi: Muhsin KIZILKAYA

ÇELİŞKİ

Bir kardeşi olanlar, erkek veya kız fark etmez, bu çelişkiyi çok iyi bilir. Kardeşlerin büyük, ya da küçük olması önemli değil. Önemli olan aralarında fazla yaş farkının bulunmaması. İşte o zaman, çocuklukta ikisinin arasında amansız bir çelişki baş gösterir. Bir de kardeşler hemcinslerse, o vakit çelişki, tam uzlaşmaz çelişki olur.

Günlerden, sonbaharın günlerinden bir gündü. Bizim oralarda, köylerde yapılan her iş, kışa hazırlık için yapılır. Geniş avlumuzda, babam büyükçe bir kütük almış önüne, odun yığınınan kucak kucak odun getirip baltayla kırıyor onları. Annemse ocağa çorba tenceresini koymuş; işte şu anda da çorbaya katmak üzere erittiği kavurmayı şimdi soğanla tatlandırıyor. Babamın kırıldığı odunları taşıma görevi de bana ve kardeşime düşmüş.

Benden yaklaşık bir yıl küçük kardeşim dokuz yaşında. Bu küçük sıfatı onun için bir Tanrı vergisi, benden korunmak için kılıç kalkan gibi kullanıyor onu. Çok sonra anladım bunu. Ne istese ikiletmemeli, ne derse desin karşı çıkmamalı, her dediğini yapmalıyım ben. İstedikini yapmadığım zaman, ortalığı öylesine velveleye veriyor ki görenler duyanlar, yılan ısırılmış sanır. O zaman da babam yetişiyor imdadına, olup bitenleri sorup öğrenmeden bütün suçu bana yüklüyor, doğrudan doğruya üzerime gelerek, "Koskocaman adamsın!" diye bana bağırıyor.

İşte o zaman, ben de büyüklüğümde utanıyor, kardeşimden büyük olduğum için kendime kızıyor, neden ondan sonra dünyaya gelmedim diye kendi kendimi yiyip bitiriyorum. Böyle zamanlarda, annem şahit oluyor ne kadar sinirlendiğime, ne kadar üzüldüğüme... Hemen araya giriyor, babamın beni terslemesini yok sayarak, kırıksıklıklarla dolu elleriyle ikimizin başını okşuyor:

"Nedenen anlaşıyor sunuz, kurban olduk larım... güya kardeş olacaksınız. Siz birbirinizi seveceksiniz ki Allah da sizi sevsin."

Babam, daha çok kardeşime sahip çıkıyor. Bu durumu kıskanmıyorum, hayır! Ama böylesi zamanlarda, her defasında babasından aldığı destekle kardeşimin ne kadar deklendiğini, ne kadar kötüleştiğine görüyor, kahroluyorum. Özellikle de babam Çumandar¹ ismiyle çağırıp, "Hani Qumandar neredede?" diye sorduğu zaman.

Kardeşim bu sözü duyar duymaz, sanki bu sıfatın değerini biliyormuşçasına, her defasında zafer kazanmış bir komutan edasıyla babamın kucağına doğru koşmaya başlıyor.

Benle küçük komutanım, babamın kırdığı odunları içeri taşıyıp odanın bir köşesinde üst üste yığıyoruz. Odun taşırken, içerde her karşılaşmamızda, komutanım beni kızdırmak için elinden gelen her şeyi yapıyor. Aslında bir şey yapsa da yapmasa da her hareketi artık bana batıyor, gıcık oluyorum. Yürüyüşü, konuşması, oyunları, hatta arada bir ağlaması bile... Ağlarken bile sanki beni kızdırmak istiyor. Babam bana kızıp, "çocuk musun" demesin diye, elimden geldiği kadar, küçük kardeşimin şeytanlıklarından uzak durmaya çalışıyorum; çoğu zaman onunla oynamadığım gibi konuşmuyorum da. Tıpkı şu anda olduğu gibi; sanki bir kardeşim yok ve onunla odun taşımıyorum. Sanki şu andaki varlığı hiç dikkatimi çekmiyormuş gibi keskin bakışlarla bir birimizin yanından geçiyoruz.

Annemin, soğanla kavurduğu kavurmanın kokusu sadece evimizi değil, âdeta bütün mahalleyi sarmış durumda. Belli ki bu koku babamın da çok hoşuna gidiyor, onun için yaş oduna öylesine hiddetli balta darbeleri indiriyor ki küçük odun parçaları sıçrayıp etrafa dağılıyor.

Akşam alacasında annem, benle kardeşim için soğusun diye bir tase doldurduğu çorbayı sekiye bırakıyor. On dakika sonra da yaptığımız işten duyduğu hazla benden ve kardeşimden, etraf iyice karanlık olmadan gidip çorbamızı içmemizi istiyor. Kardeşimle gidip çorba tasının başına oturuyoruz ama iki kardeş değil de iki düşman gibi. Orta sonbaharın gece karanlığı sinmiş her yere, ama tastaki yemeği hala seçmek mümkün.

"Bu parçayı annem benim için koymuş tase."

Bu söz, kardeşimin veya babamın deyimiyle "komutanımın" ağzından aniden çıkıyor. Evet, çorbanın içinde bir parça et mi desem, yoksa kemik mi tam belli değil, bir şeyler var. Aniden kalbim hızlı hızlı atmaya başlıyor. Bu parçanın, kardeşimle aramızda nasıl bir anlaşmazlığa sebep olacağını çok iyi biliyorum çünkü. Kendi kendime anneme kızıyorum, "Annem de yeni bir huy edinmiş," diyorum içimden. Çünkü kavurmayı böyle tek parça halinde çorbaya katmak annemin huyu değil. Ben bildim bileli, kavurma kabına elini daldırır, küçük bir parça alır, ufalta ufalta katar çorbaya. Çorbasına bir de isim verir, Kavurma Çorbası! Ama şimdi bu yeni hareketiyle, sanki annem de kardeşimle aramdaki çelişkiyi derinleştirmek istiyor.

Doğrusu, kardeşimle pek anlaşamadığımızı annem de biliyor, ama aramızdaki çelişkinin ne kadar büyük bir çelişki olduğunun farkında değil ve bütün çocukların anneleri gibi kulak asmıyor bu soruna. Onun için çoğu zaman, tıpkı şu anda yaptığı gibi, kardeşimle yemeğimi aynı tabağa koyuyor, üstelik

bu kez tabakta sadece bir parça et var. Gel de çık işin içinden! Ya tabağa iki parça koyacaktı veya bunu ikiye bölecekti, o zaman olabilirdi. Eğer, ikiye bölmeye yeltensem bile kardeşim bağırmaya başlayacak biliyorum, sonrasında ne olur Allah bilir artık! Onun için ta başından kararımı veriyorum, o yarım ete veya kemiğe ilişmeyeceğim!

Kardeşimle oturmuş sessizce çorbamızı içiyoruz. Ben sessimi çıkarmıyorum, ama küçük kardeşim arada bir yaramazlık yapıyor:

"Annem beni çok seviyor," diyor, kaşığıyla et parçasına dokunuyor, oynuyor onunla, amacı beni kışkırtmak. Ama daha önce de söylediğim gibi, ben kararımı vermişim, kurtulmuşum o duygudan, provokasyona gelmeyeceğim. Onunla konuşmadan, ona bakmadan sessizce çorbamı içmeye devam ediyorum. Ona yüz vermediğim için de, o gevezeliklerini sürdürmeye devam ediyor: Bilerek kaşığını tasın dibine daldırıyor, dikkatimi çekmek, beni tiksindirmek için dişsiz ihtiyarlar gibi sesler çıkarıyor, arada bir de kaşığıyla et parçasına dokunup konuşuyor:

"Bu eti annem benim için tasa koymuş, bilmiş ol."

İçten içe kaynıyorum, şeytan uysam, ağzının ortasına bir yumruk indireceğim. Ama beni dürtükleyen şeytana lanet yağdırıp kendime hakim oluyorum. Küçük kardeşimin amacının o et parçasını yemek olmadığını biliyorum, konuşturmak istiyor beni veya canımı yakmak... Ağza girip çıkan birkaç sessiz kaşıktan sonra, tekrar kaşığıyla eti gösteriyor:

"Bu et benim etim, sakın dokunma!"

Ben bir kez sessizliğe yeminliyim ama onun da susacağı yok:

"Bu et benim ve onu ben yiyeceğim."

Nasıl oldu bilmiyorum, öğlen saatlerinden şu ana kadar içimde biriktirdiğim kızgınlık ve öfke aniden dışarı çıkıyor:

"Yiyeceksen ye, şeytan oğlu şeytan!"

Hani bazen nohut yemeğini yersin, içerde gaz birikir, karnın şişer, o gazı bırakır da rahatlırsın ya, bunları söyler söylemez ben de öyle rahatlıyorum. Ama aniden farkına varıyorum; kullandığım son iki kelime hiç de hoş değildi. Düşüncelere dalıyorum, "bu sersem, şimdi gidip beni şikâyet eder," diyorum kendi kendime. Bu sırada küçük kardeşim bağırmaya başlıyor:

"Baba!"

Gözüm kararıyor, yüreğim güp güp atıyor. Babanın sesi yükseliyor:

"Ne oldu Çumandar?"

Bu kez de Çumandar sessizce bana:

"Söyleyeyim mi?... eşek herif, söylersem valla babam çok kızar sana."

Korkum biraz diniyor, babam sorusunun cevabını beklemiyor, belli ki Çumandar da bir nebze unutuyor hadiseyi. Bu arada çabucak kalkıyorum

çorba kasesinin önünden, o yarım eti, yarım kemiği, çorbayla beraber küçük kardeşime bırakıp geri çekiliyorum.

Babam ellerini yıkayıp, gelip sekiye oturunca kadar kardeşim yaramazlıklarını sürdürüyor. Babamın geldiğini görünce, tamamen sessizliğe bürünüyorum. Öte yandan da, kardeşim yeni yaramazlıklar yapsın diye Tanrıya dua ediyorum. Yaramazlık yapsın ki babam bizzat gözleriyle görsün ne kadar berbat bir çocuk olduğunu. Ama şeytan dürtmüş olacak, kardeşimin üstüne öylesine bir uysallık çöküyor ki, ne siz sorun, ne ben anlatayım. Demek ki yaramazın en yaramazı da hayatında bir kez olsun uysallaşır. O an da, bu anmış meğer. Küçük kardeşim babamdan korktuğundan değil, hayır bu durum o anlama gelmez. Şu ana kadar babamdan korktuğu bir anına bile rastlamadım. Zaten babam da şimdiye kadar ona bir fiske vurmuş değil, bırak fiske vurmaya onu korkutacak kadar kızmış bile değil.

Bu arada annem, babam için de bir tas çorba getirip önüne bırakıyor. Babam, her zaman olduğu gibi yine büyük bir mutlulukla bakıyor küçük kardeşime, gururla titriyor dudakları, kafasını kaldırıp anneme şunları söylüyor:

"Çumandare min alifxweş e"²

Babamın sözleri uysal, iştahlı komutanı çok sevindiriyor, alttan alta babama bakıyor, söylediklerini tasdik etmek ister gibi elini yarı kemik parçasına uzatıyor, küçük ağzına götürüp ısıyor. Isırır ısırılmaz da bir çığlık atıyor, öfkeyle ağlayarak fırlatıyor kemiği ön tarafa. Yarı et, yarı kemikten oluşan parça, başka bir deyimle okuyucuların da artık çok iyi tanıdığı ete benzer o şey, dosdoğru gidip babamın çorba kasesinin içine düşüyor. Kasedeki çorbanın hemen hemen tümü babamın yüzüne gözüne, üzerine sıcıyor. Kardeşimin çığlıkları ve ağlaması ise babamı deli etmeye yetiyor. Hayır delirtmiyor, bir deli öfkesiyle ayağa kalkıp küçük kardeşimin üzerine yürüyor.

Babamı hiçbir zaman bu kadar öfkeli görmemiştim. Gerçi annem bir iki kez, bir barış güvercini gibi kardeşimle babamın arasından gidip geliyor ama nafi! Çok iyi biliyorum artık, bu kadar öfkeli olduğu zaman babam, değil komutan, orgeneral bile olsa vız gelir ona, elinden kurtulamaz artık. Eli ayağı titriyor, hakim olamıyor kendine:

"Ne lan bu öküzlük, köpek oğlu köpek!.. kafanı ezeceğim eşek herif!"

Babamın her tokadıyla birlikte, bir enik gibi sesler çıkıyor kardeşimden. Annem üzülüyor tabi, korumaya çalışıyor oğlunu darbelerden, yalvarıyor babama:

"Yeter Allah'ını seversen," diyor bir yandan da kardeşimi sakinleştirmeye çalışıyor:

"Ne oldu kurban olduğum, attığın şey neydi ki?"

Kardeşim inleyerek anneme bir şeyler anlatmaya çalışıyor, ama hiçkırklara boğuluyor, anlatamıyor derdini:

"O parça.. hayır... et değil... odun..."

Annem dikkatli bir şekilde, babamın tasındaki şeye bakıyor, baltadan fırlamış bir odun parçası evet.

Demek üstünde biraz et olan o şey kemik değildi ve annem onu kardeşim için tabağa koymamıştı. Biz tasın başına oturmadan önce, meğer babamın baltasından bir parça odun fırlamış, gelip çorba kâsemizin içine düşmüştü. Olay açıklığa kavuşunca, annem şefkatle kardeşimin başını okşuyor:

"Dur hele, oğluma bir parça değil de bir tabak dolusu kavurma getireceğim! Gözüm kör olsun, oğlum için neden iki topak kavurma koymadım ki çorbaya."

Allah bilir, annemin sözleri babamı da biraz yumuşatmış olacak ki, pişmanlığa benzer bir şey sindi üzerine. Küçük kardeşime dönüyor:

"Komutanım akıllıdır, erkektir o... odun parçasının Allah belasını versin."

Odun parçasını çorba kâsesinin içinden alıyor babam, hepimiz görebilelim diye havaya kaldırıyor, sonra atıyor bir kenara. İki elini açıp kardeşime:

"Gel komutanım gel, babasının kucığına gel!" diyor

Ama babamın komutanı gitmiyor. Apoletleri sökülmiş bir komutan edasıyla, annemin kucığında umutsuz ve boş bakışlarla babamın kucığına bakıyor. &

Hesene Mete: 1957'de Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. 11 yaşından itibaren köyünden ayrılmak zorunda kaldı. Diyarbakır, Nusaybin ve Mersin-Tarsus'ta yaşadı. Birkaç kez tutuklandı. 1980 yılında Türkiye'yi terk etti, 3 yıl boyunca İran, Irak ve Suriye'de yaşadı. Daha sonra İsveç'e yerleşti. 1980 yılında yazmaya başladı. Hikayeleri çeşitli gazete ve dergilerde yayınlandı. 1991 yılında hikayelerini *Smirnoff* adlı kitabında topladı. Geleneksel hikayelerden derleyip yeniden yazdığı *Ardu*, hikayelerinden oluşan *Epilog* ile *Labirenta Cinan*, *Tofan* ve *Gutinen Gunehkar* adlı romanları Avesta Yayınları tarafından İstanbul'da Kürtçe olarak basıldı. Muhsin Kızılkaya'nın *Ecinni Labirenti* adıyla Türkçeye çevirdiği romanı 2005 yılında Sel Yayıncılık tarafından, *Tanrı Oku Dedi Yaz Demedi* adıyla yaptığı hikaye seçkisi de Avesta Yayınları, «Günah» adıyla çevirdiği romanı da İthaki Yayınları arasında Türkçe okurla buluştu.

Komutan

Komutanım ne kadar da alıfxweş". Alıfxweş, iştahlı küçük ve büyük baş hayvanlar için kullanılan bir sıfat.(ç)

ROŞAN LEZGİN

BABA

- Nenni, nenni de yavrum nenni...
- Anne!
- Ne var anne kurban?
- Babam ne jaman gelecek?
- Kızımın babası çalışmaya gitmiş. Uzaaak bir yere!...
- Babam çalışmaya gitmiş bize pala mı getilecek?
- Evet annem. Kızımın babası çalışmaya gitmiş bize para getirecek.
- Çok mu getilecek?
- Çok getirecek.
- Babam çok pala getilecek, artık çöplüklerden ekmek toplamayacak mıyız?
- Evet kuzum. Artık çöplüklerden ekmek toplamayacağız. Fırın ekmeği yiyeceğiz...
- Babam çok pala getirşe, bana bil naylon bebek alsın diyecem. Saçlalı da olsun, e mi?
- Evet küçüğüm. Saçları da olsun, gözleri de mavi olsun.
- Bana kılmızı papuçlal da alacak, yaaa.
- Hele baba bir gelsin.
- Nenni, nenni de yavrum nenni.
- Anne!
- Ne var anne kurban?
- Babam neden elbişleleli götürmemiş?
- Babanın gittiği yerde elbise gerekmiyor.
- Anne!
- Söyle anne kurban.
- Neden hel gün babanın elbişleleli koklayıp ağlıyolşun?
- Babayı özledim de ondan.
- Ben de babayı çok öjledim. Çooooook. Şuuu kadal.
- Luri, luri, luri yavrum luri...
- Kızımın babası gitmiş uzaklara
Bir çift kırmızı pabuç almış yavruma
Varmış Habur nehrinin kenarına
Kuduz köpekler çıkmış yoluna
Tekini götürmüş tekini bırakmışlar!... &

MURAD CANŞAD

Türkçesi: Roşan LEZGİN

BOSTAN

* lalalık bürümüş verrojan¹, pul pul karalar görünüyor. Siyahlık gün be gün büyürken, beyazlık kayboluyor. Pul pul karalar el ele vermiş, beyazlığı yutuyorlar. Kar, adım adım geri çekiliyor. Beyazlık önde karalar ardı sıra, ağır ağır tırmanıyorlar. Tırmana tırmana Munzur Dağı'nın, Bingöl Dağı'nın, Ak Dağ'ın, Karaca Dağ'ın zirvelerine çekiliyorlar.

Güneş iyiden iyiye hissettirince tatlı sıcaklığını, ıslak topraktan yükselen buğu da dalga dalga havaya karışıp kayboluyor. Eriyen karlarla dolan dereler geçilmez oluyor. Derelerin taşıyla, çakılıyla savaşa tutuşan sular yamaç yamaç yıkıyor etrafı. Ta yaz gelene dek bu savaş sürüp gidecek.

Yer yer incelen karların yüzeyinde biriken sular damla damla toprağa sızıyor. Dayayıp ağzımı emiyorum. Hiç tadı yok! Zaten kar suyunun tadı olmaz ki. İçebildiğin kadar iç ama gidermez susuzluğu. Ne zaman ki eriyip toprağa karıştı, ne zaman ki topraktan tadını aldı, işte o zaman hoş olur. Pınar suyu oluverir.

Bostan yerinin karları da erimiş. Yer yer otlar yeşermeye başladı. Bostan yerimiz axpındır.² Ne ekersen çıkar. Her şey yetişir. Bahara doğru abimle beraber küller serptik bostanlığa. Erkenden eriyiverdi karları.

Her yıl ekeriz bostanı biz. En erken yetişeni, en bereketlisi bizimkisi. Domates, biber, salatalık, acur, kabak, soğan, karpuz, kavun, fasulye, ayçiçeği, şeker pancarı, mısır, maydanoz... Sebze en erken bizim bostandan tadılır. Annem ellerini yıkar, dualar eder. Hızır'ın adını anarak ilk ürünü toplayıp komşulara ikram eder. Yaklaşmamıza izin vermez, "kötülük getirir, günahtır" der.

Bu yıl bostan işini abimle ben üstlendik. Bostan görevi bu yıl bize emanet. Bu yıl da en erken bizimkisi yetişmeli. Bostan nasıl olurmuş, konu komşu bir daha görmeli.

Abimin kitapları var. Evde saklıyor; bazen yüklüğün altına koyuyor, bazen yatakların arasına saklıyor, bazen de sepetlerin altına. Benden başka kimseye kitaplarını göstermiyor abim. Bir ben onlardan haberdarım. Babam, annem, ablam bilmiyor. Haberleri yok. Zaten bilseler, annemle babam çok kızar. Annem kendini yer bitirir. Ateşe atar, yakar kitapları. Abim de saklıyor, gizli gizli okuyor.

Abim ilk göbektir, ben sonuncuyum. Ablama pek güvenmez abim, kitaplardan bahsetmez ona. Bir ben bilirim kitapların yerini. Birkaç kez aldım ka-

rıstırdım sayfaları. Hiç resim yoktu. Hepsi yazı. Ufacıktı yazılar, pire kadar. Okuyamadım. Birkaç sözcük okumak için zorladım kendimi ama hiçbir şey anlayamadım. "Bunlar okul kitapları değil" dedi abim.

Abim çok güzel okuyor. Ne kadar küçük olursa olsun yazıları, her çeşit kitabı okuyabiliyor. Bilgilidir abim, her şeyi bilir.

Okumam iyi değil. İki yıl okula gittim, hiç sevmedim. Acaip bir görüntü-sü vardı öğretmenin. Göbeği öküz karnı gibi. Kafası keldir, çapaklıdır gözle-ri. Zaten okuldan hoşlanmıyorum. Sıkılıyorum okulda, nefesim daralıyor.

Ben kelebekleri severim. Çiçekleri, çayırları, ağaçları, kuşları severim. Derenin kenarında güzel taşlar var. İncecik olanları, yassı, yuvarlak olanları var. Ben bostanı severim, bostan işinden anlarım. Anlamıyor olsaydım abim-le hiç bu yıl bostan işini üzerimize alır mıydık?...

Şafak vaktiydi. Uyandım. Güneş henüz doğmamış. Abim hâlâ uyuyor. Vardım çeşmeye. Aman Allahım, o da ne? Askerler derenin karşı kıyısından bizim eve doğru geliyor! Hemen geri döndüm, uyandırdım abimi. "Askerler geliyor askerler!" dedim. Yatağından sıçradı, yüklüğün altından kitapları kap-tığı gibi evimizin arka tarafındaki taşlıklarda gizledi. Döndü, çabucak giyindi.

Askerler evin etrafını sardı. Ucundan tuttuğu başörtüsüyle ağzını örten an-nemin elleri koynunda, dizleri titriyordu. Ablam da korkuyordu.

Askerler evimizin altını üstüne getirdiler. Yüklük, yataklar, sandık, mut-fak, samanlık, ahır. Her tarafı didik didik ettiler. Bir şey bulamadılar.

Abimin ellerini kelepçelediklerinde annem ileri atıldı. "Nedir, suçumuz nedir, bizden ne istiyorsunuz?" diye bağırdığında, askerlerden biri anneme yöneldi. Annemi de dövecek diye çok korktum.

Askerler abimi aralarına katıp gittiler. Dudağı yamuk yumuk olanı anne-me; "Kocana söyle, bugün karakola gelsin!" dedi.

Babam erkenden tarlaya gitmiş. Tarla da epeyce uzak. Koşa koşa gittim, olan biteni anlattım. Dizlerinin bağı çözüldü, güçten, takatten kesildi.

Durmadı. Tıraş olup elbiselerini değiştirir değiştirmez karakolun yolunu tuttu. Yüreğim titredi. Ağladım. "Gitme" dedim. Babam gidip bir daha dön-meyecek hissine kapıldım. "Abini götürmüşler, nasıl durabilirim ki?" dedi. Gitti. Ne kendisi döndü ne de abim.

Annem her gün ağlıyor. Dünya, gözünde kararmış gitmiş. Boğazından lokma geçmiyor. Evden haberi bile yok. İnekler ahırda aç mı, susuz mu, bu-zağılar öldü mü, kaldı mı? Umurunda bile değil, habire dövünüp söyleniyor.

Ev işlerini ablam yapıyor. Dışarıdaki işleri de ben yapıyorum. İnekleri ot-latıyorum. Dağdan tarafa götürüyorum. Oralarda ot boldur. İnekler yapışıp kalıyor. Dağ tarafında kengerler var, mantarlar var. Çirişotu çıkmış. İnekleri-miz kocaman kocaman karınlarını doyururken, ben de beraberimdeki çanta-yı dolduruyorum. Ablam göverti türü şeyleri iyi pişirir. En güzeli de mantar

pişirir. Sütte yapar. Ne de lezzetli olur. Aklım bostan yerinde. Ne olacak bu böyle? Bostanımız bu yıl kaldı da kaldı. Yüreğim elvermiyor.

Günler uzamış. Otlamaya iki öğün gidiyor inekler. Sabahleyin götürüyorum, öğlen vakti getiriyorum. Öğleden sonra götürüyorum, akşama getiriyorum. Eve varır varmaz, hiç durmadan beli, tırmığı, kazmayı, çapayı yüklenip bostan yerine koşuyorum. Göz gözü görene dek çalışıyorum. Annem kızıyor. "Oğul oğul, sen köpek canlı mısın ne? Öldürdün kendini! Bostan neyimize, bir tek bostan mı eksik kaldı?" diyor. Basıyor küfürleri, bedduaları.

Baştanbaşa belledim bostan yerini. Beli çok güzel kullanırım. Toprakta hiç topak mopak kalmıyor. İyiden iyiye hava alıyor, dinleniyor toprak. Pamuk gibi olmuş; yumuşacık.

Bostan yeri dümdüz olmuş, sanki tapanlamışlar dersin. Çünkü ben derinden, ufak ufak belliyorum. Annem istediği kadar söylenedursun, ben ne yapıp edip bu yıl bostan ekeceğim. Öyle bir ekeceğim ki her yıl olduğu gibi bu yıl da en erkeni bizimkisi olgunlaşmalı. Kimsesizlikten bu yıl bostan ekemediler demesinler. "Aferin" desinler. "Hıdır, babasından, abisinden aşağı değil" desinler. "Artık büyümüş, evin erkeği olmuş" desinler. "Helal olsun be Hıdır'a, ne bostan ekermiş!" desinler.

Belleme işi bitti. Şimdi sıra karıklarda...

Bostanımız göğermiş, şenlenmiş. Sarı sarı, beyaz beyaz çiçeğe durmuş. Soğanların cücüğü iki karış. Maydanoz vermiş rüzgara yapraklarını. Mısır, ayçiçekleri boy boy. Domates fidelerine vuruyor hafiften bir rüzgar, reyhan kokuyor. Ne de hoştur kokusu.

Arkı kazmışım. Kurumuş yapraklardan, otlardan, taştan, çakıldan temizlemişim bir. Erkenden uyanıyorum, *gavara*³ gidip salıyorum arka suyu. Karık karık suluyorum bostanı. Keyfine diyecek yok. Sever bostan serin suları.

Sonra kesiyorum suyu. Kahvaltımı yapıyorum. Katıp önüme inekleri yabana gidiyorum. Çok iyi otlatıyorum inekleri. Onlar da bol süt veriyor bize. Annemin haberi bile yok. İş gücü ağlayıp söylenmek zaten. Ablam söyledi. İneklerin sütü çoğalmış. İnekleri sevmesine severim ama bostan işi daha fazla hoşuma gidiyor. Gözümden kaçmadı, komşularınki henüz çiçeğe bile durmuş değil. Halleri ahvalleri hiç de iyi görünmüyor. Sebze fideleriyle ayrık otlarını birbirinden ayıramazsın. Fideler gerisin geri çekiliyor dersin!...

Babamla abimi salıverdikleri haberi ulaştı. Bayram yerine döndü ev. Yollara dikilip kaldı gözümüz. Nihayetinde iki karartı uzaktan belirmeye başlayınca hep birlikte karşılamaya koştuk.

Annem abime yapıştı, ağladı da ağladı. İki gözü iki çeşme. Ablam da ağladı. Ama ben sıkı tuttum kendimi. Ağlamadım.

Abim çok zayıflamıştı. Bir deri bir kemik kalmıştı. Ufalmıştı, benim kadar olmuştu. Babam da zayıflamıştı.

Banyo kazanını ateşe koyduk. Odun attım altına, çalı çırpı attım. Erkenden ısındı su. Abim girdi banyoya. Gidip su döktüm başına. Sırtı simsiyahtı. Copların, kalasların izi kan bürümüş, mosmor olmuş. Dikine, yanlamasına, enlemesine, çaprazlama cop, kalas izleriyle dolu. İzler, yıllarca kaybolmayacak.

Bostana gittik. Yeşillikten toprak görünmüyor. Domatesler öbek öbek, ayçiçekleri boy boy. Rüzgâra tutulmuş raks ediyor fideler, güzel güzel kokuyor. Hiç yabani ot yok. Öyle bir güzel ayıklamışım, öyle bir güzel çapalamışım ki. Abim çok beğendi. "Aferin sana" dedi. "Eğer o kitaplar askerlerin eline geçseydi hayatta kurtuluşum olmazdı, bizi bırakmazlardı." dedi.

Erik mevsimidir. Erikler olgunlaşmış. Şimdi yeşiller, ekşiler. Daha sonra sarıya çalacaklar, kırmızıya çalacaklar, tatlılaşacaklar.

Amcam birkaç yıl önce şehre göçmüş. Evi, ahır, samanlığı yıkılmış, harabeye dönmüş. Eriklerini biz topluyoruz. Çok hoşlar erikleri.

Amcamın harabesi evimizden epeyce uzak. Ben, abim ve ablam, aldık yanımıza birkaç bakraç, erik toplamaya gittik. Eriklerimizi yedik, bakraçlarımızı zı doldurduk, eve dönecektik ki üst dallara çıktım ben. Biraz daha erik toplamaya çıktım. Bir baktım ki kırk elli asker aşağıdan bize doğru geliyor. "Asker geliyor asker" dedim ve çabucak indim aşağı. Bakraçlarımızı kaptığımız gibi eve doğru koştuk. Eğer bizi oralarda görürlerse, ateş açar, "üç terörist öldürdük" derlerdi.

Eve vardığımızda ablam "Askerler bizi harabede görselerdi, bir şey yapmazdı. Hıdır daha çocuk, gerilla olmadığımızı anarlardı." dedi.

Çok zoruma gitti. Bana çok ağır geldi. Alnımın ortasından vurulmuşu döndüm. Kalbim kırıldı, parça parça bölündü. Ne kadar da saçma konuşuyor! "Hıdır çocuktur!" Dünyadan haberi bile yok. O kitapları askerlerin elinden kim kurtardı? Şunca ineği bu yıl kim otlattı? Gözleri kör olasıca bu hanım hanımcık, bunca bostanı kim ekti, kim suladı, demiyor mu?

Öyle bir sinirlendim, öyle bir hiddetlendim ki! Çatladım. Zaten konuşması insanı çileden çıkartır, öldürür insanı.

Bu yıl elini bostana sürmeyecek. Bırakmayacağım. Yanaşmasına bile izin vermeyeceğim. Dolayacağım saçlarını elime, yerlerde sürükleyeceğim onu. Bostanına yanaşmasın.

"Hıdır daha çocuk" ha!

Bursa H Tipi Cezaevi, 16.04.2006«

Kaynak: Canşad, Murad, *Xafilbela*, Vate Yayınları, İstanbul 2007, s. 75-81

¹ verroj: Zazaca Kürtçesinde, "güneş ışınlarını alan yer, güneşleme yeri" anlamındadır.

² axpîn: Zazaca Kürtçesinde " verimli toprak" anlamındadır.

³ gavar: Zazaca Kürtçesinde "akarsu kavşağı" anlamındadır.

H E C E Ö Y K Ü

AYHAN GEVERİ

Türkçesi: Muhammed JİYAN

GÖNÜL ÇÖLÜNDEKİ AŞK

*Yaralı kalplerin ve dertli gönüllerin şairi
Sabah Kara'ya...*

er ne kadar ruhen ne yöne ve nereye doğru gittiğini bilmiyorsa da fizikî olarak nereye gittiğini biliyordu.

Bir otobüste memleketin payitahtına doğru yol alıyordu. İçindeki yolculuğu çoğu zaman anlamıyordu, fakat bu seferki yolculuğu aşıkardı... Van Üniversitesi'nde öğretmenlik okuyordu, fakat üniversiteyi bitirmeden memur olma imkânını yakalamıştı. Van'dan Ankara'ya bu işi için gidiyordu. Bu yolculuk esnasında da her zaman olduğu gibi endişeye gark olmuş, düşüncelere dalmıştı. Doğrusu, üniversiteye başladığı zaman da birçok endişe ve kaygı kafasında yer edinmişti ve bir düşünce deryasında bulmuştu kendisini. Özellikle de şiirlerin derin dünyasına daldığı zaman... Çoğu zaman; "Yalnızca şairler anlar beni... eğer onlar ve şiirleri olmasaydı halim ne olurdu?" der dururdu. Yolculuk esnasında hem bu şiirlerden -ezbere bildiklerini—sessizce terennüm ediyordu hem de otobüsün camından geçtikleri yolu seyre dalmıştı... Fakat esas seyri kendi içindekiydi... Zaten içindeki sesin tonu daha yüksekti... Evet kalbinin derinliklerinden yüksek ve güzel bir ses yankılanıyordu. Tıpkı "bir gitarın sesi" gibi, "hüzne doğru yol alan bir gitarın sesi" gibi... Kalbi yaralı "ney" in sesi gibi, "gönül çölünden" gelen o ses bütün bedenini sarıyor ve onu "ölüler" topluluğunun içinde bir yarı ölü kılıyordu.

O bu şiir ve şairlerden de çok iyi öğrendiği gibi aşk yolu o kadar da kolay değildi... Bazı bazı söylenirdi; aşk neden böyle zor ve çetin bir yol? Gözyaşının olmadığı bir aşk yok mudur? Hayır, aşk eşk'tir, gözyaşıdır, gözyaşını akıtmaktır aşk, gözyaşıyla dolup taşmaktır aşk... Lakin her ne kadar gönlü yaralı bir âşık gibi olsa da ne kimseyi seviyordu ne de kimseye âşıktı... Fakat aşk "hali" içreydi. Zaten aşkta bir "hal" değil miydi? "Aşk bir haldir ve ben de o hal'in içindeyim" derdi...

Ankara'ya doğru gidiyordu, fakat şimdiye kadar bu şehri hiç görmemişti. Birçok şehri dolaşmıştı ama Ankara'yı ilk defa görecekti. Oraya ulaştığında kuzeni onu karşılamaya gelecekti. Zaten Ankara'yı bilmiyordu ve birisinin onu karşılaması gerekiyordu. Daha Van'dan yola çıkmadan teyzesine telefon açıp Ankara'ya geleceğini ve kendisini karşılamaları gerektiğini söylemişti.

Teyzesinin ailesi uzun zaman önce yerleşmişti bu koca şehre, fakat irtibatları kesilmemişti ve sürekli görüşüyorlardı birbirleriyle. Kendisini karşılamaya gelecek teyzesinin kızı Leyla ile aynı yaşıydılar ve Leyla'nın ailesi memleketi terk edene kadar çocuklukları birlikte geçmişti. Şimdi o çocukluk arkadaşı olan kızı görse tanıyabilecek miydi acaba? Leyla da onu tanıyabilecek miydi? Doğrusu aradan geçen o kadar zamandan sonra birbirlerini tanımamaları gayet normal bir şeydi. Teyzesinin kızı Leyla, tıp bölümünde okuyordu. Öğrenciliğinin üçüncü senesini doldurmuştu ve sonrasında okulu bitirdiğinde doktor olacaktı. Ailesi de kızlarının bu duruma gelmesi için ellerinden geleni yapmış, bütün imkânlarını iyi bir eğitim görmesi için seferber etmişti. Zaten o, ailenin tek çocuğu olması nedeniyle çok sevilir ve el üstünde tutuluyordu. Ailesi, sürekli eğitimiyle ilgileniyor ve onu gözetip kolluyorlardı. Bu sebeplerden dolayı da, Leyla okulun en iyi öğrencileri arasındaydı. Leyla arkadaşları arasında da oldukça saygın bir yere sahipti. Bunun yanı sıra, sadece tıp dalıyla alakalı değil, birçok konudaengin bilgisi vardı ve kendisini iyi yetiştirmişti.

Uzun ve zahmetli bir yolculuktan sonra Ankara'ya ulaştılar. Otobüsten aşağı indi, el çantasını aldı ve şehir otogarının içinde yürümeye başladı. Çünkükü bir süre otobüsün yanında beklemiş, fakat karşılamaya gelen olmamıştı veya o kimseyi görememişti. Yüreğinde bir hüznün peyda olduğunu hissetti. Biraz da acıkmıştı. Telefon kulübelerine doğru gitti, ahizeyi eline aldı ve onun numarasını çevirdi. Telefonu iki üç kere çaldıktan sonra cevap verdi:

—Sait, biz yoldayız, otogara yakınız, kısa bir süre sonra oradayız.

Otogarın içinde gidip gelmeye başladı. Bekledi, bekledi ama yine gelen olmamıştı. "Acaba neden "biz" dedi, neden "çoğul" kullandı? Yoksa teyzem de mi onunla birlikte? Fakat bu uzak bir ihtimaldi, çünkü teyzem artık yaşlanmış ve hasta bir ihtiyardı." diye geçirdi içinden. Bir süre dolaştıktan sonra tekrar telefon kabinlerine doğru yürüdü. Biraz sinirli bir şekilde tekrar çevirdi telefon numarasını. Bu kez hiçbir cevap yoktu. Bunun üstüne arkasında iki genç kızın telefon sesiyle karışık kıs kıs güldüklerini fark etti, onların tarafına dönmeden ve onlara bakmadan sinirli bir edayla çıktı:

—Neden arkamda duruyorsunuz? Öteki telefon kabinleri boş, onlardan birine geçin.

Fakat kızlar yerlerinden kılmıdamadılar. Oda telefon ahizesini yerine bıraktı ve onlara doğru döndü. Ama dönünce ne görsün! Yüreğinde şimşekler çakmış gibi oldu. Kendinden geçmiş gibi bir hali vardı. Sadece iki göz görüyordu o kadar... Çok güzel bir kızın gözleriydi bu gözler... Şimdiye kadar bu kızı hiç görmemişti. Ama hiç de yabancı gelmiyordu ona; bu gözler ve bu kız! Kız da aynen onun gibi şaşkınlık içerisinde kalmıştı, gülmek bir tarafa kızın nefesi bile çıkmıyor gibiydi... Leyla da onlara bakıp duruyordu ve "hayırdır bunlara ne oldu böyle" diye söyleniyordu. Sonra yüksek sesle:

—Sait hoş geldin, nasılsın? dedi.

Bu sesle birlikte kendine geldi ve neye uğradığını anlamadı ama kızın gözlerine o kadar baktığından dolayı birden utangaçlık hissi uyandı içinde. Ardından biraz sitemli bir eda ile sordu:

—Neden geç kaldın Leyla?

—Geciktik ama önemli olan senin sağ ve salim bir halde buraya ulaşmış olmandır. Şimdi hiç vakit kaybetmeden eve doğru gitmemiz gerekiyor. Çünkü hem geç kaldık hem de annem bizi bekliyor. Onu da merakta bırakmayalım.

Otobüs durağına doğru yürüdüler bir süre ve Leyla kuzenini üniversite arkadaşısıyla tanıştırdı.

—Sait, bu benim okul arkadaşım Elem. Aynı sınıftayız. Elem'le her zaman birlikteyiz ve o yüzden seni karşılamaya da birlikte geldik.

Sonra arkadaşına dönerek:

—Bu da benim teyzemin oğlu Sait. Van'da okuyor. Sait ile beraber büyüdüğ ama buraya geldikten sonra bir daha hiç göremedik birbirimizi. Ama gerçekten de sen hiç değişmemişsin Sait...

—Valla sen de öyle...

O hâlâ o gözlerin etkisindeydi ve içinden "ah keşke bu kara gözlü güzel de bizimle birlikte eve gelse. Ahh keşke!" diye geçiriyordu. Yolda memleketten bahsettiler. Derslerden konuştular. Ama Sait, Leyla'nın arkadaşından bahsetmesini diliyordu... Elem'den söz etmesini... Ne güzel bir isim: "Elem"... Bundan dolayı, Leyla her ne dese ve ne sorsa kısa kısa cevaplarla geçiştiriyordu. O şimdi biraz daha daldı hayallere: "Gözleri neden o kadar etkiledi beni. Ben onu daha önce hiç görmedim, o kara gözlü neden beni böyle süküta uğrattı, böyle sağır ve dilsiz gibi!"

Kısa bir süre sonra eve ulaştılar. Baktı ki dilediği gibi Leyla'nın kız arkadaşları da onlarla birlikte eve geldi. Bundan dolayı çok mutlu olmuştu. İçeri geçtikleri zaman onu bekleyen teyzesi büyük bir heyecanla onu kucakladı ve hasretle öptü... Sevinç ve neşe içinde onu karşılayan teyzesi, daha sonra onu bir koltuğa buyur etti... Biraz lafladıktan sonra hal hatır sorma faslına geçildi ve teyzesi ona memleketin durumunu, oradaki akrabaların ve dostlarının durumu ile ilgili merak ettiklerini sordu, sonra da kızlara dönerek:

—Hadi kızım kalkın sofrayı hazırlayın, Allah bilir çok yorulmuş ve acıkmıştır benim kuzum...

Acaba o gerçekten de aç mıydı? Otobüsten indiği zaman çok acıkmıştı ama şimdi böyle bir şey hissetmiyordu; yoksa o gözlere bakmak mı doyurmuştu onu? Sofra hazırlandı ve yemeklerini yediler. Ardından çay geldi ve çayla birlikte hasret giderdiler, aile fertleri hakkında konuşuyorlardı. Fakat bazen o kara gözlü kız da sohbete giriyor ve zavallının yangın yerine dönmüş yüreğine

serinlik bahşediyordu. İçten içe o kadar dert ve eleme aşına olmuştu ki yüz serin nedir nefes alamıyor sanırdınız ve tam boğulmak üzereyken o kızın sesiyle nefes alıyor ve rahatlıyordu. Kızın sesi onu boğulmaktan kurtarıyordu âdeta...

Sohbet çok güzel ilerliyordu ama Leyla ve arkadaşı odalarına geçip ders çalışmak için izin istediler. Çünkü o hafta içerisinde imtihanları vardı. Bir diğer ifadeyle finalleri... Zaten Elem de bir kaç gündür bu önemli sınavlarını verebilmek için arkadaşının yanına gelmiş ve onunla birlikte ders çalışıyordu. Oda üniversite sınav derdini iyi biliyordu, bir de bu tıp gibi zor ve ağır bir bölümün sınavı ise. Kendisi de olsaydı bu zor dersler için çalışırdı; her ne kadar değer verdiği misafirleri olsa da... Zaten bu kızlar da böyle yapmış ve Sait'i teyzesinin yanında yalnız bırakmışlardı. Hem zaten teyzesinin bütün sorularına da cevap vermiş ve söyleyebilecekleri bitmiş gibiydi, hem de yüzünde bir rahatsızlık alameti belirmişti... Bir süre sonra kızların odasına gitmek istedi... Bir şeyleri okumak bahanesiyle teyzesinden izin aldı ve onların odasına yöneldi. Ama onları rahatsız etmek de istemiyordu. "Siz hiç rahatsız olmayın, ben sadece kitaplara bakacağım." dedi. Elem de onun gelişyle rahatlamıştı, zaten o da kitaptan ne okusa anlamıyordu. Onu düşünüyordu. Bu durum Leyla'nın da dikkatini çekmişti ama belli etmemişti. Böylece tekrar sohbete başladılar. Kısa bir sohbet. Odadan çıkmadan Leyla'ya döndü ve:

—Yarın bir işim yok. Resmi görüşmem yarın değil, sonraki gün. Yarın Ankara'yı dolaşmak istiyorum, acaba rehberlik edebilir misiniz bana, gerçi sınavlarınız da var...

Leyla da:

—Valla yarın çok önemli iki tane sınavım var, bundan dolayı ben gelemem. Ama Elem'in yarın hiçbir sınavı yok, şayet o isterse yarın seni dolaştırabilir.

İkisinin kalbini de bir heyecan sardı. Ne güzel bir ihtimaldi bu... O da böyle bir şey istiyordu, ama mümkün müydü acaba?

Elem karıştı söze:

—Olabilir, eğer Sait de istiyorsa onu dolaştırabilirim. Zaten benim için de iyi olur, çünkü bir kaç gündür dışarı çıkmaya ve dinlenmeye zamanımız olmamıştı.

Böylece, sanki yüzyıllardır birbirlerinden uzak kalmış bu iki "yeni âşk", hasret dolu bir gece geçirdiler. Uyku girmedik ikisinin gözüne de...

Kahvaltıdan sonra, ikisi de evden çıkmak ve şehri dolaşmak üzere hazırlandılar... Sait teyzesiyle vedalaşıp kapıya yönelince gördükleri karşısında şaşırıp kaldı, o güzel kız eğilmiş ve Sait'in ayakkabılarını siliyordu... Sait bu duruma çok şaşırdı, çünkü o ana kadar böyle bir şey görmemişti... "Yabancı" biri onun ayakkabılarını siliyordu.. Şaşırmakla birlikte biraz da kızmıştı. O neden böyle bir şey yapıyordu? Kızgın bir sesle:

— Ne yapıyorsun? Ayakkabılarımı silmen olacak şey midir?

Bunun üzerine Elem şöyle dedi:

— Ne olacak ki? Ben ayakkabılarımı temizliyordum, onlarla birlikte de seninkileri..." Evden çıktılar...

Birbirlerini çok iyi tanımasalar da, kanları ısınmıştı birbirlerine. Önce Millet Meclisi tarafına gittiler... Çünkü dolaşabilecekleri en yakın yer orasıydı. Orada biraz dolaştılar ve sonra Kızılay'a doğru yürüdüler... Kısa bir sürede iyi bir arkadaşlık kurulmuştu. Meydan'dan dönerken çiçek satan bir Çingene'ye rastladılar. Çingene kadın kendisine has edasıyla şöyle dedi:

— Ey güzel oğlum, böyle bir nazenini gülsüz bırakman doğru mudur? Hadi bu güzele onun gibi bir çiçek al. Yârine mutlaka bir çiçek alman gerekiyor. Zaten bu güllerin kokusu da çok güzel...

"Yârine?" Doğrusu ikisi de hayretler içerisinde kalmıştı, fakat hoşlarına da gitmişti. Her ne kadar kız onun bir şey almasını -hele de bir gülü—istemiyorduydu da o, Hızır sıfatlı Çingene'den en pahalı gülü alıp Elem'e uzattı. Bu meydana bir süre dolaştıktan sonra, kitapçı ve yayınevlerinin olduğu tarafa gittiler. Kızın da onun gibi kitaplara ilgisi ve merakı vardı. Okumayı çok seviyordu. Sadece kitapların bulunduğu bir çarşıya girdiler. Kâğıt ve mübarek mürekkep kokusunun yayıldığı bu mekanda uzun süre kaldılar ve birçok kitaba baktılar. Bazıları hakkında konuştular, bazı kitapları da yorumladılar. O gencin bir huyu vardı ki, sevdiği kişiye mutlaka bir kitap hediye ederdi. O artık onu da "sevdiğini" biliyordu ve ona da bir hediye almalıydı. Ama kızın hangi kitapları daha çok sevdiğini bilmiyordu. Daha kısa bir süre öncesine kadar da bu şehirde yaşayan ve halen bu şehrin sokaklarında şiirlerinin kokusunun hissedildiği çok değerli bir şairin şiir kitaplarından birini aldı: *Nameyen Becewab'* Sait gerçekten de o büyük şairin bu kitabını çok seviyordu. O da bu kitabı okusun istiyordu.

Zaten o da senelerdir, nerede olduğunu ve kim olduğunu bilmediği birine karşılıksız ve manasız mektuplar yazıyordu. Tıpkı yaralı gönüllerin şairlerinden bir şair gibi... Şimdi böyle bir halde, artık mektuplarını gönderebileceği adresi bu kadar aşikâr olmuşken, bu kızcağıza bu kitabın dışında alabileceği başka bir şey yoktu.

Elem o kitabı aldı ve o da ona bir hediye almak istiyordu. Fakat eğer kendisine hangi kitabı almak istediğini sorsaydı yanlış anlaşılabilirdi ve "ben kitap aldığım için oda bana kitap aldı" itirazıyla karşılaşabilirdi. Bundan dolayı, farklı bir yöntemle alacaktı ona hediyesini: "Sait, ben bir Kur'an meali almak istiyorum, ama hangisini alacağıma karar veremiyorum. Anladığım kadarıyla sen meallerden haberdarsın." O da kitapların arasından bir kitap çıkardı, ona uzattı ve ekledi: "Benim en çok beğendiğim meal bu." Ona verdiği kitap Elmalılı Hamdi Yazır'ın mealiydi...

Birkaç kitaba daha baktıktan sonra, kitapçılar çarşısından çıktılar. Kaldırımların üzerine çıktıkları esnada, Elem onun tavsiyesiyle aldığı ve bir paketin içindeki kitabı ona uzattı ve bir şey demedi. Oda önce boş bulundu ve paketi aldı, sonra şaşırarak sordu: "Bunu neden bana veriyorsun? Bu senin kitabın değil mi?"

Elem: "Hayır, artık senin... Doğrusunu istersen, kitabevine girdiğimiz zaman sana bir hediye almak istemiştım. Ama sen benden daha hızlı çıktın. Bende ancak bu şekilde sana bir hediye alabilirdim." dedi. Bunun üzerine ikisi de güldü. Zaten bu işleri de çocukçaydı. Henüz ikisi de nereye, ne tarafa gideceklerini sormadan birlikte ve aynı anda: "Ben acıktım." dediler.

Bunun üzerine Elem'in çok iyi bildiği ve acıktıkları zaman arkadaşlarıyla birlikte geldikleri bir lokantaya doğru yürümeye başladılar. Zaten bu yer de onlara yakındı.

Sait'in aklından çok ilginç şeyler geçiyordu, şiire benzer şeyler: "Acaba ben onu ne zaman tanıdım ve ne zamandır onunla birlikte aynı masaya oturmuşum ve yemek yiyorum." Acaba hakikatte de bu o mu, yıllardır bu gencin yüreğini acıtan ve kanatan? Böyle kısa bir zamanda birbirleriyle çok iyi anlaşmaları ve ayrı düşmüş iki kadim parçanın birbirini bulması bundan mıydı acaba?

Bu şüpheler sadece Sait'in zihin ve düşünce dünyasından geçmiyordu, tıpkı onun gibi Elem de bu duygunun uzak ve yabancı değildi. Bu şüphe ve düşüncelerle yemeklerini bitirdiler ve öğle namazı için Kocatepe Camisi'ne doğru gitmeye karar verdiler. Zira hem namaz vakti gelmişti hem de Elem'den onu birkaç senedir merak ettiği camiye götürmesini istiyordu. Bu cami bir şaheserdi ve gerçekten de dikkatini çekmişti. Namazlarını kıldıktan sonra bu şaheserin içini biraz dolaştılar ve etrafı seyrettiler. Camide dolaştıkları sırada aniden bir şey geldi Sait'in aklına. Kendine sordu: Acaba ilahî ve beşeri aşk arasında bir alaka var mıydı? Acaba o eski âşık/şairler hakikat yolunda böyle bir bağlantı mı görüyordular? Onlar haksız olabilirler miydi acaba? Eğer böyle değilse, ben memleketteyken annem beni sabah namazına uyandırdığı zaman neden zorlukla uyanıyordum... Ya da ben kendim bile namaza kalktığım zaman bu kadar zorluk çekiyorum... Peki, neden bugün o kadar rahat ve erken uyandım? Bu kadar rahat ve erken uyanmamın nedeni o olabilir mi? Çünkü bugün o beni namaz için uyandırdı, tıpkı seher rüzgârı gibi huzur doluydu...

Sonraki gün, resmi işlemleri için evden çıktı. Ama işin doğrusu artık onun için bu işin bu ve bu iş için bu şehre gelmesinin hiçbir anlamı ve önemi yoktu. Karışık düşüncelerle o resmi görüşmesine gitti. Görüşmesinde, bu işin yetkilileri ona işinin olacağını ama bunun için bir süre daha burada kalması gerektiğini söylemişlerdi... Ama o hiç zaman kaybetmedi ve müracaat için hazırladığı kâğıtları evrakları yırtıp attı.

O kadar şeyden sonra bu şehri terk edecekti... Sait dokuz on gün Ankara'da kaldı. Kuzeni ve kuzeninin arkadaşıyla birçok yeri dolaştılar, teyzesiyle kaldı ve yılların hasretini giderdi. Sabah ezanıyla birlikte bu şehri terk edecekti, biletini de almıştı. Yola çıkmadan önceki gün Elem onlara; "Gideceğiniz zaman, beni de uyandırın ki ben de sizinle birlikte Sait'i uğurlamaya geleyim." demişti. Ama kuzeniyle birlikte erken çıktıkları için Elem'i uyandırmak istemediler ve onu bırakarak gittiler. Teyzesiyle vedalaştıktan sonra çıktılar... Gökyüzü kararlıktı ve yıldızlar parlıyordu daha. O ruhunu ve parlak bir yıldızı geriye bırakmıştı. Bu şekilde otobüslerin olduğu yere ulaşmış ve otobüsün kalkış saatini beklemeye başlamışlardı. O her ne kadar teyze kızına "sen git artık" diyorsa da o gitmiyordu... O şimdiden yalnız kalmak istiyordu, yolu her ne kadar uzak olsa da. Otobüsün kalkış saati geldiği zaman birbirleriyle vedalaştılar ama yabancı olmayan bir ses çalındı kulaklarına. Bu Elem'in sesiydi. Onlara yetişmişti ve yüzünden okunan bir öfkeyle sordu: "Neden uyandırmadınız beni?"

Geç kalmamıştı ama otobüsün hareket zamanı gelmişti artık ve kısa bir süre içinde vedalaştılar...

İki kız arkadaş onu uğurladıktan sonra eve döndüler... Ama kara gözlü Elem hastalanmıştı... Bilinmez bir hastalığa yakalanmıştı... Arkadaşı uyumuştı ama o Sait'in hediye ettiği kitabı açtı ve şimdiye kadar ona yabancı olan bir dilden bu şairin, yaralı gönüllerin şairinin bir dörtlüğünü okudu. Onunla birlikte, zaten şiirlerin deryasında seyahat eden, şimdi otobüsün koltuklarında oturan ve şimdi kalbindeki çöle tekrar dönüş yapan Sait'in dudaklarında da aynı şiir dökülüyordu:

*Bilbile derda ez im, gula bi xeyda tu yî
Dile bi benda ez im, mifteya qeyda tu yî
Leylî yî, azadî yî, Mecnûne çola ez im
Dermane derda tu yî, dilara seyda tu yî&*

"Karşılıksız Mektuplar"

Dertlerin bülbülü benim, nazenin gül sensin
Esir gönül benim, bağları çözen sensin
Leylîsin azadisın, çöllerin Mecnunu benim
Dertlerin dermanı sensin, dilara şeyda sensin

SİLEMAN A.

Türkçesi: Hacı YILMAZ-Ayhan GEVERİ

MEZARLIĞIN AŞAĞISINDAKİ SOKAK

Bawer'in babasına...

I.

İlkokulu bitirdiğim o yaz mevsiminde candan bezdiren sıcaklar çoktan başlamıştı. Bulaşık yıkama sonrası evlerin avlularından akıp sokağa taştan sular oracıkta hemen kuruyuveriyordu. Hemen hemen her kapının önünden dö-külüp sokağa dağılan yemek atıklarına konan sinekler âdeta sokağın her ya-nına hareket halindeki kara çizgiler meydana getirmişti. Güneş'in ortalığı ka-vurmaya başladığı anlarda sineklerden ve biz çocuklardan başka sokaklarda kimse kalmazdı. Annem de bu kavurucu sıcaklardan şikâyet edip söylenirdi:

— Hiç bu kadar sıcak olmamıştı bugüne kadar, bu hayra alamet olmasa gerektir.

Aslında bunları laf olsun söylemiyordu annem. Bütün mahalleli büyük bir musibetin yakın olduğuna inanıyordu. Bu söylenenleri işitince korkudan tit-rerdik, çocuk yüreklerimizde telaş yayılırdı ama yine de oyunlarımızdan vaz-geçmezdik hiçbir zaman.

Bir serabı andıran buharlara kaplı sokağımızdaki nahit taşlar kora dönerdi. Arkadaşlarımla duvar ve avlu gölgeliklerine sığınır, birbirinden farklı oyunlar oynardık. Akşama kadar oradan oraya gezip tozardık. Koşup kaçışmalarımız-la sokaktaki sulara sinen sinekler uçuşur yüzümüze gözümüze konardı.

Oyunlarımız arasında en çok keyif alıp eğlendiğimiz oyun kuşkusuz bilye oyunuydu. Zaten topu topu oynadığımız iki üç oyunumuz vardı, onlar da zaten bilyeyle oynadığımız oyunlardı. Yenen yenilenin bilyelerini her zaman kapardı. Açıkçası, ben de bu oyunlarda çok kabiliyetliydim ve arkadaşlara yenildiğim çok az görülmüştür. Bundan dolayı genellikle ceplerim rengârenk bilyelerle doluydu.

Çoğu zaman, bilyeleri olmayan arkadaşlarım gidip öbür mahalledeki ço-cuklarla başka oyunlar oynarlardı. Ancak annem avlumuzun kapısının ötesi-ne geçmeme izin vermezdi. Dolayısıyla arkadaşlarım öbür mahallelere gidin-ce ben annemin korkusundan çıkamaz ve mahallede tek başıma kalırdım.

Öyle ki en iyi okul arkadaşlarımdan Bozo bundan dolayı bir gün beni kor-kaklıkla suçlayınca birbirimize darılmıştık. Öğretmenimizden başka hiç kimse

onu gerçek adı "Halit"le çağırılmazdı. Boz ve sarışın olduğu için biz bu lakabı takmıştık. Arkadaşlığımız okul dışında da devam ediyordu. Her ne kadar evleri birkaç sokak uzakta olsa da, o bizim sokağa gelir, öbür arkadaşlarımla da arkadaş olmuştu ve hep beraber oynardık. Okulların tatil olduğu gün Bozo'yla karnelerimizi alıp beraber eve doğru gidiyorduk. Birbirimizden ayrılmadan önce:

— Bugün bizim mahalleye gidip orada oynasak olmaz mı?

Ben annemin korkusundan onun teklifini reddedince dişlerini ve yumruklarını sıkıp bana hiddetle bakmıştı. Onun o bakışından dolayı yerime çakılıp kalmıştım. Sırtını dönüp evine doğru yönelmeden yılan tıslaması gibi ağzından "korkak!" kelimesi çıktı.

O, gözlerden kaybolana kadar ben yere çakılı bir çivi gibi donup kalmıştım âdetâ, kımıldayamıyordum.

Onun o bakışlarında telafisi asla mümkün olmayacak bir kırgınlık görmüştüm. En iyi arkadaşımın kalbi kırılmıştı ve ben de bundan dolayı çok pişmandım. Onunla tekrar karşılaşmayı umudundan başka bir şey düşünemiyordum şimdi. Zaten eğer karşılaşacak olsaydık aramızdaki dargınlığı unutacaktım ve onun da unutabilmesi içine elimden gelen her şeyi yapacaktım.

Daha sonraları annemin bilgisi olmadan onların mahallesine iki defa gitmistim ama ona dair hiçbir iz bulamamıştım. Hem bizim mahalledeki arkadaşlarım da onu merak ediyorlardı; onu sorduklarında, onlara ne cevap vereceğimi de bilmiyordum.

Bozo'yu hakikaten özlüyordum, hem de çok özlüyordum. Öteki arkadaşlarımdan farklıydı doğrusu, çoğunlukla sessiz ve sakindi. Ama konuştuğunda da kendisini dinleten biriydi. Bu özelliğinden dolayı ona sevgi beslemekle beraber saygı da duymaya başlamıştım. Bu can sıkıntısıyla artık sokaktaki oyunlarımızın bir tadı kalmamıştı.

İnsanın boğulurcasına sıcaklardan bunaldığı günlerin birinde, yine arkadaşlarımla gönülsüzce sokağa çıkmış gün ortasında bilye oynuyorduk. Gün ağarmaya başlamıştı ama biz hâlâ oynuyorduk. Birden, bizim yaşitlarımızdan oluşan bir çocuk kalabalığının bize doğru geldiğini gördük. Kalabalık bize yaklaştığında ben oyunu kestim. Her ne kadar birkaç arkadaşım beni çamura yatıp oyunbozanlıkla suçladıysa da onlara kulak asmadım ve kalabalık karşısında saygıyla kenara çekildim. Evimiz mezarlığa yakın olduğu için böyle kalabalıklar buradan sık sık geçirdi. Bu topluluk da her zamanki bir cenaze alayı gibi görünüyordu. Ama yine de ilk defa böyle bir cenaze alayı ile karşılaşırıyordum. Topluluğun önündeki yetişkin adam, kadın elbisesiyle örtülmüş melamin bir tepsiyi kucağında taşıyordu. Onun hemen arkasında güçlüğüle yürüeyebilen ihtiyar bir amca ve o amcanın da koluna girmiş, gözleri ağlamaktan kan çanağına dönmüş bir yaşlı kadın beraber yürüyorlardı. Onların peşi sıra koşuşturan bizim yaşlardaki çocuklar vardı.

Birkaç adım sonra bizi geçip gittiler. Bazı arkadaşlarım da onlara katıldı. Onların katılımı beni kararsız kıldı. Vakit çok geçti artık ve birazdan akşam olacaktı. Babam eve gelecekti ve babam gelmeden benim evde olmam gerekiyordu. Ayrıca karanlıkta mezarlığın içinden geçmeye korkardım ve arkadaşlarımın da bu durumumu fark etmelerini istemezdim. Ama başka bir şey vardı, mezarlıktan geçen yol Bozo'ların mahallesinden geçerci. Dolayısıyla Bozo ile karşılaşabilirdim de.

Bu sebeple hemen koşarak arkadaşlarıma yetişip cenaze merasimine katıldım. Arkadaşlarım ne düşünüyorlardı bilemiyorum ama ben "eğer Bozo'yla karşılaşsam, cebimde ne kadar bilye var idiyse yarısını arkadaşlarıma dağıtacağım." diye düşünüyordum. Bu isteğimin olasırlığı karşısında içim sevinçle doldu ve dileğimin gerçekleşebilmesi için bildiğim bütün duaları art arda sıraladım ve birden Bozo'ların mahallesine vardığımızı gördüm. Ancak içimi birden bir endişe kaplayıverdi. Denk gelsek birbirimize, Bozo'yu o kadar görme isteğime karşılık o, benimle konuşmasa ya da bana nahoş sözler sarf edip beni arkadaşlarımın yanında küçük düşürse ne yaparım acaba diye içim içimi yedi. Bunları düşünürken Bozo'ların mahallesinin sonuna vardık. İçimdeki korkuların yerini utanç ve mahcubiyet duygusu kapladı, mahcubiyetten ötürü de yüzüm kızarmıştı. Arkadaşlarımın herhangi bir şey fark etmemesi için adımlarımı sıklaştırdım ve birkaç adım önde yürümeye başladım. Keşke karşılaşıydık da varsın beni azarlasaydı, küfretseydi ama yeter ki görünseydi... Ama o yoktu ve o günden beridir de kimse onu görmemişti..."

Mezarlığa vardığımızda, oradaki dilenciler, dilek satıcıları ve mezarlık delileri etrafımıza toplandılar. Ancak, bir sadaka peşinde koşan bu kimseler, cenazenin bir çocuğa ait olduğunu görünce hemen dağıldılar. Daha birkaç günlük bir çocuktuk, ne günahı olurdu ki? Zaten kimse de günahı olmayan birinin cenazesi için sadaka filan dağıtmazdı. Bu dilencilerle beraber birkaç çocuk, mezarlığın kapısından geri döndüler. Cenazeyi kucağında taşıyan adamın dışında bir kadın, ihtiyar bir amca, ben ve birkaç arkadaşım kalmıştık orada. Mezarlığın sonlarında bir yerde ölü için bir mezar kazılıp hazırlanmıştı. Adam, kollarındaki cenazeyi kazılan toprağın üstüne yavaş ve dikkatlice bıraktıktan sonra iki adım geri çekilip yere çömeldi. Yaşlı adamla hanımı da diz çöküp onun yanına oturdular. Onlar her ne yaptıysa bizler de öyle yaptık ve onların etrafında toplanıp oturduk. Birkaç kez öksürüp boğazını temizledikten sonra yaşlı amca, Kur'an okumaya başladı:

"insanoğlu görmez mi ki biz onu bir damla sudan/nutfeden yarattık? Ama şimdi de hakikati bile isteye inkâr edip bize karşı apaçık bir düşmanlık içindedir.

Kendine bahaneler uydurup yaratılışını unutuyor. 'O çürümüş kemikleri kim bir daha diriltecek.' diyor.

Sen de, de ki: Onu yoktan var eden her kimse, işte O onları yeniden diriltecektir ki zaten her şeyin yaratılması ancak Onun gücü ve kudretiyle olur.

Yakasınız diye yaş ağaçtan size ateş çıkartan da O'dur.

Göğü ve yeri yaratan Allah, onları ve benzerlerini yaratamaz mı zannederler? Evet, O her şeyi mutlak anlamda bilen yaratıcıdır.

Bir şeyin olmasını istediğinde sadece "ol" der ve o da olur anında.

Her şeyin kaderi elinde olan O Allah, her şeyden beri ve müstağnidir. Bütün dönüşler de zaten O'nadır."

Kur'an okunması bitince yaşlı adam, her iki elini göğe doğru kaldırıp dua etmeye başladı. Biz de onun gibi ellerimizi göğe açıp onun her nefes verişinde "amin" diyorduk. İhtiyarın duaları "el-fatiha" ile bitti. Bizden de çoğumuz Fatiha'yı biliyormuşuz gibi dudaklarımızı kımıldatıp ellerimizi yüzümüze sürdük. Tepsiyi kollarıyla kavrayan adam yerinden kalkıp tepsinin üzerindeki örtüyü kaldırıncaya beyaz bir kefene sarılmış bir cenaze görünüyordu. Saygılıyla cesedi yavaşça alıp kazılan mezarlık çukura bırakıverdi. Mezarın etrafında toplanan arkadaşlarım hayretler içerisinde bu seremoniyi izlemekteydiler. O ana kadar yerinde sessizce duran kadın, bir kedi yavrusu gibi inilti bir sesle ağlamaya başladı. Ben de yerimden kımıldamıyorum, oturmaya devam ediyor ve uzaktan o kadını izliyordum. Burnunu temizleyip elbisesinin yenisiyle gözyaşlarını sildikçe hıçkırıkları artıyordu. Acısını ağlayarak dışa vuran kadın beni de hüzünlendirmişti. Ancak ne ettiysem de ağlayamıyordum. Eğer ağlasaydım, Bozo için beslediğim hasretin acısı belki de hafiflerdi diye düşünmüyordum değilim. Ama yine de gözyaşlarımı kalbime akıttım. Ceset toprağa verildikten sonra yeri çabucak kaybolmasın ve belli olsun diye mezarın etrafına yassı taşlar bırakılarak defin işlemleri öylece son buldu.

Adam tepsi ve örtüyü yerden alıp kadına verdikten sonra ihtiyar adamın koluna girdi ve üçü birlikte mezarlıktan ayrıldı.

Defin merasimi bizim için bir tiyatro sahnesine dönüşüvermişti âdeta, korku ve trajedi içeren bir sahne... Cenaze sahipleri bizden uzaklaşıp gitmelerine rağmen biz hâlâ mezarlıktaydık ve akşam vakti de gelip çatmıştı. Mezarlardan duyduğum korkuya annemin korkusunu da ekleyince bir an önce mezarlıktan çıkmak istedim. Acele edip adımlarımı hızlandırdım. O telaş ve aceleyle beraber cebimdeki bilyeler şangırdamaya başladı ve bu ses üzerine de dileğimi hatırladım. Dileğim gerçekleşmemişti ama yine de bir belki yerine gelir diye cebimdeki bilyelerimi çıkarıp arkadaşlarıma dağıtmıştım. Buna hiçbir anlam veremeyen arkadaşlarım doğrusu bilyeleri önce almak istemediler. O an "bir daha misket oynamayacağım" diye bir söz çıktı ağızımdan. Düşünmeden söylemişim, ancak pişmanlık da duymadım, gerçekten oynamayacaktım. Bilyelerimi arkadaşlarım arasında bölüştükten sonra ellerimi boş ceplerime soktu-

H E C E Ö Y K Ü

ğumda fark ettim ki bana uğur getirdiğine inandığım ve onunla hiç oynamadığım "mor" bilyem de yoktu cebimde. Belki fark etmeden onu da diğer bilyelerle beraber arkadaşlarıma vermiştim, ancak onların bilyelerine baktıysam da hiçbirisinin misketleri içinde yoktu. "Mor" bilyem kaybolmuştu.

Bu, üzüntümü daha da arttırmıştı, çünkü o mor bilyemi Bozo'ya hediye edecektim.

Moralsiz bir şekilde arkadaşlarımı da yanıma alıp aceleyle evin yolunu tuttum. Dönüşte Bozo'ların sokağından geçerken belki onu görürüm ümidiyle etrafıma sürekli göz gezdirdim. O vakitte işlerinden dönen birkaç kişi dışında sokakta kimsecikler yoktu ve mahallenin bütün çocukları da evlerine kapanmıştı. Sonra kendi kendime düşünüp bir karar verdim: Nasıl olsa yarın sabah kalkıp onların evine gideceğim ve Bozo'ya soracağım. Bu kararımı düşününe düşününe eve yaklaşmıştım. Dış avlunun büyük demir kapısı açıktı zaten, ben de kimse beni fark etmesin diye sessizce avluya girmiştim. Kapıyı da yavaşça kapattım. Terlemiş elimi gözümü yıkamak için avludaki musluğu açtım. Suyun şırlıtısıyla beraber su sesini duyan annemin sesi hemencecik mutaktan yükseldi. Annem beni çağırdı.

Bana kızar korkusuyla hiç beklemeden annemim sesinin geldiği yöne doğru aceleyle yöneldim. Mutfağın loş ve yarı aydınlık ışıklarına gözlerim alışana kadar mutfağın kapısında biraz bekledim. Sonra annem içeriden bana: "Ne diye duruyorsun orada, benim yardımına gelsene! İstanbul'dan amcan Ahmet gelmiş." deyip yine işine koyuldu. Sonra "amcan seni merak etmiş" diye de devam etti annem.

Son sözünü bana bakıp söyleyince gözlerinin yaşlı olduğunu fark ettim. Ne olmuştu ki annem ağlıyordu? Amcam yılda iki üç kez İstanbul'dan gelir, biz de buna çok sevinirdik. Şehrimizde bulunmayan birçok şey getirirdi bize. Belki de getirdiği bu hediyeleri yüzünden onu çok severdim ama anne babam onu her vesileyle çok överlerdi. Gel gör ki bu defa öyle değil, annem onun gelişine sevinmek çok üzgündü.

İçimdeki sorulara cevap gelir diye annemin gözlerine diktim gözlerimi. Ancak annem, mezarlıkta ağladığını gördüğüm kadın gibi gözyaşlarını elbisesinin yeniyle silip şöyle dedi:

— Hadi bakalım, yemekler soğumuştur. Merakta etme bir sorun yok. Sadece biraz canım sıkıldı. Geç oldu, bana yardım et de serelim şu sofrayı."

Onun bu sözlerinden sonra doğrusu biraz ferahlandım ve hemen ekmek ve ayran dolu sürahiyi alıp aceleyle odaya girdim. Babamla amcam yan yana oturup konuşuyorlardı. Beni görünce sohbetlerine ara verip sustular. Ben de ekmeği ve sürahiyi yere bıraktıktan sonra amcama hoş geldin dedim. O da sadece elini uzatarak cevap verdi. Oysa daha önceleri gibi beni bağrına basaca-

ğını umuyordum. Elini öptükten sonra o da benim alnımdan öpüp başımı sadece hafiften okşayıverdi. Sonra sofraya yanaştılar. Ama anladım ki çok şey değişmiş, hiçbir şey eskisi gibi değildi. Ben de bu arada sofrada kendime bir yer bulup yemeğimi yemeye başladım.

Ancak benim haberim olmadan geleceğime dair kararların alındığı o geceyi hayatımda hiç unutmuyacaktım. Sofradaki herkes dilsizdi sanki, tabaklardaki yemekler de olduğu gibi kalmıştı. Sonra herkes sofradan çekilince annem sofrayı kaldırdı, ben de geri kalan ne varsa toplayıp arkasından mutfığa götürdüm.

Sabahtan beri başıma çok şey gelmişti. Bozo'yu görmek istemiş görememişim. Mor bilyem kaybolmuştu. Annemi gözyaşlarını silerken görmüştüm. Üstüne üstlük amcam da bana çok soğuk davranmıştı. Mezarlıkta içime akıttığım gözyaşlarımı tutamadım, iki gözüm iki çeşme ağladım. Annem de bu ağlamaklı halimi görünce kendini tutamadı, gelip bana sarılıp benimle ağlamaya başladı. Ben niye ağladığımı biliyordum da annemin ağlaması neden-di? Acaba bahsettiği kehanetleri mi gerçekleştirmişti?

O an ağlama sebebimi anneme açıklama gereği hissettim ve gözlerim yaşlı, o küçük çocuk için yapılan cenaze törenini anlatmaya başladım.

Kısa zaman sonra annem ağlamayı kesip şöyle dedi:

— Bütün çocuklar günahsız ve masumdurlar. Onlar öldüklerinde cennet kuşu olurlar.

Bunları duyunca gözlerimi silip susuverdim. Her ne kadar beni üzen ve ağlatan aslında bu değilse de yine de acılarımdan birinden bahsetmişim anneme. Ama o hiçbir acısından bahsetmemişti. Sonra odaya geçivermiştik tekrar.

Sabah saatlerinden itibaren avare avare dolaşmaktan halsiz düşmüştüm. Yorgunluktan gözlerimi açamıyordum. Babam bu halimi fark etmişçesine:

— Kuzum, geç yatağına uyu, dedi.

Babamın bu sözü üzerine odama gittim. Yatağıma düşüverdim, uykuya tam dalacaktım ki annemin sesi odanın sessizliğini bozdu. Ağlamaklı sesinden anladığım kadar şöyle diyordu:

— Oğlumu hiçbir yere göndermeyeceğim. Onsuz yaşayamam...

Ancak amcam onu ikna etmek istercesine:

— Yanlış düşünüyorsunuz. Bu çocuk buralarda kalırsa soytarı olup çıkacak, heba olup gidecek. Benim tek derdim yeğenimi iyi okullarda okutmaktır.

Kısa bir sessizlikten sonra amcam devam etti:

— Olmazsa, siz de gelecek yıl evinizi toplayıp oraya taşının. Burada kalıp da ne yapacaksınız ki?

Ama babam, annemle amcamın bu tartışmasına pek dâhil olmadı. En sonunda annem "ben burada mutluyum" demesiyle uykuya dalıp uyumuşum...

II

Gün ortasında sokakta yalnız başıma durmuş bekliyordum. Bunaltıcı sıcaklar, çuvaldız gibi tenimden geçip âdeta kemiklerimi yakıp kavuruyordu. Dilimi susamaktan kurumuş dudaklarıma sürüyordum, boğazımdan aşağıya acı bir tat iniyordu. Alevden bir top gibi sıcak bir yel suratımı yalayıp beni âdeta sersemletiyordu. Susuzluğumu gidermek için evlerin kapılarına doğru yöneliyordum. Evime dönmek istiyordum aslında. Uzaktan bir atın nal sesi—ri geliyordu. Sesin geldiği yöne döner dönmez gördüm ki eyeri üzerinden sarkmış boz bir at gelip dörtnele yanımdan geçti. Ben de arkasından koşmaya başladım. Atın ardından koşarak sanki hiç görmemişim gibi bizim sokağı geçiyorduk. Sokak gittikçe uzayıp daralıyordu. At yavaşlıyordu, sokağın sonuna varınca bana döndü ve durdu. At da benim gibi yorgunluktan nefes nefese kalıp derin derin soluyordu. At durmuştu ancak hâlâ nallarının sesi geliyordu. At benim gözlerime, ben de onun gözlerinin içine bakıyorum. Sonra gözlerini hafifçe gözlerimden kaçırdı, sanki uzak bir yere derin derin bakar gibiydi. Ben de merakla, onun baktığı tarafa döndüm. Baktım ki ardımda hiçbir sokak kalmamıştı. Yoktu, kaybolmuştu. Daha doğrusu hiçbir şey yoktu; ne bir ev ne bir duvar ne bir taş ne de zemin... Garip bir boşluk vardı sadece. İçimdeki korku artıyordu. Korkudan ve yorgunluktan gittikçe daha çok terliyordum. Rüzgârın önündeki çalı çırpı gibi titriyordum. Sonra birden gözlerimi açtım ki ne göreyim? Bizim evin eşyaları bir arabaya yüklenmiş, annem de eşyaların üzerine oturmuş, dizlerine başını koyup uzanmışım. Çok şaşırılmışım. Afalladım âdeta. Rüyada olup da mı uyanmışım yoksa uyanırken mi uykuya dalıp gitmişim? Birbirine bağlanmış iki rüya gibiydi sanki. Bu sersem halimle etrafıma şöyle bir göz gezdirirken babamla göz göze geldik, ancak o beni görmemiş gibiydi. O da araba şoförünün yanında oturmuştu. Babam o gece aniden İstanbul'a taşınma kararı almıştı. Bize lazım olabilecek eşyaları ve yatak yorganları birbirine sarıp sarmalayıp sabah ilk ışıklarıyla birlikte tren istasyonunun yolunu tutmuştuk. İstasyona ulaştığımızda eşyalarımızı arabadan indirip bir köşede üst üste koymuştuk. Ancak, eşyalarımızdan bir parçayı arabadan her indirilişimizde, annem, burada kalmamız için babamın etrafında dönüyordu. Ama nâfile. Bütün eşya indirildikten sonra annem ağlamaya başladı. Babama:

— Sen git, oğlumla Allah bize acıyana kadar burada kalacağız, olmaz mı? dedi.

— Hayır, olmaz.

Pek de uzatmak istemiyordu anlaşılan ama yine de annem vazgeçirmek için:

— Neyle karşılaşacağız, başımıza neler gelecek, bilmiyoruz ki. Sen git. Biz sonra geliriz, diyerek çabayı elden bırakmıyordu.

Taşıma ücreti için bekleyen arabanın şoförü elimden tutup beni bir iki adım annemlerden uzaklaştırdı. Cebinden "mor" bir bilye çıkarıp bana uzattı. Yetişkin ve büyük birinin cebinde bilyelerin ne işi vardı? Şaşırp kalmıştım. Ancak bana uzatılan bu güzel bilyeyi alırken çok mutlu oldum. Bu arada annemle babam arasında ne geçiyordu, ne söylüyorlardı birbirlerine bilmiyorum doğrusu. Fakat babam adamın ücretini vermek için ona yöneldiğinde, kendi kendine söylendi:

— Eğer korkum sadece kendimden olsaydı, hiç buraları...

Onunla göz göze geldik, sustu... Teşekkür ederek şoförün ücretini verdi. Adam iyi dilekleriyle bizden ayrılıp uzaklaştıktan sonra, biz de eşyalarımızın yanına döndük.

Arabanın uzaklaşıp kaybolmasıyla beraber annem, ağlamanın ve babama yalvarmanın artık bir faydasının olmadığını anlayınca ağlamayı kesti. Ama yine de ara ara burnunu çekip içten içe ağlamıyor değildi.

İstanbul trenine eşyalarımızı yükleyip yola koyulduğumuzda güneş henüz doğmuştu. Yolda gah babamın kucağında oturur gah adamın verdiği bilyeyle oynayarak İstanbul'u hayal ediyordum. Nasılsa okullar açıldığında yine dönecektik ve arkadaşlarıma gezip gördüğüm yerleri anlatacaktım. Ancak yine de annemin İstanbul'a gitmek için neden bu kadar isteksiz olduğunu anlamıyordum. Gidişimizle dünya yıkılacak değildi ya? Hem mahalledeki kâdınlar gibi bu yaz mevsimine "felaket yazı" diyen kendisi değil miydi? Ne güzel işte, bu sıcak yaz mevsimini buralardan uzaklarda geçireceğiz. Bu duygu ve hayallerle bir an önce gideceğimiz yere varmak istiyordum. Ancak zaten uzun yolculuğumuzu annem de ağlamayla inlemeyle daha da uzatıyordu.

İstanbul'a vardığımız günden itibaren annem ne oraya alıştı ne de dönmekle ilgili tek söz etti babama.

O yaz mevsimi üzerinden çok zamanlar geçti. Yıllar yılları kovalamıştı ancak hâlâ İstanbul'daydık ve dönmemiştik. O büyük hayallerimden ve bir an önce İstanbul'a varma isteğimden çok pişman olmuşum.

Çocukluğumu o şehirde bırakmıştım. Şimdi de çok özliyordum o şehri. Yüreğimin üzerinden her geçen gün büyüyen bir özlem bulutu geçiyordu âdeti. Bir gece, ansızın, hiç kimseye fark ettirmeden ve hiç kimseyle vedalaşmadan evimizi toplayıp taşınmıştık oradan. Şimdi düşünüyorum da helalleşip vedalaşsaydık, böylelikle onların adreslerini alıp mektuplaşıydık, belki de bu kadar ağır gelmezdi bana bu hasret. Keşke diyorum, çıktığımız gece o araba üzerinde uyuyakalmasaydım, belki böylece bir arkadaşımınla karşılaşırdım.

Bu duygu ve düşüncelerimi, hayallerimi bir gece babamla paylaşınca bana dönüp şöyle dedi:

— Bir insan eğer hayatını hatıraları üzerine kurarsa, hatıraları o insanı hiç bırakmaz. Hatta hafızadaki hatıralar ve anılar iç içe geçip bir örümcek ağı gi-

bi geleceğini de kuşatarak ona engel olur. Eğer insan bu örümcek ağını çözmek ve ondan kurtulmak istiyorsa, o anılarıyla yüzleşebilmesi gerekir.

Babam kısa bir süre sustuktı, başını hafifçe eğip devam etti:

— Eğer insan kendisini bundan ustaca sıyrabilse, istikbali daha ümit var ve aydın olur. Yoksa.. ?

Bu 'yoksa'nın cevabını biliyordum. Alnımdan öpüverip:

— Göreceğin tanıdık ve dostlara selamlarımı söylersin. Hadi sana uğurlar olsun, dedi. Babamın bu sözleriyle yola koyuldum.

Ama ilginçtir ki daha önce babamdan birkaç defa dönüş izni istememe rağmen bana izin vermemişti. Bir keresinde hayır cevabını verdikten sonra Kur'an'dan bir ayet okumuştı:

"...Onlara, "yeryüzünde fesat çıkarmayın" denildiğinde, onlar "biz sadece ıslah edicileriz" dediler.

Bilin ki, gerçekten asıl fesatçılar bunlardır, ama şuurunda değildirler."

Akşama doğru çocukluğımın şehrine vardığımda yağmur hafif hafif çiseliyordu. İner inmez çocukluk günlerimin geçtiği mahalleye doğru yola koyuldum. Çarşıdan ve kalabalık cadde ve sokaklardan geçip eski mahalleme ulaştım nihayet. Her yer karanlıktı artık. Süngerin suyu çektiği gibi herkes evine çekilmiş, sokakta pazarda kimsecikler kalmamıştı.

Akşamın o karanlığında, sokakların o sessizliğinde içime bir korku düşüverdi. Ne var ki sevincim ve mutluluğum korku ve endişemden daha büyüktü. Korku duygusunda sıyrılmak için de ılık çalmaya başladım.

Çaldığım ılık sesleri dağılıp o tenha sokaklarda yankılanıyordu. Doğrusu duyduğum o korkudan da biraz utandım. Ancak oralarda kimse var mı yok mu diye etrafa bir göz gezdirince sağ tarafımda birden gözüme ilişen karartıyla irkildim. Dizlerimin bağı çözüldü, gayri ihtiyari adımlarım ağırlaştı. Kendimi savunmak için ellerime bir şey geçer diye ceplerime ellerimi attığımda bir tane bilyeden başka herhangi bir şey bulamadım. Avuçlarıma aldım bilyeyi ve yumruğumu şiddetle sıktım. Birden o kara gölgenin kaybolduğunu gördüm. Başıma ne gelecek, kimle ve neyle karşılaşacağımı bilemez oldum. Hangi kapı açılacak bana? Bu geç saatlerde kim niçin kalmıştı ki buralarda? Doğrusu yerimde çakılı kalmıştım. Bu korku ve ürperme babamın bana daha önce okuduğu ayetlerin manasını anlamamı sağladı. Babamı düşünerek çocukluğımın geçtiği sokağa yönelmiş yürüyordum. Allah'ım neydi beni buraya çeken?

Uzaktan bir şarkı sesi geliyordu. Şarkı sesiyle adımlarımın sesi sokağın bu tenhahlığında birbirine karışıyordu. O kara gölge bir kere daha önüme düşüverdi. Ondandır bir an önce uzaklaşıp kurtulmak amacıyla, yağmur suları ile dolmuş çukurlarına aldırmanın şarkı sesinin geldiği yöne doğru koştum. Artık

H E C E Ö Y K Ü

nefes alıp vermekte zorlanıyordum. Mecalim takatim tükenmişti artık. Biraz dinlenmek için bir avlunun kapısında durdum ve bekledim bir süre. Burnuma gelen reyhan kokusunu içime çektikçe çektim. İmdadıma birileri yetişsin diye kapıyı yumruklamaya başladım. Kapı açılmadı. Sonra artık tekmelemeye başladım. Derken baktım ki o kara gölge arkamda kapı üzerinde uzadı. Ensemde artık birinin nefesini hissediyordum. Nasıl olsa beni öldürecek diye düşündüm. Onu görmek, kim olduğunu bilmek ve benden ne istediğini anlamak için başımı çevirip baktım. Derinlere çökmüş iki çift kara göz, gözlerimi tarıyordu âdeta. Uzaklaşıp kaçayım istedim, ancak her iki kolumdan beni kavrayıp kendine doğru çekti:

— Geleceğini biliyordum, dedi.

Ne demek istiyordu? Bir şey söylemek istiyordum ancak dilim dönmüyordu. Katilim hâlâ bırakmamıştı beni, bir iki defa silkeleyip:

— Tanımadın mı beni? Sen Bozo değil misin? dedi.

Bu sözlerden sonra bana ne dedi duymadım. Hatırladığım tek şey, başımın bir anda döndüğü, dünyanın etrafımda dolandığı, dizlerimin korkudan kırılıp çözüldüğüydü. Terlemiş avuçlarımdan bilyem de düşüverip yağmurdan yıkanmış taşlara çarpıp durdu.

Bilyenin sesi sokakta yankılandı...

III

Bir anne baba için hayattaki en büyük mutluluk ve sevinç çocuk sahibi olmaktır şüphesiz.

Evlendikten üç yıl sonra artık bir çocuğumuz olacaktı. Gece gündüz onun doğmasını hayal edip duruyordum. Denilirdi ki çocuklar doğduklarında boyunlarından cennet kokusu gelir. Bunu da, büyüüp buluş çağına erişinceye kadar çocukların masum ve günahattan beri olduğuna ve cennet ehlinen olduğuna delil sayarlardı.

Nihayet kızgın sıcakların olduğu bir yaz günü, bir şafak vaktinde, çocuğumuz doğdu. Gün daha bir aydınlık, gök daha bir mavi idi o gün. Ama ne yazık ki bu mutluluğumuz ancak dört gün sürebildi. Dört gün dört gece ömür sürdükten sonra bizim henüz doğmuş bebeğimiz Allah'ın rahmetine kavuştu.

Bir mum gibi etrafını kısa bir süre aydınlattıktan sonra ve bizi karanlıkta bırakıp sönüp gitti. O iki buçuk karışık bedenini bir tepside kucağıma alıp kayınpederim ve kadınlarla beraber mezarlığa doğru yürüdük. O cennet kokusunu hâlâ duyabiliyordum ve o koku içinden geçtiğimiz mahalle ve sokaklara yayılmıştı.

Etrafa yayılan bu kokudan mıydı bilmiyorum, bizimle karşılaşan ve bizi gören çocuklar da bize katılıp peşimizden yürüyorlardı. Mezarlığa vardığı-

H E C E Ö Y K Ü

mızda epey bir kalabalık oluşmuştu. Pervane etrafında dönen kelebekler gibi çocuklar da etrafımızda bir iki gidip geldikten sonra arkamızda sessizce bir kalabalık oluşturup yerlerini aldılar. Ne olmuştu bilmiyorum ama çocukların kaçışıp koştukları yerde gözüme yuvarlak ve parıldayan bir bilye ilişmişti. Neredeyse eğilip bilyeyi alacak gibi oldum. Neyime yarayacaktı ki diye düşündüm. Çocuğum da kucağım da defnedilmeyi bekliyordu. İşte bu şekilde, çocuklarla beraber çocuğumuzu defnedip mezarlığın içinden çıktık. Mezarlığın kapısına doğru gelirken yerde görüp de eğilip almadığım bilyeyle bir kez daha karşılaştım. Bize katılan çocuklardan birine veririm diye eğilip yerden o bilyeyi aldım. Ancak baktım ki etrafımızdaki çocuklar bizden epey uzaklaşmışlardı. Ben de başka bir çocuğumuz oluncaya kadar saklamaya karar verip o güzel bilyeyi cebime attım. Eşim ardımızda, ben de kayınpederimin koluna girip eve doğru geri dönüyorduk.

Yürürken, bir defa ardıma dönüp hanımına baktım. Suskundu. Başı öne eğik yürüyordu. "Çocuğun yerine niye ben ölmedim" der gibi bir hali vardı.

Hâlbuki ölüm kalım meselesinin kararını kimse veremezdi. Ölüm, biz insanlar için aslında yaşamak gibi değerli bir armağan gibidir. Çünkü ölüm olmasaydı yaşamının da bir anlamı olmayacaktı.

Hayat tekdüze ve birbirinin aynısı gibi karelerden oluşurdu. Hayatla beraber ölümü de bize bahsettiği için aslında Allah'a sonsuz şükür etmemiz gerekir. Bu düşüncelerle eve varmıştık.

Ne kadar zaman geçmişti, tam hatırlayamıyorum, bir sabah seherinde at arabama binip işe çıkmıştım. Baktım ki İstanbul'a taşınacak bir aile eşyalarını kapıya bırakıyordu. Eşyalarını istasyona taşıdım.

Trenlerine yetişsinler diye de aceleyle eşyalarını bıraktım. Ben de biraz daha uyuyabilmek için eve döndüm. On on iki yaşlarında bir erkek çocuğu vardı. Gözyaşları yağmur dökülüyordu.

Hangi hayallerle gidiyorlardı acaba? Ya da hayal ve düşlerini bu coğrafyanın hangi yıldızına asıp gidiyorlardı? O yıldıza ne zaman tekrar geri döneceklerdi acaba? Belki de hiç dönmeyeceklerdi. İşte bu dönememe fikri yüreğimi acıttı doğrusu. Düşlerini bıraktıkları yıldızı onlara yollama imkânım da yoktu. Ne yapabilirdim ki? Yıldız yerine verebileceğim başka bir şeyim vardı. Ellerimi cebime attım. Cebimden çıkardığım bilyeyi çıkarıp ona uzattım. Güldü ve bilyeyi elimden kapar kapmaz doğruca annesinin yanına koştu.

Yüzüne büyük bir mutluluk ifadesi düşmüştü, bilyeyi ne niyetle verdiysem aynı şekilde aldı elimden. Hem zaten hiç çocuğumuz da olmadı. Eşim de çocuk büyütme aşkını ve hünerini reyhanları yetiştirmeye verdi. Hiçbir evde, hiçbir yerde ve hiç kimse onun yetiştirdiği gibi reyhan yetiştirememişti. Yaz kış, ilkbahar sonbahar, yılın on iki ayı bizim evden, evin avlusundan mor reyhanların kokusu hiç eksik olmazdı.

H E C E Ö Y K Ü

Ben de o aralar, hasretimi ve acımı mezarlığı ziyaret etmekle gidermeye çalışıyordum. Her ziyaretimde mutlaka başka bir cenaze defniyle karşılaşır dım. Öyle ki çocuğumun mezarı, yeni birçok mezardan dolayı görünmez, fark edilmez olmuştu.

Çünkü bu coğrafyada artık bir çocuğun ölümü Allah'ın emriyle değil, öldürmeyle oluyordu. Çocuklar öldürülüyordu. Çocukların eliyle ölümler gerçekteşiyordu.

Bizim de çocuğumuz yaşasaydı, şimdi genç bir delikanlı olacaktı. Belki de öldürülecekti, ya da o birilerini öldürecekti. Onun ölümüne nasıl alıştıysam onun öldürülmesine de alışırdım. Ama ya birini öldürseydi, vicdan azabıyla nasıl yaşayacaktı?

Bu düşüncelerle kendimi avuturken sanki kapı çalınmıştı. Pek aldırmadım ilkin, ancak sesin bir kere daha gelmesiyle birlikte avluya doğru koşup kapıyı hemen açıverdim. Kapı kolunu daha çevirmemiştim ki kapının dış tarafından kaçışıp koşuşturmaktan gelen bir patırtı gürültü sesi geldi. Kapıyı açtım, sokak sessizdi, kimsecikler görünmüyordu ortalıkta. Ne oldu, ne bitti, doğru su hiçbir şey anlayamadım. Sonra kapıyı tam kapatıp geri dönecektim ki gözümde yerde ışıldayan bir şey takıldı. Yere eğildim Baktım ki mor bir bilye orada öylece durmuş ışıldıyordu. &

H E C E Ö Y K Ü

HUSEİN MUHAMMED
Türkçesi: Mihemed JİYAN

CİN

Ferhad ve Nizar için...

Cinler hakkında ne biliyorsam tamamını dayımın oğlu Şerzad'tan öğrendim. Bana onlar hakkında verdiği bilgilerse çok fazla değil. O bilgileri nerden ve nasıl elde ettiği konusunda da bana pek bir şey söylemiyor. Kim bilir, belki de bir kitabı vardır ve o şeyleri oradan okumuştur.

Şerzad, kimseye söylemeyeceğime dair bana önce yemin ettirdi, özellikle de kendi anneme ve onun annesine... Daha sonra herkese söyleyebileceğim veya sürekli gizli tutabileceğim hususunda ikna etti beni, zira kimse inanmayacaktı bana. Fakat ben aptal mıydım ki böyle şeyleri elâleme açıklayayım!

Şerzad, akşamları çoğu zaman cinlerden söz eder. O benim dayımın oğlu ve bugünlerde bize misafirliğe gelmişler. Biz Şerzad ile birlikte aynı odada kalıyoruz. Yatakları da öyle ayarlamışlar ki birimizin baş tarafı ötekinin ayak tarafına denk geliyor, benim ayaklarım odanın duvarlarına doğru uzanırken, onun ayakları oda kapısına doğru uzanıyor. Şerzad, yatakta uzanıyor ve başın kolları arasına alıyor. Lambalar kapalı olduğu halde, başımı biraz kaldıracak olsam onun yüzünü görebiliyorum.

Ev halkı uykuya daldığı zaman, bizim Şerzad başlıyor cinleri anlatmaya. Ona o kadar yakınım ki fısıldamasını bile duyuyorum. O konuşuyor, söylediklerini tekrar ediyor, sözlerinin doğru olduğuna delil de getiriyor bana. O hep aynı iddialarda bulunuyor ben de aynı soruları soruyorum.

— Cinler kâinatta yaşar, diyor Şerzad.

— Kâinat nerede? diye soruyorum.

Şerzad sinirleniyor:

— Sen neden bu kadar kalın kafalısın? O her yerdedir. Doğrusunu istersen o dünyadır, fakat ben sana kâinat diyorum ki onun çoğu zaman insanlar tarafından sanılan dünya ile aynı olmadığını anlayasın. Biz üç boyutlu varlıklarız, o yüzden kâinatın ölçü kabul etmeyen küçük bir bölümünde yaşıyoruz. Ya da cinlerle aynı yerde yaşıyorsak ta bizim haberdar olduğumuz duygular çok azdır desek, daha doğru olur belki. Şunu anlamalısın ki bizim bu kadar ilerlemiş olmamıza rağmen bizden çok daha ilerde olan varlıklar da vardır.

Onlardan bazıları, beş boyutlu bir hayat yaşıyor, kimisi var yedi boyuta sahip, bazılarının da belki yirmiden fazla vardır. Her âlem, hatta o iki boyutlu varlıkların âlemi de...

- Öyleleri de var mı? sözlerini kesiyorum...
- Yani, tek boyutlu bir hayat sürdürenler de var mıdır?
- ... tek başına kusursuz ve üstündür. Sözlerim onu durdurmaya yetmiyor.
- O varlıklardan anlaşılıyor ki bir eksiklikleri yok. Ama varlıklar az boyutlu bir dünyada yaşayacak olurlarsa, çok boyutluluktan haberleri olmaz.
- Fakat sen biliyorsun, diyorum ve biliyorum da.
- Ama ben onların sadece var olduğunu biliyorum. Şerzad, yeniden, bir kere daha bana izah ediyor.
- Onların nasıl olduklarını ben de bilmiyorum. Bilemem de.
- Bu çok üzücü bir şey...
- O gözle bakmana gerek yok. Şerzad, o konuda bilgilendiriyor beni.
- Biz cinleri görmüyoruz ama onlar bizi görüyor. Nasıl ki sen rahatlıkla küçük bir çocuktan bir şekerçiği alabiliyorsan, onlar da istedikleri zaman istedikleri şeyi bizden alabilirler: Kalemimizi, arabamızı veya oturduğumuz evi. Yine de bize öyle gelir ki o şeyin sebepsiz yere kaybolduğunu düşünüyoruz ama geride hiçbir iz de bırakmamıştır.
- Hayır, diyorum bir türlü sözlerine inanmadığım için.
- Dünyada böyle bir şeyin gerçekleştiğine kim şahit olmuş ki?
- Sen bilmiyorsun! Dünyada olup biten olaylarla ilgili çok fazla bilgi sahibi olmadığım için Şerzad benimle alay ediyor, bunu yüz ifadesinden anlayabiliyorum.
- Fakat başına bir olay gelen kişi, onu cinlerin yaptığından kuşkulandırmıyor. Cinler bizim içimize girebilir ve kalp, ciğer ve bağırsak gibi iç organlarımızı çıkarabilirler.
- Ciğerin bedenimizde ne işlev gördüğünü tam hatırlamıyorum.
- O önemli değil şimdilik, diyor Şerzad.
- Onlar vücutta hiçbir iz bırakmadan insanın kalbini de çıkarabilirler.
- Bu yalandır, diyorum.
- Hiçbir delilim yoksa bile, ben kendim şu ana kadar birilerinin kalbini çıkardıklarını duymadım.
- Dergi ve gazetelerde her şeyden bahsedilmez. Şerzad, ses tonunu değiştiriyor.
- Doktorların bir şeyi söylememe gibi bir yetkileri vardır... Cinler insanın sağ elini sol eli ile değiştirebilirler, şüphe yok ki tersini de yapabilirler. Bizim yaptığımız en çetin ve iyice sıkılmış bir düğümü bile onlar bir fısıltıyla açabiliyor. Onlar bizi beraberlerinde götürebilir ve gazetelerde kayıp olarak ilan edilen birçok kişi cin tarafından kaçırılmıştır.

- Onlar neden böyle yapıyor? diye soruyorum.
- Onlar da işlerini bizimle görüyor, diyor Şerzad.
- Hımm, nasıl bir şey midir bu?... Şayet onlar bize anlatmak için çabala-
sa da biz anlayamayız. Fakat nasıl ki karıncalardan daha becerikliyse, onla-
rı kendimize dert edinmiyor ve işimizi anlatmıyorsak, aynı şekilde cinler de
bizden daha bilgili ve bu yüzden bizi umursamıyorlar.
- Onları görsem de sevebileceğime inanmıyorum doğrusu.
- Şimdiki soru bununla ilgili değil. Şerzad sabırsızlıkla devam ediyor...
- Onlar bizim ismini bile hiç duymadığımız bazı duygulara sahipler. O
yüzden bizim bilgimiz onlara kıyasla çöldeki bir kum tanesi gibidir.
- Duyguları nasıldır? Soruyorum.
- Aman ya Rabbim! Şerzad öfkeleniyor.
- Sen sağır mısın? Ben sana şimdi söylemedim mi insanlar onları anla-
yamaz diye! Ben şimdi nasıl anlatacağım onları sana? Zaten şu ana kadar ko-
nu üzerinde derinleşmeden ve özel araştırma yapmadan, kendimizin bile na-
sıl gördüğünü ve duyduğunu anlayamıyoruz. Onların bilgisi bizimkinden o
kadar fazla ki biz onlara bir şey hakkında soru bile soramayız. O bilmediği-
miz şey, bilinecek gibi değilse, bilemeyiz zaten.
- Sen hiç cin gördün mü? Bilmek istiyorum. Birçok kez aynı şeyi sor-
muşum. Yine de bir heyecan sardı beni. Onun cin gördüğünü duymaktan kor-
kuyorum. Bu sefer de Şerzad sorumu cevapsız bırakıyor. Sorumu hiç duyma-
mış gibi davranıyor. Ama o kendince sessizlik durumunu evet cevabına yor-
mamı ve öyle kabul etmemi bekliyor. Ben onun sessiz kalmasına razıyım, za-
ten başka da bir şey beklemiyordum. Fakat ben bu soruyu sormayacak olsay-
dım, Şerzad için de iyi olmayacaktı. Diyor ki:
- Bizim için "iş" olan şey, onlar için oyundur.
- Onlar oynayabiliyor mu ki?
- Neden olmasın? Şerzad, resmen benimle dalga geçiyor. Elleri hâlâ en-
sesinde ve sokakta yanan ve perde aralığından parlayan lâmbaya bakıyor.
Onun şimdi ne söyleyeceğini biliyorum.
- Bizim için imkânsız olan bir şey, onlar için sıradan işlerden bile daha
kolay. Bizim için sihirbazlık olan durumlar, onlar için günlük olağan şeyler-
dir. Bizim için olağanüstü şeyler onlar için çok olağan...
- Ben onlardan birini bir kere görmek istiyorum... Sözümü bir seferde
söylüyorum, fakat sözümünden emin olduğum şüpheli... Vücudum birden titri-
yor ve sakırdıyor...
- Onlar senin karşına çıkacak olsa da sen onları göremezsin. Cinlerin gö-
zünde biz zayıfız. Bu kadar az şeye sahip olduğumuz için bize acıyorlar: Az
boyut ve az duygu, az kavrayış ve az bilgi...

H E C E Ö Y K Ü

Ben yine biz zavallı insanların haline acıyorum:

— Onların bizim hakkımızda bu kadar şey biliyor olmasına karşılık bizim onlar hakkına hiçbir şey bilmiyor olmamız iyi bir şey değil... Fakat yine de ben onların bizim hakkımızda her şeyi bildiklerine inanmam. İnsan olmayan bir varlık, insanın yaşamını anlayamaz...

— Tam tersi: Zaten biz de balıklar hakkında onların bildiğinden daha çok bilgiye sahibiz.

— Ama yine de balıkların en önemli yönlerini bilmiyoruz, yani biz balık-
ça bir yaşamın nasıl olduğunu bilmiyoruz. Kızmaya başlıyorum.

— Onlar da insanların ne kadar çok şey bildiğini bilmiyorlar ki!

— Evet, sen öyle zannediyorsun. Lakin yine de biz sade ve ilerlememiş canlılarız.

— Biz günbegün ilerliyoruz ve yeni şeyler öğreniyoruz.

— Fakat yine de bizden hiç kimse yeni boyutları öğrenemeyecek, şayet onların içinde doğmamışsa... İnsan ne ise odur. O insan olarak doğmuştur ve öyle kalacaktır. Cinler uzaktan bakıyor bizlere. Biz onların ne zaman baktık-
larını ve ne zaman bakmadıklarını bilmiyoruz. Bazen içimize garip bir duy-
gu bırakmalarına rağmen...

— Sen de mi bilmiyorsun onların insana ne zaman baktığını?

— Evet, ben biliyorum. Ben onların bakışını hissediyorum. Fakat ah! Onlar şimdi yine gidecek ve bizi unutacaklar.

Şerzad'ın sesi kesiliyor ve hareketsiz kalıyor uzanmış halde ve cinleri unutuyoruz böylece... &

H E C E Ö Y K Ü

HATİCE MOLLAKENDİ

Türkçesi: Kenane NADO

KARANLIĞIN KALBI

Zihnini günden güne süslüyordu. Biraz psikoloji bilgisi, biraz sosyoloji, biraz felsefe ve biraz tasavvuf ilmini harmanlıyordu. Sosyolojide ince ayrıntılara kayıyordu. Sevgilisinin ikiyüzlülüğünü gördükten sonra, artık yol ve yöntem bildiren veya metodik şeyler de okuyordu. Artık her şeye şüpheyile bakıyordu. Bir aşktan, arta kalan sadece birazcık yalandı.

Sevmek çoğu zaman yarım kalıyor. Sevmek, gitmektir çoğu zaman. Göç etme duygusu uyandığında, ayda bir kere yollara, çöllere düşmeliydi. Kendini yolculuk için hazırladı: Bir kalem, kitap ve beyaz bir para. Sıra elbiselerine gelmişti: Sportif ve alımlı olmalıydı. Hal ve hareketlerindeki özgürlük hiç eksilmemeliydi. Eşarbi: Eşarp, hangi renkten olursa olsun, onun gözlerine yakışır. Gözleri, her eşarbin altında kapkaranlık, dolunaysız ve kederle sevgili olmuş geceler olurdu. Gözlerindeki derinlik, eşarpla kendini gösteriyordu. Gözlerini, eşarbını ve özgürlüğünü çok severdi. Eşarp, özgürlüğüne özgürlük katıyordu. Özgürlük, eşarbını özgürleştiriyordu. Bunca hazırlıktan sonra yola çıktı. Bu yol, onu yüreğinin götürdüğü yere götürmeliydi. Evinden çıkmıştı. Yüreğine dönmüştü. Çölüne dönmüştü, yani ilkbaharına. Gidip bir bilet aldı. Otobüs geldi. Yerine geçip oturdu.

Bir adam, onun yaşlarındaki bir kızı getirip otobüse bindirdi. Yanına oturttu ve kızı şöyle dedi: "Orada erkek kardeşin seni karşılayacak." otobüs yola çıktı. O da mısraları okumaya başladı: "Unutma ki anılara yakışan elbiseler, sadece iki üç damla gözyaşındır."¹ Sevgili geldi hatırına. Sevgili çukura düşmüştü. Uzun bir halat olsaydı eğer gövdesine bağlayacaktı. Onu çukurlardan ve hatıralardan çekecekti. Yoktu... Halat yoktu. Sevgilinin içi de gövdesi de yoktu ki halatı bağlasın. Halatı aramadı. Mendilleri aradı. Gözyaşlarını sildi.

Otobüs epey yol almıştı. Bir şehrin içinden geçtiler. Yanındaki kız ona sordu: "Burası neresi?" Başını kaldırdı ve levhalara baktı. Yol arkadaşına cevap verdi ve sonra voltmenini açıp kulaklıkları taktı. Şivan Perwer söylüyordu: "Avrupa sokaklarında bir Kürt kızına rast geldim... Başının çaresine bakıyordu..." Yolculuk devam ediyordu. Başka bir şehrin içinden de geçtiler. Yol arkadaşı yine sordu: "Burası neresi?" Cevap vermedi. Güzel arkadaşım, bak levhanın üzerinde yazılıdır. Eğer oraya bakarsan, göreceksin dedi." Kız-

cağız: "Ben harfleri tanımıyorum." dedi. Sanki başına kaynar sular dökülmüştü... Harfleri tanımıyor. Kelimeleri görmüyor. Cümleleri okuyamıyor. Hiç kitap okumamış. Ne duymuşsa gerçek kabul etmiş. Bir şeylerin kaynağına, özüne ulaşamıyor. Kelebeksiz bir kanat gibi. Kanatsız bir kelebek değil. Ah! Kelebeksiz bir kanat... Okuduğu kitabı kapattı. Yol yordam okumalarına başladı yine, bir sosyolog gibi. Sosyologların hüznüleri canlı hüznelerdir.

Beyaz arabaları küçük bir dinlenme tesisinde durdu. Gidip bir gazete satın aldı. Bir çay isteyip gazetesini açtı. Kendi vatanının kızları için bir kampanya düzenlemişlerdi: "Haydi kızlar okula." Bu kampanyayı her işitip gördüğünde ona acı veriyordu. Doğru, böyle bir kampanya lazımdı. Bir gerçeği dile getiriyordu. Fakat kendi şirin vatanı hakkında pek hayırlı görünmüyordu. Bir Ah çekti. Kendi kendine söylendi: "Ey vatan, sen yırtılmış ve yamanmış yerlerinin tümüyle benimsin. Fakat kimse keşke yamalarını bilmeseydi Ah!

Kalktı ve yol arkadaşını bulmaya çalıştı. Gördü. Başka bir otobüse bindiğini gördü. Otobüs dönüp yol almaya çalışırken otobüse yetişti. Otobüsü durdurdu ve yol arkadaşının yanına gitti: "Gel, bizim otobüs bu değil. Haklısın bizim otobüs de beyaz renkli. Fakat bu beyaz bizim değil." dedi. Yol arkadaşısı utandı. Biraz da hayıflandı kızcağız. O da hayıflandı. Memleketinin bütün kadınları için hayıflandı... Hayıflanıyordu: "Önemli değil, sen harfleri tanımıyorsun, onun için otobüsleri karıştırdın." dedi. Gittiler ve oturdular, otobüsleri yola koyuldu.

Rabbine döndü. Ellerini değil, gönlünü açtı: "Ey yüce Rabbim! Benim memleketimin kadınlarını senin "İkra" ayetinden uzaklaştıranlar ve uzaklaştırmış olanları, bu tarihin başlangıcından beri her kim sebep olmuşsa buna, herkesi kadınlar affetse bile sen affetme Allah'ım. Eğer bir Kürt kadını yaşamın her alanında kendine yetebilirse, kendini kimseye bağlamayıp kimseyi de kendisine bağlamasa, hür olsa, kimsenin başına kıyamet kopar mı acaba? Zaten onların o durumu kıyametin ta kendisi değil midir? Yoksa memleketimin erkeklerinin egosu yeterince tatmin olmaz mı? Çünkü kadınları bir şehirden alıp diğer bir şehre götördüklerinde kendilerini bir şey zannediyorlar. Belki ömürlerinde o zaman bir şey oluyorlar. Ey yüce Rabbim, vatanım kopmuş. Yamanacak yerleri çok. Bazen iki, üç bazen dört yama üst üste atılmış. Ben iplerden bir tanesini çektiğimde binlerce yama çözülüyor ey Rabbim."

İzleri takip edip patikalara sapıyordu. Çünkü mısraları herkes okuyabilirdi zaten. Herkesi mi, dedim ben? Acaba herkes okuyabilir miydi mısraları onun memleketinde? Kimin haberi vardı mısralardan? Kim yol ve yordamları okuyup beraberinde ağlayabiliyordu? Kim kederlere gülümseyebiliyordu? Mısralarla dinleniyordu. Mısralardan biri: "Aydınlık, kendini karanlığın yüreğine bırakıyordu."²

H E C E Ö Y K Ü

Yolculuk bitti, yol sahipliği de. Otogara geldiler. İndiler. Yol arkadaşının kardeşi orada bekliyordu, kaytan bıyığı ve gümüş yüzüğüyle. Eğer eskiden olsaydı ona dindar derdi. Fakat şimdi, yani yaşam yolunu okuduktan sonra onu feodal bir tip olarak gördü. Yol arkadaşı vedalaştı. Kardeşine yetiştı. O da kalktı ve sanki bir dağ kalkıp yürüyormuş gibi yürümeye başladı. Hüzünlü bir yürüyüş... Düşünceli ve bakışlarla dolu bir yürüyüş... Yol arkadaşının kardeşinin yanına gitti ve: "Merhaba güzel kardeşim. Ben kardeşinizin yol arkadaşı ve ayrıca hemşerinizim." dedi.

Adam:

— Buyurun kardeşim. Allah sizden razı olsun. Kardeşime yardımcı olmuşsunuz. Eğer kimse seni karşılamaya gelmediyse ben seni bırakırım gideceğin yere.

— Teşekkürler. Ben gidebilirim. Fakat eğer rahatsız olmayacaksanız birkaç sorum olacak size?

— Buyurun, elimden geldiğince yardımcı olurum.

— Hz. Ali'yi tanır mısınız acaba? Bu soru adamı birden şaşırttı. Bu sorunun ona niçin sorulduğunu anlayamadı. Şimdiye kadar belki kimse böyle bir şey sormamıştı. O da kendine sormamıştı. Bildiği kadarıyla cevap verdi:

— Hz. Ali halifedir.

Başka bir soru daha sordu:

— Affedin kardeşim bu benim son sorum olacak. Siz Hz. Ali'nin herhangi bir sözünü bilir misiniz acaba?

Adam cevap verdi:

— Evet; "Kim bana bir harf öğretirse kırk yıl kölesi olurum." demiş.

Hüzünlü bir yürekle konuştu:

— Haklısın kardeşim. Eğer bir harfin minneti kırk seneyse, bütün harfleri saklamanın cezası acaba ne kadardır? Kardeşiniz harfleri tanımadığı için az kalsın başkabir otobüse binip başka bir şehre gidiyordu. Vcdansızlara denk gelseydi, sadece onlara yem olurdu. Harfleri niye tanımıyor? Siz harfleri ondan niye saklamışsınız?

Adam kendisini şaşkınlıkla savunmaya çalıştı:

— Kızların okumaması kötüdür zaten. Hem zaten evlenip elâlemin evine gidiyorlar. Gerek yok. Hem dinimiz de müsaade etmiyor.

Sinirlendi: "Bilenle bilmeyen hiçbir olur mu?" şeklinde emreden dini, öğrenmemenin sebebi olarak belirtiyorlardı. Belli oluyordu ki bu dini iyi öğrenmemişler. Dine yaptıkları sadece iftira atmaktı. İşte böyle zamanlarda yürek yalnızlığın demlerine kavuşuyordu. Sinirler boğazda düğümleniyordu.

Sinirlice konuştu:

— Dininiz değil, örf ve âdetleriniz izin vermiyor. Âdetleriniz dininiz olmuş sizin. Hiçbir din cahilliği savunmaz güzel kardeşim.

Vedalaştı, sinirlerine sarıldı ve hızlıca uzaklaştı. Bir yol okudu: "Haydi kızlar okula." Gidin, gidin fakat kendinize sahip çıkın. Çünkü okul yaşamında bilgin bir annenin nasihatleri lazımdır. Siz o nasihatlerden nasibinizi almadınız. Bundan dolayı gitmeniz bile büyük bir derttir. İnliyorum. Gitmeyisiniz, cahilliğin kuyusunu kazmaktan başka bir şey değildir. Siz her ne kadar gitmeseniz, cahillik o kadar derinleşecek. Yakınıyorum. Bir yol tattı. Bir mısra içti. Bir dert çekti. Yeni bir bilet aldı ve başka bir şehre yol aldı. Voltmenini kulağına taktı ve Şivan söylemeye başladı: "Avrupa sokaklarında bir Kürt kızına rast geldim... Başının çaresine bakıyordu..."-*»

¹ Yılmaz Odabaşı: *Aşk bize Küstü*

² Ali Şeriatî: *Aşina Yüzlerle*

AYŞE ALDEMİR

KIRMIZI DÖNGÜLERDE BİR SEMAZEN

O gün dergâhın kuzey kapısından esen akşam rüzgârının ağzında, fısıltıyla dolaşan bir haber vardı. Rüzgâr daha dergâhın kapısından içeri girer girmez, söylenecek ne varsa hepsini bir lahzada anlatıp hemen uzaklaştı. Gökyüzünde sapsarı çehresiyle göz kırptığı her varlığı büyülemekten oldukça mutlu gözükken dolunay, rüzgârın çevirdiği bütün gizli işleri büyük bir dikkatle takip etti. Etrafta derin bir sessizlik hâkimdi. Bu sessizliği ilkin bahçede aniden ötmeye başlayan ardıçkuşu bozdu. Sonra dergâhın batıya bakan giriş kapısında bir ses peyda oldu. Görünüşe bakılırsa biri, dış kapının tokmağına telaşla vurmaktaydı. Ancak kapıyı açmaya gönüllü hiç kimse yoktu. Yabancı, kapının önünde tehlikeli bir umutla bekledi. Sonra ağır adımlarla kapıya doğru yaklaşmakta olan birinin ayak seslerini duydu. Kapının açılmasıyla birlikte, sanki gözünün önünde nice zamandır gerili katran karası perdeler kalkmış gibi bakışlarını mekânın avlusuna doğru savurdu. Çok zamandır gelmeyi arzuladığı, hayalinde canlandırmaktan hiç usanmadığı mekân birdenbire gözlerinin önünde gece mavisini bir çarşaf gibi açılıvermişti işte.

Kapıyı açan derviş önce yabancıyı selamladı ve ardından yumuşak bir ses tonuyla "Aşk verdiniz efendim!" dedi. Dervişin sakin ve rahat tavrı yabancıyı şaşırttı. Sanki biri, dervişe dergâha bir ziyaret yapılacağını haber vermiş gibiydi. Fakat madem biliyordu, o halde kapıyı niçin geç açmıştı? Soruyu öteleyerek, dervişe söyleyeceklerini zihninde aramaya başladı. Ancak hiçbir sözcüğü yerinde bulamadı. Dervişin aksine yabancıya, sanki telaş kazanı gibi fokur fokur kaynıyordu. Şeyh Yusuf Efendi'yle görüşmek istediğini nihayet söyleyebildi. Dervişin gözlerinde derdine derman olacak bir şeyler aradı. Ancak ne bir kırıltı ne de bir ışık huzmesi yakalayabildi bu som, katışksız bakışlarda. İstedikini elde edemeyen küskün çocuklar gibi boynunu bük-tü. Sanki ölümün sükutu binmişti dervişin her bir uzvuna. En nihayetinde derviş, "Buyurun" diyerek yol gösterdi yabancıya. Birlikte Şeyh Yusuf Efendi'nin dairesine gittiler. Yabancı içeriye girdi, vücudunun her bir zerresindeki titreyişi hissederek. 1671 yılının Mayıs'ında, Galata Mevlevihanesi'nin dingin ve esrarengiz gecesinde, Şeyh Yusuf Efendi ile yabancı arasında geçen konuşmaları hiç kimse öğrenemedi. Zaman sonra dergâha gelen yabancıya, dervişler "Cân" diye seslenmeye başlayacaklardı.

Dergâhtaki yabancı, en çok kırmızıya meyyaldi. Tennuresini de bu renkte seçmişti. Bu yüzden kendisine "Kırmızı" lakabı verildi. Kırmızı'nın kim olduğu ile ilgili dergâhta türlü dedikodular yayıldı ancak hiç kimse sırrı perdesini aralamaya muvaffak olmadı. Kırmızı, zamanla Şeyh Yusuf Efendi'nin en gözde dervişlerinden biri olmuştu.

Tezatlara hayran kişiliğine aldırmandan, içinde çalan bir çellonun sesini takip ederek yürüyordu Galip Dede Caddesi'nde. Olabildiğince ağır adımlarla, gücendirmeden üzerine bastığı toprağı. Ruhundaki sıkıntıyı ötelemek için yaptığı, döngüsel zamanların yürüyüşüydü bu. Adına geçmiş ve gelecek denilen zaman dilimlerini olumsuzlayarak, bütün bakışını şimdide dondurmanın cazibesiydi belki de onu büyüleyen. Yaşadığı anın özüne doğru imbik imbik süzülen bir yolculuğun adıydı bir bakıma döngüsel zaman. Döndükçe ruh öz vatanına doğru seyrederdi. Uzak yakın olur, bilinmeyen bilinir, görünmeyen görünür olurdu. Kendisine "*Şemsiamberniyebilmem*" adını verdiği günden beri bu böyleydi. "Zaman Üzerine" üniversitede seminer veren profesörü dinledikten sonra, bir de *Kırmızıyavurulansemazen*'le hem dem olduktan sonra geçirdiği bu köklü değişim, aklın alabileceği türden değildi. Ya öncesi?

Yağmurun sere serpe yağdığı, bütün şehrin iyiden iyiye ıslandığı bir öğleden sonra. Saatli maarif takvimi bugüne ne der bilmiyordu ama bildiği tek şey hayatında böyle yağmuru hiçbir yerde görmediği idi. Yeryüzüne su pompalanıyordu sanki yedi kat gökten. Görünen o ki toprak kendisine cömertçe bahşedilen suyu içmekte pek mahir ve pek çevikti. Zira o kadar suyu içip bitirmişti, hem de bir dikişte. Açgözlü bir devi oynayan yeryüzüne karşın, gökyüzünün bir o kadar eli açık olduğunu düşünüyordu. Yağmur güçlü ve derinden vuruşlar yaptı evlerin camlarına. O sırada yağmura hazırlıksız yakalanan *Şemsiamberniyebilmem* için de ağır bir darbe oldu. Nerede kendine kuytu bir köşe bulsa ya da bir apartman saçağı altına girse, ucundan bucağından yağmur ona erişiyordu bir şekilde. "Tamam, seni seviyorum ama bu kadar da değil" diyerek iyiden iyiye kızmaya başladı. Saçak altlarından devam ettiği yolculuk artık iyice sıkılaşmaya başlamıştı onu. O sırada ansızın içinde güçlü bir arzu hissetti. Arzuyu tarif etmek gerekirse eğer, karamelli şeker tadında diyecekti. Sanki bu şekerin içine biraz tarçın eklenmiş biraz da kekik kokusu sinmiş. "Bu şeker Hacı Bekir'den alınması tavsiye edilen tarçınlı kırmızı akide şekeri olabilir söz gelimi. Ancak kekik kokusunun sinmiş olması şaibeli" diye düşündü. Şekerde kekik kokusunu düşündü. İki olmanın yarattığı bir birlikteliğin olması mümkün müydü? Kendini sokağın ortasına attı birden. Saklanmanın yahut kaçmanın lüzumu yoktu yağmurdan. Gökten gelen her bir zerrenin, bedeniyle buluşmasının seremonisine bıraktı kendini. "Kekik ve şeker yan yana gelebiliyormuş" diyerek güldü kendi kendine. Sonrasında hafif

aralıklarla daha ağırdan bırakmaya başladı kendini yağmur. *fiemsiambeniye-bilmem*, aylak aylak dolaştığı yılankavi sokaklarda ne aradığını hiç bilmedi.

Semâhanenin yahut kâinatın ortasında bir garip derviş. Ölmeden evvel ölmenin arefesini yaşamakta. Zaten orada öylece meydanda duruşu boşuna değil. Sikkesi, tennuresi ve hırkasıyla ölümü taşımakta usta. Sağdan sola doğru dairevi bir yürüyüşten geçirmekte gövdesini derviş. İşte şimdi Şeyh Yusuf Efendi'nin karşısında. Gözleri Şeyh'inin gözlerinde. Sonra sessizce bırakış kendini meydana. Artık *Kırmızıdöngülerdebirsemâzen'dir* o. Varlık adına ne varsa her şeyi bırakmıştır dışarıda. Âşık kendini yok eder, Ma'suk vardır yalnızca. Tıpkı gökyüzünde ışık saçarak deveren eden yıldızlar gibidir. Yahut bir pervane. Pervane aşkını ispat edebilmek için nasıl ki ışığı gördüğü anda dönmeye başlarsa ışığın etrafında, semâzen de öyle aşkla döner. Kapıldığı cezbenin peşinden aşkla gider. Zaten semâ, bütün suretlerden, bütün kendini var sanmalardan geçerek hakikate ulaşmanın adı değil midir?

Kırmızı, içine düştüğü cezbeden çıkamadı, coşkusu ve şevki gittikçe alev aldı. Ateş pervaneyi nasıl yakar kavurursa ve sonra onu yere düşürürse, Kırmızıyı da aşkı yere savurdu ansızın. Dördüncü selamın sonunda Kırmızı, yerdedydi artık. Güneş sessizce batış rengini bırakırken gökyüzüne, Kırmızı da canını hediye etmişti Maşuk'una. O gece bir şeb-i arus yaşandı dergâhta. Şeyh Yusuf Efendi'nin ağzını bıçak açmadı. Koyu laciverdi bir hüznün dağıldı semaya. Kırmızı'nın aşkla parçalanan bedeni, Hamûşan mezarlığına gömüldü. Mezar taşına "*Kırmızıdöngülerdebirsemâzen*" ve altına da "*Sus*" kaydı düşüldü, tıpkı onun istediği gibi.

Kırmızıya boyadığı uzun, dalgalı saçlarını kurşun bir kalemle topladı. Galata'yı geride bırakarak Tünel'e doğru tırmanmaya başladı. Yokuşu ilerledikçe nefes almakta zorlanıyordu. Her ne zaman işte adımları bu sokağa düşse, içinde anlamsız korkular büyütür, nedeninin anlayamadığı bir esrarın içinde bulurdu kendini. Kalp vuruşu gittikçe artar, mani olamadığı bir titreme bütün vücuduna hızla yayılırdı. Kendini Ortaçağ'ın herhangi bir Avrupa ülkesinde engizisyon mahkemesi tarafından idamına karar verilmiş bir suçlu gibi düşünmeye başlardı. Her yerin karanlık ve soğuk olduğu gotik bir dekor eşlik ederdi bu infaza. Birazdan infaz başlayacaktır ve söylenmesi gereken bütün sözler tüketilmiştir. Geriye öyküyü gerçekleştirmek kalır usuldan ve iz bırakırcasına. Bu sebepsiz hissediş onu buraya bütün gelişlerinde haince yakalamayı bilirdi. Ancak ne zamanki yokuşu geride bırakıp, gövdesini bir hışımla bırakıverse Galip Dede Caddesi'ne, kalp eski ahenkli ritimlerine derin bir öylemle geri dönüş yapardı. Sanki kışın ardından gelen baharın diri ve yakıcı nefesi gibi gelirdi bu cadde ona. Ardından soğuk soğuk terler atar ve içinden yükselen sesler korosu duymaya başlardı. Koronun ne söylediğini her defa-

sında anlamakta zorlanırdı. Bir taraftan koroya kulak kesilmişken, diğer yandan belli belirsiz bir siluete takılırdı gözleri ister istemez. Bedeni kırmızı bir elbisenin içine saklanmış. Üzerinde siyah bir hırka. Yalın ayak ve başında da kavukvari bir başlık. Burada bu kılıkla ne işi var diye düşünürdü? Kim olduğunu bilmediği bu zata karşı içten içe bir merak duygusu beslemeye başlardı. Ancak bu kalabalık caddede kimsenin bu premodern görünümüne dikkat etmediği olmazdı. Belki görmüyor yahut görmezlikten geliyorlardı. Bu yokuşu en çok onu görmek için çıkıyordu. Engizisyonun kendisine yapacağı bütün işkencelere çoktan razı olmuş. Yeter ki sonunda bu hayal meyal varlık çıkıversin karşısına. O gün de başından sonuna kadar hiç eksiksiz aynı serencamı yaşadıktan sonra Nevizade'ye doğru yol aldı. Köşedeki çiçekçiden bembeyaz papatyalar aldıktan sonra, onları koklaya koklaya her zamanki arkadaş meclisinin toplandığı "*Çörek Kokulu Marcel Proust Cafe*"ye doğru ilerledi. İçeriye girdiğinde çoktan koyu bir sohbet başlamıştı. Kimi ağzının bir kenarına bir sigara yerleştirmiş hararetle inandığı bir şeylerin savunusunu yapıyor, kiminin düşüncelerini aylardır ödeyemediği faturalar zapt etmiş, kiminin suratı meşin gibi sertleşmiş, kimi de kendini tamamen suskunluklara adanmış. Arkadaşlarına selam verdikten sonra yerine geçiyor. Yüzünde donuk bir ifade yer etmiş olacak ki hemen bütün bakışlar onda toplanıyor ve "Neyin var" diyorlar hep bir ağızdan. "Beni bırakın, siz ne âlemdesiniz?" diyor bıkkın bir vaziyette. Arkadaşlarından birisi hemen öne atılıp bugünkü bahis "Galata Mevlevihanesi" deyiveriyor. Sanki konuşmuyor da bağırıyor. "Rivayet odur ki Galata Mevlevihanesi'nde 1800'lü yıllarda bir yangın çıkar. Yangın bir türlü söndürülemez. Ancak kırmızı elbiseli bir semâzenin yangını söndürdüğü söylenilir. Nasıl söndürmüştür kimse bilmez, zaten yangından sonra da kayıplara karışır. Ancak gece gündüz çoğu vakit İstanbul'un sokaklarında arz-ı endam edip döndüğü söylenir kimilerince. Görmüş değilim. Görsem ne çıkar onu da bilmem." Yüzü sararıp solmaya başlıyor birdenbire. Van Gogh gibi etrafındaki her şeyin sanki sarıda yok olduğunu görüyor. "Kırmızı elbiseli semâzen" tamlamasının bütün sesleri kulağında çınlıyor. İçlerinden bir tanesi "Ben o dönemde en çok kırmızıya vurulan semazene meyyalim" diyor, sanki söylememesi gereken bir şeyi söylediğine pişman bir ses tonuyla. *flemsiamberniyebilmem*, Nevizade'yi terk ediyor bir hışımla. Pürtelâş sokakta koşuyor, biraz geç kalsa bu, onun ölümü olacakmış gibi. Tam önüne geliyor bu yüzyıllardır ayakta kalabilmiş kadim yapının. İçindeki sesler korosu yükseliyor tekrar. Çellodan gelen nağmeler başını döndürüyor ama bu sefer koronun dediğini anlamakta hiç zorlanmıyor: "Bulabilirsen bul aşkı, bu tuhfe bulanındır." Ayakları onu Hamûşan'a doğru götürüyor. Sessiz bir sinemanın önünden geçiyormuş gibi hissediyor kendini. Artık Suskunlar Evi'nde. Gözünün

H E C E Ö Y K Ü

önünde buğulu bir perde aralanıyor: Perdenin önünde Kırmızı'yı görüyor, kendi seyrinde. Demadem dönmekte. Döngüler onu aşka götürüyor. "Rüya içinde rüya, hayal içinde hayal!" diyor *fiemsiamberniyebilmem*. Mezarın önüne geliyor: "Kırmızı Döngülerde Bir Semâzen" İsmi altına sadece üç harfli bir kelime kayıt düşülmüş: "Sus!"

O günden sonra yeni bir isim buldu kendine. Artık *fiemsiamberniyebilmem* ismini taşıyacaktı. Neden bu ismi seçtiğini soranlara verecek cevabı yoktu. Bu yüzden susacaktı. İçinde çalmakta olan bir çellonun sesini takip ettiği o gün, 1990 yılının mayıs ayında Galip Dede Caddesi'nde yürürken duğında bir başka isim daha vardı. Bu isim sanki ona eşyanın hakikatini arayan bir kapı gibi gelmişti. Haki yeşil zamanlardan, anın içine doğru akan bir isim. Büyüleyici ve mahrem. İsim döndü durdu dudaklarında, tıpkı bir pervanenin kendini çarpması gibi ışığa. "*Kırmızı döngülerde bir semâzen*" dedi ve noktayı koydu. &

EMİNE BATAR

SİZİNLE KONUŞMALIYIM

Kelimelerin büyüğü atmosferinde; seslerin kulağı çarpıp kalbe yönelen ve bütün bedeni hükmü altına alan âhengiyle mi... Yoksa suskunluğun; keşimsiz ve yalın haliyle zindanından kaçıp vücut bulduğu anlatımıyla mı olur bilemiyorum.

Sadece gözlerinize bakarak da olsa, sizinle konuşmalıyım.

Bu çok gürültülü, karışık ve teknik çağ, bu insandan canlı robotlar yapan çağ, kalbimin iplerini kalbinizin sade ve basit dünyasına bağlıyor. Sesiniz, yükselen gökdelenlerin ihtişamına aldırmadan, eski bir konaktan kopup gelmiş gibi albenisiz fakat zarafet içinde ve nerede olursa olsun beni buluyor. Evet, sesiniz bana doğru olmasa da beni buluyor. Bazen bir dağı çarparak, bazen bir ağacın dalları arasına saklanmış rüzgârın peşine takılarak, bazen bir nehre kendini bırakarak beni buluyor.

İşte ben her seferinde, tam da beni bulacağı yerde duruyorum.

Böyle anlarda kalbimin ritmini kaybedişine, ruhumun koşar adım giderken birden duruşuna ve yeniden koşusuna, bedenimin nereden geldiğini bilmediğim bir enerji ile kendinden geçişine şaşırıyorum. Kendimi her seferinde yeni bir hal ile keşfediyor; adı konulamaz, tanımlanamaz durumuna, dışarıdan bir seyirci gibi bakakalıyorum.

Bir yolculuk sonrası, size oldukça yakınım. Konuşmak için ya da susmak ve susmamın içinde bulacağınız anlatımları size sunmak için geldim. Kışa hazırlanan bir sonbaharın yeniden yaza kaçmak ve bir parça güneşlenmek istemesi gibi... Evet, tıpkı bunun gibi; sizinle konuşmalıyım.

Fakat her dakika kelimelerin düzeni biraz daha bozuluyor. Havasızlık boğuyor, düşüncemi esir alan bir zindanın kapıları açılıp kapanıyor. Özgürleşen kelimeler belli bir düzen içerisinde dizilip söylenmeyi bekliyor. Sonra yenden zindana atılıyor.

İşte karşımdasınız...

Söyleyeceklerimin her biri bir yere saklanmış olmalı. Düşüncemi toparlamak için zihnimi zorladığımda etraf karmakarışık bir hal alıyor, şiddetli bir rüzgâr çıkıyor ve her şey havada uçuşuyor.

Bugün herhangi bir cenaze arabasının arkasından giden kalabalığa karışarak ölen kişinin yakını olduğumu düşündüm. Tabuttaki kimdi, ben onun arkasın-

H E C E Ö Y K Ü

dan gidensem, o kimdi? Hiçbir tanıdığım olması düşüncesine tahammül edemedim. Bu durumda en iyisi tabuttakinin ben olmasıydı. Kalabalığı yararak arabaya daha da çok yaklaştım. Şimdi tabuttaydım. Arkamdan gelenleri düşündüm. Tabuta en yakın yürüyenleri, bir görev bildiği için orada bulunanları, ağlayanları, hiçbir şey düşünmeyenleri, susanları ve konuşanları. Susanların ve konuşanların söyleyeceklerini düşündüm. O kalabalığın içinde sizi aradığımı fark ettim. Siz oradaydınız ve elleriniz önünüzde bağlı yürüyordunuz. Düşünceliydiniz. Kalbinizde bir hüznün parçası yüzünüze doğru süzülüyordu.

Sizinle konuşmadan öldüğüm düşüncesi beynimin içinde buz kestiren bir kış yaşattı

Hayır, durun!

Sizinle konuşmayı düşündüklerim bunlar değildi. Esasen bunları şimdi düşündüm. Sizinle konuşmak istediğim...

Sizinle konuşmak istiyordum çünkü...

Adını hiç kimsenin bilmediği hislerin nasıl olur da bende var olacağını sizin anlayacağınızı düşündüm. Sizin varlığınızla birlikte durgunluğun içinde bereketli bir enerji hissettim. Susmanın kelimededen daha güçlü bir dili olduğunu öğrendim. Bir ağacın yeşil yapraklarının rüzgârdaki sesini duyuyor fakat güneşli havalarda söylediği şarkıları bilmiyordum. Yağmurun yüzüme çarpmasını hissediyor ruhuma süzülüşünü anlamıyordum. Nehirlerin çağıltısını canlılık alâmeti sayıyor, fakat gölleri ölü sanıyordum. İçimde bir ses bana dünyanın duymadığı bir şarkıyı mırıldanıyordu. Bu şarkı gökyüzünün saflığıyla birleşiyor, bir bulutun hüznü yanlarından alarak sonsuzluğa karışıyordu. Günahsız bir bebeğin yine günahsız olarak ölümü gibi mezar taşı bana sevdendiriyor, bütün sakın göllere eğilip baktığımda yüzümde yansıyanın sizin yüzünüz olduğunu görüyor ve genişliyordum.

Bunlar benim kelimelerim değil. Ne zaman kalbime eğilsem konuştuğunu duyuyorum. Uykuda bile susmuyor. Bazen bir rüya olup karanlığın içine akıyor, bazen de düşünce olup içime birikiyor.

Söyleyeceğim basit bir şey olmalı ama içimdeki oldukça karmaşık. Söylersem bu meleki duygunun beni terk edeceğinden korkuyorum.

Bağışlayın, söylemek istediğim şey beni susturup duruyor.

Bağışlayın, sizinle konuşamıyorum. &

EKREM SAKAR

YANKI

I

"Hiç kıılmıdamıyor gibiydi. Belki de görme istidadımı aşan derecede ufak kıılmıdanışlardı bunlar. işi üzerindeki dikkatine imrenerek baktım. Tek imrendiğim nokta bu değildi tabii ki. Karnını doyururken neler hissettiğini düşündükçe içim tuhaf oluyordu. Karın tokluğu! 'Karnı tok, sırtı pek olmak' diye bir deyim vardır ya, bunlar geçim sıkıntısı olmayanlar için kullanılır. Çünkü karın tokluğu en hayati vaziyettir. işte bu sebeple ona biraz daha yaşama hakkı verdim. iyice doyduğuna kanaat getirdim, ama artık seyahate çıkması gerekiyordu. Bıraktığım takdirde ya başkasının elinden yahut soğuktan ölebilirdi. Bir de açıktan ölme ihtimali var. Ne korkunç bir şey! Onu karnı tokken seyahate göndermeye kararlıyım. Aslında seyahatine de imrendim, keşke birisi de beni bu şekilde tok ve mutluken yollasa. Sivrisinek de olsa emdiği karnım sonuna kadar helal olsun. Pat! Müthiş bir yankı ve işi bitti."

11 Aralık 1985

Şahsına hitaben yazdıklarıyla defteri doldurduğunu görüp gülümsedi. Altı ciltlik koca defterden, yazmak için yalnızca bir temiz sayfa kalmıştı. Bu yüzden biraz da hüzün barındıran bir gülümsemeydi dudaklarındaki. Edebiyata sevgisini bastıran daha güçlü bir dürtü onu yazmaya teşvik ediyordu: Açlığını unutmak. Sanat bir oyundu ve oyun oynayarak dış dünyanın gerçekliğinden bir süre olsun kaçabiliyordu. Yazarken hem bir muharrir gibi sualler yöneltiyor hem de onları bir âlim gibi cevaplandırıyor. İşte bu küçük eğlencesine devam etmesi için artık yeni bir defter gerekiyordu. Defterin son sayfasını doldurmadı, gelince dolduracaktı. Geri döneceğini düşününce, planının başarılı olacağına dair teminat vermiş oluyordu kendisine.

Defter alacak parası olsa bile bunu karnını doyurmak için harcayacağını dan emindi. Beş gündür her gün iki poğaça yiyerek yaşadığını düşününce, midesinde toplam on tane poğaça olduğu neticesine vardı. Geçen hafta nasıl makarna haftası olduysa bu hafta da onun için poğaça haftası olmuştu. Bu poğaça mefhumları bir süre şuurlaltına itelemeye çalıştığı büyük planını hatırlattı. Bu büyük planını hayata geçirirken bol miktarda poğaça göreceğini tahay-

yül edince gülümsedi. Defteri bir kenara bırakıp plan saatine kadar vakit geçirmek için yüzükoyun uzandı. Hep bu şekilde uzanırdı, çünkü açlıktan ağrıyan karnını bu şekilde tazyik etmiş oluyordu. Zaten yarı kapalı gözlerini tamamen kapadı.

Bir meydan var, insanlar sağa sola koşuşturuyorlar. Kimileri de bir köşede kendilerine meşgale bulmuşlar. Önce telefonda ateşli şekilde konuşan kızın yanına gidiyor. Kız şikâyetçi; sevgilisi bunu çok kıskanıyormuş. Ağlamaklı şekilde yakarışlarına kulak kesiliyor. Sonra arkasını dönüyor, iki tane genç. Cemiyet meseleleri üzerine lâkırdı ediyorlar. Oradan uzaklaşıyor, tam çaprazında sigara körükleyen çok zayıf bir kadın. Depresyona girmiş, hayatın artık lezzet alamıyor. 'Yahu' diyor içinden, 'Bu insanların derdi ne?'

Rüyasından işte bu sızlanmayla uyandı. Zaten vakit de bir hayli geç olmuştu. Rüyasını aptalca buldu. Hafif bir titreme geldi vücuduna, planın verdiği heyecandan olsa gerekti. Soğuktan uyuşmuş ayaklarını yere indirip belini doğrulttu. Başında müthiş bir ağrı vardı. Titreyen ellerini başına götürdüğünde ağrısı dinliyordu. Bu sırada vücudunu iyice dikleyerek ayağa kalktı. Odayı aydınlatan zayıf mum ışığına bir süre kıvıldamadan baktıktan sonra yeni bir titremeyle tekrar yatağa düştü.

II

Sokak, her zamanki gibi tenhaydı. Her gece yokladığı bu sokağı, tedbiri elden bırakmamak için son bir kez daha müşahede etti. Zaten rüzgâr o kadar şiddetliydi ki gece vakti kısararak baktığı gözleriyle birisini görmesi veya onu birisinin görmesi imkânsızdı. Daha fazla tedbir, planını tatbik etmek için zor topladığı cesaretinin dağılmasına fırsat verdiğinden dolayı vakit kaybetmeden pastanenin arka tarafına doğru ilerledi. Plastikten yapılmış boruya bir çırpıda atladı, ama elleri hemen kaydı. Üstelik bacakları da titriyordu. Daha önce hiç hırsızlık yapmamıştı. Yakalanma korkusu, zayıf bedenini müthiş şekilde titretiyordu. Hasılı sağlıklı bir adamın on saniyede tırmanabileceği tahta borudan tırmanması bir dakika kadar sürdü. Çok ses çıkarttığı için aklının bir ucundan geri dönmek geçiyordu. O sırada burnuna gelen sıcak börek kokuları karnını öyle bir guruldattı ki hücum borusu duyarmış gibi havalandırma deliğinden kendini bir çırpıda süzüverdi.

Mutfağa indiğinde hızlıca atan kalbinin ritimleri daha da hızlandı. Bir süre bu manzarayı temaşa etmekle yetindi. Rüya da değildi, planında muvaffak olmuştu, biraz sonra karnını da doyuracaktı. Artık kalbinin ritimleri yavaşlamaya, karnının sızıları ise şiddetlenmeye başladığı için herhangi bir börek üzerinden doyurma işlemine başlamak gayesiyle ilerledi. Parçalar halinde pişmiş böreklerden bir tanesini ellerinde soğuttu. Ağzına atmak için sabırsız-

lanıyor, bir an önce soğuması için içten içe yalvarıyordu. Hemen ağzına attı sıcak böreği. Yanan dili öyle bir lezzet almıştı ki bin kere yanacağını bilse bu lezzetten vazgeçemezdi.

Karnı tıka basa doydum. Kısa sürede her çeşit börekten, bir ısırık da olsa istifade etmiş, bir haftadır planını yaptığı hırsızlığın mükâfatı olarak damak zevkini de geliştirmişti. Artık veda etmesi gerekiyordu, lâkin o esnada gözüne son bir pasta ilişti. Ondan bir ısırık almazsa kendisini ömür boyu affetmeyebilirdi. Aç gözlülük yapmaması gerektiğini kendisine tembihleyerek yürümeye başladı, buna mukabil adımları onu havalandırma deliğine doğru değil, pastaya doğru götürüyordu. "Pek âlâ" dedi kendisine, "Ama bu son, tamam mı?" diye teminat istedi. Bu güzel pastayı bozmaya da kıyamıyordu aynı zamanda. Hayatında başka bir fırsatı olacak mıydı sanki! Hemen bir ısırık da bu pastadan aldı. "Aman Allah'ım!" dedi içinden, fakir olmanın acısını tam bu vaziyetteyken şiddetli şekilde hissetti. "Böyle bir lezzetten mahrum kalarak yaşanır mı?" diye istihzalı bir şekilde sordu kendisine. Tam bu سوالin üzerine homurdanmalarla birlikte adım sesleri gelmeye başladı. Muhakkak bekçiydi. Adım sesleri baya yakından geliyordu. Bekçinin ayak sesleriyle birlikte ritmik atan kalp atışları, kulağında yankı yapıyordu. Yankı, dehşete düşüren bir yankı...

III

Borudan garip sesler gelince koşup dışarı bakmıştı. Bir şey olmadığını görünce geri dönüp koltuğuna oturmuştu. İçeride bir türlü rahat etmedi, her ihtimali göz önünde bulundurup etrafı kontrol etmesi gerektiğini düşündü. Rahat koltuğundan kalkarak bütün bölmeleri dolaştı. Bakılmadık tek yer mutfaktı, homurdanarak oraya doğru ilerledi. Kapıyı açmasıyla birlikte gördüğü manzara karşısında donaldı. Pejmürde giyimli bir adam, istifini bozmadan pasta yiyordu. Bağırды:

— Ellerini kaldır ve duvara dayan!

Sanki hayâl görüyordu; adam oralı bile olmamıştı. Üç kez tekrarladı, cevap vermemesi üzerine sinirlenerek silâhın namlusunu bacaklarına doğrulttu. Tam o esnada tok bir ses duydu:

— Beni şimdi öldürmezsen ben seni öldürürüm.

Bekçinin beti benzi attı. Namluyu kafasına doğrulttu tekrar. Akıl hastası bir hırsız olarak düşündü. Bu arada adam, hâlâ pasta yemeye devam ediyordu; aynı zamanda psikopat olmalıydı. Bacaklarından vurmaya kararlıydı, tekrar namluyu aşağı indirmesine ramak kalmıştı ki adam yine konuşmaya başladı.

— Oh, şimdi tamamen doydum. Neye üzülüyorum biliyor musun? Geri döneceğim diye defterin son sayfasını doldurmadım. Ama olsun, sivrisinek gibi tok gideceğim ben de, dedi ve önüne döndü. Bekçi, adamın silâh çektiğini düşünerek gözlerini kapayıp tetiği çekti. Pat! Müthiş bir yankı ve işi bitti.&

H E C E Ö Y K Ü

ZEYNEP HİCRET

CİLALI AYAKKABI

Ben işsiz bir adamım. İşsiz ve cilasız.

Bir adam, eğer benim gibi işsizse ve bu işsizlik yüzünden neşesini kaybetmişse, kaybolan neşesi yüzünden hayatla bağı kopmuşsa, bağı koptu diye getirip yaşamını gri bulutun hâkim olduğu bu kahvehaneye kapatmışsa, dışarıda süregiden şeyle ilintisi arada bir, benim şu an yaptığım gibi bu çömeldiği basamak ve karşısında dikili şu rampa caddeyse, işte bu adam bedbindir. Ben de öyleyim. Yakamı günde kaç kez silkelediğimi, bıktığımı, çekip gitmek istediğimi, şu kahrolası dönme dolaptan inmek istediğimi haykırıp duruyorum. Haykırışlarımı duymamış olmaları insanların, kendi figanlarının yüksek voltajındandır. Yoksa duyulmaz mı sayham. Duyulur. Hele de bu bedbin adam bir kuşluk vakti, tam da herkesin kendi gibi olduğunu sandığı bir anda, rampadan aşağı cilalı bir ayakkabının gelişini görmüşse. Nasıl da altüst olmuştur, nasıl da doğrulamaz yerinden, nasıl da bulanmıştır aklı, düşünün bir.

Bu basamak, bu çömeliş ve bu rampa dünya, griden başka rengi seçemeyen bu gözler, nasıl oldu da cilalı bir ayakkabıyla altüst oldu dersiniz -ki demeyin sakın- görüşün sahibi de der ki: Ayakkabı fizyolojik bir şey, tamam. Elle tutulan, görülen, ayağı tehlikelerden koruması için giyilen bir nesne. Pe-ki ya cila? Onun işlevi ne? Böylesi parlatılıp kullanılmasındaki sebep? Hem de bu zorlukta. Siz de şöyle dediğini duymuyor musunuz: "Hey, millet! Bakın tuzum ne kadar kuru. Ne kadar da hayat doluyum."

Aslında cilalı bir ayakkabının dünyası da senin dünyanın kadar aldatıcı ve yanıltıcıdır. Sana hayat dolu ve umarsız görünmüş olabilir. Ne biliyorsun, belki burun kısmı sıkıyordur, topuğu vuruyordur, tabanı serttir. Dıştan göz alıcı, bir o kadar da masum oluşu yanıltmasın seni. Bir de içindekini düşün sen. Hem neden bu kadar allak bullak oldun, anlayamıyorum. Hayır, aslında anlıyorum. Cilalı olmasından. Bu krizde, bu sıkışıklıkta, bu sinmişlikte cilalı bir ayakkabı gördün. Onun dünyasının, senin dünyanın olmadığı kadar parlak ve iç açıcı olabileceğini düşündün. Sen kahvehanenin gri havası altında pis pis dururken, onun neşeli dolanışları irkiltti seni. Gayri ihtiyari şöyle dedin: 'Neler de varmış.'

Çömelmiş olduğun bu kahvehane basamağında kaygısız bir ifadeydi gözlerindeki. İşlerinin tıkırında oluşunu bas bas bağırان bir hal ve tavırdı. Dün-

yası rayına oturmuştu anlaşılan. Rampadan aşağı, güneşten daha parlak, senin güneşinden daha parlak bir çehreyle indi. Geldi ve yoksulluğunun tam ortasında durdu. Gelişiyse yoksunluğun kalbi titredi. Alabora oldun. İşsizliğinin, dört yanını kuşatan iflasının sesini işittirdi sana. Kulaklarını ağlatırdı bu ses. Yalan mı? Nefret ederdin. Karının ve çocuklarının ardını bulamadıkları bu ses yüzünden evinin yolunu unutmuşsun. Varsa yoksa kapısında dikildiğin, basamağına çömeldiğin bu kahvehane. Oradan çıkmamalıydın işte. Çıktığında, gri bulutun altında herkesin senin gibi görüldüğü, yoksul, işsiz, müflis görüldüğü bu yerde, hepsi cilasız ve çoğunun evsiz, duymadığın o sesi duyacaktın. Birinin, sana benzeyen, ya da senin ona benzeyebilme ihtimali olan birinin, cilalı bir ayakkabısı vardı. Gelip tam da senin dünyanın, rampa bir caddeden ibaret şu dünyanın içinden gözlerine takıldı, alıkoydu onları. Aklını bulandırdı. Bir ayakkabın vardı, belki biraz çabalasan cilalatırdın da. Derdin bu değil. Sarsıntının sebebini izah et bana. Neşeni kaybettin, değil mi? Hayatla bağın koptu. Nasıl böyle bir şey olabilir, diyorsun. Duyardın, sen ve kahvehanedeki müflis arkadaşların her ana haber saatinde kafalarına bir el ateş edenleri, köprüden atlayanları görür, işitirdiniz. Hepinizin içinden bir gün onlar gibi olma endişesi geçmez değildi, itiraf et hadi. Her gün bir hayat kırılıp dökülürdü dışarıda. Sesleri size kadar gelirdi. Birileri yaşam bağlarını kurtaramaz, yüzlerini güldüremez, canlarına kıyardı.

Bu birilerinden biri, bir gün sizin kahvehanenin içe kapanık Sıtkı'sı oluverince, anladınız ki çok da uzağınızda değilmiş canavar, her an sizlerden birini daha alabilirmiş pençesine. Düşüşlerinizi ekrandan izleyenler, bilirler ki o gün gelecek, bir gün kendi düşüşleri de spikerin iki cilalı dudağı arasından sessiz sedasız düşecek böyle. Ama Sıtkı'nın düşüşünü dudakları cilalı spikerden işitmediniz. Kimseyi ilgilendirmedik boğazındaki iz. Yalnız bu kahvehanedekiler. Bir onlar bilirdi içini kapattığını, sekiz ay önce işten atıldığını ve sigortasının olmadığını. Dudakları boyalı kadın anlatamazdı Sıtkı'nın yıkımını. Sıtkı'nın da cilalı ayakkabısı yoktu. O da neşesini kaybetmişti. O da kopmuştu dışarıdaki hayattan. Bizim için yaratılan ve kendisi için yaratıldığımız dünya ne çapraşık bir şeydi ki hem alıştırdı kendine hem de her zerremizi silkeledi üstünden. Gitme isteği tabanlarımıza yapışmıştı sanki. Hayal gücümüzü, düşünce gücümüzü, şehvet ve öfke gücümüzü kuşatmış olmalıydı yabansılık. Sadetini kaybetmezdi yoksa ruhumuz. Dört cihetimizden düşman akınları saldırdı halindeydi. Kaçacak yer yoktu. Üstümüzde dinmez bir sema, altımızda aç bir arz. Ne olabilirdi başka. Ne beklenirdi aslı zulmet topraktan hâsil olandan. Topraktandım alt tarafı: Hatadan ve cefadan yoğrulma. Hastalıklı bir ruh bu benimkisi. Bir ayıplı, kusurlu cevherim. Yine de varsam, nefes alıyorsam, in-sansa adım, dünyadaki hakikatimi bulmalıydım. Bir cila da kendime çekebil-

H E C E Ö Y K Ü

sem ya. Dünya dedikleri gelip geçici bir buluttu da neden altında bu kadar sırtırap çekti? Neden bedenimize üç günlük gelen ruhumuza üç asır etkisi yaptı? Sıtkı'yı da bu süre korkuttu demek. Daha ne zamana kadar kapatıp kalıncaktı kendini? Ne zamana kadar yaşamdan kopuk durabilirdi ki. Biz de ondan sonra dağıldık işte. Bizimki de kopuşun bir başka türü. Gömleklerimizi yıkamazdık, tıraş olmayı meslek sahibinin işi gibi görürdük, artık hepimiz birer Sıtkı'ydık. Krizin sorumlusu kelimelermiş gibi ağzımızı da açmadık.

Her şey bir cilayla düzelebilir belki. Yine de deneyeceğim. Cepteki son demirlerle bu işi halledersem kaybolan neşemi bulur, belki kopan bağımı bile onarabilirim. Peki, ya basamağına çömeldiğim bu kahvehanenin ve oradaki ağızları kilitli dostlarımla, hepsinin işsiz olduğu, çoğunun evsiz, artık gömleklerini değiştirmeden yaşadıkları ve her akşam dudakları cilalı spikerden başka kopuşları dinleyen bu Sıtkı'ların da hayatlarına çeki düzen verebilir miyim? Bir cilayla. Dünyaya cilanın gerekli olmadığı ne malum? Evet, her yere, her şeye cila. Cilalamalıyım her yeri. Kâinatın yüzüne gözüne cila sürmeliyim. Sokakları, caddeleri, dükkânları, fabrikaları, ne varsa, kahveleri, evleri, çehresi dökülmüş şu basamağı, kendi rampa dünyamı, hepsini cilalamalıyım, anlıyor musunuz, ne varsa hepsini.

Cilacı orada, çömeldiği o basamakta, duruyor, aklına üşüşen ne varsa, neyi karanlık buluyor da içini karartıyorsa, hepsine bir cila çekiyordu. Gri bulutun altındaki Sıtkılardan biri gelip de omzunu dürtünce, bir elinde fırçası, diğer elinde cila kutusu, düşünden sıçradı. "Duydun mu?" dedi yeni gelen. "Bizim Remzi yapmış yapacağını. Dudakları rujlu kadın söyledi." Bunu işitince cila kutusu düştü elinden, tutmak istediği neşesi kaçmıştı ve artık bağlamak istediği herhangi bir bağ da yoktu. Susacaktı ama ağzından kaçtı: "Cilalı mıymış peki?"

Neyi? diye sormasını sakın. Neyi diye.»

ESRA DEMİRCİ

HİÇ

Balkonun soğuk betonuna değen çıplak ayaklarında, denizin tuzunu aramak boşunaydı. Hepsini, karşı sitenin soğuk ve donuk görüntüsüydü bakışına işleyen. Denizi olmayan bu şehirde hayalini deniz yapıp üzerinde gemiler yüzdürdü. Düşünüyordu, habire düşünüyordu: Adı mutlaka Öykü olmalıydı!

Bunu içinden mi geçiriyordu, yoksa sayıklıyor muydu? Ne zamandır bu haldeydi ve daha ne kadar sürecekti bu durum? Hiçbir şey kesin değildi, hiçbir şey hatırlamıyor gibiydi. Hafızası bir yerde donakalmıştı sanki. Geçmişini hatırlamadığı gibi, gelecekte de emin değildi. Şimdinin ne manaya geldiğini anlamaya çalışırken karşılaştığı; adı mutlaka Öykü olmalıydı!

Üşüdüğünü hissedince içeri geçti. Kapı kapanırken çıkan gıcırta sinirini bozdu; yağlamalıydı! Gazetesini alıp kanepeye uzandı. Her zamanki gibi okumaya sondan başladı. Magazin haberlerini çabucak geçti, hangi mankenin nerede gövde gösterisinde bulunduğu umurunda değildi. Spor sayfasında biraz eğleşti, demek dün karşı takımı 3-0 yenmişlerdi. Bunu şimdi öğrendiğine inanmak istemedi. Eskiden olsa böyle mi olurdu?

Öykü'den öncesini düşündü. Öykü'den sonrasını düşünemezdi. Varsa yoksa Öykü'yü onun için. Bir kâğıt, bir kalem, sigara, çakmak ve küllük. Hafif bir ışık ve fonda hafif bir müzik. Bilgisayara baktı, odanın köşesinde donuk ve soğuk duran bilgisayara. Şimdi artık onun için bir anlam taşımayan, içinde gizledikleri ile mağrur ve küstahça kendisine bakan bilgisayara. Şeytan diyordu ki, al ve at onuncu kattan aşağı! Ama yapamazdı, komşular ne derdi. Bilgisayarla derdin neydi, demezler miydi? Hem bilgisayar paramparça olunca, eline ne geçecekti: Hiç!

Günlerce yazı masasının başında, eli yazmaya hazırlarken zihni, tüm noktalama işaretlerini toparlamış, cümlesiz boş sayfaya bir bir saçmaktaydı. Ünlemler, aralarına girmeye çalışan soru işaretlerini iterken, üç nokta köşede bir yerde sessizce beklemekteydi. Noktalı virgül gergindi; noktası da virgülü de canını sıkmaktaydı. Bir arada durmayı öğrenememiş, ilişkilerinin üzerinden yıllar geçmesine rağmen birbirine hâlâ alışmamış iki geçimsiz ihtiyar gibi çekişip durmaktaydılar. Gözleri virgülü aradı. Çekingen ve mahcup virgül, noktanın epeyce uzağına düşmüştü. Gizli bir perdenin ardındaymış gibi esrarlı haliyle,

H E C E Ö Y K Ü

noktaya uzaktan bakmaktaydı. Çekingen, ürkek bakışların muhatabı nokta, olanca savrukluğuyla yerleşmişti boş sayfanın sonuna. Bir bitişi üstlenmenin ve aynı zamanda bir başlangıca gebe olmanın mağrurluğuyla serkeş... Nokta, orada öylece durmuş, virgülün çekingenliğini hiçe sayıyordu. Hiç!

Yattığı yerden doğrularak radyoyu açtı. Kalbinden geçeni aklına taşıma-ya yeminli bir akşamdı.

* * *

Radyodan odaya yayılan şarkı, salonun duvarlarına çarpıp bölünerek kulaklarına ulaştı:

Ben gamlı hazan sense bahar dinle de vazgeç!

İş gittikçe çığırından çıkıyordu ve müzik bu kez, duvarın da ötesine geçmek ister gibi daha delici, daha ağır darbelerle bir o yana bir bu yana çarpıp duruyordu. Geçmiş yakasını bırakmıyordu:

Olmaz meleğim böyle bir aşk bende vakit geç!

Aldığı ağır darbeyle bir süre sendeleyeyen zihni, labirente çıkış arar gibi, geçmişin dolambaçlı yollarından şimdiye varmak için bir çare aradı. Durmak, tüm sesleri de beraberinde durdurmak istercesine radyoyu kapadı. Kargaşa bitmiş, sessizlik odaya hâkim olmuştu işte. Ne var ki bu defa iç sesi konuşmaya başlamıştı:

— Hey, sen neden kaçırıyorsun böyle?

— Hiç!

— Zaman kazanma çabası mı yoksa bu?

— Daha neler, git başımdan!

— Ben gidersem o gelecek!

— O ?

— Başlangıcı ve sonu belirsiz masalın kimliksiz kahramanı: Öykü!

* * *

Bu kaçınıcı uykusuz geceydi. Önündeki notlara vuran gece lambasının kızıl ışığı, aklından geçeni aydınlatamıyordu. Biteviye düşünüp durduğu, beklediği, aradığı şeyin adını bilememek. Bir kızıl düş; masanın üzerindeki notları sanki birazdan ateşe verecek bir alev kıvılcığı.

Sanki bir ömürdür dostuz senle, demişti Öykü'ye. Dememişti de yazmıştı aslında. Bu ona kurduğu ilk cümle olmuştu. Ama o, bu çıkışa bir anlam verememiş, dayanıklılığını yitirmeye yüz tutmuş soluk harflerle kâğıt üzerine tek bir cümle bırakmıştı: Anlamıyorum, seni gerçekten anlamıyorum!

Anlamaması pek normaldi. Gerçekte, hiçbir şey anlatmıyordu ona. Saatlerce kâğıt üzerine diktiği gözleri kan çanağına dönmüşken birkaç kelime aranıyordu, bir küçük cümleyi oluşturma çabasıyla. Biraz harç, birkaç tuğla. Hadi kurdu diyelim istediği cümleyi, ya aralarındaki koca duvar! Onu hangi

H E C E Ö Y K Ü

balyoz darbesiyle yere yığmal. Kollarındaki çelimsiz çabayı zihni de destekliyordu: O duvar yıkılası değil. Boşuna kelimeler arama!

Duvarın önünde her defasında ne yapıp edeceğini bilemez bir halde, boşluklarla susuyordu. Bazen üç nokta sıralıyordu konuşma çizgisinin yanına, bazen tek bir harf, yahut hece. Sonra da koca bir cümle bekliyordu karşısındaki konuşma çizgisinden. Ah, ne bencillik!

Öykü, diye yineliyordu içi; geveze bir papağan gibi, alışıldık, bildik ritmiyle durmadan tekrar ediyordu: Öykü olmalı adı, mutlaka Öykü!

Zaman, mumun kendi içine erimesi gibi, içine doğru çekerek hapsediyordu sözcükleri. Yıllardır bir suskunluk, bir konuşamama hali onu yiyip bitirmişti. Sokağın köşesindeki simitçiden, okuldaki öğrencilerine kadar herkes bu suskunluğu, üzerine kalıp gibi oturmuş bir elbiseymişçesine taşıyor olmasını artık kanıksamıştı. Bir gün bir yerde fazladan bir cümle kuracak olsa, üzerine doğru gelen şaşkın bakışların ağırlığı altında ezileceğini sanırdı. Sessizlik, yakasına yapışan iki demirden el, kızgın alevler saçan ağzının ateşten salyalarıyla üstüne yürüyen bir kâbus olup gecelerini işgal etmeye başlamıştı. Uyanıp da bir bardak suyun serinliğine sığındığında, aklını terk eden alev, kalbine doğru hücum ediyor ve yokladığı yerde hep aynı sızının titreşimini hissediyordu. Hep aynı kelime, ardı arkası belirsiz bir çölün ıssızlığını taşıyordu sanki kalbinin tam ortasına: Hiç!

Hiç, üzerine düşürdüğü koca gölgesiyle baştan sona tüm varlığını ele geçirmiş gibiydi. İki dirhem bir çekirdek Öykü, aklından bir an olsun çıkmadı. Eli kaleme gittikçe harfler yok oldu, sesler geri çekildi. Onu dillendirmeye çabaladıkça Öykü, bir adım daha uzağına düştü.

Bu kadar yeterdi. Yeterdi; düşündüğü, taşındığı, kendini yiyip bitirdiği. Yazı masasına oturdu. Önündeki kâğıtlardan en üstte olanını seçti. En başa büyük harflerle "HİÇ" yazdı. Durdu. Başkaca yazacak bir şey bulamadı. Tekrar kanepeye geçti, kollarıyla bacaklarını birleştirip kıvrıldı. Başını yastığa koyarken, gözleri kapalı halde içinden geçeni dinledi: Öykü, mutlaka Öykü olmalı!

* * *

Kapı zilinin üst üste ve acı acı çalınışıyla uykusundan uyandı. Bir yandan da, kapının ardında duran annesinin telaşlı sesi içeri dolmaktaydı:

-Orhannn! Orhaannn! Hay Allah! Nerede bu çocuk!

Orta yaş sınırında eğleşirken bile onun gözünde çocuktu işte! Sessiz, içe kapanık, az konuşan sus-pus oğlu.

Henüz üzerinden atamadığı uykulu haliyle kapıyı açtığında annesinin üzerine diktığı bakışlarındaki kaygı, gözbebeklerinden çıkıp üzerine sıçrayacak sandı:

— Oğlum neredesin alla'sen! Öldüm meraktan. Tüm apartman uyandı da sen uyanamadın!

— Gelsene anne, uyuyakalmışım. Dün gece biraz geç yattım da.

— Ama olmaz ki böyle, ne var ne geçiyor eline o kadar yazınca sanki: Hiç!

Elindeki poğaçalarla doğrudan mutfığa geçen annesinin ardından bir süre tebessümle baktı. Varlığının emanet edildiği bu koca çınarın gölgesi altında olduğunu bilmek fikrini serinletti. Üzerini değiştirmek için odaya yöneldiğinde aklına dün geceki şarkı geldi. Sonra sehpanın üzerindeki kâğıda değdi bakışları. Eline aldı ve yazı masasına geçti. Dün gece yazdığı o tek kelimenin altına, bir satır boşluktan sonra tek bir cümle ekledi: Adı, mutlaka Öykü olmalı!

Kalemi, kâğıdın üzerine bırakıp masadan kalktı. Lavaboya yöneldi. Sahi, uyanmış mıydı, uykuda mı? Yorgundu, bıraksalar bir ömür boyu uyurdu. Annesinin mutfaktan kahvaltıyı ünleyen sesi tekrar uykuya dönmesine izin vermedi. Yüzünü yıkadı, gözlerindeki uykuyu havluya sildi. Annesi bir yandan çayları doldururken öte yandan heyecanla komşu kızı Nesrin'i anlatıyordu. Hanım hanımcıktı Nesrin; güzel, saygılı, hünerli... Hem artık evlilik yaşı geldi de geçiyordu. Ondan daha iyisini mi bulacaktı!

Annesine onu anlatmak istedi. Öyle güzel ki, demek. Bir susuşu var ki, sanki serçeler şakıyor sessizliğinde. Hem öyle bir edası var ki, öyle zarif, öyle asil! Bana seslenirkenki hali, öyle ince, öyle derin! Bir de güzel sesi varmış ki anne, sanırım asla duyamayacağım. Duvar, diyorum, aramızdaki koca set. Aşılacak, geçilecek gibi değil. Ama biliyorum, sessizce çağırmaya devam edecek beni, ondan başkasıyla olmamı asla istemeyecek. Durmadan anlatacağım ben de işte. Sen Nesrin'e söyle. Öykü'sü varmış onun, de. Daha yazacak çok öyküsü. Ne mi diyorum ben: Hiç!

Bir şeyim yok iyiyim. Uykum var, bıraksalar bir ömür boyu uyuyabilirim. Ben orada takıldım galiba, ben o dünkü.

Bilsen, gözümünden nasıl uyku akıyor anne, içimden nasıl Öykü...-«a

MURAT ÇELİK

KÖTÜ ŞAKA

Kapıyı açmamla beraber bildiriler ve beyanlar içeriye hücum etti. Tomar tomar kağıt parçalarında adım, adımın kökeni, bir takım sayılar ve ma-lum kelime: Geliniz! Rica kat sayılı bir sözcük gibi görünmesine kimsenin al-dırdığı yoktur eminim. Geliniz yoksa... Bal gibi tehdit! Umursamayarak ev-den çıktım; nasılsa gelip alacaklar evden, ne lüzumu var ayaklarına gitmenin. İşe gittim, iş yerinde kafamın sürekli olarak bu konuyla meşgul olmasını bek-lerken, sorunlu birey edası haline bir türlü geçemedim. Kafamın neden bu ko-nuyla alakadar olamama meselesi kafamı daha bir yordu. İşten çıktım. Eve doğru yürümeye başladım. Adımlarımı iki kaldırım taşına tam denk getirecek şekilde basıyordum ki kaldırımın bitişiye döşenen yarım sıra ahengi bozma-saydı. Seslerle ilişigimi de pekala kesmeyebilir, klakson sesini uyarıcım ola-rak kabul edebilirdim.

Karşıya geçtim. Evin sokağına doğru kıvrıldım. Apartmanın önünde bek-leyen arabanın benim için geldiğini anlamamla köşedeki SEYFİ-TOY'a gir-mem bir oldu. Korktum, heyecanlandım. Ateşim yükselmiş ya da buz gibi bir alıntı gelip çehreme serilmiş olabilirdi. Aynadan bana bakan kimsem yoktu bu zamana kadar, sadece onlar aramıştı, onlar da kimdi? Arkama döndüm. Seyfi Toy buyurun, dedi. Şu arkandaki zimbirtılar kaç, dedim. Ne işine ya-rar abi senin onlar dedi, çoluk yok çocuk yok. Sen sar, dedim. Onlara mı ata-caksın yoksa, dedi. Afalladım birden korktum, öfkelenip sanane be adam, di-ye bağırdım. Onlarda gerçeği var her şeyin, gerçek sayılara bölüyorlar her şe-yi ve en hassas duygularla çarparak -elde beni bile unutmayarak- onlardan ol-maya çağırıyorlar. Ben kurşun sıkmak için mi doğmuşum... Sessiz cümlele-rimi seslendiremedim burada da; hem ne lüzumu vardı şimdi hain olmanın. Parayı uzattım, poşeti alarak dükkandan çıktım. Göz ucuyla apartmanın önü-ne baktım; kimseler yoktu. Ya içerde bir yere konuşlanmışlarsa, pusuda beni bekliyorsalar? Caddeye çıktım, hızlı adımlarla on beş dakika kadar aynı dik-dörtgeni en az üç defa çizdim. Gitmişlerdir ümidiyle apartmanın arkasından dolanarak içeri girdim. Bodruma inen merdivenlere baktım sessizce, asansör-rü kapısını araladım sonra da. Kimse yoktu. Rahatladım. Eve çıktım. İçeri girdiğim gibi yatağıma uzandım. Midem bulanmaya başladı, öğürdüm. Bun-lar korktuğum için miydi? Hayır korkmuyordum. Saçma olana bağlı kalma-

mak için sıçan gibi oradan oraya kaçarak dik durmaya uğraşmaktı yaptığım şey. Sıçanlar ne kadar dik durabilirse!

Ayağa kalktım, bildirilerin üzerinde yazan numarayı çevirdim fakat konuşmadım bir türlü. Boynumun kıldan ince olan yapısını onların ortaçağdan kalma giyotinlerine teslim edemezdim. Telefonu kapadım hemen. Küçük bir valiz hazırlayıp bütün paramla ilk uçağa hayır ilk gemiye hayır ilk trene binip ayrılacaktım buradan. Kaçacaktım! Kaçmanın nasıl bir sona vardığını biliyordum. Fakat ben her yerde, her kıtada her okyanusta bendim. Düzenleyebilecekleri daha doğrusu iptal edebilecekleri tek şey evraklarımdı; resmi olan, onlar tarafından resmedilmiş simge-karakterlerim. Valizi hazırladım. Evden koşar adım çıktıktan sonra SEYFİ-TOY'un önünde durdum. İçeri girerek bugün kendisine bağırdığım için özür diledim, hakkını helal etmesini söyledim. Önemli olmadığını, boş boşazlılık ettiğini söyledi o da; kusura bakmamamı istedi. Karşılıklı uzlaşmaya vardıktan sonra gözüm tekrar arkasındaki zımbırlara takıldı. Artık bir adı vardı onların belleğimde: Oyuncak bomba. Gülümseyerek bir tane daha almak istediğimi söyledim. Bu sefer hiç bir şey sormadı. Parayı uzattım, oyuncakımı alarak dükkandan çıktım. Beni çağırdıkları karargaha doğru yürümeye başladım. Valizin iyice ağırlık yaptığını hissettikten sonra onu تنها bir sokaktaki çöp kutusuna attım. Artık daha hafif ve rahatıyım. Şahane fikrimin heyecanıyla yerimde duramaz oldum, koşmaya başladım. Zihnimde korkuya yer yoktu. Davetlerine icabet edecek, ben olmadan işlerin yürümemesinin bir nedeni var mı yok mu iyice soracaktım. İlerleyen yıllarda politikaya girebilme ihtimalimden söz edecek, bariz yıldırma politikamla ilk icraatımı da gerçekleştirecektim. Ya da astların en üstlerine kadar çıkacak onlara naçizane sanatçı kimliğimden bahsedip üzerinde çalıştığım poetikamdan birkaç bölüm okuyacaktım. Önce beni ne derece ciddiye alacaklarını görecekti, daha sonraysa aynı doğrultu üzerinden hareketle gerekli çıkarımları yapacak, kurtulacaktım. Bu kadar saçmalık hepsini bezdirecek ve deli olduğum için beni hemen oracıkta kurşuna dizeceklerdi ya da evime geri gönderip mışıl mışıl uyumama kendi yasalarıyla izin vereceklerdi.

Karşıya geçtim. On dakika kadar yürüdüm. Karargahın köşesindeki çeşmede elimi yüzümü yıkadım. Heyecanlanmaya başladım. Yarın gazeteler benden bahsedecekti. Az da olsa tanıdıklarım, akrabalarım vardı onlar da benimle iftihar edecek, röportaj için gelen gazetecilere çocukluğumdan ilk gençlik, gençlik yıllarıma kadar ki serüvenimi zevkle anlatacaklardı. Ne büyük şan, ne büyük şöhret!

Adımlarımı seyrelettim üç yerine bir gittim, bir yerine hiç gitmeyip karargahın duvarına dayandım. Duvarın dibinden sürünerek gitmeyi ve ilk eğitimi yapmayı düşündüm; fakat hiç eğitim yapmayacaktım zaten, gereği yok-

H E C E Ö Y K Ü

tu bu aptalca eylemin. Elimi paltomun cebine soktum, yerinde olup olmadığını kontrol ettim. Üzerine bir not yazmak geçti aklımdan sonra vazgeçtim; yapacaklarımdan ders almaları gerekiyordu. Bir kişinin hebası yeterli miydi bu da bir çelişkiydi. Fazla uzatmadım vazgeçmek uğruna yaptığım bu iç sesli yakarış boşaydı. Bu eylem benimdi ve kimseyi ilgilendirmiyordu. Adımlarımı hızlandırdım. Omuzlarımı öne çekerek başımı eğdim; iyice büzüldüm. Paltoma iyice tünedikten sonra paltodan çıkan bir düş çınarının kökleriyle paltoma diri diri gömülecek olan gerçekliğin nasıl bir tezata meylettiğini düşünenecek kimse olup olmayacağını merak ettim. Ne kadar saçma bir adamdım, beni ne yapacaklardı? Ahh onlar! Onlara daha çok daha çok lazımdı.

Hızlandım. Düşünmeyecek, konuşmayacaktım artık kendimle. İlerledim. Kapıda duran nöbetçiye doğru yürüdüm. Eli hemen tetiğe uzandı, bakışları keskinleşti. Şişş bende sizdenim, dedim usulca. Ne diyon lan kaybol git buradan, diye bağırdı etnik şivesiyle. Kızdım. Elimi cebime attım hemen; bombayı çıkardım. Elimi havaya doğru kaldırdığımda kulağımı delip geçen merminin acısını duyamadım çünkü aynı anda onlarcası vücuduma saplandı. Neden öldürüldüğümü anlayamadım. Sanırım kötü bir şaka yapmıştım...«

MUSTAFA DOĞAN

YOL DÜŞLERİ

Kapı önünde bekleyenlerin kalabalığı dışarıya kadar taşıyordu. Neredeyse .IVhepsi telaşlıydı. Bir an için "Şimdi nasıl girerim içeriye?" diye düşünmeye başladı. Ruhunun giderek daraldığını hissediyordu. Çiseleyen yağmur sağanağa çevirmişti. Kara bulutların kapladığı gökyüzü giderek gecenin renginin alıyordu. Bir an için başını kaldırıp gökyüzüne bakındı. Düşen yağmur damlalarının birbirini tamamlayan bir hali vardı. Çok uyumluydular. Fakat yağmur damlalarının ardında ve etraftaki her şeyin üstünde öylece duran kara bulutlar, karanlık bir zamandan kalmışçasına etrafa korku saçıyordu. Bir an ürperir gibi oldu. Geride kalan her şey nedense uzaklaşan bir hayal olarak görünse de onların arasında yürümek gibi bir hisse kapıldı. Her şey yaşanmış olmakla birlikte yitip gidiyordu. Genç yaşına rağmen çocukluğu, okula başladığı günler, üniversite yılları, yurt hatıraları bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçiverdi. Garip bir yalnızlık duygusuna kapıldı. Geride kalanlar kaybolanlar mıydı? Yoksa hatırlamak onlara dair az da olsa bir şeylere sahip olmak mıydı? Bir an için elini uzatır gibi oldu. Tutmak, dokunmak, biraz olsun bulmak için. Fakat yağmur giderek hızlanıyordu.

Usulca başını önüne doğru eydi. Islanan yüzünü nedense silmek aklına gelmedi. Unutmuştu. Çok zamandır unutmaya çalıştığı şeylerin unutkanlık yaptığını düşünüyordu. Biraz da alışkanlık gibi bir şeydi. Etrafında olan bite-ne, hastane kapısında kopan hengâmeye bile dikkat edememişti. Öylece bekledi. Herkesin girmesini beklemek için bekledi. Sonra birden yavaş adımlarla yürümeye başladı. Hiç kimse de nereden geldiğini ve nereye gitmek istediğini sormadı. Sert bakışlı güvenlikçiler bile böyle bir şeyi akıllarına getir-mediler. Önlerinden geçerken nerdeyse onu görmediler. Bakışların kanıksadığı bir duruşla yürüdü. Belki fark edemediği... Düşüncelerinin yoğunluğundan kendisi de fark edilmediğini seçemedi. Bir ayın sadeliğinde küçük adımlarla yürüdü. Her adımında biraz daha fazla düşünüyormuş gibi bir hali vardı. Yanından geçtiği hasta kadının kendisine baktığını bile fark etmemişti. Babasının kendisini beklediğini hatırlayarak hızlanır gibi oldu ama nedense devam edemedi. Yukarı çıkmalı ve babasını görmeliydi. Elini ve yanaklarını öpmeli daha sonra da doyasıya sarılmalıydı. Tek başına geldiğine üzülüyordu. Ama kimseyi de getirmemeye karar vermişti. Babasını hastanede görmek

onu bir hayli üzüyor, neredeyse kaderine kahrediyordu. Demir Çelik işçisi babası hasta olmuştu. O günden beri neredeyse kendini unutmuştu. Her şeyden uzak durmanın nasıl bir şey kazandıracağını hesap etmeden her şeyden geri çekilmeye karar verdi. Çocukluğunun heybetli adamı gözlerinin önünde eriyordu ve o buna kahrediyordu.

Dolgun dudakları, geniş alnı, iri siyah gözleri ve uzun boyuyla tam bir kırsal adamıydı. Gençliğindeki o dinç ve atik halinden giderek uzaklaşsa da hâlâ alabildiğine heybetli duruyordu. Her gün traş olur ve dudaklarının hemen üstünde tek sıra halinde öylesine duruveren bıyığını özenle düzeltirdi. Genç görünmek bir yana kendine özen gösterirdi. Yüz hatlarındaki her ayrıntı buğday rengi teniyle öylesine uyumluydu ki görenler yüzünün iç dünyasını yansıtan bir ayna olduğunu düşünebilirdi. Kollarını sallayarak içinden geldiği gibi konuşur, pazarlıksız bir üslupla insanın kalbine dokunurdu.

Fakat zamanla değişmişti. Yaz sıcaklığında tarlada çalışan, uzak yakın demeden saatlerce yürüyen babası artık yaşlanıyordu. Ayrıntılara takılıyor, her bir şeyi tek tek soruyor, belli belirsiz içine kapanıyordu. Oysa daha dün kadar her şey bir başkaydı. Nasıl olmuştu da bu değişimi görememişti?

Geri dönmek ve her şeye daha fazla dikkat etmek istiyordu. Her bir şeyin tek tek kaydını tutmak, fotoğraflar çekmek, yazılar yazmak, notları almak, ona dair ne var ne yok sınıksız tutmak istiyordu. Fakat zamanın kendi gerçekliğini böylesine acımasızca dayatmış olması ne kadar da garipti. Belki de insan, acizini, zaman değirmeninde üğütüldüğünü fark ettiği anda görebiliyordu.

Baba, suskun bir gece gibi yeryüzünü örter ve uzak ama büyük bir yıldız gibi gerilerde beklerdi. İlişmeden, dokunmadan, söylemeden ve istemeden bilirdi her şeyi. Varlığı hayat, yokluğu boşluktu. Baba, güneşin doğup da battığı yere kadar güven demekti. Yaşını almış her çocuk için babanın değeri biraz geç anlaşılırdı.

Biraz önce kapı önünde biriken onca insan bu kadar kısa süre içinde nereye kaybolmuştu? Ya zaman çok hızlı geçiyordu ya da insanlar onu çok hızlı tüketiyordu. Geride kalmak gibi bir duyguyla hastanenin ilaç kokan koridorlarını bir bir geçti. Ama bir türlü bitmek bilmiyordu. Bir labirentin içinde dolanıyormuşçasına yürüdü. Yorgundu ama ayaklarına güveniyordu. Onlar yolu bilirdi. Asansörlerin olduğu kata geldiğinde yukarı katlara çıkan birisine yanaştı. Kalabalığın arasında çoğu zaman onlara uymak işlerin hallolması için yeterli oluyordu. Hiçbir şey yapmadan onlara uydu. "Her iş böyle kendiliğinden hallolsa..." diye mırıldandı. Asansörün kaçınıcı katta olduğuna bakmak zorunda kalmamış, çağrı düğmesine basmamıştı. Zaten kapı kendisi açılıyor, herkesin ardından kendisi de içeriye giriyordu. Bir ara çıkacağı sekizinci katın düğmesine öylesine bakıverdi. Çoktan basmışlardı. Geriye hız-

la yukarıya doğru tırmanan asansörün kaçınıcı katta olduğunu takip etmekten başka bir iş kalmıyordu. Sakince bekledi. Her katta inenler ve binenler vardı. Hiçbirine dikkat etmedi. Gözü hâlâ kat numarasındaydı. Asansör hızla yukarı katlara tırmanıyordu. Bir boşluğun içinde yükseliyormuşçasına hafiflediğini hissetti. Uyuşan kolları ve bacakları giderek ağırlaşıyordu. Usulca kollarını yokladı. İçinden yükselen boşluk daracık asansöre de yayılmıştı. Herkeste yorgunluk ve suskunluğa bulanmış ve tarifi zor bir hal vardı. İlaçtan, serumdan, iğneden, acıdan ve sızıdan yana bir korku hissediliyordu. Ölüm korkusu, yaşamı bu denli kuşatmışken rahat düşünmek mümkün değildi. Bu nedenle herkes böyle sessizce bekleyiyordu. İçeride bulunan kadın erkek herkesin yüz hatlarına düşen soluk bir gölgeyle yaşama sevincinin bütün izleri kaybolmuştu. Hiç kimse gülmüyordu. Bir tebessüm dahi göremedi.

Asansör hızla yükseliyor fakat bir türlü sekizinci kata varmıyordu. Bir boşluğun içinde salınıyor gibi kayıp bir zamanın iki yakasında uzuyormuşçasına yükseldiler. Yükseldiler ve geçmişle gelecek arasında adı bilinmez bir ülkeye geldiler. Kapı açıldığında herkesin kendisine yol açmasına nedense hiç şaşırmadı. Bu yere onun için gelmiş olmalıydılar. Bir tek inen kendisiydi. Birkaç adım ilerledi. Geriye dönüp bakmak için bir tüy kadar hafiflemiş bedenini yavaşça çevirdi. Dört bir yön birbirinin tekrarı kadar birbirine benziyordu. Nerenin geçmiş, nerenin gelecek olduğunu bilemedi. Onları bilemediğinden durduğu yerin şimdiliğini de fark edemedi.

Önündeki boşluğa doğru yürümeye başladı. Zamanın kaybolduğu bu yerde ne zamandır yürüdüğünü de çoktan unutuvermişti. Sadece yürüdü. Bir süre sonra yürümüş olmanın gerçekliğini de fark edemedi. Gerçeklik bu ülkede kayıp bir şey olarak sadece hatırlanıyordu.

Zihninin en derin yerinde kendi varlığına ayrılmaz bir bütün gibi ilintilediği her şeyi hiç olmadığı kadar yoğun duygularla hissetmeye başladı. Tanımlar yapmak, hepsine bir ad vermek istedi. Fakat bunu bir türlü yapamadı. Bilmek, hissetmeyi kuşatamayacak kadar sıradan bir şeydi. Aldırmadı ve bilmek de istemedi. Bu nedenle güven içindeydi. Hislerinden ördüğü sağlam duvarlı ve yüksek burçlu kalesinde kaç zamandır böyleydi.

Yürümeye devam etti. Düşük omuzları bu defa başını dimdik tutuyordu. Bu haliyle ötelere bakarken mermerden bir heykeli andırıyordu. Fakat gözlelerinden yayılan hüznle karışık ısıltıya, etrafta bulunan hiçbir şey mani olamadı. Bütün bedeni mermer bir bloğun soğukluğunu taşıırken gözlerinden yayılan ısıltı, içinde bulunduğu kayıp zamanın yegâne hakikatine dönüşüyordu. Zamana ve mekâna kayıp düşen bir mühür misali soluk renkli semanın, koyu renkli arzın ruhuna lisanınca bir şeyler fısıldıyordu. Ama o bunu fark etmeden yapıyordu.

Bir anda olduğu yerde duruverdi. Yavaşça elini uzatıp yakalamak ve bir kez olsun yüzüne dokunmak istedi. Hayal ve rüyadan uzak, bir an için ger çek olsun istedi. Fakat zamanın dahi kaybolduğu bu yerde acı, keder ve hü zün vardı. Pişmanlık yumağı olmasa da derinlerde bir yerde kırgınlıklardan mülhem bir şey vardı. Adını koyamadı. Ne olduğuna karar veremedi. Biri yavaşça kulağına eğilip o şeyi fısıldadı. Bir an için duraksar gibi olsa da duymamazlıktan geldi. Duymak istemedi. İçinde kopan fırtına, çelikten iradesi ne galip gelmemeliydi. Bütün sınırları geride bırakmayı istese de verdiği kardan geri dönmedi. Her sınıra bir sınır ekledi. Sınırların içinde hatlar belirdi. Gözlerini yumdu ve geri çekildi. Sadece geri çekildi.

Elinin öylece asılı kaldığını çok sonra fark etti. Her bir parmağının tutulduğunu, parmaklarının her bir boğumunda bin sorunun düğümlendiğini hissetti. Biraz daha uzanmak istedi. Fakat giderek ağırlaşan kolunu daha fazla havada tutamadı. Öylece bıraktı. Yorulmuştu. "Uyumalıyım, sadece uyumalıyım." diye mırıldandı

Bütün bedeni çocuksu heyecanının bereketinden arınmış ve çorak bir toprağa dönmüştü. Bir an için bir ıslaklık hissetti. Art arda birkaç damla düştü yere. Çorak toprağın tam orta yerine. Birden "Ayrılırsam ağlarım." dediğini hatırladı ve ağladı.

Çok zaman sonra usulca başını kaldırdı. Gözlerinden hâlâ yaşlar damlıyordu. Çaresizce etrafına bakındı. Koyu bir karanlığın kapladığı gökyüzünde yıldızlar dahi görünmüyordu. Bir anda her şeyin böylesi bir karanlığa gömülmesine anlam veremedi. Kendi bedeninden ve ayaklarının bastığı yerden gayrı her şey kaybolmuş gibiydi. Bütün bunlar bir anda oluvermiş ve o fark etmemişti. O an, hayatı ve zamanı kendi dışında bir hakikat olarak biraz daha derinlemesine ayımsadı. Her ikisi de biraz dışında biraz da içindeydi. Her nesne kendi yaratılışının gerçekliğine içkindi. Zihnini bu bilmeceyi çözmek için hiç olmadığı kadar dingin buluverdi. Bu sırrı çözmek için yavaşça ilerledi. Bakışların en deriniyle bakmak, göremediği her neyse, onu biraz daha görmek için ilerledi. Islak kirpiklerinin birer nakış gibi gölgelediği gözleri, yağmur sonrası parlayan yapraklar gibi taptazeydi. Bu gözler her şeyi görebilir varlık perdesinin gizlerini tek tek silebilirdi. Ağlamaktan küçük kanalların oluştuğu yüzüne taze bir aydınlık yayılırken, bütün bedeni hiç olmadığı kadar hafiflemişti.

Karanlığın orta yerine simurgun altın kanatları kadar parlak ordularıyla saldıran savaşçının naralarını işitmesi hiç de gecikmedi. Kulakları tam da böyle bir şey bekliyor, gözleri bunu görmek için biraz daha genişliyordu. Gözlerini ufka doğru çevirdi. Ufkun en uzak noktasında, yücelerin en zirve noktasında kızıl oklarıyla karanlığın üzerine saldıran bir kahraman doğuyordu. Karanlık orduları dağılırken, büyük bir bozgunla kaçışırken, yeryüzünü taze bir aydınlık kaplıyordu.

Dağlar, ovalar, ırmaklar, ağaçlar ve kuşlar bu neşeye ortak oluyor ve kendi lisanınca şükrünü eda ediyordu. Yedi kat gökyüzünün altındaki her nesne, yeniden hayat buluyordu. Bütün varlığa içkin ilahiyle gece ve gündüz birbirini kovalıyor, zaman değirmeninde her iş kendi yerini alıyordu.

Âdem ve Havva'yı birbirine meftun iki arayış halinde arzın genişliğine salıveren ve sonra onları rahmetiyle yeniden bir araya getiren kudretin tecelli ettiği bir gerçek vardı. Hayat aramak ve bulmak özleminde dingin bir ırmak gibi akarken, buna anlam katan akıl gibi bir sermaye vardı. Bütün bu varlığa kendi lisanınca gerçekliğini fısıldayan ilahinin, o ilk günden beri insana teşri kıldığı bir hakikat vardı. İyi ve kötü, güzel ve çirkin, siyah ve beyaz gibi her zıtlığın içinde bir denklem, her denklemde insan olarak bir seçim kadar dahlimiz vardı.

O anda babasını hatırladı. Gözlerine sevginin en güzel izleri yerleşiverdi. "Allah'ım sen onu koru ve bize bağışla!" diye dua etti. İçinde büyüyen umudun bu denli derinlere inebilmesine hiç şaşırmadı. Kanıksanmış bir yaşam ancak böyle sade ve duru olabilirdi.«

H E C E Ö Y K Ü

SENEM ASİL

TEHLİKELİ OYUNCAK

sevgili Tehlikeli Oyuncağım,

Saçlarını tarayışından anlıyorum, kafan karışmış yine, birazdan sokaklara çıkıp yürüyeceksin süzülerek; güçlü, kendine güvenen bir kadın portresi çizerek. Ama bak, hâlâ üzerine ne giyeceğini bile seçememişsin. Seni, odanın içinde yalnız gördüğüm böyle anlarda nasıl da mutlu oluyorum bir bilsen. Yalnızken bir perde iniyor sanki güzelliğine, bense Nietzsche'nin gölgesinde sesleniyorum çok uzaklardan; 'Yalnızlığın yakıştığı bir kadın gösterin bana.' diye.

Yıllar yıllar önce, ben dünyayı kötü insanlardan kurtarma yolunda ilerlerken, sen kadınlığının verdiği ihtişamla süzülüyordun üniversitenin bahçesinde. Üniversiteye ait olmadığın anlaşılıyordu, ama her gün buraya neden geldiğin anlaşılır gibi değildi. Hızla yayılan dedikoduların sonunda Hukuk Fakültesi'nden bir profesörle ilişkin olduğunu öğrenmiştik. Hatta buraya gelene kadar, diğer fakültelerin profesörleriyle yaşamış olduğun aşklar da sonradan kulağımıza çalınmıştı. Bedenlerini sergilemekten ısrarla kaçınan kadınların arasında kalmış biz zavallı küçük devrimciler için sen, devrim yolunda içilecek şarapların en güzeliydin. Seni izlediğim o günlerde, sıfır çekmeyi garantilediğim bir sınav kâğıdına, Zerdüşt kimliğine bürünerek; 'Gerçek bir erkek olmak için, tehlike ve oyun istiyorum ve ben en tehlikeli oyuncak olarak seni istiyorum.' diye yazmıştım. Bir gün, şimdi ne üzerine olduğunu hatırlamadığım bir imza kampanyasını yürütürken, sonsuz zarafetinle ayaklarımın üzerine düşüp bayılıvermiştin. Tanrı'ya inancım olsaydı, gökten bir melek indiğine rahatlıkla inanabilirdim. Seni ayıltmaya çalışırken, devrim bir süreliğine duraksamış, herkes senin güzelliğini yakından görebilmek için etrafına toplanmıştı. Elimi tutarak ayağa kalktın, arabanın anahtarını vererek; 'Beni evime götürün.' dedin. Yol boyunca aklımdan geçen tek şey seninle sevişebilmektir. Ne iyi olup olmadığını merak ediyordum ne de bayılmanın sebebi. Eve vardığımızda sen durmaksızın konuşmaya başladın, hukuk profesörünün seni öğrencisiyle aldattığını, bunu senin gibi bir kadına nasıl yapabildiğini söyleyip duruyor ve bir yandan da beyaz ipek bluzunun düğmelerini açıyor, soyunmaya devam ediyor ve karşında ben yokmuşum gibi davranıyordun. O anda, Güney Afrika'da kölelik zamanında geçen bir romanı anımsa-

mıştım. Beyaz kadın, evlerinde çalışan kölenin karşısında soyunuyor, ona kendini yıkatıyor kısacası onu görmüyordu. İşte ben, orada, senin şimdi saçlarını taradığın odada, görünmez olmuştum.

O gün, hiddetle evinden çıktıktan sonra kafam öyle karışmıştı ki kendimi bir yandan ikinci sınıf bir zavallı, bir yandan da yardımseverlikten uzak bir halde sadece sevişmeyi düşünen iğrenç bir adam olarak görüyordum. Bu olaydan iki gün sonraydı sanıyorum, imza kampanyası devam ediyordu, sen, gelmeni hiç beklemiyordum, yanıma yaklaştın. Özellikle ve sadece benim için geldiğini söylemiştin. Bende bu davranışın altında kalmamak ve o güne dair yaşadığım iki yönlü utancı bir kenara koyarak peşinden gittim. Aylarca evinde kaldım, günlerce seviştik, saatlerce uyuduk, dakikalarca konuştuk. Dersleri bütünüyle asmıştım.

Kimseye görünmemizi istemiyordun, senin tarafından yaratılan sınıf farklılığı ikimizi de sokaklardan alıkoymuştu, eve hapsolmuştuk. Hâlbuki içinde yaşadığın ev, giydiğin kıyafetler bugüne kadar beraber olduğun üst düzey erkeklerin sayesindeydi. Sense, bunların karşılığında, birlikte olduğun erkeklerin şekline bürünüyordun, kimi zaman resimden, kimi zaman şiiirden ya da dünya mutfağından çok iyi anlayabiliyordun. Benim için bir ayrıcalık yapmıştın, değil mi? Parasız, zevkleri olmayan genç bir erkek oluşum, seni herhangi bir karaktere dönüştürememişti, kendin olmuştun aslında, fazladan bir şeyler ispatlamak zorunda olmadığın için zayıf yönlerini ya da özlem duyduğun şeyleri bana rahatlıkla anlatabiliyordun. Bir keresinde anne olmak istediğini bile söylemiştin, birilerinde ve bir yerlerde durağan olabilmek için.

Bir gün, evinde tek başıma aylıklık yaparken, şık giyimli, kırk yaşlarında bir adamla sarmaş dolaş eve girdin ve yine ben yokmuşum gibi davrandın. Bir daha geri dönmek üzere evini terk etmiştim. Okula yeniden döndüm, ancak kimse benimle konuşmaya yanaşmıyordu. Yıkılmıştım! Oysaki tek çaremdi, yeniden eski arkadaşlarımla yanında yer alabilmek. Bir süre sonra beklenmedik bir olay oldu. Devrimci grup, üniversitenin bahçesinden başlayıp şehrin, her dönem büyük olaylarına tanıklık etmiş, meydanına kadar devam edecek bir protesto yürüyüşüne hazırlanıyordu. Bu yürüyüş, kendimi yeniden arkadaşlarıma kabul ettirebilmem için bir fırsattı. Arka saflarda yerimi almıştım. Yürüyüş tam başlamıştı ki karşıt görüşlü grup, ön saflarda yer alanlara taşlarla, sopalarla saldırmaya başladı. Herkes birbirine girmişti, kimin kimle saldırdığı anlaşılmadığı gibi neden birbirimize saldırdığımız da anlaşılır değildi. Yüzüme, mideme yumruklar yiyor, bir yandan da eski arkadaşlarımı korumaya çalışıyordum. O sırada silah seslerini duydum, kavga kontrol altına alınmak isteniyordu ancak ben kontrolden çıkmıştım, gerçek bir erkek olmamıştım ama kahraman olma şansım vardı. Bu fırsatı kaçırmamalıydım ve

kendimi, havaya sıkılan kurşunların altına attım. İşte şimdi buradayım, uzaklarda... Ölümünden sonra arkadaşlarım arasında benim için bir gece düzenlendi. O günün akşam haberlerinde, zavallı bir genç olarak görüntülenmişim. Modern zamanlarda kahraman olabilmek ne mümkündü!

Sen ne yaptın peki? Sevgilinin kollarına uzanmış, ölüm haberimi seyrederken, 'Zavallı çocuğa yazık olmuş.' dedin sadece. Beni tanımıyormuş gibi davrandın.

Gerçek bir erkek olmak adına sarıldığım tehlikeli oyuncağım, adına yakırsır şekilde, beni yolun sonuna getiren sensin aslında. Ben de senin, sonsuz mutsuzluğu tatmanı ve yalnızlığının ölüme kadar sürmesini diliyorum.

Not: Odanda, aynanın karşısında duran ve gün boyu seni dikizleyen portredeki soylu adam say beni, o kadar yakınındayım aslında.^

PINAR ÇELİK

DEDE

Giriş kattaki evin penceresi açıktı. Tül perde rüzgârdan bir o yana bir bu yana sallanıyor, televizyon sesi apartman kapısının önünde oynayan çocukların kahkahalarına karışıyordu. Pencere demirlerine tutunarak içeriye göz attım. Küçük salonun köşesindeki somyanın üzerine uzanmış, uyuyordu. "Dede." diye usulca seslendim. Ani bir hareket yaparak korkutmak istemiyordum. Duymadı. Bu sefer sesimi biraz daha yükselterek; "Dede, ben geldim." dedim. Yavaşça gözlerini açtı. Birkaç saniye sesin kime ait olduğunu düşündü ve kafasını pencereye doğru çevirdi. Göz göze geldiğimizde gülümseyerek kalkmaya çalıştı. Neden dışarıda beklediğime anlam veremeyerek aceleyle evin kapısına doğru yürümeye başladı.

İçeri girer girmez gözlerim, ayakkabılıktaki küçük lastik pabuçlara takıldı. Nereye baktığımı gören dedem; "İşte böyle yapayalnız kaldım kızım." dedi. Gözleri doldu. Cebinden mendilini çıkardı, beceriksizce burnunu sildi. Kaybettiği eşinin pabuçlarını bile kaldırmaya dayanamamıştı demek yüreği. "Seni beklerken uyuyakalmışım şurada. Sen de niye yabancı gibi pencere önünde kaldın kızım, kapıyı çalsaydın ya?" dedi. Çok uzun zamandır birbirimizi görmememize rağmen samimiyeti karşısında şaşırdım. "Yabancı gibi" derken neyi kastettiğini aslında çok iyi biliyordum.

Salonda, somya dışında iki tekli koltuk vardı. Kapıya yakın olana oturdum. Ne söyleyeceğimi bilemeden Arif Dede'nin yerleşmesini bekledim. Beyaz saçları özenle taranmıştı. Lacivert kumaş pantolonunun üstüne krem rengi, hakim yaka bir gömlek giymişti. Gözleri hâlâ nemliydi. Bir süre öylece bekledik. Ne ben ona başsağlığı dileyecek gücü kendimde bulabiliyordum ne de o, yılların özrünü dileyecek cesareti gösterebiliyordu. Neden sonra huzursuzca kıpırdandı ve kuruyan dudakları titreyerek konuşmaya başladı:

"Görüyorsun ya, burası benim evim. Banyom var, küvetli. Mutfağında hiç eksikim yok. Buzdolabım ağzına kadar dolu. Gelin de her hafta yemek yapıyor. Ben onların evine hiç gitmiyorum ama. Onların düzeni ayrı. Gidip de rahatlarını mı bozayım? Oğlan torunları getiriyor arada bir. Kendi de uyor akşamları. Gün boyu yalnızım. Kafamı dinliyorum ben de. Yatıyorum şuraya. Mis gibi işte. Daha ne olsun kızım?" Benden onaylamamı istediği bu

soru karşısında; "Tabi dede." demekle yetindim. Kendi çocukları ve torunlarıyla kurduğu hayatta her şeyin yolunda gittiğini göstermek istiyordu. Bense ona üzülmemek ve inanmamak için kararlıydım. Yeniden bir sessizlik oldu. Bu sefer ayağa kalktı ve konuşarak mutfağa doğru yürümeye başladı:

"Öğlen namazından sonra çıktım camiden, markete gittim. Baklava aldım sana. Bana da iyi geldi. Yürüyüş oldu." Mutfaktan tabak sesleri gelmeye başladı. Ben de yanına gittim. "Sen dur dede, ben koyarım." Geri çekildi ve tek kişilik küçük yemek masasına oturdu. Evdeki her şey tek kişilikti artık. Tezgahdaki özensizce yıkanmış tabak, çatal, kaşık, bardak... Hepsinden birer tane. Kim derdi ki Arif Dede bir gün yalnız kalacak. "Dolapta da vişne hoşafı var. Geçen gün teyzen uğradı. O getirmiş. Köyden toplamışlar. Köye gidiyor musun hiç kızım?"

Uzun yıllar önce terkettiği köyden bahsederken yüzü gölgelendi. Belki de özlemişti. "Geçen yaz gittim en son, dede." Tabakları alıp içeriye geçtik.

"Baklavalara çok güzelmiş."

"Afiyet olsun kızım."

"Başın sağolsun dede."

"Sağol kızım."

Bu sefer göz yaşlarının akmasına izin verdi. Masum, annesini özlemiş, annesinden azar işiten ve suçlu suçlu ağlayan bir çocuk gibi, çocuk gibi... ağladı. Bilemedim yine ne diyeceğimi. İnsanlar yaşlandıkça çocuklaşıyordu sanki. Geçmişte ne kadar günahkar olursa olsun, artık masumdu o. Bir de ağlıyordu. Unutmuştum her şeyi. Anneannemin yalnız öldüğünü. Ölüm döşesinde bile "Arif, Arif..." diye sayıkladığını ama Arif'in başka bir kadınla başka bir hayatı olduğunu. Yıllarca dedesiz kaldığımı. Yanındaydım şu an. O ise ağlıyordu. Koskoca Arif Dede ağlıyordu. Koskoca Arif Dede yalnızdı.

"Teyzen geldi geçen gün. Dedim ya hoşaf getirdi. Huzurevine bakmaya götür beni dedim. Götürdü o da, sağolsun. Benzin paranı ben veririm dedim. Verdim de. Aldı o da." Son cümlede sesi titremişti.

Ne ona geçmişin hesabını soracak gücüm ne de merhamet edecek halim kalmıştı. Kendimi o kadar çok sıkımsam ki başım ağrıyordu.

"Tabaklar da hep metal. Annenin Almanya'dan getirdiği porselenleri kırarım diye korkuyor ve kullanamıyorum." O konuştukça ruhum daralıyordu. Belki de hiç gelmemeliydim. Başsağlığı dilemem neyi değiştirecekti ki? Üstelik asıl amacımı unutmuş, onun acısına da ortak olmaya başlamıştım.

"Bazen ses olsun diye camı açık bırakıyorum. Çocuklara baksana, sürekli orada oynuyorlar." Unutuyordum her şeyi. O acılarını anlattıkça ben acılarımı unutuyordum. Yıllarca içimde büyüttüğüm nefret anlamsız gelmeye baş-

H E C E Ö Y K Ü

ladı. Önceden aklımda toparladığım bütün sözcükler de. Onu yaralamak için hazırlamıştım hepsini oysa. Özenle seçmiştim. Anneannemin kadınlık gururunu hiçe saymıştı. Onu aldatmıştı. Kaçmıştı. Ailenin başında olması gerekirken, yüz karası olmuştu. Annemler Almanya'dayken anneannemin yanında yıllarca ben kalmıştım. Onun geceleri iç çekişlerine, etrafa mutlu görünme çabalarına ben tanık olmuştum. Ağzımı açıp şu anda içimde ne varsa dökme-liydim. Yapamadım. O karşımda öyle oturdukça ağzımı açamadım. Veda ederken; "Yine gelirim ben dede, üzülme sen." dedim.

Dışarı çıktığımda bir an için pişman olacağımı sandım ama değildim. İçimde tarif edemediğim bir huzur vardı. Arif Dede'yi öyle görmek, söyleye-ceğim her kötü sözden, edeceğim her sitemden daha güçlüydü. Belki de onu affetmek için ona üzülmem gerekiyordu. Artık eşittik.^

ÖZLEM GÜRHAN

İLK BOZGUN

Gürhan'ın yakıcı sıcağı bastırmadan parka girdi. Eve on beş dakika uzaklıktaki bu parkta oturmayı, vakti yoksa da içinden geçerek eve gitmeyi çok seviyordu. Havuzun karşısındaki bank doluydu. Buna biraz üzüldüyse de ilerdeki ağacın serin gölgesindeki bankta, fena sayılmazdı. Banka doğru yürürken etrafa şöyle kaçamak bir bakış atıp, azıcık durakladı. Yüzünü güneşe dönüp gözlerini kapattı. Yüzünde güneşi hissetmek, gözkapaklarını dayana-bildiği kadar güneşe tutmak küçükken en sevdiği oyunlardan biriydi. Ne zaman kendini mutsuz hissetse böyle yapardı. Sanki güneş bütün mutsuzluk buzlarını eritirmiş gibi hissedirdi. Ama bu sefer faydası olmadı. Hem de hiç.

Biraz daha yürüyüp banka yerleşti. Doğumunun üstünden iki ay geçmesine rağmen, üzerinde bir halsizlik vardı. Sanki bu nekahet sonrası halsizliği kemiklerine yerleşmişti de söküp atması hiç mümkün olmayacaktı. Kendisini havanın, oksijenin iyileştirici kollarına daha sık bırakmak istese de bunu yapmak için çok fırsatı olmuyordu.

Songül henüz iki aylık olmuş kızını düşündü. Dudaklarının büzülmesine engel olamadıysa da, ağlamasına engel oldu. Keşke o doğana kadar evliliği yürütebilseydik diye düşündü. Belki gerisi gelirdi. Çocuk bağları bizi birbirimize belki. Belki ayrılmazdık diye düşündü. Belki, belki, belki...

Düşünmekten yorulmuştu, belkilerle boğuşmaktan yorulmuştu. Nasıl bu sonuca geldik diye düşünmekten yorulmuştu. Peki, niye buradayım diye düşündü? Zafer aradığında niçin hayır dememiş diyememişti ki... Annesi duysa, demediğini bırakmaz, ağzına geleni saymaz mıydı? Şüphesiz yapmadığını bırakmazdı. Songül bu noktada annesinin haklı mı haksız mı olduğunu düşünüp, ayırt edecek durumda değildi. Her şeye, bütün yaşadıklarına rağmen, evini, evet, koca evini özlüyordu. Evinin ona sunduğu rahatlığı, özgürlüğü özlüyordu. Her zaman da özleyecekti. Kendi evim, kendi düzenim diye iç geçirdi. Evinin sabahları, hele de tatil sabahları... Işıkla dolan odalar, ah o unutulmaz sabah güneşi...

Yalnız bile olsa, çoğu zaman ağlasa da evindeki istediğini, istediği zaman yapma özgürlüğü. Karışanın görüşünün olmaması. İşte bunu çok ama çok özlüyordu.

Ben de kendime kızıyorum diye düşündü. Hayatımda kendime kızmadığım tek gün var mı, bilmiyorum, diye düşündü. Hayatım bir tarih şeridi gibi

önüme serilse ve ben elimde bir silgiyle onu silip düzeltme şansına sahip olsam, herhalde şeritte boşluklardan bol bir şey olmazdı, diye düşündü. Hatırlamak istemediğim her şeyi ama her şeyi silerdim.

Kafasını sağa sola çevirdi. Acaba hangi taraftan gelecekti Zafer?

Songül, evin üçüncü ve son çocuğu, Songül. Annesinin deyimiyle tekne kazıntısı, Songül. Ağabeyi ve ablasıyla aralarında çok yaş farkı olduğu için annesi ona böyle derdi: tekne kazıntısı. Ablasıyla on yaş vardı aralarında ağabeyi ile sekiz yaş. Annesi yaşlılığın ayak izlerini sürerken, kucağına verilen bebeği yadırgamış olmalıydı. Artık unumu eledim, eleğimi astım, torun seveceğim diye hazırlanırken şaşırması gayet normal, diye düşündü Songül. Annesiyle hiçbir zaman araları iyi olmamıştı. Annesi hep müdahaleci, hep baskın, hep dediğim olsun cinsindendi. Songül de her zaman buna uyan bir çocuk olamamıştı. Özellikle de evlenirken. Annesine değil sadece ağabeyine, ablasına da karşı çıkmıştı. Hepsine karşı boynumu eğdin diye bir öfke dalgası kabardı içinde. Senin için verdiğim emeklere yazıklar olsun, diye kükredi başka bir damar. Beni herkese rezil ettin, diye seslendi derinlerden bir ses.

O halde niye buradasın? Kalk git! Çek, git bakalım! Neden buradasın? Geldiğinde bulamasın seni! Sasırsın, ömründe bir defa, her dediği yere gelen bir Songül bulamasın! Var mı cesaretin? İçindeki sese, bu olur olmaz her zaman doğruyu söyleyen sese kızdı. Biliyordu geçmişte yapmamıştı şimdi de yapamazdı. Yapacak cesareti yoktu belki, belki de yapmak istemiyordu. Hayır, ben korkmuyorum ama yapmak istemiyorum, diye direndi.

Sonra içinden dua etti: "Allah'ım lütfen biraz eğilip bükülsün! Birazcık gururumu okşasın, biraz yaptıklarından pişman olarak gelsin!"

Eve dönmeyi deli gibi isterken, bunu onursuz bir şekilde yapmak istemiyorum. Lütfen Zafer, beni bu duruma düşürme! dedi, sessizce.

Ah Zafer biliyorsun, bilemezsin de! Kadın olmak ne zordur. Hele bosanmış bir kadın olmak. Sen bunu anlamaya bile çabalamazsın. Değil mi ki deli gibi sevdiğini söylediğin, beni bile bıraktın diye iç geçirdi. Daha evliliklerinin ikinci ayında başlamıştı Zafer, sıkıldım demeye ve bunu sıkılmadan yüzü kızarmadan söylemeye. Ben evlenecek adam değilmişim, demişti. Bana göre değilmiş evlilik. Seni sevmediğimden değil ama ortak noktamız yok görüyorsun ya diye devam etmişti. Songül bağırıyordu biraz sabretsen, evde kalabilsen, akşamları azıcık oturabilsen, belki ortak noktaları görebilirdin demişti. Bu noktadan sonra vazgeçemezsin, olmaz demişti. Ama dinletememişti üstelik hamile olması da bir şeyi değiştirmemişti.

Songül bütün bunlara rağmen çocuk doğana kadar sürseydi evliliğim belki hep sürerdi diye düşünmekten alıkoyamazdı kendini. Her şeye rağmen, kocasının maymun iştahlılığına, sorumluluk üstlenemeyecek kadar bencil olduğunu anlamasına rağmen.

Baba evine dönmek, zor dedikçe zor olmuştu. Hoş Songül'ün artık bir babası yoktu. Annesi her defasında: "Baban iyi ki ölmüşte bu günleri görmemiş." demiyor muydu? Songül de içten içe iyi ki ölmüş diye düşünmüyor muydu? Babası Songül lisedeyken vefat etmişti. Songül babam yaşıyaydı beni anneme bu kadar ezdirmezdi, diye de düşünürdü. Babam beni farklı severdi, diye düşünürdü. Yaşıyaydı benle gurur duyardı. Ben okudum çünkü ağabeyim okusun diye çok uğraşmış ama okumamış. Bense kimse üzerime düşmeden, ilgilenmeden okudum. Kimseye de yük değilim. Yok, yok babam keşsin benle gurur duyardı, diye düşünürdü. Elbette annesi biten evliliği ve eş seçimini başına kakmak için böyle söylüyordu. Songül de evliliğiyle gurur duymuyordu. Babasının bu halini görmemesi iyiydi.

Fakültedeyken beni görseydi babam! Diye düşündü. Aklına fakülte yılları geldi. Uzun sarı, saçları, parlak, ışıltılı bir şelale gibi omuzlarından dökülen saçları vardı. Yüzüne ilk defa bakan herkesin sorduğu bir soru vardı: "Senin gözlerin mavi mi yoksa lacivert mi?" Ben de bilmiyorum diye cevaplarıydı, sanırım kıyafetlerime göre değişiyor! Nasıl umut dolu, mutluluk dolu günlerdi. Hayatının geri kalanına mutsuzluk düşecek dense, gülüp geçilecek günlerdi. Şu coşkulu gülüşün, şen kahkahaların yerini nemli gözlerin alacak diye aklın ucundan bile geçmeyecek günlerdi.

Ama aklına gelmeyen başına gelirdi ve buna hayat denirdi. Hayatımızın dümdüz bir ip gibi yolunda gideceğini sanmakla ne kadar da hata yapıyoruz, diye düşündü.

Zafer! İlk aşkı, hayallerinin, umutlarının insan şeklinde ona görünüşü! Zafer her şey, her şey demektir. Yarınları, heyecanı, geleceği, umudu, dilekleri ve duasıydı! Evet, bütün bunlar onda cisimleşmiş ve Songül'e sunulmuştu. Yani Songül o zamanlar böyle düşünmüştü. Onun kendisini böylesine hissiz bırakacağını hiç düşünmemişti. Ben böyle akılsız mıyım nasıl böyle birini teşhis edemedim diye kendisine sorduğu zamanlar kendini çıkmaz sokaklarda bulurdu. Zafer'in bir davası bir ideali vardı. Etrafında çekip çevirdiği, yönlendirdiği, akıl verdiği insanlar vardı. Songül'ün diğer beğenmediği akranları gibi gagesiz, ufuksuz biri değildi. Gayet akıllı başında, gayet buyurgan bir tipti. Songül yine dertle, fazlasıyla buyurgan dedi, işte burada yanıladım ama gözden kaçırdım iş yapmaktansa, buyurmak kolayına geliyormuş bunu sonrasında anladım, diye içlendi. Konuşması düzgün, hatipliği de var! İşte hepsi bu kadarmış dedi. Senden lider de olmaz, liderler kendilerine inananları asla yarı yolda bırakmaz, diye sitem etti. Ben sana inanmıştım, dedi.

Yine düşünmekten yoruldu. Kendisiyle didişip kavga etmekten bunaldı.

N'olur Zafer! Beni buraya çağırdıysan, af dile! Çocuk için bir araya gelim de! Beni annemin evine döndürme! Bir kere daha deneriz. Anneme yine

deneyeceğim, derim. Çocuğumun babası, ikimiz de hata yaptık derim. Çocuğumu babasından ayrı büyütmeyeceğim, derim. Yeter ki azıcık değişmiş gel!

Annesiyle yaşamak istemiyordu bu kesindi. Çünkü annesinin de kendine göre bir düzeni vardı ve Songül dönüp geldiğinde bu düzeni bozduğunu yeterince hissettirmişti. Canı isteyince oğlunun, canı isteyince kızının yanında misafir kalan annesi, kendi evine de canı isteyince dönüp geliyordu. Komşulardan bunalınca yine akrabalarından birinin, kocası ölmüş bir yakın akrabasının uzun, yatılı misafiri oluyordu.

Gerçi Songül'ün huzursuzlukları başlayıp da annesi öğrenince Zafer'in ailesine demediğini bırakmamış, kızını sahiplenmişti. Bu da işin diğer yönüydü. "Ben de çocuğumu sokakta bulmadım size ezdirmem!" demişti demesine ama Songül'e kan kusturmayı da ihmal etmemişti. Üstelik kızı hamileydi ve kızı çalışacağı için torununa bakması kesin gözüküyordu. Bu da annesinin yeri geldikçe beni bir kere dinlemedin diye başlayan konuşmalarını kaçınılmaz kılıyordu.

Songül kendini bir kere daha sıkışmış hissetti. Evini, kendi başına oluşunu, ışıklı pencerelerini bir kez daha fazlasıyla özledi. Zafer'in bu sefer akıllandığını, elini tutacağını ve asla bırakmayacağını düşledi.

Zafer telefonda: "Şu sizin eve yakın parkta, bir konuşalım istiyorum." demişti. Sesinden, ses tonundan hiç bir şey çıkaramadı Songül. Zafer kendinden öylesine emindi ki gelirsin değil mi diye sormadı. Songül'ün geleceğini biliyordu.

Çaresizlik her yerdeydi ve elini kolunu bağlıyordu. Çaresizlik şimdi iki aylık kızıydı. Annesinin bu çocuk olmasaydı seni daha kolay evlendirirdik diyebildiği kızıydı. Yeniden kemikleri sızladı.

Zafer çıkageldi. Songül onun gelişine olabildiğince hazırlıksız yakalandı. Belki biraz prova yapmayı düşünmüştü. Söyleyeceklerini hazırlamayı, karşısında daha dik durmayı tasarlamıştı. Şaşırdı, bocaladı. Kafasını kaldırıp onu öylece siyah takımı içinde görünce şaşırdı. Fiyakalı kravatı düzgün taranmış saçlarıyla görünce şaşırdı. Belki de ayrılığın, kendisi kadar olmasa bile az buz yıprattığı birini görmeyi beklediği için şaşırdı. Doğumdan sonra iyice zayıflamış, halsizliği, bitkinliği geçmemiş kendisiyle onu kıyaslayıp, onun sıhhat fışkıran yüzünü görünce şaşırdı.

Ne dedi? Merhaba mı? Nasılsın mı? Songül uğuldayan kulaklarından bunu net duyamadı. Konuşmaya nasıl başladı, bilemedi. Kendi ne karşılık verdi, bilemedi. Biraz sonra kendine gelir gibi oldu. Etraf, Zafer'in yüzü, sesi zihninde netleşmeye başladı.

Eve dön, diyordu Zafer! Dönelim yani! Ama çok şey umma yine, biraz da zorlanarak seni görmeye geldim, diyordu. Songül'den yana endişesi yoktu, o

kesin dönerdi eve yani. Birçok fikrim değişmiş değil. Beni çok şeyden çekip çıkarmaya falan çalışma! Alıkoymaya uğraşma beni alışkanlıklarımdan, diyordu. Değiştirmeye zorlamazsan, beni kabullenerek yaşamayı öğrenirsen tekrar deneyebiliriz, diyordu. Ben diyordu, ben, ben, ben. Bence, bencilce. "Biz" değil, ben sadece ben diyebiliyordu.

Songül gülümsedi. Bu cümle ona hep ama hep saçma gelmişti. Sevdigini zi değiştirmeye zorlamayın, onu kabullenin. Yok ya! Dedi içinden, öyle yağma yok! Sorumluluklarından kaçmanın adı değişime zorlamak olmamalı. Gerekirse değiş kardeşim! Koca olmayı isteyebiliyorsan, ergen olarak kalmayacağım diyorsan! Bunu isteyebiliyorsan, değişmeyi de kabullenmeli ve istemelisin! Baba ol, çocuk olmaktan vazgeç! Yani değiş! Ben anneliği iliklerime kadar hissetmişken, sen yerin de mi sayacaksın? Ben bebeğimi içimde taşıırken, bütün vücudum ve hatta ruhum değişmişti bunu hissedebiliyordum. Ben eski ben, eski Songül değildim artık, biliyordum. Kalbimin daha da sola döndüğünü, organlarımdan büzülüp sıkıştığını dergilerden okumama gerek yoktu. Çünkü bu değişimi hücrelerime kadar yaşıyor ve kabulleniyordum. Bunları düşünüp Zafer'i dinlemez oldu.

Arkasından bir hüznün bütün vücudunu esir aldı. Kendini olabildiğince anneliğe yakın, onu olabildiğince babalığa uzak buldu. Doğumdan sonra bir kez bile kızını ve kendisini sormamış, merak etmemiş olduğunu bir kez daha hayretle ve içi sızlayarak hatırladı.

O konuşmaya, kendini anlatmaya heves ve istekle devam ederken Songül ayağa kalktı. Sözünü kestigine bile aldırmadan: "Zafer!" dedi. "Buraya seni dinlemeye ve eve dönmeye gelmedim. Belki telefonda beni yeterince anlamazsın diye yüzüne söylemeye geldim. Benim Allah'tan başka kimseye ihtiyacım yok! Hele sana hiç yok! Bir daha asla beni arama, ben, sen hiç yokmuşsun gibi, ya da sen hiç olmamışsın gibi yaşamaya karar verdim bilesin!" dedi. Arkasını döndü, yürümeye başladı.

Onu tanıdığından beri ilk defa ona hayır demiş olmanın gururu ve gücüyle dimdik yürüdü. Zafer'i mutlak bir bozguna uğratmanın, eli boş göndermenin yüzüne yerleştirdiği gülümsemeyle arkasına bile bakmadı.-*»

NURSEL GÜLER

BÜYÜ

Tıraktör kasasına doluşup üzüm kesmeye gittiğimiz günlerde, teyzemin kızıyla birlikte dalları boyumuzdan büyük koca çınar ağacının gölgesine uzanır, büyükannemin anlattığı birbirinden korkunç masalları dinlerdik.

Masallardaki cinlerin, perilerin ve hayaletlerin gerçek olmasından o kadar çok korkardık ki bu hisle büyükannemin eteklerine yapışırdık.

Büyükannem, masallarında iyi kalpli kraliçelerden, melek gibi prenseslerden değil de daha çok uzun tırnaklı cadılardan, bin bir yüzlü şeytanlardan bahsedirdi. Anlattıkları gerçekçi olsun diye bazen ayağa kalkar, masal kahramanlarını taklit ederek yürür, el kol hareketleri yapar, yüzünü mimikleriyle türlü şekillere sokardı. Bastonunu havaya doğru kaldırarak bir kılıç gibi sallardı. İşte o zaman, kötü ruhların büyükannemin içine girdiğini düşünerek ürperirdik.

Büyükler, asmalardaki üzümleri sıra sıra kesip kelterlere doldururken teyzemin kızıyla büyükannemin ballandırarak anlattığı cinlerden, perilerden ve hayaletlerden nasıl kurtulacağımızın hesabını yapardı. Üzüm bağının hemen yanından akan küçük bir dere vardı. Eğer kötü ruhlar üstümüze gelirse bu dereyi bir çırpıda geçip karşı yakaya ulaşacaktık. Biz yüzme biliyorduk. Peki, onlar yüzebiliyor muydu? Büyükannem, "Onlar yüzemez ama uçar." deyince tedirginliğimiz bir kat daha artardı.

Büyükannemin bir masalı ikinci kez anlattığını hiç duymadım. Bizim için her yeni gün yeni bir masal demektir. Bağ bozum zamanında hava henüz aydınlanmamışken uyanır; çay, zeytin, lor ve ev ekmeğinden oluşan kahvaltımızı eder, panik içerisinde traktöre biner, yolda belli noktalarda durarak kesime katılacak günlükçüleri toplar ve nihayetinde bağa ulaşırdık. Üzüm kesmek için en uygun zamanlar sabahın erken saatleri ve akşamüstleriydi. Öğlenin kavurucu sıcaklığında değil üzüm kesmek ağaç gölgesinden dışarıya adım atmak bile istenmezdi. Saat on ikiyi gösterdiğinde bıçaklar bırakılır, çınar ağacının gölgesinde toplanılır, öğle yemeği için getirilen çıkınlar açılır ve Allah ne veriyse afiyetle yenirdi. Birkaç saatlik dinlenmenin ardından, güneşin insanın tenini kavuran delici ışınları da atlatıldıktan sonra kesime devam edilir, hava kararana dek dur durak bilinmezdi. Büyüklerin işlendikleri zamanlarda biz küçükler büyükannemize emanettik. Büyükannem, kesim işine

mani olmayalım diye bizi masallarıyla rengârenk ama tehlikeli görünen bam-başka diyarlara götürürdü.

Bir gün, öğlen sefası henüz sona ermiş ve bizimkiler bağın içerisine karıncalar gibi dağılmışken, büyükannem bugüne kadar anlattığı masalların hepsinden daha güzel bir masal anlatacağını söyleyerek teyzemin kızıyla beni yamacına oturttu. Heyecanla yeni gelen masalı beklemeye başladık. Büyükannem yüzüne ciddi bir hava verip basmadan yapılmış siyah üzerine mor güllü entarisinin kollarını sıvayıp başındaki etrafı pullarla çevrili beyaz tül-bentini kulak arkası yaparak (sıcak geldiği zamanlarda hep böyle yapardı) masalına başlıyordu ki benden iki yaş küçük olan teyzemin kızı, "Masal çok korkunç mu?" diye sordu.

Büyükanmem; "Korkmayın. İyi kızlara kimse zarar veremez." dedi.

Büyükanmemin eteğini çekiştirerek "Biz iyi kızlarız değil mi?" diye sorup onay bekledim.

Yaşlı kadın ikimizin de gözlerinden öperek masalını anlattı.

* * *

Uzak diyarların birinde güzelliği ve hünerleri dillere destan üç kız kardeş yaşarmış. Kızların basıp geçtiği toprak aşkından yanarmış. Kızlar güzel sesleriyle şarkı söylemeye görsünler ağaçlarda dans etmeyen yaprak kalmazmış. Hele bir üzülecek olsunlar onlardan önce bulut ağlarmış. Koskoca dağ eriyip ova olmak için kızların tek sözüne bakarmış.

Aşıkların sevgisi karşılıksız değilmiş. Toprağın alev aldığını gören kızlar yangını söndürmek için su olur toprağın üstüne akarmış. Yapraklar dans etmeye başlayınca, kızlar, ellerini havaya kaldırıp onlarla beraber bir o yana bir bu yana sallanırlarmış. Bulutun gözünden bir damla yaş aksa güneş açsın diye hemencecik gülüverirlermiş. Dağı da ovayı da hep sevgiyle anarlarmış.

Üç kız kardeş de birbirinden güzel ve hünerliymiş hünerli olmasına ama içlerinde bir tanesi varmış ki dal gibi uzun boyuyla, incecik beliyle, ceylan gözleriyle, sırma saçlarıyla bütün zamanların prensesi sayılırmış. Güzeller güzeli ortanca kardeş nasıl da zarif nasıl da alımlıymış. Kız ormana girer girmez kuşlar güzel sesleriyle hemencecik şarkı söylemeye durur, en nadide çiçekler renk renk açırır, tırtıllar salına salına sevgililerinin dizinin dibine gelir, kelebekler kısacık ömürlerini kızın başının üstüne geçirmek için birbiriyle yarışmış.

Günlerden bir gün, güzel kızımız, ormanda neşeli neşeli gezinirken sağ kanadından vurulmuş yaralı bir kartal görmüş. Kartalcağzı öyle çaresiz ve bitkin haldeymiş ki nerdeyse öldü ölecek. Güzelimiz, kartalı hemen bakıma almış. On beş gün boyunca yememiş yedirmiş, içmemiş içirmiş, kartalı bir güzel iyileştirerek eski sağlığına kavuşturmuş. Kartal, yaraları iyileşip de kendine gelince başına ne işler açıldığını anlatmış. Bütün ormanı kendisine

H E C E Ö Y K Ü

kul köle etmek isteyen kötü kalpli bir büyücü çok tehlikeli bir büyü yapmaya kalkışmış. Bu büyüün gerçekleşebilmesi ormanın en yaşlı kartalının kanının son damlasına kadar akmasına bağlıymış. O yüzden büyücü uzun süredir kartalın peşindeymiş ve ne talihsizliktir ki kartal kendisini çok iyi korumasına rağmen o gün büyücü tarafından vurulmuş. Eğer güzel kızımız kartalı yaralı halde bulup da onu sağlığına kavuşturmasaymış hem kartal hem de orman için çok ama çok kötü olacaktı. Kartal, öyküsünü anlattıktan sonra güzel kızımıza yardımları için teşekkür edip maviliklere doğru uçmuş.

Ortanca kardeş, kartalın hazin öyküsünü diğer kardeşlere anlatınca onlar da çok üzülmüşler. Kötü kalpli büyücünün amacına ulaşamaması için ormana gidip ağaçlardan, dereden, börtü böcekten yardım istemişler. Bütün orman büyücüye karşı birlik olmaya hazırmış hazır olmasına da büyücünün güçleri yabana atılacak gibi değilmiş. Serçelerin anlattığına göre, büyücü daha önce koskoca serçe sürüsünü bir üflemeyle yok etmiş. Eğer büyücü isterse papağanların soyunu elinin tek bir işaretiyle kurutabilirmiş. Ağaçlar, üç kız kardeşe sormuşlar: "Hepimizi kökümüzden kurutuverirse ormanın hali ne olur?"

O zaman büyük kız kardeş, endişeyle, "Peki, kartalın kanı son damlasına kadar akarsa ne yapacaksınız?" diye sormuş.

Orman birlik olup yanıt vermiş. "Büyücü daha da güçlenecek. Hepimiz ona hizmet etmek zorunda kalacağız."

Ormanın içine düştüğü duruma çok üzülen küçük kız kardeş, "Ben gidip büyücüyle konuşacağım," demiş, "belki bir çözüm yolu bulabiliriz."

Orman, bu fikre kesinlikle karşı çıkmış. Ona daha çok küçük olduğunu, bu işe karışmaması gerektiğini, büyücünün kendisini zaten dinlemeyeceğini, büyücüye giderse boş yere hayatını tehlikeye atmış olacağını söylemiş.

Büyük kız kardeş, "Evet, kardeşim daha çok küçük. Büyücüyle konuşmaya ben gideceğim," demiş.

Orman, bu fedakârlığı kabul etmek istemiyormuş ama büyük kardeş itirazları dinlememiş. Ablasının ne kadar kararlı olduğunu gören güzeller güzel ortanca kardeş, "Mademki kararın kesindir, ben de seninleyim. Senin başına ne gelecekse benim de başıma aynısı gelsin." demiş.

Ablalarının birlik olduğunu gören küçük kardeş, "Karşı çıkayım demeyin. Bu yola üçümüz beraber gireceğiz. Yoksa sizi göndermem." diye sitem etmiş.

Çaresi yok, üç kız kardeş yola düşmüş. Bülbüllerin tarif ettiği yolu takip ederek büyücünün evine varmışlar. Evin kapısının önünde dururken üçünün de içini korku sarmış. Kızların elleri titremiş, yüzleri sararmış, dizlerinin bağı çözülmüş. Tam o anda büyük tahta kapı kendiliğinden açılıverirmiş. Uzun burunlu, ince yüzlü, dağınık saçlı, yaşlı büyücü güzelleri kahkaha atarak karşılaşmış.

H E C E Ö Y K Ü

Büyük kardeş, bütün cesaretini toplayarak şöyle demiş: "Dile bizden ne dilerse. Yeter ki kartala zarar verme."

Yaşlı büyücü, kızları küçümseyerek, "Sizden ne dilersem dileyeyim mi?", demiş, "Siz bana ne verebilirsiniz ki?"

Ortanca kardeş yanıtlamış. "Ne istersen veririm."

Ortanca kardeşin güzelliğini gören büyücünün yüzü birden ciddileşmiş. Büyücü total bacağıyla aksayarak kıza doğru yaklaşmış, onu uzun uzadıya incelemiş. Kızcağız bir tüy gibi tir tir titriyormuş. Büyücü, ellerini kızın sırma saçlarında gezdirmiş. Güzeller güzelinin pamuk tenine dokunmuş. Sonraysa pirinç çerçeve aynasına doğru yürümüş. Aynada kendi yüzünü bakmış. Ne görmüş? Uzun bir burun, buruşuk ve yaşlı bir yüz. Kendisini çok çirkin bulan büyücü, elindeki değneği kızgınlıkla aynaya fırlatınca ayna paramparça olmuş.

Kızlara doğru dönen büyücü, "Eğer," demiş, "ortanca kardeşiniz bana güzelliğini verirse ne kartala ne de ormana dokunurum."

Kızlar şaşırılmışlar. "Nasıl olur? Bu mümkün mü?" diye sormuşlar.

Büyücü, "Kız kabul ederse mümkün. Hemen bir büyü yaparım. O, benim yüzümü alır, ben de onunkini. Ama bunun için kardeşinizin gönüllü olması şarttır." demiş.

Güzeller güzeli ortanca kardeş büyücünün çirkin yüzünü kendisinde hayal edince ağlamaya başlamış. Yaşlar sel olup gözünden akmış.

Büyük ve küçük kardeşler hemen itiraz etmişler. "Asla!" demişler, "Bunu aklından bile geçirme."

O zaman büyücü sihirli değneğiyle kızları evin kapısından uzaklaştırmış. Kızlar âdeta uçarak bahçeye fırlamışlar, çığlık çığlığa yere yığılmışlar. Büyücü, kızların peşinden dışarıya çıkmış, avazı çıktığı kadar bağırmış. "Beni küçük gördünüz. Sizi öyle bir hale sokacağım ki güzelliğinizi vermediğiniz bin pişman olacaksınız."

Kızlar, kendilerine zarar vermesin diye büyücüye yalvarmışlar. Neler söylemişler, ne diller dökmüşler. Fayda etmemiş. Büyücü kızlara ne yapmış? Onlara sonsuzluk vermiş. Evet, kızlar sonsuza dek yaşayacakmış ama nasıl yaşayacakmış? Heykel olarak.

Büyücü önce kızların giysilerini çıkarmış, sonra ellerini kollarını bağlamış. Kızlar çırpınadursunlar kızgın fırın hazırlanıyormuş. Fırının ateşi iyice alev alsın diye etraftan çalı çırpı toplayan büyücü, topladıklarıyla ateşi iyice körüklemiş. Hiç acımadan kızları bacasından dumanlar çıkan kızgın fırına atıvermiş. Kızların saçlarının telleri ve giysileri çok geçmeden alev almış.

Kızlar fırından tam zamanında çıkarılmış. Üç güzel, artık sonsuza dek yaşayacak kömürden yapılmış birer heykel halini almış.

Masal bittiğinde kızgın fırının sıcaklığını tenimde hissediyordum. Teyzemin kızıyla ben masalı gözlerimizi kocaman açarak ve kulaklarımıza inanamayarak dinlemiştik. Büyücünün güzel kızlara ettiği kötülük bizi ürpertmişti. Kızgın fırında yakılma düşüncesi cehennem ateşinden beterdi. Bir yandan kızların başına gelenlere üzülen, diğer yandan ise kızların başına gelenlerin bir gün bizim de başımıza gelme ihtimalini düşünerek tasalanıyorduk.

Teyzemin kızı, büyükanneme, üç kız kardeşin iyi kızlar olup olmadıklarını sordu. Evet, iyi kızlardı.

Peki, iyi kızların başına neden kötü olaylar gelmişti? Çünkü büyücüye gitmemeleri gerekiyordu.

Büyücü hâlâ yaşıyor muydu? Büyükannem, büyücünün hayatta olduğunu, ailesinin yanından ayrılan kızları fırına atıp heykele çevirdiğini, eğer büyük sözü dinlemeyip kendi başımıza uzaklara gidersek Allah korusun ama başımıza türlü işler geleceğini söyledi.

Büyükannemden fırını tarif etmesini istedim. Nasıl oluyordu da bir fırına üç kız birden sığabiliyordu.

Büyükannem, "Bizim evin bahçesinde ekmek yaptığımız teneke fırın ya," dedi, "büyücünün fırını onun biraz daha büyüğüdür."

"Kızları ekmek fırınında mı yakmış?" diye sordu teyzemin kızı ürpererek.

Büyükannem, "Evet, uslu durmayan kızları o fırınlarda yakıyorlar." dedi.

Teyzemin kızıyla benim en büyük eğlencelerimizden biri olan fırın bir anda korkulası bir nesneye dönüştü. Annemin ekmek yapacağı zamanlarda, etraftan küçük çalıları toplayıp ateş yakmak, sonra da minik bacasından mis kokulu dumanların çıktığı fırının etrafında dönmek en büyük zevklerimizden birisiydi. Büyükannemin anlattıklarından sonra fırının içinde yanan kızları düşünerek çok fena olduk, ekmekten de fırından da soğuduk.

Hava kararmaya başlayınca bizimkiler, "Allah bereket versin. Bugünlük bu kadar yeter." deyip bıçakları bıraktı. Sıkış tepiş traktöre doluşup geldiğimiz yoldan geri döndük. Günlükçüleri sabah aldığımız noktalara, teyzemleri evine bıraktık. Kendi evimize vardığımızda karanlık iyiden iyiye çökmüştü. Bahçedeki fırının yanından geçerken titredim. Bizimkiler üst başlarını değiştiren oturma odasında bir köşeciğe çekilip ortalığın sakinleşmesini bekledim. Bağ dönüşleri ev pek hareketli olurdu. Bir yandan eller, bacaklar ve yüzler bahçedeki çeşmede yıkanır, bir yandan akşam sofrası hazırlanır, bir yandan da yemekten sonra hemen hazır olsun diye çay suyu koyulurdu. Annem dışarıdan bana sesleniyordu. "Kızım, sofraya bezini seriver. Tepsiyi getiriyorum." Sofra bezi fırının yanında duruyordu. Cesaretimi toplayıp bahçeye gılgamadım. Annem tekrar bağırdı. "Kızım, duymuyor musun? Sofra bezini ser diyorum." Duymamış gibi yaptım, arkamı dönüp yattım. Annem yorgunluk-

H E C E Ö Y K Ü

tan uyuduğumu sanmış olacak ki üstelemedi. Bezi kendi serip sofrayı kurdu. Bütün aile fertleri yemek için toplanınca ben de sofraya oturdum ama iştahım yoktu. Ağzıma tek lokma ekmek koymadım. Büyükanmem, "Ne sallanıyor-sun? Yesene." dedi. Canımın istemediğini söyleyerek sofradan kalktım. Oturma odamızın buğulu camından bahçedeki fırına baktım. Dışarıya çıksam büyücü gelir miydi? Büyücü beni kızgın fırına atıp heykele çevirir miydi? Korkuyordum.

Yemek faslı sona erdikten sonra çay sefasına başlandı. Gündüz ne kadar üzüm kaldırıldığından, bağda kaç günlük iş kaldığından, hasat bütünyle bit-tiğinde elimizde kaç ton üzüm olacağından, bu üzümün ne kadar para edece-ğinden bahsediliyordu. Babam, "Kız," dedi, "tulumbadan soğuk bir su getiri-ver bakayım babana." Olduğum yerde çakılı kaldım. Babamın yüzüne saf saf baktım. Annem, "Bu gece bir tuhafılık var bunda." dedi. Babam hesap kitap işleriyle fazlasıyla meşgul olduğundan annemin söylediğinin üstünde durma-dı. Annem oturduğu yerden kalktı, kapının önünde duran beni eliyle iterken "İş yapmıyorsun, bari yolu tıkama." diye söylendi. Zifiri karanlıkta dışarı çı-kınca arkasından bağırdım.

"Anne! Geri gel. Büyücü gelirse seni fırında pişirip heykel yapar."

"Bu saçmalıkları kafana büyükanne mi sokuyor?" diye sordu.

Yanıt vermedim.

Tulumbadan çektiği suyu kesme bardakla babama verdikten sonra divan-da uyuklayan büyükanne "Eh anne, sana kaç defa 'şu çocukları korkutma' dedim," diye çıkıştı.

Büyükanmem yarı uyur yarı uyanık halde, "Çocuk yetiştirmeyi senden mi öğreneceğim? Sizi kim büyüttü!" dedi.

Çaylar içilince bizimkilere iyice yorgunluk çöktü. Sabah erkenden yine yollara düşüleceği için daha fazla geç olmadan yataklara girildi. O gece, bü-yükanmemle beraber yattığım oturma odasında yatağa girer girmez önce bil-diğim bütün duaları okudum, sonra sayabildiğim kadar koyun saydım. Kaçın-cı koyunda uyuyakaldığımı bilmiyorum. Gece boyunca karışık rüyalar gör-düm. Sabah uyandığımda altımı ıslatmıştım.-*a

H E C E Ö Y K Ü

ÇAĞDAŞ KIRGIZİSTAN ÖYKÜSÜ

KÖÇKÖN SAKTANOV*

Türkçesi: İbrahim TÜRKHAN

TELGRAF

Güneş ışıkları pencereden girip duvara bir mızrak gibi saplanarak odanın içini aydınlığa boğdu. Güvercin göğsünü sallayarak yatağından inip doğruca aynanın karşısına geldi ve koyu saçlarını toparlayıp arkasına doğru atarak uykuya doymayan gözlerini ovuşturdu.

— Gece saat kaçta geldin sen? diye hesap sorarak annesi mutfaktan çıktı. Niye duymuyorsun? Hemen süpürgeyi eline al!

— Ya, ne zaman geldiğimi niye soruyorsun ki!.. Ne zaman, neredeydin, kiminleydin!... Beyanne, bir de sana her gün hesap vermek mecburiyetinde miyim? Gülünç !..

— Ne olmuş yani? Ben anneyim... Kim bilir nerelerde geziyorsun? Üstelik bir de bekârsın... Sonra çok pişman olursun kızım... Gezdiğin kızlar kâdın, erkekler koca olmaya yarasa bari!..

— Sokaklarda öylesi adamlar kaynıyor da..!

Annesi sinirli bir şekilde kafasını salladı:

— Utanmaz... Küçükken hiç böyle asi biri değildin. Şimdi bu halin nereden çıktı bilmem... Saçlarını kısaltıp kaşının üstüne düşürmen de ne demek oluyor? Küçük kızlara bile böyle yapmıyorlar."

— Onun suçlusu da sensin. Alnı koskocaman biri olarak kendine benzetip doğurmuşsun ya! Oysa babam çok yakışıklı biriymiş.

Bazen gecenin geç saatlerine kadar sağa sola dönüp de uyuyamayarak oflayıp pufleyen, salonda yalnız başına yatan kızına, yan odada yatan annesi sinirlenerek onun duyacağı şekilde söylenirdi:

— Arsız seni, sana öyle kolay kolay koca çıkmaz! Herkes kocayı kolay bulmuyor, sen ise kolayı bırakıp işi zora sokuyorsun...

— Yeter artık! Zurman battaniyeyi üzerinden hışımla attı; "Sen ne olursa olsun beni hiç anlamıyorsun!" dedi.

— Kimi anlamıyormuşum, seni mi?

— Şimdiki hayatı anlamıyorsun! Geçmişle karıştırıyorsun! Geçmiştekiler öyle dört başı mamur kocalık yapsalar neyse...

— Bırak bırak! Ne yani, geçmiştekiler senin gibi akılsız mıymış?! Nasihat kulak vermedin, gittin kendine koca buldun, sonra da boşandın. Hâlbuki kocan iyi biriydi.

— Nesi iyiymiş?

— Çalışkandı, mütevazıydı... Görünüşü bazıları gibi kaba saba da değildi.

— Peki, sen onun beceriksiz biri olduğunu biliyor muydun, araba kullanmaktan başka hiçbir şey bilmiyordu. Yemek yerken ağzını şapırdatır, sanki bir köpek yavrusu gibi yerdı. Hele o ayaklarının kokusu, burnumun direğini kırıyordu. İğrenç! Olmaz olsun!

— Peki, ondan geçtik diyelim. Bana 'anne' deyip yanıma gelen oğlan da kötü birine benzemiyordu, bari onunla...

— Hangisi? Kömür taşımamıza yardım eden mi? Tam da bulmuşsun iyi kocayı! Onun nesi iyi? Boyu iki karış, âdeta yerde sürünürcesine yürüyor. Kırsaydı, üstelik çok da zayıftı.

Annenin dalgın ve düşünceli bakışları iyice hüznünlendi. Hepsi bir yana, kızının her hafta başka bir adamla görüşmesi onun canını burnuna getirmişti. İki güne bir, akşam oldu mu kapı çalınır olmuştu. Kapının çalınmasını duyar duymaz kapıya kendisi koşardı:

— Sen de kimsin, genç?..

— Şey... Zurman evde mi?..

— Evde değil! Burada yaşamıyor!

— Yaşıyor.

— Yahu sen ne biçim bir adamsın! Laftan anlamıyor musun? Haydi git, git!..

Annesi içeri girerken;

— Kimmiş? diyerek Zurman karşıdan çıka gelirdi.

— Kim olabilir? Annesi üzgün bir hâlde ocağın yanına giderken kızardı: "Evin adresini niye veriyorsun?"

— Versem ne olur, eve girmiyor ya?

— Hah işte, her şey bitti, bir tek o kaldı! Benden utanmıyorsan konu komşudan utan bari...

Küçüklüğünden itibaren olabileceğinden fazla ilgiyle büyötmüştü. Kendi yemeyip yedirmiş, giymeyip giydirmiş, tek kızını gözbebeğı gibi bakıp annelik görevini en güzel şekilde yerine getirmişti. "Rızkım, sevincim, bahtım!" diyerek sevmiş, büyüdüğünde onun mürüvvetini, mutlu geleceğini görmek istemiş, içten içe dilemişti. Şimdiyse artık iyice büyüyünce, onun mürüvvetini görmek bir yana, her bir hareketi, her bir sözü başına sopa gibi iner olmuştu. Hayat, onu ilk olarak kocasından ayırarak cezalandırmıştı. Şimdiyse kızının inatçılığıyla cezalandırıyordu. Böyle çaresinin tükendiğı, kızına laf geçi-remediğı zamanlarda, her nedense bundan on altı yıl önce kendilerini bırakıp giden kocası aklına gelir, düşüncelere dalarđı:

"Acaba babasının sözünü dinler miydi? 'Erkeksiz ev, sürücüsü olmayan at arabası gibidir.' derler. Erkek, erkek demekti sonuçta. Ondan çekinirsin,

hicap duyarsın! Peki, ya kadınlar? Ne sen sor ne ben söyleyeyim! Kavga ederiz, ertesi gün barışırsız. Tekrar kavga ederiz. Evde erkek olsa bu kadar huzursuzluk olmazdı."

İşte bu düşüncelere daldığı günlerin birinde, düşüncelerinden sıyrılıp kızının babasına mektup yazmaya karar verdi:

"Nasılsın, Abdıy? Bunca yıldan sonra benden mektup beklemiyorsundur, fakat ne yapayım, yazmaya mecbur kaldım. Biz ayrılmış olsak da ortada bir çocuğumuz var. Ben annesiysen, sen de babasısın. Kızına elimden geldiğince baktım, elime geçeni ağzına sokarak büyüttüm. Ama o artık beni dinlemez oldu. Burnunun dikine giden biri oldu çıktı. Daha on sekizine gelmeden evlendi. Ne çalışarak ne de okuyarak beni mutlu etti. Bunca yıl sonra, senden babalık yardımı istiyorum; kızına bir şeyler söyle. Belki seni dinler. Baba sözü belki onu yumuşatır, düşündürür."

Ama nedense bu mektubu göndermekten vazgeçti. Çekindi. "Bir tane kız za terbiye veremeyen beceriksiz kadın." der, diye düşündü. Mektubu yırtıp çöpe attı.

İşte böyle huzursuz günlerin birinde, beklenmedik bir şey oldu: Sabahleyin erkenden kapı çalındı. 'Zurman için gelen erkeklerden biridir.' diye sinirli bir şekilde terliklerini ayağına geçip kapıyı açınca karşısında postacı kızı buldu. Tebessüm ederek elindeki telgrafı uzattı. Rusça:

— Abdıy konuşmak istiyor, dedi.

Sevindi; "Bizi unutmamış demek ki. Babası sonuçta... Yakında Zurman on sekiz yaşına basıyor. On sekizinci yaş gününü kutlamak için hediye göndermiş olmalı. Çok iyi oldu. Hiç olmazsa bu fırsatı değerlendirip kızımın durumunu anlatayım. Babası konuşursa düşünür, yola gelir de belki."

Postaneye konuşma saatinden bir saat önce geldi. Saatin akrebi altıya yaklaştığında kalbi hızla çarpıyordu: Ne diyecek acaba? Bunca yıldan sonra ne konuşacağız? "Nasılsınız? Zurman'ın on sekizinci yaş gününü kutluyorum! Ona hediye gönderdim. Bahtı açık olsun. Sen bana kızma. Olan oldu bir kere." gibi sözler zihninde canlandı, sonra on altı yıl önce kendilerini bırakıp giden kocasının hayali, nedense yüreğini ısıttı. Ona karşı özlem duydu, yakınındaymış gibi hissedip sabırsızlıkla bekledi.

Tam o sırada santral görevlisi kızın; "Murzaliyeva, üçüncü kabine" diye seslenmesi, onu düşüncelerinden uyandırdı. Uçarcasına üçüncü kabine girdi. Titreyerek ahizeyi eline aldı. İşte, bunca yıldan sonra Abdıy'ın sesiydi:

— Alo, sen misin? Nasılsın? Seninle konuşmak istememin kısaca sebebi şu: Zurman 1958 yılında doğmuştu değil mi? Benim çalıştığım iş yerinin muhasebesinde, doğum tarihi 1959 olarak görünüyor. Eğer bu yanlışlık düzeltilmezse, ben fazladan bir yıl nafaka ödeyecekmişim. Bu yüzden onun doğumu

ile ilgili belgeleri, sana zahmet noterde onaylatıp çok acele yarın postayla gönder oldu mu, hoşçakal!..

Sonra telefonda meşgul sesi yankılanmaya başladı. Kesik kesik sesler... Telefon sanki onun başına çarpmış gibi neye uğradığına şaşırılmış hâlde dışarı çıktı. Yüreği sızladı, göğsü hızla inip kalktı, elindeki telgraf kâğıdını parça parça edip çöp kovaasına attı. Çantasından mendilini çıkarıp kalın bir ağacın duldasına oturdu, kendini hıçkırıkların seline bırakıverdi...«

Köçkön Saktanov: 1942 yılında Oş şehrinin Alay kasabasına bağlı Korul köyünde, işçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 1967 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Gazetecilik bölümünü bitirdi. Aynı yıl Kırgız Bilimler Akademisi'nin Dil Ve Edebiyat Enstitüsünde çalışmaya başladı. Sonraki yıllarda, Kırgız Devlet Televizyon Radyo komisyonunda, "Ala Too" dergisinde, Kırgızfilm film stüdyosunda çalıştı. Eserleri: Üçünün Yüreği (Hikâye); Mektep, Frunze 1968; Anneme Mektup (Hikâye); Mektep, Frunze, 1971; Gayret (Hikâye); Mektep, Frunze, 1974; Gelenek Azabı (Roman); Mektep, Frunze, 1978; Şeker Dünya (Roman); Kırgızstan, Frunze, 1981 Miras (Hikâye); Mektep, Frunze, 1984.

ÖZLEM N. YILMAZ'LA ÖYKÜ ÜZERİNE SÖYLEŞİ: "YAZDIĞIM HER ÖYKÜ KENDİ DİLİ VE KENDİ KURGUSUYLA GELİYOR."

Konuşan: Asım ÖZ

Daha önce *Kayıp Yalnızlık Ormanı* ve *Kızböceği* isimli öykü kitapları yayımlanan Özlem N. Yılmaz'ı *Heceöykü'de* ve çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlanan öykülerinden tanıyoruz. Yılmaz'ın üçüncü öykü kitabı *Karmeleşti* adıyla yayımlandı. Kitap, "öyküsü olan" on beş öyküden oluşuyor. Özlem N. Yılmaz'la öykü dünyasını ve yazarlığını konuştuk.

— Önce edebî kamuya dahil oluş sürecinizle başlayalım: ilk öykünüz nerede yayımlanmıştı? Bu öykünüzün bir de öyküsü olmalı..

— Öncelikle 'edebî kamu' söylemini ilginç bulduğumu söylemeliyim. Sanırım alışılmış olan şudur; Yazarın ürünleri önce dergilerde boy gösterir, birtakım eleştirmenlerin dikkatini çeker ya da çekmez. Bu arz-ı endam edikten sonra bir yayınevi tarafından kitap olarak yayımlanır. Ancak benim yazı serüvenim bu şekilde gelişmedi. Önce ilk kitabım *Kayıp Yalnızlık Ormanı* (2006) Everest Yayınları tarafından yayımlandı. Sonrasında ise öykülerim bazı dergilerde yer aldı.

— Okuma eyleminin yazma eylemiyle atbaşı gitmesi gerektiğini biliyoruz. Öykü yazarları soruşturmalara verdikleri cevaplarda genellikle sevdikleri öykücülerin adlarını verir, buradan hareketle beğendiğiniz yerli-yabancı öykücülerin en çok beğendiğiniz öykülerinin adlarını sıralamanızı istesem hangi öyküleri anarsınız?

— Okuduğum kitap ve yazar isimlerini pek aklımda tutamıyorum. Aslında okuduğum kitapları da çok çabuk unutuyorum. Bunun bir avantaj olduğuna inanıyorum. Yazdıklarınız, okuduklarınızdan daha az etkileniyor böylece. Buna rağmen ismiyle kalan öyküler var. Bu öyküler isimleriyle kalabildiklerine göre beni bir biçimiyle etkilemiş olmalılar. Lev Tolstoy, "İnsan Ne İle Yaşar?"; O. Henry, "Son Yaprak"; Samipaşazade Sezai, "Pandomima"; Tahsin Yücel, "Bebekler"; Catherine Mansfield, "Ölü Albayın Kızları", "Garden Party"; Bilge Karasu, "Dünyada Bir Akşamaüstü"; Rilke, "Kalem ve Kılıç"; Gogol, "Palto"; Oğuz Atay, "Demiryolu Hikayecileri"

— Büyülü gerçekçilik, dünyada en çok tutulan edebiyat tarzı gibi görünüyor bu aralar. Gabriel Garcia Marquez, Jorge Luis Borges, Julio Cortazar gibi

bi klasik örnekleri var bu akımın. Yetmişlerde ve seksenlerde bu akıma katılanlar içinde 1940 doğumlu ingiliz yazar Angela Carter ismi de var. Bu yazarla, Karneleği'ndeki öyküler arasında kurulan benzerlik nasıl bir benzerlik?

— Aslına bakarsanız *KarneleğVne* kadar Angela Carter'ı çok okumuşluğum yoktu. Büyülü Gerçekçilik hakkında da pek bir şey bilmiyordum. Akımlar, tarzlar pek ilgimi çekmez önceden beri. *Sirk Geceleri* adlı kitabı vardı kitaplığımda. Bir dönem başlamıştım ama araya başka okumalar girince yarım kalmıştı. Sonra *Karneleği*'nin editörlük sürecinde, böyle bir benzerlik kurulunca merak edip çevrilmiş diğer kitaplarını da aldım. *'Büyülü Oyuncakçı Dükkanı'* ve *'Kanlı Oda'*yı da okudum. *Kanlı Oda*'daki öyküler, çok tanıdık bazı masalların yapıbozuma uğratılarak bambaşka bir hal almış biçimleriydi. Ben de anlatımda bazen masalları kullandım. Çünkü masallar zengin anlatım olanakları sunuyor yazara. Kadınların edebiyat dilinin, masalın diline daha yakın olduğunu düşünüyorum.

— *Bir söyleşide "...Öykü yazmamı tetikleyen (...) Adamöykü oldu diyebilirim."* diyorsunuz. *Öykü dergiciliğinin öykü ortamındaki yeri hakkında ne-ler söylersiniz?*

— O dönem Mardin'de yaşıyordum. 2000'lerin başıydı. İyi bir okurdum ama yazma konusunda henüz disipline olmuş değildim. Tesadüfen bir sayısını okumuştum *Adamöykü* 'nün. Orada her dergiyi bulma şansı yoktu. Dergide okuduğum öyküler beni öykü yazmam konusunda cesaretlendirmişti. Yabancı yazarların da çok güzel öyküleri yayımlanıyordu. Belki de öyküye sempati duymamı sağlamıştı ve böylece ilk kurgulu öykü denemelerimi gerçekleştirmiştim. Ama yazdıklarımı dergide yayımlansın diye göndermedim. O dönem yazdığım öykülerin birçoğu ilk kitabımda da yer almadı. 2004'ten sonra yazdıklarım kitapta yer aldı. Öykü dergiciliğinin özellikle yeni öykücüler için büyük bir şans olduğunu düşünüyorum. Benim için böyle gelişmemiş olsa da yazdıklarını kitap olarak yayımlatmadan önce dergilerde yayımlatmaları doğal bir süreç olsa gerek.

— *işlenen tema ve karakterleriyle birbirinden bağımsız olsa da Karneleği'ndeki öyküleri birleştiren toplumsal/bireysel travmalar ve "yüzleşmeler".. Okuyan gençliğe, "iç burkan" öykülerle ulaşmayı amaçlama düşüncesi sizde hangi süreçte gelişti?*

— Aslında ben öykü yazarken şu mesajı vereyim, okuyucuyu sununla yüzleştireyim diye hesaplamıyorum. Kalemimin beni sürüklediği yer yüzleşmeler. Yani bir neden değil, sonuç. Bunu ben de çok düşündüm. Yani kalemimi 'öteki'lerin mecrasına taşıyan nedir diye? Bunun bir değil birçok nedeni var bence. Çocukluktan başlayarak yürünen yollar, yaşanan şehirler, konuşulan insanlar, her şey bunu etkileyebilir. Ben öğretmen çocuğuyum. Farklı nedenlerden ötürü -bu nedenlerden birisi sürgündü- birbirinden çok farklı kırsal bölgelerde bulundum. Hep bir yarım kalmışlık duygusuyla ordan oraya göçüp durduk. Bulunduğumuz yerler kimsesiz dağ başlarıydı genellikle ve

orada yaşayan insanların ağlama duvarı olurdu evimiz. Biz, kendi dertlerimizi unutup o insanların dertleriyle dertlenirdik.

— *Önceki iki öykü kitabınızla birlikte değerlendirdiğinizde Karmeleği'nin öykücülüğünüzdeki yeri hakkında ne söylersiniz?*

— Kendi öykücülüğüm hakkında başkalarının görüşleri daha önemli benim için. Sadece şunu söyleyebilirim, son eserimden sonra ortaya çıkacak olan eserimin daha iyi olabileceğini düşünürüm her seferinde.

— *Gençleri çok ve güzel öykülerle buluşturmak, onların okuma deneyimlerini ve birikimlerini olabildiğince çoğaltmak okuma deneyimi için kalıcı etkiler oluşturma sürecine ne gibi katkılar sağlar?*

— Dediğim gibi bir yandan avantaj, bir yandan da dezavantaj olabilecek bir özelliğim, hafızamın zayıf oluşu. Çok özenirim bazı insanlara, ezbere şırırlar bilirler. Okudukları kitapların adlarını, yazarların adlarını, hatta kitapta yazılanları büyük ölçüde hafızalarında saklayabilirler. Ben de bazı zamanlarda böyle olmayı istiyorum ama istemekle olmuyor ne yazık ki. Sürekli not tutarak okumam gerekiyor, o şekilde okumayı da sevmiyorum.

— *inci Aral'ın bir yazısında "(..) genç öykücülerin en önemli yönelişleri öyle sanıyorum ki bireyselle toplumsalı, gerçekte gerçeküstünü, köyle kenti, duyguyla düşünsel oyunları bir arada iç içe anlatma yöntemiyle ayırmaları, kalıpları kırmaya çalışmalarıdır." diyordu. Karmeleği'ni bu içiçelik bağlamında görebiliriz sanırım. Ne dersiniz?*

— Yazdığım her öykü kendi dili ve kendi kurgusuyla geliyor. Ben de çok müdahale etmiyorum. Yani oturup şöyle bir kurguyla yazsam daha iyi olur mu, deneyeyim demiyorum. Ama bahsettiğiniz içiçeliği seviyorum. Bir edebi eserin nasıl yazılacağına dair, yemek kitabı gibi bir kitap yok maalesef. Yani elinizdeki malzemelerden hangilerini birarada kullanacaksınız, hangisi az hangisi çok olacak o tamamen yazara kalan birşey.

— *Yaşamlarımızın görünmeyen, yüze vurmayan acı ve yoksunluklarını anlatırken inanılmaz bir anlatım olgunluğu sergiliyor Karmeleği. Vurucu imgelerle günlük yaşamın göze çarpmayan ayrıntılarını yakalıyor, içimizi burkuyor... Zamanın ve uzamın da ele alınması gerekiyor. Uzam da zaman da büyük bir çakışma gösteriyor öykülerde. Uzamın ve zamanın bu örtüşmesi, güncele uzak/yakın yaşanan zamanla parçalanmış, bölük pörçük olmuş uzamlarla sağlanıyor...Güney/Doğuyu acısı, sesleri ve buraya bir biçimde üniformalar içinde uğrayan insanların iç dünyaları-Yenilen Yener- ile öykümüze taşırken ya da "sıradan" insanların dünyalarını derinlemesine aktarmada nasıl bir dil kurmayı istediniz?*

— Her yazar ister belki de benim isteyeceğim şeyi. Evrensel bir dil kurmak. Aidiyetlerle sınırlandırılmamış bir dil kurmak isterim. Bu yüzdendir belki öykülerimde yer ismi kullanmayı pek sevmiyorum. Çünkü en çok 'ne-

reli' olduğumuz aidiyetiyle ilişkilenen bir toplumuz. Aidiyetler okuyucuyu da çelip hapsedebiliyor. Benim dilimi, kültürümü, yaşadığım şehri bilmeyen, dünyanın öbür ucunda bir insanın benim yazdığım şeyi okuduğunda ne anlayacağını, ne hissedeceğini merak ederek yazarım. Çünkü bilirim ki aidiyetler üst üste giyilmiş kıyafetler gibidirler. O kıyafetleri çıkarıp attıkça birbirimizi daha çok benzeriz, en çok da çıplak hallerimiz benzer birbirine.

— *"iki Bebek Bir Melek" çok katmanlı bir öykü. ilk öykülerdeki acılar da anlatılıyor başka acılarla birlikte. Başörtüsü nedeniyle okulunu bırakmak durumunda kalan Fatma'nın acılı öyküsü de var burada başka bir bağlamda. Bu günlerde çokça tartışılan başörtülü öğrencilerin yaşadıklarının edebi düzlemde ele alınış biçimleri hakkında neler söylersiniz?*

— İnsana dair her şey edebiyatın konusudur diye düşünüyorum. Bir yazar bir yere ait olma dürtüsünden arınabildiği sürece, yazdığıyla arasındaki mesafeyi koruyabildiği sürece başarılı olabilir. Bir genç kızın başörtülü olduğu için okulundan ayrılmak zorunda kalması ya da başını açmaya zorlanması - *ikna edilmesi*- bir insan hakkı ihlalidir. Bunun da ötesinde acı veren, kanayan bir yaradır. Bir yazar olarak bu durumun bir biçimiyle edebiyatıma yansımış olması doğal bir sonuç. Yıldız Ramazanoğlu'nun *ikna Odası* adlı kitabı sırf bu konuyu işleyen iyi bir örnek bence.

— *Öykü kahramanlarının adlarını bulmanız/vermeniz uzun sürer mi?*

— Kahramanların isimleri öyküyle birlikte geliyor genellikle. O ismi değiştirmeye gücünü bulamıyorum kendimde. Bazen bir ismin yazdığım öykü için varolduğunu düşündüğüm bile oluyor. İsimlerin de insanlar gibi yazgılarının olduğunu düşünüyorum. Belki de her isim, kahramanın -ki herkes kendi hayatının kahramanıdır sonuçta- kulağa fısıldandığı andan itibaren kendi yazgısının sonuna doğru bir yolculuğa başlıyor. Bazen isimsiz yazdığım öyküler oluyor. X diyorum mesela. Çünkü aklıma gelen hiçbir isim o kahramanı karşılamıyor. Aylar sonra isim koyduğum kahramanlar da oluyor.

— *Öykünün dramatik biçim almasını sağlayan yapısı klasik anlayışla - italik dizilişle verilen- iç sesler, geri dönüş ve çağrışımla ifade bulan çağdaş yaklaşımı harmanlama konusundaki düşüncenizi merak ediyorum...*

— Ben öyküde bir dünya kurulduğuna inanıyorum. Atmosfer yaratmak denilen şey bu olsa gerek. Kelimelerle inşa edilen dünya renkleri, kokuları, sesleri, seslenişleri bambaşka olan bir dünya. Gerçek olduğunu düşündüğümüz anda kurgu olduğunu anımsatan, kurgu olduğunu düşündüğümüz anda gerçekliğini bağırarak bir dünya bu. Ben öyküde geri dönüşler yapmayı seviyorum. Geçmişsiz bugün havada asılı kalıyor çünkü, inandırıcılığını yitiriyor. Hatırlamalar, iç sesler ve anlatmalar üzerine öykü inşa etmeyi seviyorum. Gündelik hayatımızı da tek boyutta yaşamıyoruz. Gün içinde hiç susmayan iç sesimiz, hatırladığımız onca şey peşimizi bırakmıyor.

— *Birbirini tamamlayan, bütünleyen öyküler olarak görebiliriz belki bu öyküleri... Adını, içindeki bir öyküden alıyor kitap. Peki sizi kitaptaki öyküler toplamına Karmeleği adı altında toplama düşüncesine götüren nedir?*

— Kendi yazdıklarım üzerinden kendimi değerlendirmek istemem ama Yalçın Hafıcı *Karmeleğ Vyle* ilgili yazısında kullandığım dille ilgili olarak 'En keskin kılıçların en yumuşak ipek kılıflarda saklanmasına şaşmamalı' demişti. Bu benim öykülerimle ilgili bir gerçeği dile getiriyor sanırım. Yani ben savaş, şiddeti, kırılmaları, yoksullukları, yoksunlukları anlatırken keskin, sert bir dil kullanmak istemiyorum. Yazarken bunu gözetiyorum, tamamen içsel bir yönelim. *Karmeleğ*'indeki öyküler savaşın sonuçlarını, travmaları konu edinen, konusu itibarıyla sert öyküler. *Karmeleğ* ise içinde yumuşaklığı, beyazlığı, iyiliği, koruyuculuğu, saflığı, barışı simgeliyor. Bu nedenle kitabın bütününü daha iyi temsil edebileceğini düşünmüştüm.

özlem N. Yılmaz

— *Yazınsal alanda öteden beri önem taşıyan "genç yazar" sorunsalına genç yaşta ilk öykü kitabı merkezi yayınevlerinden birinden yayımlanmış bir yazar olarak nasıl bakıyorsunuz?*

— Genç yazar bana göre henüz ilk kitabını yayımlatan yazardır. Biz ürün veren kişiyi, onun yaşına bakarak değil ürünlerine göre değerlendirmeliyiz, diye düşünüyorum. Yani altmış yaşında da genç yazar olunabilir. Yaşım 'genç' olsa da kitabın *Cangençlik* yayınlarından çıksa da üçüncü kitabı yayımlanan bir yazar olarak pek de 'genç' sayılmam herhalde.

— *Her insanın yaşamında çocukluk ve gençlik dönemi, zengin ve unutulmaz anılarla dolu çok özel bir dönemdir ya da bize öyle gelir. Öykü yazarlarının bu dönemi*

öykü kaynağı olarak görüp değerlendirmelerini nasıl görüyorsunuz?

— Öykü yazmayı, bir noktadan başlayıp dışı doğru genişleyen daireler çizmeye benzetirim hep. Yazar kendi yaşamından başlayıp dışarıya, toplumsal olana doğru bir yolculuğa çıkar yazıyla. Çocukluk, ilkgençlik anıları tüketilmeden bir sonraki halkaya geçilmez, geçilse de bir boşluk oluşur diye düşünüyorum. Çocukluğuma, ilkgençliğime ait net olarak hatırlayabildiğim çok az şey vardı zihnimde. Sadece havada asılı duran siyah beyaz kareler vardı. Ama şunu fark ettim ki yazdıkça hatırlıyorum. Yazmak bir çeşit hafıza tazelemek oldu benim için. Yazdıkça şaşırdım. Şaşırdıkça yazdım. Çocukluğum halen yaşanmakta olan bir hayat gibi duruyordu önümde.

— *Peki, temelde eğitimcisiniz; mesleğinizin yazarlığınıza, öykünüze katkıları neler oldu? Şöyle de sorabilirim: Mesleğiniz size ve edebiyatınıza neler getirdi, sizden, edebiyatınızdan neler götürdü?*

— Mesleğimin edebiyatıma ve bana çok şey katmış olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok az meslekte rastlanan bir özelliği var öğretmenliğin, çocuklarla ve onların anne babalarıyla iletişim halindesiniz sürekli. Bu da beş yılda bir yenilenen, yüzlerle ifade edilen sayıda değişik insanla tanışıp yüz yüze iletişim kurma imkanını sağlıyor. İlk görev yerim Mardin'di. Bu yüzden ilk kitabım *Kayıp Yalnızlık Ormanı* Mardin'e yazılmış gibidir. Benim için bulunmaz bir yaşam deneyimi ve zenginliği oldu orada öğretmenlik yapmak. İstanbul'a geldiğimde de Mardin'den göç alan bir mahalledeki okula tayin oldum. Mardin'den İstanbul'a göç eden başka bir 'Mardin' vardı karşımda bu sefer. Başka travmalar, başka yoksulluklar ve yoksunluklar vardı. Mardin'de okuttuğum öğrencilerimden bazılarını yıllar sonra İstanbul'da perperişan gördüm. Yani mesleğim sürekli hayatın içinde, insanlarla birlikte olma şansı tanıdığı için edebiyatım için bir zenginlik barındırıyor. Daha az çalışıp Edebiyat'a daha çok zaman ayırmak isterdim. Şu an tek lüksüm boş derslerde kendimi okuldaki kütüphaneye kilitlemek.

— *Eleştirmenler iki kitapta topladığınız öyküleriniz için yazdılar, size farklı sorular yöneltildi kitaplarınızdan hareketle. Eleştirmenlerin, okurların, yazdıklarınıza bir de hangi açılardan yaklaşımlarını isterdin. Kafanızdan böyle şeyleri geçirdiğiniz oldu mu?*

— Benimki bir yazarın merak edebileceği ayrıntılar daha çok. Okuduğum bir yazarın nasıl bir masada çalıştığını merak ederim mesela. Ya da başını kaldırdığında nereye, nasıl bir manzaraya baktığını merak ederim. Bir kitabı çizerek mi, not alarak mı okuduğunu, nasıl okuduğunu, günün hangi saatlerinde yazdığını merak ederim. Yazıklarının zihninde ilk belirdiği anları merak ederim, o anlarda ne yaptığını. Her öykünün geliş serüvenini, tek tek merak ederim, dinlemek hoşuma gider.

— *Kuşkusuz saati çok ağır çalışan edebiyat uzun bir yol ve süreklilik gerektirir. Bundan sonra yolunuz nasıl sürecek?*

— Bundan sonra bugüne kadar olandan farklı bir şey olmayacak hayatımda. Yazmaya, okumaya, devam edeceğim. Heceden kelimeye, kelimedenden cümleye, cümleden kitaba uzanan yolculukta, gözlerim ve ellerim yerinde olduğu sürece yazacağım. Yazı serüveniyle ilgili uzun bir yolculuğa çıkardı beni sorularınız. Sayfalarınızda bana yer verdiğiniz için teşekkür ederim.«

H E C E Ö Y K Ü

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

HİKÂYÂT'I OKUMUŞKEN

Edebî eserin anlamını nerede aramak gerekir?

Yazarın zihninde mi, eserin kendisinde mi yoksa okurda mı?

Cemal Şakar'ın *Hikâyâtını* okurken edebî eserin esasında şifreli bir yapı olduğunu ve her okurun bu kodları çözerken eseri yeniden ve yeniden ürettiğini bir kez daha anladım.

Yukarıdaki soruya, ben öncelikle anlamı, eserin kendisinde aramak lazımdır, şeklinde peşinen cevap vermek isterim. İlk şıkkı tümüyle devre dışı bırakıyorum. Yazarın zihninden geçenleri değil kalemine dökülenleri okumak durumunda olduğumuzdan, sözcüklere hapsedilmiş bir dünya olan metin, her okurun kendi dünyasında yankı bulduğu oranda bir anlam kazanacaktır ve bu anlam alanı da okurdan okura değişir.

Kuşkusuz yazarının üzerinde konuştuğu bir metin de artık bambaşka bir metindir. Hatta yazılı bir metnin 'söz' konusu olması, metne yaklaşanların zihninde bir bakış farklılığına, derinliğine ya da daralmasına neden olabildiği halde, metnin kendisi donmuş bir yapı olduğundan, kılını kıpırdatmayacağı aşîkârdır. Geriye yeni bir eser ortaya koymaktan başka bir seçenek yoktur yazar için.

Ancak eserin kendi kendine yeter olması fikri ilk bakışta çok sevimli gelmekle beraber aslında beraberinde şu yanılgıyı da getiriyor. Bu durumda estetik kaygılar başlı başına amaç halini alıyor ve edebî eser, bağlandığı dünya görüşünden uzaklaşarak teklif öneremez hale geliyor. O halde bir göndergeler dizgesi olan edebî eserin neye gönderme yaptığı hayatî önem arz ediyor demektir.

Bir okur olarak, *Hikâyâtı* elime aldığımda, iki grup halinde öbeklenmiş kısa öyküler diziniyle karşı karşıya olduğumu görüyorum. Bu bölümler 'bir' ve 'çok' adı altında belirlenmiş. Bu isimler bile okurun zihninde bazı anlam alanlarına gönderme yapıyor, vahdet ve kesret gibi...

İlk bölümde toplam otuz altı kısa öykü yer alıyor. Bu bölümde yer alan öyküler, Kur'anî imgelerden hareketle üretilmiş ve yer yer meâl üslubuna göz kırpan öyküler.

H E C E Ö Y K Ü

Bir anlatım tekniği olarak metinlerarasılığın en güzel örnekleri ilk bölümün öyküleri. Bu yolla sanatçı, eserini meydana getirirken nereden ilham aldığı, nereye ait olduğunu da ortaya koymuş oluyor. Ancak *Hikâyâfin* farkı şu ki yazar kendi metnini oluştururken esinlendiği metnin parodisini yapmıyor. Tam tersine esinlendiği metinle olan kan bağına sürekli vurgu yapıyor. Esinlendiği metni tüketmek ve böylelikle kapitalist bir mantıkla yine tüketime açık bir metin ortaya koymak yerine referanslarını yüceltiyor, tahkiyesini küçültüyor. Birçok öykü bu yüzden olsa gerek sadece Kur'anî imgelelere değiniden ibaret kalıyor.

Referansı Kur'an ve Sünnet olan bu öykülerle dinin ahlaktan, siyasetten, edebiyattan, estetikten v.s. bağımsız olmadığının altı kalın çizgilerle çizilmiş oluyor. Hem disiplinler arası geçişliliğin güzel bir örneği okura sunuluyor hem de sanatın hakikatla bağına vıgu yapılmış oluyor. Ve okur üzerinde öykünün asıl değil, asl'a bir işaret, bir dikkat çekmeden ibaret olduğu izlenimi uyandırılıyor.

Öykü adlarının öyküde geçen bir ya da birkaç sözcükten oluşturulması adettendir ancak bu öykülerin birçoğunda sıra dışı bir tutum göze çarpıyor. Kur'anî imgeler Arapça asıllarıyla başlıkta yer alırken, başlık metinde çoğu zaman geçmiyor. Öykü, söz konusu imgenin bir çeşit tefsirine dönüşüyor. Birkaç örnek vermek gerekirse;

Saika, sözlükte; yıldırım, sevk eden, götüren, şiddetli ses, sebep gibi anlamlara gelir. Sözcük Arapça aslıyla metinde geçmez ancak öykü şu cümlelerle biter:

"...ne oluyor diye etraflarına bakınırken; bir yıldırım; bir ceza onları aniden; oracıkta kısıvrak yakalayivermişti."

Ya da,

Yakın başlıklı öykü,

Sözlükte yakın; sağlam kesin bilgi anlamına gelir, aynı zamanda ilmin sıfatıdır. Metinde inkarcıların halet-i ruhiyesi şu sözlerle tanımlanır:

"Şimdi doğru ve yararlı işler yapmak için dünya hayatına geri döndürülmeyi talep ediyorlardı. Çünkü artık hakikate kani olmuşlardı."

Bir başka örnek de Şek öyküsü...

Sözlükte şekk; şüphe, zan, bir şeyin varlığı ile yokluğu arasında tereddüt etme gibi anlamlara gelir.

Kuşku duyan ve bir türlü iman edemeyenlerin durumu söz konusu öyküde şu sözlerle anlatılır:

"Onlar da hayattayken inanamamış, tereddütler içinde boğulup gitmişlerdi."

Hecera öyküsü.

Hecera; sözlükte hicret etti, ayrıldı anlamlarına gelmektedir. Özeldir Hz. Muhammed(s.a.s)'in Mekke'den Medine'ye hicretine işaret eder.

Metinde ise;

"Oysa böyleleri için, Allah'ın arzında تنها yollar, başka topraklar ve bereketli hayatlar hazırды." İfadeleri yer alır.

Kur'an kıssalarında, olay zamanı hakkında kesin bir bilgi verilmediği bilinmektedir. Bu da söz konusu olayın zamanlar üstü vurgusuna işaretir. Yerel bir vakadır belki ama durum evrenseldir. Cemal Sakar öyküsünde de bu bağlamda yer ve zaman ifadelerinin belirsizliği dikkat çeker.

Ahkaf öyküsü, Kur'an'da yer alan Ahkaf suresine bir göndermedir. Ahkaf, kum tepeleri anlamına gelir. Ad kavminin yaşadığı bölgede rüzgârlar ahkaf adı verilen kum yığınları meydana getiriyorlardı ve ahkaf sözüyle hem Ad kavmine hem yaşadıkları bölgeye atıf vardır.

Cemal Sakar

Olayın geçtiği yer, öyküde belirsizdir. Sadece ahkaf halkının yaşayış biçiminden "taş taş üstüne koyarak muhkem yapılar inşa ediyorlar." ifadeleriyle bilgi sahibi oluruz, "kendilerine sürüler, çocuklar, bahçeler, pınarlar" verilmesinden yaşam standartlarını anlamamız mümkün olur. Ahkaf halkı ki onlardan bu isimle metinde hiç bahsedilmez, azgınlıklarından ötürü helak edildikleri, yine Kur'an'da

geçtiği kadarıyla okuyucuya sunulur. "Yedi gün yedi gece süren kum fırtınalarıyla..." Onların başlarına gelen bu bela bilinçsizce yapıp ettiklerinin bir ürünüdür, bu da "azabı çağırdıkları" ifadeleriyle özgün bir biçimde belirlenir.

Yazar bu bağlamda vakayı dallanıp budaklandırma yoluna gitmemiş, dilin gücüne yaslanarak 'yazınsallık' dediğimiz yazara özgü, alışılmışı kıran söyleyiş, düşünüş şekilleriyle okuru şaşırtmayı yeğlemiştir. Onlardan bir kaç;

"...kalplerinin üzerine kapanıyorlardı." (istiğna)

"Cehalet onun ellerinde güvendeydi." (İp)

"...somut bir şeyi gönüllerinden kovamıyorlardı." (Samiri)

".ürünlerdeki çağırışı duymuyorlardı." (Arim)

"Dünyanın işvesi topuklarından aşağı doğru çekiyordu." (Habeta)

".inadın yankısıydı bu." (Yankı)

İkinci bölüm; Çok

Toplam yirmi sekiz öykü yer alıyor bu bölümde. Daha kişiselleştirilmiş öyküler bunlar... İlk bölümde toplum psikolojisi ağır basıyordu oysa... Tevhid inancına karşı büyüklük taslayanların hal ve hareketleri irdeleniyor ve bu-

nun kitle psikolojisinin etkisiyle nasıl ortak bir inanca ve eyleme dönüştüğü sergileniyordu.

İlk bölümde bu yüzden daha çok 'onlar' zamiri dikkat çekerken, ikinci bölümde; Müjde, Kavuşma, Okul ve Su öyküleri hariç öykü kişileri tekil karakterler. Ancak bu tekil kişiler isimsiz... Sadece eylemleriyle ve psikolojileriyle öyküde boy gösteriyorlar bu da onları 'çoğaltmış' oluyor.

Kinayeli söyleyişler dikkat çekiyor. Bir sözün hem gerçek hem mecaz anlamıyla kullanıldığını ve bunun bir öykü formatı içinde karakterlere de söylendiğini görüyoruz. Sıradan bir vak'a birden gerçeküstü bir yapıya dönüşüyor ve yalınkat bir dilin felsefi derinliği hayret ve hayranlık uyandırıyor.

Yolcu, öyküsünde;

"ferahlık ancak geldiğim yerdedir, bana yardım et" diye inleyen yolcu, sanki sıradan bir yolcu değildir. Yollardan başı dönen "yön duygusunu kaybetmiş" biridir ve kavşak noktasında oturan bu kişi "geri dönmeli(dir)ydi başladığı yere". Sonra bunun bir yanılsama olduğu aslında yolcunun kendimiz olduğu okuyucuya sezdirilir. Çünkü;

"Delikanlı arkasına baktı. Kavşakta kimse yoktu." Burada yolcu ve kavşak imgeleri çağrışımlara açıktır, ferahlık vurgusu düşündürücüdür.

Lamba, öyküsünde geceleyin sokak lambalarını kıran, deli diyebileceğimiz bir karakter vardır. Yaptığının iyi bir şey olduğuna bir türlü polisleri inandıramaz. Ve onun ağzından dökülen sözler:

"Yıldızlar, yani işaretlerimiz sönükleşiyor. İnsanlar yollarını, yönlerini nasıl bulacaklar bunca aydınlıktan gözleri kamaşmışken..." dir. Buradaki yıldızdan kinaye muhteşemdir.

Denk, öyküsü de bu bağlamda manidar öykülerden biri. Yüzeyde sadece bir hamalı tasvir ettiği düşünülebilir. Ancak, hamalın sırtındakinin kendi nefsinin yükü olduğunu sezdiğinizde iş değişir. Hamal, sıradanın aksine yüküyle konuşur, ihtiyaçlarını giderir ve onu sırtlayıp götürür.

"Hemen oturdu ve dengine yaslandı. Derin bir nefes aldı.

Bir ihtiyacı olup olmadığını sordu.

Yoktu.

Yine de bir bardak soğuk su verdi."

Ve 'denk' imgesi kişinin hayatına denk düşen bütün yüklerine kinayedir

"Dengi ona güven ve denge veriyordu, ardına bakmadan hızla yürümeye başladı."

İkinci bölümde yer alan öykülerden iki tanesi var ki, bindiği dalı kesmek gibi... Buna özeleştirici de diyebiliriz, sanat eleştirisini sanat eseriyle yapmak da... Bunlar Şiir ve Hikâye başlıklı öyküler. Her iki öykünün de ortak teması şu: Şiiri de, hikâyeyi de yazan insandır ve insanın zaafı vardır. Şiir öy-

küsünün ironisi dikkate değer. Ağlanacak halimize güldürüyor. Hikâye ise elinden kalemi attıracak kadar, düşünceye sevk ediyor.

Müjde, Kavuşma, Okul, Gül başlıklı öyküler ise, sanatın 'fildişi kulelerde' ortaya konan bir edim olmaması gerektiğinin somut birer göstergesi. Bilhassa Kavuşma öyküsünü okumak da yürek istiyor. Oysa sanırdık ki bu tip derin acılar anlatılırsa ancak şiirle anlatılır, öykü dili buna elverişli değildir... Sorun öykünün dilinde değil öyküsünü dilsiz bırakanlarda imiş meğer. Pekâlâ öykü, yeryüzü insanlarının acılarına tercüman olabilir mi.

Öykülerin tamamına baktığımızda, karakter profilinin varoluşunu anlamlandırmaya uğraşan bunalımlı tiplerden seçilmediğini görüyoruz. Birinci bölümde yer alan küfürde inat eden menfi karakterler dahi safını belirlemiş olduklarından kararsız değiller. İkinci bölümdekiler ise problemini teşhis etmiş ve çözümün nerede olduğunu bilen münferit karakterlerden oluşuyor çoğunlukla. Niye dünyaya geldiklerini sorgulamıyorlar, zaten biliyorlar ancak 'dünyanın işvesi' ibadetlerine ket vurduğu için; "sadece farzı kılıp" bırakıyorlar. Aralarında "zengin olan Allah'tır" diyen müspet tipler de var, "Televizyonda soykırım görüntülerini izleyince, içim kan ağlıyor. İyi ki şu televizyon var" diyenler de... Evini, ailesini bırakıp gitmeye kalkışan dahi, göklerden bir işaret bekliyor, "cevap muhatabını bulur" diyecek kadar esasında varlık bilgisine de sahip.

Hikâyat, Kar öyküsüyle bitiyor. Hem göze hem kulağa hitabeden bir öykü. Kendinizi gecenin karanlığında, karlar arasında bir dağ başında buluyorsunuz. Dağlara doğru bağırın adamın sesi odanızda yankılanıyor.

Temiz bir Türkçe, sağlam bir kurgu. Sadece bir yerde nazar boncuğu var. Ahkaf öyküsünde geçen "başkalarının hak ve hukuklarına el uzatabiliyorlardı" ifadesinin, hukuk sözcüğünün zaten 'haklar' anlamına geldiği gözetilerek, 'başkalarının hukukuna' şeklinde kullanılmasının yeterli olduğunu düşünüyorum.

Okuduğum bir kitap üzerine söz söyleme hakkımı kullandım bir okur olarak. Zaten yazarının ağzına kilit vurduk en başta, öyküler bizim... Kitap dediğin kendisinden söz ettirmeli.

Hikâyat, Ferfir yayınlarından çıktı. Okurunu çoktan fethetti bile...-*a

LÜTFİ BERGEN

ÖMER SEYFETTİN HİKAYESİNDE İSLAMCI TAVIR

Ömer Seyfettin'in hikayelerindeki milliyetçi, hatta "Turancı" kimliğin II. V^ Meşrutiyet döneminde şekillendiği ve "Genç Kalemler" hareketiyle temsil edildiği söylenebilir. Derginin başyazarı Ali Canip (Yöntem)'di. "Yeni Lisan" hareketi denilebilecek bir fikri intisabı ifade ederek mecra bulmaya çalışan bu çevre, dilde ulusallaşmayı ve dilde birliği savunuyordu. 1910 ile Selanik'in Osmanlı'dan kopması tarihi olan Kasım 1912 arasında Doğu- Batı çatışması ve fertlerin yaşadığı "kimlik bunalımı" konularında ürün verdi. Bizim bu makalede amacımız Ömer Seyfettin'in "Turancı-Türkçü" kimliğinin altındaki tanımlanamamış "müslümanlaşmanın" izlerini tesbitle ilgilidir. Bu çerçevede Ömer Seyfettin hikaye birikiminden yedi hikayeyi seçtik ve konuyla bağlantılı olarak ele aldık. Bu hikayeler: 1. Primo Türk Çocuğu, 2. Beyaz Lale, 3. Falaka, 4. Mehdi, 5. Pembe İncili Kaftan, 6. Diyet, 7. Başını Vermeyen Şehit. Bu hikayelerin konu edindiğimiz meseleye vuzûh kazandırma- da yetersiz olacağı, Ömer Seyfettin'in "Turancı" kimliğinin yansımasını temsil ettiği de söylenebilecektir. Ömer Seyfettin'in "Kızılelma Neresi", "Primo Türk Çocuğu", "And" gibi hikayelerinde Müslüman kimliği hakkında bir kavram çevresi yoktur. Metin içinde vurgular Türklük bilincine dönüktür. Örneğin "And"da, kuduz köpek saldırısı karşısında hasbelkader "kan kardeşliğe" ant içmiş iki çocuktan birinin (Mıstık), "kardeşini" tehlikeden koruması ve kuduz hastalığından ölmeye varan fedakarlığı anlatılır. Hikayenin bitiminde Türk olmakla and içmek arasında kurulan bağlantı üzerinden, son derece seküler bir kültür milliyetçiliği yapılır. Adeta denir ki: Türk halkı da "milli tesanüdlerini" birbirlerine ölüme varacak derecede bağlanmalarına vesile olacak "ant vererek" sağlamalıdır. Bu hikayede ölen ile uğrunda ölünen kişi arasında makul ve reşid insanların kabul edebileceği bir "değer" olmadığı için kahramanların çocuk olmasına dikkat edilmiştir. Hikayenin kendisi fedakarlığı anlatmada başarılı olduğu halde gereksiz bir "ideolojik yükleme"ye girişir; fedakarlığı, "Andı için ölen, sezgilerle bezeli Türk"lüğe hizmet ettirir. O yaştaki çocukların kuduz köpek saldırısına "Türklük" idealleri için kendini siper etmesi zorlamadır: *"Andı için ölen,* hayatını mahveden kahraman kan kardeşimin, sıcak dudaklarını tekrar parmağımın ucunda duyar, beni kurtarmak için kendisinden büyük, kudurmuş, iri ve kara çoban köpeğiyle pençeleyen o aslan ve kahraman hayalini görürüm. Ulusumuzdan, "sezgilerle bezeli Türklükten" * uzaklaştıkça, daha kokuşmuş derinliklerine yuvarlandığımız karanlık uçurumun, bu ahlâk ve bozuculuk, vefasızlık ve bencillik, baya-*

gılık ve miskinlik cehenneminin dibinde, üzgün ve şartlanmış kıvranırken, saf ve nurdan geçmiş, kaybolmuş bir cennetin gerçekten uzak bir serabı halinde karşımda açılır."

Ömer Seyfettin (ÖS) hikayesinin Turancı kimliğinin altındaki Müslümanca değerleri aramak için seçtiğimiz yedi hikayeden ilk dördünü, ÖS hikayesini oluşturan dış sebepleri yansıtmak için ele aldık. Bu dört hikaye ÖS'nin niçin Turancı söylemlere yöneldiğini göstermek açısından önemli veriler sunuyor. Diğer üç hikayede bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz "müslümanca yaşam" üzerine arayışlarının izlerini yansıtmaya çalışacağız. Bu hikayelerin sayısını arttırmak mümkün. Daha geniş bir çerçeve ve modelleme yapılabilir. Ancak bir makalenin üstesinden gelemeyeceği kadar büyük hikaye birikimi karşısında bu seçimi yapmak kaçınılmazdı.

A. TURANCILIĞIN TEMELLERİ

1. Primo Türk Çocuğu (Yabancılaşma)

Balkanlarda Osmanlı aleyhinde milliyetçilik hareketleri başlamıştır. Ömer Seyfettin 1909'da Selanik Üçüncü Ordu'da olması sebebiyle bölgenin farklı yerlerinde görevlidir. Osmanlı aleyhindeki milliyetçilik hareketleri, kurulan komiteler ve onların yaptığı tedhiş ile ilgili gözlemleri sonradan yazacağı hikâyeler ve fikrî tercihleri hazırlayan birikimleri oluşturur. Primo Türk Çocuğu, Meşrutiyet'in ilanından dört yıl sonra Selanik'te geçmektedir.

Hikâyede kahraman Kenan Bey, kimliğini kaybetmiş genç bir mühendis olarak karşımıza çıkar ve o dönem aydınların hemen çoğunun Batılılaşma ile içine düştükleri "yabancılaşma"ya ayna tutar. Hikayenin kahramanı gerçekte Primo'dan bahsetse de Kenan Bey'dir. Çünkü burada ilk dönüşüm, Batı kültürüne karşı ilk direniş, ailesini yıkmak bahasına Kenan Bey'den gelmiştir. Primo'nun milliyetçiliği seçmesi "çevresel" ya da sosyal bir olgu haline dönüşüyor. Çünkü Primo'nun anne- babası ayrılmıştır, bir seçim yapması gerekmiştir. Türk arka- daşları vardır. Primo'nun seçimi "Muaşeret milliyetçiliği" şeklinde gelişir. Kenan Bey ise farklı bir yerdedir. Milliyetçilik Osmanlı kültürünün iç dinamiği değildir, Osmanlı aydını "medeniyet" söylemleri içinde Batı uygarlığı ile buluşmaya yönelik tüm gayretlerine rağmen uygarlığın temsilcilerinin kavmiyetçiliğine maruz kalmışlardır. Hikaye kahramanı Kenan Bey kendi toplumunun "medeniyetsizliği" hakkında kesin bir kanaat, hatta gazez (kin) taşımaktadır. Bu kin kayınpederinin kendisi hakkında "aslında Anadolu Rum'u" olduğu yargısını eleştirmesini engeller. Kendini Batı kültürüne teslim eder:

"Bir italyan'la izdivaç etmek, hayatımı birleştirmek ona doğal görünmüş, hatta iftihar edebilecek bir mümtazlık gibi gelmiştir. Gerçi Grazia ile evlenmek istediğinde Grazia'nın babası Kenan Beyin Türk oluşundan dolayı bir barbar, bir medeniyet düşmanına kızını vermeyi şiddetle reddetmiştir. Daha sonra ise gerek kişisel menfaatlerini gerekse kızıyla yaptığı bir konuşma sonrasında Kenan Beyi Rumeli ve Anadolu'da Türk namı altında yaşayan on ye-

di milyon Rum'dan biri olarak değerlendirir. Zira ona göre Türkiye'de sultanın ailesinden başka Türk bir familya yoktur. Bu düşünceler doğrultusunda Kenan Beyi kızıyla birlikte hayallerinde Rum olarak kabul eder ve bu evliliğe izin verir. Kenan Bey'le Grazinin evliliklerinin ilk iki yılında iki erkek çocukları olmuştur. İtalyan adetlerini takip ederek çocuklarını numara ile çağırırlar. 'Primo! Sekundof Sekundo hastalanır ve ölür. Grazia'nın babası Mös-yö Vitalis Meşrutiyetin ilanından sonra Türkiye'de işlerin iyi gitmeyeceğini düşünerek İtalya'ya gider ve çiftlik alarak oraya yerleşir" (Seyfettin, 1998).

Necati Mert, bu hikayeyle ÖS'nin amacının milli/yetçi kimlik yaratmak olduğunu ifade ediyor (Mert, 2004: 201). Bu yargıya itiraz ediyor değiliz. Ancak ÖS'nin bu noktaya gelişinin sebebi, dışsal görünüyor. Bir yabancılaşma var. Batı modernliği, Osmanlı aydınını istila etmiş durumda. Zihnî ve maddi olarak Batı'da gelişmiş modele teslim olmuş bir aydın katmanı oluşmuş. O dönemde Müslümanları temsil pozisyonunda olan şahsiyetler de ne maddi imkansızlıkları, ne de zihnî yenilgileri aşabilecek bir dinamik göstermemektedirler. Kenan Bey, bu yabancılaşma içinde "kendine bir kimlik bulma" dan ziyade, "kaybettiğinin farkına varma" tercihi yapar. Osmanlı aydını için Batı medeniyetinin geldiği nokta, kendi kimlik karakterini terk etmeye müsait bir yapıya dönüşmüştü. Avrupa'nın Osmanlı aydını üzerindeki etkisi hakkında Ahmed Mithat Efendi'nin konumu bir fikir verebilir. "Ahmed Mithat Efendi, Üss-i İnkılâb'ında, Mustafa Reşid Paşa'nın başlattığı 'Diplomatika-i Cedide' döneminde Batılı ülkelerin Osmanlı İşişlerine 'açıktan açığa' karıştıklarını esefle kaydeder" (Timur, 1989: 86). Oysa aynı Ahmed Mithat, Avrupa'ya tabi olmaktan başka çare kalmadığını ifade etmekten kendini alıkoyamıyordu:

"Milel-i Şarkıyye'nin medeniyet-i umumiyye-i âleme ettiği hizmet yalnız bir hizmet-i maneviyyeden ibaret olmayıp maddiyata da taalluku bulunduğu müberhendir. Ancak bugünkü Avrupa'nın terakkiyat-ı maddiyyesi milel-i Şarkıyye'nin hiç bir zaman hayâlinden bile geçmemiş olduğu derece-i kemalde bulunduğundan biz şarklılar terakkiyât-ı maddiyat için Avrupa'yı tetabbua muhtaç ve mecburuz. Nasıl ki garblılar dahi hakayık-ı elsine ve eknâh-ı hikemiyye için hâlâ kendilerini şarkın teteb-bûuna muhtaç ve mecbur görüyorlar, imdi şark ve garp dest-i vifak ve muavenetini 'birbirine uzatıp terakkiyât-ı maddiyye ve mâheviyyece yekdiğerinin tetebbuat ve teharriyâtına muavenet edecek olurlarsa ikisi de bu mü'tib ve müşkil işlerini kolaylaştırmış olurlar" (Okay, 1989: 31).

Eski toplumun kurumsal dayanakları çökmekte, dinin içinden yeni kurumsal modeller çıkmasına gayret eden aydın kütlesi de gelişmemekte idi. Bu nedenle ÖS gibi aydınların kendilerine "Türklük", "Osmanlılık" gibi kimlikler geliştirmeleri, bu kimliklerin temsil kabiliyeti ile ilgiliydi. Düşünen aydının İslami bir eğitim sürecinde yetişmemesi, mühendis zihniyetiyle şekillenmesi bu neticeyi zaruri kılmıştır. Ülke parçalanmakta ve Osmanlının gayr-ı müslim tebaları milliyetçilik talepleriyle bağımsızlık arıyorlardı, daha önemlisi yöneten bürokrasinin yabancılaşmadan kurtulmak için seçeceği kültürün "din" te-

melli olması için gerekli bir donanım kalmamıştı. Bu nedenle Primo Türk Çocuğu hikayesinde Kenan, çocukluğuna dair ve "Türk" diye tanımladığı bir kültürü "hatırlar", ama bu aslında Müslüman kültürün ta kendisidir.

"ilk defa görüyormuşçasına duvarlara, perdeler, eşyalara bakar. Türk hayatına Türk ruhuna ait bir gölge bir çizgi yoktur, birden Bursa'daki çocukluğunun geçtiği baba evini hatırlar. Merdiven başındaki, ceviz ağcından eski ve guguklu saati, yaldızlı kafesin içindeki sürekli öten kanarya kuşunu ve babasının odasını düşünür. Alçak sedirler ve kalın halılarla döşeli, vişne renginde perdeleri, duvarlarında asılı olan eğri ve altın kakmalı kılıçları, kamaları düşünür ve en önemlisi bu odadaki baş sedirin üstündeki etrafı ipekten ve sırmalı çevrelerle süslenmiş, mert bir Türk ruhundan saçılan iffet, namus, metanet, istişna tavsiye eden mısraların yazılı olduğu levhayı hatırlar"

Kenan Bey'in hatırladığını ifade ettiği "Türk ruhunun" göstergeleri: baba evi, alçak sedirler, merdiven başındaki saat ve baş sedirin üstündeki mısralar yazılı levhalar, şeklinde sıralanıyor. Bu eşya diziminin ve mekanının İslam'a dair kültürel aidiyetin ürünü olduğunu teslim etmek gerekiyor. Osmanlı mahallesini "İslam Şehri" kavramıyla tarif eden Turgut Cansever'den yola çıkarsak, ÖS'nin hikayesinde "Türk ruhunun" kimlik göstergesi diye tanımladığı şeyin aslında telaffuz edilememiş bir müslümanlık olduğu ortaya çıkıyor. "İstanbul, (...) bu insanlara hizmet eden çok yüksek kültür değerlerine sahip, mimari eserler vücud gelmiş bir şehir iken, bu yapılarda oturan en üst mevkideki insanlar bu yerleri bırakıp Osmanbey'de apartman katında oturmaya gittiler. Mesela bazı arkadaşlarım, köylüler kente geldiler de mimarlık yıkıldı diyorlar, gerçek tamamen tersine esasında; Türk aydınları belirli kültürel yanılgıların etkisi altında, yani bir nevi Batı hayranlığı altında kendi kültür çevrelerini terk ettiler (.) ve onların verdiği örneklerle bütün toplum, bu yolsuzluğun içerisine girdi" (Cansever, 1994: 288). Cansever'in aydın tasviri "Primo Türk Çocuğu" hikayesindeki Kenan'ın dramını anlatıyor. Kenan, sedirler ile tanzim edilmiş "ev" karşısında erimektedir ve bir yanılgı olarak nasıl bir zamanlar Batı eşya dizimini "üstün" diye algılamışsa, şimdi de "kaybettiği" eşya dizimini "Türk" diye tanımlamakta ve mükerre bir yanılgıya düşmektedir. Türk dediği şeyin İslam olduğunu idrak etmekten yoksunlaşmış bir refleksle geçmişe sarılırken bile onu "dışarıdan" getirdiği kavramlarla diriltmeye çalışmaktadır. Yine de bu refleksle bile olsa artık "yabancı" olanı keşfetmiş biridir ve aile hayatını noktalayacak kararı alır:

"Grazia Kenan Bey 'e ne zaman hareket edebileceklerini sorar. Kenan Bey buradan bir yere gitmeyeceğini söyler. Grazia inanamaz"

Bu noktada Primo bizim açımızdan gerçek bir kahraman olmamaktadır. ÖS, hikayesinin son kısmında yine "And" başlıklı hikayede olduğu üzere bir zorlama yapar. Primo gayet bozuk bir Türkçe ile "Ben Turko çocuk ..Ben yok İtalyano.. Ben burda... Ben çocuk Türk" diye haykırır ve babasını tercih eder. ÖS'nin romantik Türk milliyetçiliği ile Primo'ya "kimlik" seçtirmesi yanılgıdır. Çünkü kültür genetik değil, etkilenmedir. Öğrenilen bir şeydir. Sonra madem genettir niçin anne ve dedesinin kimliği seçilmemiştir? Soru cevapsızdır!

2. Beyaz Lale (Komitacılık/ Saldırıya Uğrama)

Balkanlarda başlayan bir saldırı var. ÖS, o sırada bölgede subay. Osmanlı'nın teba kavimleri, Türk nüfusa yönelik saldırı, tedhiş, yıldırma, tecavüz fiilleri içindeler. ÖS'nin Türkçü düşünceler geliştirmesi için uygun bir vasat oluşmuş durumda. Beyaz Lale, Bomba isimli hikayeye nazaran daha az bilinen bir hikaye. Tecavüz edilen kadın hikayelerinden. Balkanlarda bu olaylar mükerrer görünüyor. Son Bosna- Sırp savaşında da Sırp askerlerin müslüman kadınlara tecavüz etmesi bölgede bitmez bir Müslüman düşmanlığı fikrini güçlü kılıyor. Bir çaresizlik var. Hikaye şöyle başlıyor:

"Hudutta bozulan ordu iki günden beri Serez'den geçiyordu. Hava serin ve güzeldi. İlk bir sonbahar güneşi, boş, çimensiz tarlaları, üzerinde henüz taze ve korkak izler duran geniş yolları parlatıyordu. Bu gelenler gidenlere hiç benzemiyorlardı. Bunlar adetâ ürkütülmüş bir hayvan sürüsüydü... Hepsinin tıraşları uzamış, yüzleri pis ve kırmızı, esvapları parça parça idi. Dursalar düşeceklermiş gibi, omuzlarındaki çamurlu tüfekleri altında iki büklüm olmuş, yorgun ve perişan, ağır ağır yürüyorlardı"

Hikayenin daha başında savaş ortamında "hayvanlaşmış" silahlı adamlar tasvir ediliyor. Ancak vahşeti yapanlar Türk değil. Türk olmamalarını "Müslüman" kimlikle açıklamayı tercih etmek abes olmayacak. Hikayenin çok kısa özeti şu: Serez, Bulgarların eline geçiyor. Bulgar komutanı Radko, Büyük Makedonya Ülküsünü gerçekleştirmek isteyen koyu bir Bulgar ulusçusu. Düşmana karşı acımasız ve soykırımcı tavrı ulusçuluğun bir gereği görüyor. Çocukları, kadınları öldürüyor, diri diri fırında yaktırıyor. İvo Andriç'in *Drina Köprüsü* romanındaki kazığa geçirilmiş esirlere uygulanan vahşetin benzeri Beyaz Lale hikayesinde karşımıza çıkıyor. Radko, kentin en güzel kızına sahip olmak istiyor. Beyaz Lâle lakabıyla anılan genç ve namuslu Türk kızına zorla sahip olmaya kalkışır. Kız direnir; kendini pencereden aşağı atar, ölür. Radko, sapıklığına devam eder; kızın ölüsünün üzerinde, sapık duygularını doyurmağa çatışır.

Bu hikayenin benzeri Bomba. Necati Mert, Bomba hakkında şöyle yazar: "Bomba", Ömer Seyfettin'in milliyetçiliğini tanımlamıyor. Fakat "Bomba" Ömer Seyfettin'in ilk Balkan yıllarında gördüklerine dayanıyor (.) "Bomba" Balkanlar'ın yine öyle karışık döneminde yazılıp yayınlanıyor ki hem anlamamadan hem "sert çizgili tasvirlerinden" dolayı da fazlasıyla ilgi uyandırıyor. Hikayenin amacı, işte bu milliyetçiliği uyandırmak ve derinleştirmek (...) Biri şu: Milliyetçilik en iyi ideolojidir. Bizim milliyetçiliğimiz ise milliyetçiliklerin en iyisidir. İkincisi de şu: Kötü olan rakip milliyetçiliktir. Bu yüzden, Ömer Seyfettin'in komitacılara yaptırdığı iğrençlikler bir Türk milliyetçisine yaptıracakları olamaz" (Mert, 2004: 118). Burada bir yanlış yok. Elbette ki Türk düşüncesinde Müslüman olmanın getirdiği bir kültür olarak mağlup kavimlerin kadınlarını iffal etmekten bahsedilemez. Türklüğün altında Müslüman bir inanç olmadığını kim iddia edebilir?

3. Falaka (Dinin İşlevini Yitirmesi)

Türklüğün bir "kimlik" halinde ortaya çıkarılması biraz da din olgusunun kimliğini kaybetmesinden kaynaklanıyor. Bu mevzuda "Falaka"da önemli bir yansıtma yapılıyor. Falaka hikayesinde eğitimin artık yeni nesle ruh ve mefkure verici hususiyetini kaybettiği resmediliyor. Üstelik meseleden yöneticiler de habersiz değil. Mektepteki eğitim şöyle tasvir ediliyor:

"Rahlenin önünde top yavrusu müthiş, tuhaf tüfek gibi, siyah kayışlı, ağır falaka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk. Kızları birkaç ay evvel bizden ayırarak başka yere kaldırmışlardı. Sınıf ayırımı falan yoktu. Elifbeyi, Ammeyi, hep bir ağızdan okuyor, rakamları bir ağızdan sayıyor, bir ağızdan ilahi söylüyorduk. Bütün derslerimiz tek düze, genel bir bestenin asla manalarını anlamadığımız güfteleri idi. Hoca efendi, ak sakallı, uzun boylu, bağırtkan bir ihtiyardı (...) Oğleden sonra Çarşı Camiini süpürmeye gidip hiç gelmeyen kalfa daha gençti. Müezzinlik de yapıyordu. Bize şeker, leblebi, keçi boynuzu, hünnap, iğde, vesaire satardı" (Seyfettin, 1995A: 20).

Hikaye, dayakla eğitim yapmaya çalışan ve aslında eğitimle bir alakası kalmamış bir Hoca Efendi'nin çocuklarla mücadelesini anlatıyor. Kaymakamın falakayı yasaklayan kararı ile çocuklar zaten içi boşalmış eğitimi (aslında Hoca Efendiye) organize bir topluluk haline gelip alt etmeye çalışıyorlar. "Hoca Efendiye karşı tek bir vücut gibi hareket ediyorduk" (1995: 21). Bütün sınıf esneyerek Hocayı uyutup enfiye kutusunu alırlar. Enfiye çeken çocukların hışırtı sesine Hoca uyanır. Bütün sınıf dayaktan geçirilir. Hoca hırsını alamaz ve "Şart olsun, kim hapsirirsa" diye bir de yemin eder. Artık o günden sonra esnemek ve hapsirmek yasaklanır. Çocuklar bir oyun kurarlar. Hoca'nın uyuduğu bir vakit enfiyeyi alırlar ve Hoca'nın gözü gibi sevdiği eşiği Abdurrahman Çelebi'nin burnuna üflerler. Eşek hapsirme krizine girince Hoca'dan falaka cezasını uygulamasını isterler. "Şart olsun" diye yemin verildiği, yeminin yerine gelmemesi halinde "karısının boş düşeceği" hakkında bir tempo tutulur. Hoca çaresiz, "Yıkınız!" emri verir ve falaka başlar. Ansızın Kaymakam gelir. Hoca açıklama yapamaz. Kaymakam, bekçiler nezaretiyle Hoca'yı götürür. Bundan sonra okulda ne Hoca Efendi ve ne de falaka görülür.

Bu hikayede Hoca Efendi'nin eğitimi bilmediği gibi, İslami hükümler hakkında da çocukları ikna edecek bilgi eksikliği içinde kaldığını söyleyebiliriz. Çocuklara "Şart olsun ki" diye başlayan yeminin hükmünü anlatan ebeveynin de (anlatıcının annesi) yanlış bilgisi var görünüyor. Muhtemel, Hoca Efendi içinde yaşadığı toplumu nasıl "aydınlattı ise", verdiği hüküm aynı "aydınlık"la kendisine geri dönmüş oldu.

"Yemin kefareti, yaptığı bir yemine bağlı kalmayıp onu bozan bir müslümana gereken bir kefarettir. Eğer gücü yetiyorsa, müslim veya gayr-ı müslim bir köle veya cariye azad etmekten veya on fakiri akşam- sabah doyurmaktan ibarettir. Yahut on fakire birer parça orta halli birer elbise giydirmektir. Bu üç şeye gücü yetmeyen üç gün arka arkaya oruç tutar. Bu oruç arasına, hayız sebebiyle dahi olsa, bir kesinti girerse yeniden tutması gerekir" (Bilmen, 1995: 292).

Hoca Efendi, kendini savunamayacak derecede temsil kabiliyetini yitirmiştir. Halkın da Hoca'nın anlattığı "din"e itibar ettiği düşünülebilir. Osmanlı aydınının "din"den bir "kurtuluş" bekleme imkanı kalmamıştı. Dini temsil vaziyetinde olan toplumsal önderler gülünç düşmeye başlamışlardı.

4. Mehdi (Önder Arayışı)

"Mehdi" hikayesinde, kendi inançlarına itimadı kalmamış insanların Balkan Bozgunu'nun hemen ertesinde Serez- Selanik tren yolculuğu esnasında karamsarlıklarını anlatıyor. Kafkas Rumları vapurlarla Selanik'e gelmekte, ezan sesi susmakta, Müslüman köyler tenhalaşmaktadır. Trendeki beş kişi Türklerin geleceği hakkında konuşurlar. İçlerinde kaymakamlık yapmış olan biri "Müslümanlar'ın yaşamaya hakkı yoktur (...) bütün İslamlık bugün inkişaf etmiş, kuvvetlenmiş, ilerlemiş Hristiyan milletlerinin boyunduruğu altında (...) biz Türkler de bütün Müslümanlar gibi yakında İsyambul'u alacak olan Hristiyan efendilerimize sadakatle dua ede(lim)" fikrindedir. Serezli bu yargıya karşılık sorar: "Ya Mehdi? Mehdi çıkmayacak mı?". Aralarından biri (Hoca Efendi), şöyle diyor:

"bu Mehdi sahiden gelecek mi? Hayır ve Evet (...) Öyle bir Mehdi zuhur edip bütün islamları birleştirerek müstevlilerden bir anda intikam almaya-caktır (...) diyor ki: 'Ve liküllü kavmin Hâd! Evet, bütün kavimlerin kendilerine mahsus hâdileri vardır. Mensup oldukları kavmin başına geçecekler. Sonra? Esirlikten kurtulan... islam milletler, Hristiyan milletler gibi, aralarında bir 'beynelmileliye' teşkil edecekler, işte bu 'ittihad-ı islam' mefkuresinin hakikatidir" (Mert, 2004: 188).

ÖS, Mehdi'yi yeniden yorumlayarak, mukaddes kitabın her kavme vaat ettiği "hâdi" (yol gösterici)ye dönüştürüyor. *"Türklerin Mehdisinin ne zaman çıkacağını kendi kendimize soruyorduk"*; hikaye kahramanları ÖS'nin teklifi ile "milli mehdiler" beklentisine yönelirler. İttihad-ı İslam fikri "milli devletler" üzerinden tasavvur edilir. ÖS'nin milli devletler üzerinden İttihad-ı İslam fikriyle, Cemaleddin Afgani'nin fikirlerinde benzerlikler var. Afgani, "Ben bütün ülkeler birine tabi olsun demiyorum. Fakat hepsinin sultanı Kur'an, birliklerini yöneldiği nokta din olsun, her biri kendi menfaatleriyle meşgul olup bunları korurken diğerlerini de kendinden bilsin istiyorum" demişti (Türküne, 1994: 128). Umutsuzluk ve yılgınlık, bir çıkış arayışını hatta beklentisini kışkırtıyor. Kahraman bekleniyor. Ancak burada kahramanın Batılı güçlere karşı aynı silahlar ve kuvvetlerle karşı durmasının imkansızlığı da biliniyor. Kuvvet dengesinin korunamadığı bu yapıda belki bireysel ama Rabbanî olanla birlikte hareket eden "şahsiyet"ler öne çıkarılmaya dönülüyor. Bu tavır Mehdi beklentisini de açıklayan, ya da tamamlayan bir yönelim. Dolayısıyla İslamcılık belki bir ideoloji halinde değilse de bir tavır halinde ortaya çıkıyor.

B. İSLAMCI TAVIR

Geriye kalan üç hikayede İslamcı bir tavır var. Bu tavrı "İslamcı" terimiyle karşılamamızın nedeni, bu tavrın "kahramanlık" değil, değer içeren bir

kavga, daha doğrusu "ders verici" meydan okuma haline gelmesi. Bu hikayelerde ilk dört hikayede görülen "Türklük" vurgusu yok. Örnek tavrılar, İslam tarihi içinden, Osmanlı tarihi içinden geliyor. Yine bu örneklerde kahramanlar vazife edindikleri ödevleri "dini" bir saikle yerine getiriyorlar. Menfaat beklentisi içinde değiller. Bu bölümde 3 hikayeden örnekler vereceğiz:

1. Pembe İncili Kaftan, 2. Diyet, 3. Başını Vermeyen Şehit

Bu hikayelerde Türklük vurgusu yok, ancak bir "devlet" vurgusu görmek mümkün. Ancak "devlet" konusunda İsmail Kara'nın yaklaşımlarını temel alırsak "devlet" fikrinin bir "din" kaygısı ifade ettiği hususuna doğru yol alırız. İsmail Kara'ya göre: "Avrupa için, (.) Türk (Osmanlı) ile Müslüman aynı manaya gelen kelimelerdi (Yeni Osmanlılar ideolojileri itibariyle Osmanlı kelimesini hususien kullanmışlardı ama Avrupa'nın onlara verdiği isim neredeyse otomatik olarak Jöntürktü). (...) Cumhuriyetin kurucu kadrosu Türklükle Müslümanlığın ayrılmazlığının tamamen (.) farkında idi. Onların aynı zamanda 'milliyetçi' bir fikriyata sahip olmaları bu tesbiti değiştirmez ve zedelemmez, aksine kronolojik olarak Osmanlıcılığın (İttihad-ı Osmanî'nin) ve İslamcılığın (İttihad-ı İslam'ın) devamı olarak ortaya çıkan milliyetçiliğin de dini bir yorumun içinden gelmesi manasında bu tesbiti tahkim eder" (Kara, 2008: 22). Kara, devlet ile din arasında bir ayrılık ve zıtlığın Türk tefekküründe imkan dahilinde bulunmayacağını iddia ediyor: "Bu günün hakim İslamcı söylemi, herhangi bir İslam devletinin zayıflaması veya çökmesiyle dinin, imanının ortadan kalkması arasında zaruri bir ilişki kurmaktan hayli uzaklaşmıştır. (...) önemsenmesi gereken bir İslamcı gruplar kümesinin, bir kısmı haklı sebeplerle mevcut devletleri İslamın, İslamcılığın önünde bir engel olarak gördüklerinden bile bahsedilebilir. (.) hilafetin ilgasından sonra inşa edilen "İslam Devleti" kavramının her hangi bir ükeye, toprağa, merkeze nisbet edilmemesi, büyük ölçüde mücerret- veya ideal- bir kavram olarak, tabir caizse "yersiz yurtsuz" kalmasıdır. (.) enternasyonal- lik boyutu irtifa kaydeden "ümmeçilik" söylemi de memleket, devlet, toprak gibi kavramların din için vazgeçilmezliğini veya önemini zayıflatmış görünmektedir. İlk bakışta daha top(ar)layıcı ve kuşatıcı gibi gözükken ümmeçiliğin aslında zayıflatıcı ve dağıtıcı yönü üzerinde yeterince durulmamıştır" (Kara, 2008: 368). Kara'nın yaklaşımlarının benzerlerini ÖS'de de görebiliyoruz. Necati Mert'in incelemesinde ÖS, Kara'nın ve tabii ki İsmet Özel'in kavramlaştırdığı manada din'e vurgu yapan bir Türklük'ten bahsediyor: "Türkçe konuşan bütün müslümanlar Türk milletindendirler (.) Üç vatan tanımını burada da yapıyor Ömer Seyfettin. Hatırlayalım: Türkçe konuşan Müslümanlar'ın oturduğu milli vatan, yani Turan. Öteki, müslümanların oturduğu dini vatan. Burada konuşulan dilin önemi yok. Üçüncüsü de, Osmanlı yönetimi altındaki fiili vatan (.) Türk derken ırk ve kan cihetlerini derin derin araştırmamalıyız. Bir ferdin Türk olmak için Türkçe konuşması, Müslüman olması, Türk terbiye ve örfünün içinde yaşaması kafidir" (Mert, 2004: 170- 72). Bu tanımlar İsmet Özel'in Türklük tanımlarına benziyor. Özel, ÖS'nin tanımlarına ek olarak "Türk kafirle savaşıya de-

nir" demişti (yahut: Türk olmak için Müslüman olmak yetmez, bir de kâfirle çatışmayı göze almak gerekir. Yani anadan babadan Türk doğan bir insan yoktur). ÖS, hikayesinde bu tip bir "Türklüğü" yansıtmaktadır:

Pembe İncili Kaftan:

"Biraz zengindir. Vaktini okumakla geçirir. Hiç büyüklerle ahbaplık etmez. Büyük mevkiler istemez. Ama çok yüreklidir. Doğrudan ayrılmaz. Ölümünden çekinmez. Birçok kez savaşmıştır. Yüzünde kılıç yaraları vardır. Dünyaya minneti yoktur. Şahla dilenci, gözünde birdir. (...) çok akıllı bir insandı! Yiğide, alçağa gerek duymayacak kadar bir serveti vardı. Çamlıca ormanının arkasındaki büyük mandırayla büyük çiftliğini işletir, namusuyla yaşar, kimseye eyvallah demezdi. Yoksula, zayıflara, gariplere bakar, sofrasından konuk eksik olmazdı. Dinine bağlıydı. Ama tutucu değildi. Din, ulus, padişah aşkını ta yüreğinde duyanlardandı. Devletin büyüklüğünü, kutsallığını anlardı. Tek ülküsü, "Tanrı'dan başka kimseye secde etmemek, kula kul olmamak"tı... Bilgisi, olgunluğu, herkesçe biliniyordu. ibni Kemal ondan söz ederken, "Beni okutur!" derdi. Şairdi. Ama ömründe daha bir tek kaside yazmamıştı. Hatta böyle övgüleri okumazdı bile... Yaşı kırkı geçiyordu. Önünde açılan yükselme yollarından daha hiçbirine sapmamıştı. Bu altın kaldırımlı, mine çiçekli, cenneti andıran nurlu yolların sonunda, hep "kirli bir etek mihrabı" bulunduğu nu bilirdi. insanlık onun gözünde çok yüksek, çok büyüktü. insan yeryüzünün üzerinde, Tanrı'nın bir çeşit temsilcisiydi. Tanrı insana kendi ahlakını vermek istemişti. insan, her varlığın üstündeydi. Kuyruğunu sallaya sallaya efendisinin pabuçlarını yalayan köpeğe yaltaklanma pek yakışır ama, insan... Muhsin Çelebi her türlü aşağılanmayı sindirerek yüksek mevki tepelerine iki büyük tırmanan maskara, tutkulu insanlardan, kendine saygı duymayan kölelerden, güçsüzler gibi yerlerde sürünen pis kölelerden tiksindirirdi. Hatta bunları görmemek için insanlardan kaçır olmuştur. Yalnız savaş zamanları Guraba Bölüklerine kumandanlık için ortaya çıkardı" (Seyfettin, 1995B: 36- 38).

Diyet adlı hikayede de tıpkı Muhsin Çelebi tiplemesi gibi "yiğit" bir adamla karşılaşırız. Bu kahraman da "savaşçı" bir tiplemedir, lakin hayatın içinde "ahi" geleneğine uygun bir "ekmek davası" ile yaşamaktadır. Bu hikayelerde ortak özellik kahramanın meslek erbabı olması, kimseye muhtaç düşmeyecek kadar bir geçimliği kesb etmesidir. Ancak daha da önemlisi kahraman hayatı için en değerli "maddiyatı" değerlerinin karşısında kıymetsiz görmektedir. Örneğin Pembe İncili Kaftan'da Muhsin Çelebi, malını mülkünü rehin bırakarak İran Şahı'nın karşısına çıkacağı eşsiz kaftanı tedarik eder, Şah'ın yer göstermemesi üzerine yere serip üzerine oturduğu kaftanı, devletinin şanını düşündüğünden yerden kaldırmaz ve iflas etmiş olur. Diyet isimli hikayede de haksız yere suçlanıp hırsızlık nedeniyle kolu kesilmek cezasıyla cezalandırılan Koca Ali diyet karşılığı kolunu kurtarır ama diyetini karşılayanın ruhunu incitmesi karşısında da koluna baltayı indirip diyeti öder. "Kaftan veya kol" kalan

"gövdenin" selameti için feda edilir. Sembolik anlamda "gövde"nin millet-devlet, kesilip atılanın ise zenginlik- refah olduğunu düşünebiliriz. Değerler maddeye tercih edilmiştir; madde, değerler yaşasın diye terkedilmiştir.

Diyet:

"Koca Ali en kalın, en katı demirleri mısır yaprağı gibi incelten, kâğıt gibi yumuşatan sanatını kimseden öğrenmemiş, kendi kendine bulmuştu. Daha on iki yaşındayken, sert bir beylerbeyi olan babasının başı vurulmuş, öksüz kalmıştı. Amcası çok zengindi. Gösterişe düşkün bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak istedi. Belki devlet katında yetiştirecek, büyük görevlere çıkaracaktı. Ama Ali'nin yaratılışında "başkasına gönül borcu olmak" gibi bir sızlanmaya yer yoktu. "Ben kimseye eyvallah etmeyeceğim," dedi. Bir gece amcasının konağından kaçtı. Başboş bir adsız gibi dağlar, tepeler, dereler aştı. Adını bilmediği ülkelerde dolaştı. Sonunda Erzurum'da yaşlı bir demircinin yanına girdi. Otuz yaşına kadar Anadolu'da uğramadığı kent kalmadı. Kimseye boyun eğmedi. Gönül borcu olmadı. Ekmegini taştan çıkardı. Alnının teriyle kazandı, içinde "kutsal ateş'ten bir alev bulunan her yaratıcı gibi, para için değil, sanatı, sanatının zevki için çalışıyordu. "Çeliğe çifte su vermek" onun aşkıydı. Gönüllü olarak savaşımlara gittiği zamanlar yeniçerilerin, sipahilerin, sekbanların arasında, Ali Usta, işinin övgüsünü duydukça tadı dille anlatılmaz bir mutluluk duyardı. Ölünceye kadar böyle hiç durmadan çalışırsa daha birkaç bin gaziye kırılmaz kılıçlar, kalkanlar parçalayan çelik yatağanlar, zırhlar, keskin ağır saldırmalar yapacaktı. Bunu düşündükçe gülümser, tatlı tatlı yüreği çarpar, ruhundan kopan bir atılımla örsünün üzerinde milyonlarca kıvılcım tutuştururdu". (Seyfettin, 1995C: 6- 7)

Benzeri bir kurgu, Başını Vermeyen Şehit hikayesinde de karşımıza çıkıyor. Hikayede bir avuç mücahit, bir ordu dolusu düşmana hücum ediyor. Savaş klasik kahramanlık anlatısı ile tasvir edilmiyor. Okuyucu hikayede "ilahi bir yardım" geldiğine, bir kerametın zuhur ettiğine ikna ediliyor. Nihayet "gövde" başını almak için mücadele ediyor. Bu hikayede fedakarlık artık önceki iki hikayede olduğu üzere mal/ uzuv değil bedendir. Tuhaf şekilde uğruna feda edilen esas, bu kez "baş" halinde beliriyor. Yani "gövde" baş ile temsil edilirken, bedenın cesede dönmesine rıza gösteriliyor. Baş muhafaza edildiği için olağan üstülük güçlü düşmanı zayıflatıyor ve az bir topluluk kuvvetli ama imansız bir çokluğu mağlup ediyor.

Bozgun başladı. Deli Mehmet'le Deli Hüsrevin takımları düşmanı kaçırmamak için iyice sarıyordu. Kara Kadı cübbesini atmış. Elindeki kılıç, cesaretlendirdiği gazileri arkasından yürüyordu. Deli Hüsrev, bir sarhoş gibi Kıracın'ın alayına dalmış kesiyor, kesiyor... inanılmaz bir çabuklukla kaçanlara yetişiyor, ikiye biçiyordu. Kuru Kadı'nın gözleri Deli Mehmet'i aradı. Bakındı, bakındı. Göremedi. Acaba o muydu? Yüreği ağzına geldi. Düşman safinı karışıp kaynaşan kolun arkasında iri bir vücut yere uzanmıştı... Elli altmış adım kadar kendisinden uzaktı... Siyah, yüksek atlı bir şövalye, uzun bir

kargıyı bu uzanmış vücuda saptıyordu. Durmadı. ilerledi. Koşarken ayağı bir taşa takıldı. Yuvarlanıyordu. Kılıcı ile fırladı. Hemen toplandı. Kalktı. Düşen kılıcını aldı. Doğruldu. Koşacağı tarafa baktı. Şövalye atından inmiş, kargıladığı şehidin başını teninden ayırmıştı. Bu anda, bu kestiği baş elinde, yine siyah bir şeytan gibi şahlanan atma sıçradı. Kaçacaktı... Kuru Kadı, bütün kuvvetiyle ona yetişmek için koşarken, baktı ki sol ilerisinde Deli Hüsrev kalcanını sallayarak, avazı çıktığı kadar bağıyor, 'Mehmet, Mehmet!... Camını verdin!... Bâşını verme Mehmet!... Bu nara o kadar müthiş, o kadar tesirli, o kadar yanıktı ki... Kuru Kadı: "Vah Deli Mehmet'miş!" diye olduğu yerde dikildi kaldı. Durur durmaz, o an, kırk adım kadar yaklaştığı kesik başlı şehidin yerden fırladığını gördü. Nefesi tutuldu. Şaşırdı. Bu başsız vücut uçar gibi koşuyordu. Kendi kellesini götüren zırlı şövalyeye yetişti. Eliyle öyle bir vuruş vurdu ki... Lanetli hemen yüksek atından tepesi üstü yuvarlandı. Götürmek istediği baş elinden yere düştü. Deli Mehmet'in başsız vücutu canlıymış gibi eğildi. Yerden kendi kesik başını aldı. Hemen oracığa yorgun bir kahraman gibi, uzanıverdi. Bunu Kuru Kadı'dan başka kimse görmemişti. (...) Mücahitlere karıştı. Cenk akşama kadar sürdü. (...) Düşman altmış dört ceset bırakmış, diğer ölülerinin hepsini kaçırmıştı" (Seyfettin, 1995C: 27- 29)

ÖS hikayelerinde İslamcı tavır, coşkun, yer yer destansı, şaşırtıcı, ilahi inaniyet tasvirde iman kabartıcı hissiyata tercüman olarak yapılıyor. Bir fedakarlık var. İnanmış tipler çiziliyor. Bunlar mert, değişime naif de olsa direnen tipler. Başka hikayecilerde, mesela Mustafa Kutlu hikayesinde değişmeye direniş meselesi anlatılmaz. Negatif örneklemelerle "doğru tavrın konulması" öğütlenir. "Ya Tahammül Ya Sefer'de, değişimin vahşi koşusuna kapılan (...) kesimin öyküsünü izleriz. Bir dava, bir ideal ardında, eski medresede, çınar ağacının, şadırvanın bütünlediği mekanda, Hoca'nın, Murat Ağabey'in çevresindeki heyecanlı ve saf birlikteliğin nasıl çözüldüğünü, davanın delisi Kerim'in gözlemlerinden ve hüznünlü dilinden izleriz" (Su, 2000: 138- 9). Sır'da değişme durdurulamaz; şeyh değişmemek için yok olur. Bu nedenle ÖS'nin kahramanlarının kendisinden sonra gelen hikayecilerimizde yansımasını bulmak olası değil. Başını Vermeyen Şehit hakkında Mehmet Kaplan'ın yazdıkları, bir keşif. Kaplan, Peçevi Tarihi (PT) ile hikaye arasında bağlantı kuruyor. ÖS'nin, PT kayıtlarını genişletip yorumladığı üzerinde duruluyor: "Burada sadece genişletme yok, yorum, zenginleştirme ve derinleştirme de var" (Kaplan, 2009: 70) diyor. Ancak yine de satır aralarında ufak dokunuşlarla "Deli Mehmet ve Deli Hüsrev (...) İslamlıktan önceki Türk tarihinde aynı rolleri oynayan alp ve samanların devamıydılar. Yalnız İslamiyet onlara daha başka bir derinlik ve mâna vermiştir. Alperen tipi, gazi ile velinin bir sentezidir" tezini veriyor (Kaplan, 2009: 67). ÖS'nin bu hikayede samanlığı hatırlayarak anlatımını kurduğunu düşünmemek gerekiyor. Hikayedeki kahramanlar Müslüman gaziler. Avrupa topraklarında İslami hassasiyetle cenk eden Türkler. Irk için değil, İslam'ın muzafferiyeti için mücadele veriyorlar. Sonraki dönem Türk hikayesinde bu tavrı bulmak neredey-

se imkansız. ÖS, hikayesinde değişmeye direnmiyor. Hikaye kahramanları "öze dönüş"ü mümkün kılacak tavırlar içindeler. Öze dönüşün kuvvetle vurgusu ÖS'nin yazar tavrının da bir yansıması. Kahramanları için ayakları yere basmayan tipler diyebilir miyiz? Bu pek doğru değil. Olağan üstü koşullarda olağan üstü insan tavırları doğabilir. Örneğin Pal Sokağı Çocukları'nda Nemeçek mahallenin saldırıdan kurtulması adına ne büyük fedakarlık verir ve hastalanır. Doğayısıyla And hikayesinde "kan kardeşi için kuduz köpeğin önüne atlayan çocuk" kurgusu, gerçekliği bozmaz. Gerçekliği bozan, ÖS'nin konuyu Türklüğe bağlamasıydı. Zaten ÖS'yi kendinden sonraki hikayecilerden ayıran da kerameti ve değerlere bağlılığı anlatmadaki başarısıdır. ÖS araya sıkıştırdığı "Türklük" ile hikayesinin yara almasına sebep vermiş görünüyor. Hatta öyle ki, Selim İleri sırf bu yüzden Ös'nin "Faşizm Tutkusu"na dair bir yazı bile kaleme almıştır (İleri, 1975). İleri makalesinde bir dizi hatalı yargıyı dillendiriyor: "Bir Türk savaşçısının bozgun günlerinde 'hristiyan' olmak isteğine tanıklık ediyor; ama Türkçülükten vazgeçemiyor, Tûran'ı düşünüyor. Bu kargaşayı nasıl açıklayabiliriz? (...) Türkçülük, islamcı politika ve ideolojiye tepki duyan, Osmanlılık içindeki çeşitli ulusların bağımsızlık talepleri karşısında bunalan ve bu tarihî evrede kendi devletini savunmak için yeni bir ideolojiye ihtiyaç duyan bürokrasinin radikal kesimlerine uygun geliyordu" diyor. Oysa, İslamcı tavır, Ömer Seyfettin hikayesinde kerametle barışık bir cihad fikrinden çıkmıştır diyebiliriz. Radikalizmi, hiçbir zaman kendiliğinden ortaya çıkmış değildir; öteki milliyetçiliklerin yansımasıydı. Hatta bu etnik milliyetçiliğin taşkınlıklarından İslam'a intisapla kurtulmaya çalışmaktaydı. Ne kadar başarılı olduğu tartışılır. Böyle bir tefekkür, Türklüğün altında İslamcı bir mayanın varoluşuna da imkan veriyor. &

KAYNAKÇA

- BİLMEN Ömer Nasuhi, *Büyük islam ilmihi*, sadeleştiren: A. Fikri Yavuz, 1995
- CANSEVER Turgut, *Ev ve Şehir*, İz, 1994
- İLERİ Selim, *Ömer Seyfettin ve Faşizm Tutkusu*, 1975 birikim sayı: 8/ ay: ekim
- KAPLAN Mehmet, *Hikaye Tahlilleri*, Dergah, 2009
- KARA İsmail, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak islam*, Dergah, 2008
- MERT Necati, *Ömer Seyfettin- islamcı Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar*, Kaknüs, 2004
- OKAY Orhan, *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Mithat Efendi*, MEB, 1989
- SEYFETTİN Ömer, *Bomba* (Bütün Eserleri), Bilgi, 1998
- SEYFETTİN Ömer, *And*, Yeni Şafak, 1995A
- SEYFETTİN Ömer, *Başını Vermeyen Şehit*, Yeni Şafak, 1995B
- SEYFETTİN Ömer, *Diyet*, Yeni Şafak, 1995C
- SU Hüseyin, *Öykümüzün Hikayesi*, Hece, 2000
- TİMUR Taner, *Osmanlı Çalışmaları*, Verso, 1989
- TÜRKÖNE Mümtaz'er, *Cemaleddin Afgani*, TDV, 1994

CAHİT SITKI TARANCI'NIN ÖYKÜLERİNDE MİZAH VE İMGE ŞAHISLAR

Cumhuriyet Dönemi şairlerinden Cahit Sıtkı'nın yayımlanmış seksen öyküsünden kırk üçü *Gün Eksilmesin Pencereden* adıyla kitap halinde yayımlanmıştır. Otobiyografik izler taşıyan öykülerinde "aşk, yalnızlık, yoksulluk; anne, çocuk, insan sevgisi; ölüm, ölüm korkusu, ölümün kaçınılmazlığı; özlemler, arzular ve kaçışlar" izlenkilendirilmiştir. O, Öykülerinde şiirsellikten uzak duran Cahit Sıtkı öykülerinde tasvirî, tahlilî, şaşırtma üslûbunun yanı sıra mizahî üslûptan da faydalanmıştır.

Cahit Sıtkı'nın öykülerinde mizahî üslûp birkaç yolla elde edilmiştir. Bunlar zor duruma düşme/ durum komiği, biriyle karıştırılma, isim komiği, ironi/ alaya alma ve şive taklididir.

"Pencerelerden Korkan Adam" öyküsünde hem isim komiği hem de Hilmi Çekingen'in geçmişi ve akıbeti münasebetiyle trajikomik bir durum söz konusudur. Mizahın bir türü de kişinin kendisi ile alay etmesidir. Hilmi Çekingen, pencere korkusu ile ilgili "Bana öyle geliyordu ki -hâlâ da öyle gelir- her pencere o ecel penceresidir; her hangi bir sebep -dalgınlık, ihtiyatsızlık, sarhoşluk, sokaktan geçen güzel bir kadını daha iyi görmek arzusu- babamın yerine geçebilir..." der. (Tarancı, 2008: 30)

"Kolalı Yaka"da kendisi ile alay etmeyi bilen otobiyografik izlenimli bir anlatıcı söz konusudur. "O gün ayın biriydi. Maaş alacak, tütüncüye, kahveciye, lokantacıya olan borcumu verecek, garsonlara bahşış bırakacak ve böylelikle kış mevsimi ilerledikçe düşen hararet derecesi gibi itibarımı yükseltecektim." diyen anlatıcı ifadelerindeki samimiyet dolayısıyla okuyucuyu tebessüm ettirir. Öykü kişisi, lokantada yemek bekler; garson iner, çıkar; ama onun masasına uğramaz. Daha sonra işe geç kalmamak endişesiyle durmamış henüz bir tramvaya atlayan anlatıcı polise yakalanır; cezasını peşin ödemek istese de karakola gitmek durumunda kalır. (Tarancı, 2008: 31-35)

"Hayatını Yaşadığım Adam"da öykü kişisi kahvede kendisini Afif adlı birisiyle karıştıran bir bayana karşı "bayanın tazeliği ve güzelliği dolayısıyla" Afif rolünü oynar ve bu oyunu her ay bir gece tekrar eder. (Tarancı, 2008: 136-138)

"Abbas" adlı öyküde Abbas'ın komutanı onun Mardinli köylü şivesini taklit eder. Onu şaka yollu, sevdiği kızı kaçırmak üzere İstanbul'a göndermeyi şu sözlerle emreder: "Sen tramvay binecek. Beşiktaş inecek, ben sana adres verecek. Orda var bir kız, beni sevgili. Ben onu çok seviyor Abbas! Sen kaçırarak o kız, getirecek bana." (Tarancı, 2008: 163)

"Otel Hizmetçisi" adlı öyküde La Fontaine şöyle anlatılır: "Rahmetli La Fontaine, hayranı olan dul markizlerin, düşeslerin, konteslerin şatolarına davet edildiği zaman, evvela hizmetçi kızların gönlünü alır, tadına bakarmış!" (Tarancı, 2008: 167)

"Teselli Bürosu"nda ironi ve mizah öykünün adıyla başlar. Emekliye ayrılan Necati, bir "Teselli Bürosu" açar. Gelen ilk dertli müşterisine memleketine dönüp orada iş kurması tavsiyesiyle tren ve yiyecek parasını verir. Her gelen müşteriye maddi yardımda bulunmak durumunda kalan Necati on altıncı günde büroyu kapatmak zorunda kalır. (Tarancı, 2008: 180)

* * *

Cahit Sıtkı Tarancı

Hayalî görüntüler olarak tanımlanan imge-lerin bir yönü görüntülerle ilgili iken diğer bir yönü duygularla ilgilidir. Edebî metinlerde "anne, baba, kardeş, sevgili" gibi imgeleştirilen kişiler doğal olarak bir duygu etrafında şekillenirler. Öykü, şiir ve romanlardaki bu türden imge kişiler aynı zamanda motif olarak da değerlendirilmektedir. Cahit Sıtkı'nın da öykülerinde öykülerinin kişi öyküleri olarak nitelendirilmesine neden olacak kadar anne, kardeş, sevgili, arkadaş gibi kişilere yer verilmiş ve bunlardan bir kısmı imgeleştirilmiştir.

Cahit Sıtkı'nın şiir ve öykülerinde anneye

çokça yer verilmesine rağmen baba figürüne pek yer verilmemiştir. Bu durum doğal olarak babası ile aralarının iyi olmayışı nedeniyle otobiyografik bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. "Pencerelerden Korkan Adam" da Hilmi Çekingen için baba kendisini bir bebekken pencereden atmaya kalkan kişidir ve onu annesi kurtarmıştır. Annesinin yanında olmadığı herhangi bir pencere Hilmi Çekingen için kurtarıcı bir ecel penceresidir.

"Vicdan Ablanın Kedileri"nde öykü anlatıcısı için babası, çocukken kırıldığı rakı kadehi yüzünden kendisine dayak atacağından emin olduğu kişidir. (Tarancı, 2008: 53) Vicdan abla, başını dizlerine dayamış olan küçük beye ve her birini ismiyle çağırdığı kedilere masal anlatır.

"Kolalı Yaka"da öykü anlatıcısını bekleten "güzelliğinin neresinde olduğu pek kestirilemeyen, fakat bakıldıkça baş döndüren, yaklaşıldıkça dizlere titremeler veren, mıknaş gibi bir kadın" vardır. (Tarancı, 2008: 36)

"Azrail'in Vicdan Azabı"nda imge kişilik, Azrail olduğunu iddia eden kişi ile anlatıcı sürekli cenaze namazlarında karşılaşırlar. Bir meczup olduğundan şüphelenilen bu kişi "derin bir kuyudan su çeker gibi başını zahmetle kaldırarak" anlatıcıya bakar. "Azrail bendeniz..." diyen bu gizemli şahıs taşıdığı vicdan azabını anlatıcı ile paylaşır. "Bir adamın canını almak dile kolay bu. Melekler içinde insanları en çok seven ben olduğum halde öldüren de benim..." diyen Azrail, geniş, disiplinli bir teşkilat halinde çalıştıklarını, teşkilatın müdürü olduğundan mesul ve daima uyanık bulunmak durumunda olduğunu söyler. Azrail'in kendine biçtiği son vazifesi de canını aldığı insanların cennetlerinde bulunmaktır. Mahşer gününü ölümlerden bile çok beklediğini belirtten Azrail, o gün vazifesinin biteceğini ve azabının sona ereceğini söyler.

"Çirkin Kız" adlı öyküde mesire yerinde bir genç kız, bir taşın üzerinde tek başına oturmaktadır. Öykü anlatıcısı yalnızlığının nedenini merak ederek kızın yüzüne bakar. Kızın yalnızlığının ve düşünceli oluşunun sırrını çözer: Kız çirkindir. Giyinişinden de fakir olduğu anlaşılmaktadır. Anlatıcı, onun da bir erkekle beraber olmayı, kendisine ilanı aşk edilmesini arzuladığına dair fikir yürütür. (Tarancı, 2008: 99)

Öykülerindeki gibi Cahit Sıtkı, şiirlerinde de kimi şahısları imgeleştirmiştir. "Uzak Bir İklimde" şiirinde "camlar arkasındaki insan, gamsız bir dünya özlemi içindeki şair" ile "Güneşe Aşık Çocuk" şiirinde "eliyle güneşi gösteren, diliyle camları yalayan, camları öfkesinden yumruklayan, düşünen, güneşi seyreden, güneşi özleyen, boş yere çırpınıp duran ve geceleyin koynunda güneşle oynayan çocuk"; "Başımı Koruyan Melek"te "ermiş bir yâr, baş koruyan bir melek, bir eş" Cahit Sıtkı şiirlerindeki imge şahıs örneklerindendir. &

KAYNAKLAR

- Çetin, Nurullah, (2009), Şiir Çözümleme Yöntemi, Öncü Kitap, Ankara
 Tarancı, Cahit Sıtkı, (2007), Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul
 Tarancı, Cahit Sıtkı, (2008), Gün Eksilmesin Pencereyden, Can Yayınları, İstanbul
 Wellek, Rene; Austin Warren (2001); Edebiyat Teorisi, (çev. Ömer Faruk Huyugüzel), Akademi Kitabevi, İzmir

AYRIKOTU**Halil Coşkun****Harf Yayınları****Fail-i meçhullerin ve fiil-i meçhullerin
arkaplanındaki malumu
işaretleyen roman**

Ortadoğu'nun tarihi, insanın yapıp ettiklerine kayıt düğüldüğü zamandan bu yana, insanoğlunun her türlü aksiyonunun merkezileştiği ve büyük güçlerin güçlerini sınayarak bölgeye hâkim olmak istemelerinin zaptı geçirilmiş kaderidir aynı zamanda. Günümüz Türkiye'sini de içine alan bu mutantan kader, insanın yeryüzü macerasına başladığı andan itibaren birikmiş bir bilinmezliği ve bu bilinmezliğe eşlik eden sorular yığınına da beraberinde taşımıştır. Dünyamızın yaşadığı hiçbir bölgesi, Ortadoğu kadar, hatırı sayılır güçler ve imparatorluklar için bir cazibe alanı oluşturmamış; iktidarların iktidarlarını test etme, egemen olma ve bölgeyi, güçlerinin bir karargâhı kılma emellerinin hedefi hâline gelmemiştir. Şöyle de diyebiliriz: Ortadoğu, tarihin gündemindeki sürmanşettir hep.

Yakın tarihimize baktığımızda, çağın ileri teknolojisinin insan algısına boca ettiği görünürlülük de sözünü ettiğimiz coğrafyada olup bitenleri fazla görünür kılmamaktadır. Geçmişte cereyan eden olayların nedenselliğindeki sır perdesi, bugün farklı bir biçimde insan anlayışına çarpmakta, görünürlükteki netliği ters yüz edecek bir muammayı en az görünür olan kadar hacimli kılmaktadır. Müsebbibin bilinmesi, müsebbibe bağlı sebep ya da sebeplerin amacını ve izdüşümünü aşikâr bir güncelliğe bize vermez. Elbette ki tarih, bir olaylar müzesi değildir; bugün kadar canlı, bugün kadar yarın üzerinde etkili ve belirleyicidir.

Ayrıkotu, yukarıda da söylendiği gibi Ortadoğu'nun bir parçası olan hem de önemli bir jeopolitik mütemmimi olan ülkemizi ve yakın geçmişini mercek arkasından görme ve gördüğünü okuyucusuna verme donatılarına

sahip bir roman. Roman, yazarın ilk romanı olmasına rağmen, okuyana sanki yazarının beşinci altıncı romanıymış hissini verir dercede bir anlatım kolaylığına ve ustalığına ulaşmış bir eser *Ayrıkotu*.

Halil Coşkun, kitaptaki biyografisinde de görüleceği üzere, mesleğinin verdiği formasyonunu olayları okumadaki özel dikkatiyle birleştirmiş ve rahatlıkla ifade edebileceğimiz şekilde dili kullanmaktaki kıvraklığını da buna ilave ederek ilgiyle okunacak bir eser sunmuş elimize.

Roman, polisiye bir anlatımı, okuyuşa akıcılık sağlamanın yanı sıra olayların dizimini daha iyi verebilmek için tercih eder görünmekle birlikte, muhtevanın omurgasını okuyucunun dikkatinin uzağına düşürmemek gibi bir titizliği kesinlikle ihmal eder görünmemektedir. Bu tür eserlerde beklenen içerik şaşırtıcılığına da yeterince sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Ülkemiz kamuoyunun yaklaşık on - on beş seneden bu tarafa vizyonunda olup da ilgiyle takip ettiği olaylar zinciri, bir sürü kafa karışıklığını da beraberinde getirmiştir kuşkusuz. Manipülasyonların ve çeldirici etkilerin bolca kullanıldığı ve neyin; nerede, kimin; kimle birlikte olduğunun kolaylıkla belirlenemediği olaylar dizisini izlemek bile bazen adamakıllı bir enerjiyi gerektirir olmuştur. Tabiatıyla bir de söz konusu hadiselerin analizlerine ilişkin gayretlerin -ki bu bir deneme olabilir, roman olabilir, araştırma olabilir- karşılaşması muhtemel zorlukları düşünecek olursak *Ayrıkotu'nun* önemi ve dünden yola çıkarak bugüne ve yarına projeksiyon tutma çabası daha iyi anlaşılabilir.

Daha dün kadar bir yakın tarihte gördük ki bu ülkede bazı şeylerin üstüne o gün itibarıyla çok kararlı bir biçimde gidiliyormuş zannı verilebilmekte ve esasında da kamuoyu bu zanla meşgul edilirken hadisenin üzeri bir güzel örtülebilmekteydi. 'Susurluk' bunun en tipik örneğidir. 'Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık' uygulamasından tutun da sembolik birkaç figür üzerinden yürütülen toplum mühendisliğinin vardıdığı sonuç o gün için koca bir be-

lirsizlik olarak belleklerimize yerleştirilmedi mi? Peki 'Susurluk' nerede kaldı?

Halil Coşkun, *Ayrıkotu*'nda geniş bir açığı kullanmak istiyor, hem de içine çok şey sığdırmayı isteyerek. Bunu başardığını söyleyebiliriz. Hele ki bu türün tematik kurgusundan doğan zorlukları göz önüne aldığımızda, yazarı kutlamak bir kadirşinaslık olur.

Harf Yayınlarını da bu meydana tebrik etmek gerekir. Kitap üzerinde titiz çalışılmış. Sayfa düzeninden, kullanılan harf karakterine, satır aralıklarından sayfaların dizaynına kadar gösterilen hassasiyet hemen kendini gösteriyor.

Hasılı, *Ayrıkotu*, ülkemizde vuku bulan olaylar döngüsünün 'ne'liğine ilişkin önemli bir zihinsel dağarcığı eni konu kurcuklamakla birlikte, yanibaşımızda, gözümüzün önünde, sağımızda solumuzda cereyan eden hadiselerin çözümüne ve anlaşılabilirliğine dair hatırı sayılır ipuçlarıyla dolu.

Ayrıkotu için *Harf Yayınlarıyla Halil Coşkun'a* teşekkürler...^

ERDAL ÇAKIR

ZAFER YAHUT HIÇ

Mustafa Kutlu

Dergâh Yayınları

Mustafa Kutlu'nun son hikâye kitabı Zafer Yahut Hiç, Dergâh Yayınları'nın 443. kitabı olarak Ağustos 2010'da çıktı. 197 sayfalık kitap Ağustos çıkışlı olmasına rağmen aynı ay içinde ikinci baskısını yapmış durumda.

Zafer Yahut Hiç, üslup konusunda Kutlu'nun diğer kitapları gibi gayet akıcı bir üsluba sahiptir. Doktor Ferit'in yolculuğu ve dayısını ziyaretiyle hikâye başlıyor. Kutlu'nun önceki kitaplarından Mavi Kuş'ta gördüğümüz

teknik, Zafer Yahut Hiç'te de kendini gösteriyor. Kahramanın gözüne takılan yerlerin tarihçesi, o anda verilip yine kahraman gözünden anlatım kaldığı yerden sürdürülüyor. Kahramanın hayatına giren bir karakterin geçmişi, iç dünyası, sevinçleri ve üzüntüleri verilerek kahramanla, kaldığı yerden irtibatına devam ediyor. Yani kitap boyunca, Samet Görmüş, Oya Garip, Horoz Hamdi, Ceneviz, Kör Os-

man'm hikâyeleri ile ana hikâyeyi kurma yolunda ilerliyoruz. Onların hikâyeleri de ana hikâyenin en önemli unsuru olan Tepeköy'de birleşiyor. Tepeköy'e geçmeden önce karakterlerin üzerinde durmak gerekir sanıyorum.

Karakterlerin hayatları birbiriyle paralel hayatlardır:

Neriman, liseden itibaren çeşitli örgütlerin içinde olmuş ve bu yüzden mimlenmiştir. Memuriyete başladığından beri de sürgünler peşini bırakmamaktadır. En son, İstanbul'un

ücrasına düşen bu küçük ilçeye, Tepeköy'e yerleşir, orada bir düzen tutturur.

Neriman, Oya'nın esirgeme yurdundan arkadaşısıdır. Oya, öğretmen olmuş, evlenmiş, çocuk sahibi olmuş, ama kocası (Eşref) onu para hırsından dolayı terk etmiştir. (Eşrefin, Oya'yı terk etmesi Almanya'daki ağabeylerinin baskısıyla olmuştur. Almanya'da çok güzel giden büfe ve market işleri, Eşrefin kardeşlerini zengin etmekte ve Eşrefi de yanlarına çağırılmaktadırlar. Bu olayın bir benzerini Kutlu'nun "Beyhude Ömrüm" kitabında da görmüştük. Orada da "ölen ve bir bahçeye gömülen" babanın oğulları, dayıları vasıtasıyla taşı toprağı altın şehre, İstanbul'a çağırılıyorlardı. Dayıları da İstanbul'da büfe işletmekteydi.) Oya, ilk defa bir ev sahibi olmuş, aile duygusunu tatmıştır fakat bu terk ediliş onun hayatını allak bullak etmiştir. Neriman nereden bulursa bulur, Oya'yı yanına çağırır ve bu şekilde Oya, Tepeköy'e yerleşerek hayatını tekrar yoluna koyar.

H E C E Ö Y K Ü

Bulut, cengâver ve mesut bir polis memurudur. Ailesi vardır fakat elim bir trafik kazası sonucu eşi sakatlanır. Sakatlandıktan sonra psikolojik olarak rahatsızlık duyar ve kendini alkole verir. Bu yüzden boşanırlar. Hayatları alt üst olmuştur. Bulut'un meslekten arkadaşı Kör Osman, birgün onunla karşılaşır ve Tepeköy'e davet eder. Bulut'u ikna ederek Tepeköy'e tayinini aldırır. Bu sayede Bulut'un hayatı yeniden düzene girer.

Sadece bu üç karakter değil bunların hayatındaki karakterlerin bir kısmı da Tepeköy'ü son durak, köprüden önce son çıkış olarak gören tiplerdir. Kör Osman, malulen emekli olduktan sonra, Optik Oğuz iş kurmak amacıyla, Horoz Hamdi "alem"den ayrılmak için Tepeköy'e yerleşir; hatta pis işlere bulaşan Kolsuz Recep dahi Tepeköy'e biraz rahat etmek için gelmiştir. Bu yönden, karakterlerin çoğu huzur bulmak, dünyanın derdinden, telaşından biraz olsun kaçabilmeyi istemektedir. Belediye Başkanı Samet Görmüş'ün gelişi ise diğerlerinden ayrılır. O, zaten işini büyütmek için burada Ceneviz ile fabrika kurmuş, köylüye yardımcı olmuş, sevilmiş ve bir zaman sonra da Başkan olmuştur. Bir nevi bu karakterleri idare eden güç, Samet Görmüş'tür. Yani huzuru arayan için huzuru sağlamaya çalışan "azmin" kendisidir.

Karakterlerin bulunduğu mekândır Tepeköy. İstanbul'un uzağında, bir vakte kadar kimsenin bilmediği sonraları değerlendirilen bir yer. İlk başta Rumeli göçmenlerinin sadece tarım ve hayvancılıkla uğraştığı bu yerde önce inşaatlar ardından ağır işler, derken fabrikalar açılır. İş bölümü şu şekilde olur: "konfeksiyoncular Kastamonulu; boya, döküm, metal gibi ağır işlere doğulular, inşaat işlerine de eli kereste tutan Karadenizliler". Bu sayede hazine arazileri parsellenmeye ve fabrikaların bacası tütmeye başlar, bacası tüten fabrikaların atıkları da dereye dökülmektedir. Tepeköy için olumsuz sayabileceğimiz en ba-

şat özellik derenin yani suyun kirlenmesidir. Fakat sağlık ya da ekmek arasında bir tercih yapmak gerekmektedir ve bu tercih ekmekten yana olur. Ekmeğini kazanmak için çalışan insanlar sağlıklarından taviz vermektedirler.

Sadece insanlar kirlenmemekte; toprak da kirlenmekte, huzur bulmak için geline Tepeköy'de toprak kir kokmaktadır. Bu yönüyle de Tepeköy, Kutlu'nun önceki mekânlarından ayrılmaktadır. Çünkü Kutlu'nun anlatageldiği toprak, şimdiye kadar hep güzel kokular yaymış, aslına uygun bir hayat sürmekteyken insanın kiri toprağa da bulaşmış, toprağı aslından uzaklaştırmıştır. Huzur bulmak için geline toprak (ki dünya böyle bir toprak değilse nedir?) tekniğin esaretinde iş yapanlar tarafından boğulmakta, temizliğin olmazsa olmazı su kirlenmektedir. Bu kirlenmenin boyutlarını anlatması açısından da Zafer Yahut Hiç, önemli bir eserdir.

Tepeköy'ü kirleten dere gibi, insanların içinde akıp giden kirli dereler bir zaman sonra aranan huzura da gölge düşürür. Mafya filmlerini hatırlatan bir sonla huzur ve azimden geriye kalan bir hiç olur. Bulut ölür, Oya ölür, Bulut'un oğlu ölür... Geride Oya ile yuva kurmayı planlayan Ferit'in ve huzurlarına gölge düşen Tepeköy ahalisinin yaşlı gözleri kalır.

Zafer midir yahut hiç midir, galiba bunu uzun zaman tartışacağız. ^

RECEP AYIK

O YAZ...

Birsen Ferahlı

Yapı Kredi Yayınları

Birsen Ferahlı'nın ilk öykü kitabı 'O Yaz', Yapı Kredi yayınları arasından çıktı.

Kadın dünyasını, kadınlığın tüm hallerini, içe doğru birbirine karışan duygularını, dışa doğru üst üste taktıkları maskelerini anlatıyor

Ferahlı. Ve kadınlara özel sabırla, detaylarla, keşiflerle anlatıyor üstelik. Bir kelime iktisadının olduğu da hemen anlaşılıyor. En az/en yeterli sayıda kelimeyle hedefine ulaşıyor Ferahlı. Erkeklerin empati yaparak, taklit ederek erişmeye çalışıp da bir türlü anlamayı, anlamlandırmayı başaramadıkları durumlarla, olaylarla, repliklerle, bakışlarla, duygulanmalarla ve tepkilerle örülmüş öyküler var O Yaz'da.

'Bir Deli Heves'te, sonuçsuz kalan hamilelikleri anlatan **'kucağımlı boş bırakan üç hamilelik'** ifadesi "bunu ancak bir kadın kullanabilir." dedirtiyor.

Kitaba adını veren öyküdeki küçük kız, hayranlıkla, aşkın tomurcuk haliyle, merakla ve güven duygusuna gönlünce yaslanmak üzere Ali abisinin yanında yoruluncaya, usanuncaya kadar kalmak istiyor. Buna karşılık O'nun **"annen merak eder."** deyişini, yıllar sonra hatırlarken bile **"etmezdi"** ile diyerek karşılayıyor ki; biz ikisinin de bütün yüz hatlarını görebiliyoruz.

'Kabul Günü' öyküsünde, bulunduğu ovoidan hem kara yolu, hem demiryolu geçen kasabanın haritadaki yerini gösteren nokta, zengin çağrışımlı bir tanımlama resmediliyor; **'kuşbakışı bakıldığında kıvrılıp bükülerek ovayı kat eden iki devasa yılanın kıştırdığı bir av gibi görünen karaltı'**. Tüm öyküyü bu metaforun kadın hayatlarında nasıl karşılıklar ortaya çıkardığını göstermek için kaleme alındığı biçiminde yorumlamak bile mümkün.

Yazarın Türkçeye olan titizliğinin, ayrıntılara olan dikkatinin örneklerini çoğaltmak mümkün.

O Yaz'daki dokuz öykü, dokuz ayrı kadının demek. Ovoidan, kıyidan, eskiden, yenisinden, kasabadan, şehirden, çalışan, çalışmayan kadına/kadınlara ait dokuz ayrı dünya. Birinde sorgulayan, birinde hesaplaşan, birinde yüzleşen, bir başkasında tatlı tatlı dedi-

kodu yapan, bir diğerinde aşkla tırmandığı zirveden zaferle dönen dokuz kadın...!

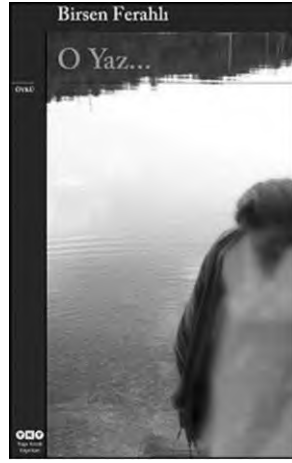
'Bir Deli Heves'te İzmirdeyiz ve 1920'lere, 30'lara gidiyoruz. Fehime zenginliğin içinde olsa da duygularıyla onu kat be kat aşıyor. Kadınlar o sırada ne yaptığını bilmedikleri Fehime'nin esrarengiz kayboluşlarının dedikodusunu yapmaktan kendilerini bir türlü alıkoymuyorlar. Tahminde bulunmaya çalıştıklarında ise şeytanın koluna girip en uçlara kadar götürüyorlar düşüncelerini: Kim bilir ne kaçamaklar, ne buluşmalar var o aralıkta!

Tekdüze hayatın, heyecansız akışı içindeki savrulmalar, kıskanmalar, nazlanmalar, yükselip alçalmalar. Yenilgi ve zafer.! Ve soru: **'Alışılmışın dışına çıkmadan zamana çentik atabilir misin?'**

'Kabul Günü'nde kasabaya hapsedilmiş, kocaları üzerinden tarif edilen kadınların geçit resmi var: Kaymakam'ın Nesrin, Doktorun Münevver, Nüfusçunun Meliha.! Toplandıklarında konuştukları konular da belli: çocuklar, giysiler, saç biçimleri, kürkler, mantolar, hamilelikler...! Konuşmaların takip ettiği seyir bile hep tekrarlanıyor: önce karşılıklı övgüler, dedikodular, hayret nidaları, sonra itirazlar, ortalığı gerginleştiren bakışlar, el-parmak hareketleri ve laf dokundurmalar. Hatta peş peşe sıkıştırılmalar, sonra aleni suçlamalar ki; karşısında kini bayıltıncaya kadar devam ediyor.

Bazen o kadar kızıştırıyorlar ki kavgayı; kasabanın savcısı, hakimi olan kocaları da etkileniyor. Kasabadaki hayatın tadı-tuzu oluyor yaşananlar ve böylece uzanıyorlar o eski yıllardaki evlere: **'Hayat vardı o evde. Şarkı, türkü, küfür, kahkaha, gözyaşı, dedi-kodu, yalan dolan...!'**

O kadın dolu salona giren, yaşı ilerlemiş bile olsa bir erkek hayalleri bulutlara yükseltiyor. Bir gösteri sahnesi kuruluyor, bir re-

vü yıldızı olunuyor o sahnede ve her şey ortaya dökülüyor. Ancak o zaman yalancılara "yalancı" deniliyor, ikiyüzlülere ikiyüzlü...! Ve toptan haykırılıyor: siz birer zavallisiniz.!

Sahne fazla uzamıyor, hikaye, yani hayat kaldığı yerden devam ediyor. Sıradan hayatlara açılan parantez, nezaketle söylenen "zahmet etmişsin", "eline sağlık" ifadeleri ile kapatılıyor. Çünkü her kadının aklında bir sonraki '**Kabul Günü**' duruyor.

Yine bir kasaba. Ancak bu defa deniz kıyısında bir sahil kasabası. Kısa süren ve hüznü biten, tutkulu, korkulu, acılı, kanlı, abartılı hikayeleri ile keskinleşen kayanın zirvesinde sorgulanan aşk. Ve kayanın karanlığına karşı kazanılan bir zafer. Aşkın ferahlığını ve acısını içe sindirmenin verdiği özgürlük.! Karakaya'nın efsanesi yeniliyor böylece.

7 yaşındaki kızın bir yaz sezonunda biriktirdiği anıları '**O Yaz**' öyküsü. Annenin yerleşik hayatı, babanın çadırı sevmesi, akşamları buluşan komşuların Menderes ve İnönü isimleri etrafında kavgaya tutuşmaları, noterin kızı büyük okullara giderken küçük kızın ablasının ondan güzel olsa da o okullara gidememesi, Ali abisinin onca başırlı görüntüsüne rağmen okulu bitiremeyip belge alması.!

Bütün bu çelişkilerin üzerine alman turistler gelir o kıyıya. Bu defa bir yanda onların rahatlıkları, diğer yanda yerlilerin sorgulamadıkları tutuculukları vardır.

'**Kimya Dersi**'nde disiplinsizlik suçu işleyen kız öğrencilere, hayata dair öğütler veren kız öğretmen. İffetli, namuslu, vatana, millete hayırlı olmaları için sıkı bir diskur çeker. Onlar sadece kız öğrenciler değildirler. Hem 'hanım', hem 'kadın', hem kız'dırlar. Ve üçü bir aradadırlar en çok. Bu destansı hitapta öğretmenin hayal kırıklıkları, hayatı ıskalayışları da vardır. Ancak, büyük hedefleri işaret eden dil hepsini

örter. Orada artık bireyler, duygular, acizlikler, mazeretler yoktur, büyük amaçlar uğruna feda edilen/edilmesi gereken hayatlar vardır. İşte karşılarında heykel gibi bir örnek durmaktadır.

Hayırsız kocası yüzünden gözleri harelî, sessiz, uzak gülümseyen, her geçen bayramda biraz daha sessiz, yüzü biraz daha sararmış görünen **Ahsen Ablâ**. Aşkları, hatta hüznüleri bile saklı kalmış, daima katlanan, içine atan, yalnız, adı bile 'Ah Ahsen abla' gibi bir nidayla söylenen Ahsen Ablâ.

Dışa doğru maskelerimiz, içe doğru duygularımız, aslında aynı şeyin iki yüzü değil mi? Kişilere ve içine girdiğimiz topluluklara göre zaman içinde değişen yüzlerimiz,

kendimizi sakladığımız maskelerimiz. İnsanlardan kaçarak içimize gömdüğümüz, içimizden hiç çıkarmadığımız, bazen demlendirdiğimiz, bazen peşinden kovaladığımız duygularımız.!

Ferahlı anlatmak istediklerinin üstesinden gelmiş, özenli cümleler kurmuş, iyi atmosfer oluşturmuş. Kitap olarak başırlı bir ilk adım '**O Yaz**'. Birsen Ferahlı'nın yazı dünyasına yeni adım atmadığını da bilenler zaten biliyorlar. ^

İSMAİL SERT

BEHÇET ÇELİK DİKEN UCU

GANİ

DİKEN UCU

Behçet Çelik

Can Yayınları

Behçet Çelik, son dönemin dikkat çeken kalemlerinden biri. Yeni çıkan *Diken Ucu* adlı öykü kitabı, '*Huzurlu tabloda huzursuz ayrıntılar*', '*Dünyayı onlardan koru*', '*Ya da sahiden kayıyorduk zamanda*' alt başlıkları altındaki on dört öyküden oluşuyor. Kitapta, yalın çıplaklı-

ğıyla anlatılan olaylar yok, durumlar var daha çok. Kahramanlar, çoğunlukla huzursuz ruhlarla dolaşan, kendi çemberleri içinde dolanan, bir şeylerden sıkılıp duran ve 'an'ları yaşamaya çalısan insanlar...

Diken Ucu, olaylardan ziyade durumların hikâyelerinden müteşekkil bir kitap. Yüksek sesle bağırıyor, çağırıyor, kavga etmiyor; ancak yine de istikrarlı bir *kendi kendine söylelenme* hali kitabın bütününe yayılmış. Gündelik olayların geri planında neler olup bittiği, genelde ben öyküsel bir anlatımla aktarılmış. Behçet Çelik, kitabında çoğunlukla sade, etkileyici ve kısa cümlelerden kurulu bir dil kullanmış. Öyküleriyle bazen bir manzaraya dalıp gidiyoruz, bazen bir güneydoğu düğününe, bazen de bir ressamın izbe atölyesine...

Tutmayan Maya'da insana dair hesaplaşmalar, içsel sorgulamalar ve hezeyanlar dikkati çekiyor: *"Mutlu insanlar tutup da her şeyin her an kötüye gittiğini büyük bir zevkle anlatan insanları böyle bir tutkuyla dinler mi hiç? Belli ki insanları mutsuzluklarından yakalıyorlar, üzüntülerinden, eksikliklerinden, yoksunluklarından. Sonrası kolay. Mutsuzluğun açtığı yaradan insan her şeyi alıyor içine, her türlü yalanı, dolanı, kumpası... içine aldığı her şeye o yara büyüyor, yara büyüdükçe de... Bir an çok önemli bir şeyi fark etmişim gibi geliyor."*

Tüm öykülerde ortak olan 'dil', modern çağ insanının huzursuzluğunun dili gibi duruyor! Gerçi arada gündelik hayattan alınma sözcüklerle derinlikli mevzular da tartışılıyor değil: *"Yazıya olan güvenimi daha da yitiriyordum. Yalnız da değildim. Herkes sürekli olarak edebiyata duyulan ilginin azaldığından dert yanıyordu. Demek ki, diyor-dum, insanlar bunu seziyorlar, edebiyat onları kesmiyor. Haklılığım beni mutlu etmiyordu ne yazık ki."* Öykünün sonunda anlatıcının geldiği nokta ise sanki kulağımıza gizli bir sırı fısıldar gibi: *"Hikâye yazıyorum," dedi, 'bütün sanatların kökeninde hikâye anlatmak olduğunu anladım. Hiçbir şey iyi anlatılmış bir hikâye kadar gerçek değil.'" Anlatıcılar daha çok birinci tekil şahıslar,*

demiştik. Bu devirde, herkes kendi yaz(g)ısının peşinde koşmuyor mu zaten? Kendinden bir iz bırakma telaşında değil mi? Bu yüzden yadırganacak yanı yok aslında yukarıdaki bölümün alındığı 'Kuantum Hikâye'nin de.

Diken Ucu, gösterişli ve süslü bir dille değil yalın bir dikenle batıyor kalbimize. Acı bir gerçekliğe tekabül eden *'Kaldığımız Yer'* öyküsüyle kanatıyor içimizi söz gelimi. Gerçek bir insan hakkı ihlalden yola çıkarak yazılan öyküde, boşaltılan köyler, zorunlu göçler, geçmişe dönüşler, bir köy düğünündeki sevinçli hüznle birleşiyor. Hayatın içinde bir yerlerde, her rastlayabileceğiniz - kimi zaman 'kader', kimi zaman 'yazgı' dediğimiz- onlarca olayın onlarca sonucu var *Diken Ucu*'nda.

Dikkatlice okuyan bir göz için güzün içinde ne hikâyeler saklıdır, öyle değil mi? Ba(s)tırmak için *'Diken Ucu'*nu kalbimize ve dilimizin altına bir yerlere gizlemek için o güzel *'Dua'* öyküsünü: *"Ey Yüce Allahım, bu kez geceyi beklemeden yalvarıyorum sana. Evden dışarı çıkamadığım için yapacak hiçbir şeyim yok. Geceyi korkarak, ağlayarak geçirdiğimi, sürekli senin adını andığımı biliyorsun. O kadar korktum ki o seslerden, patlamalardan, 'Allah'ım bu bitsin artık,' demekten başka bir şey gelmedi aklıma."* ^

MERVE KOÇAK KURT

ÇİLESİNE ÂŞIK

Leyla Ruhan Okyay

Notos Yayınları

Çilesine Aşık, Leyla Ruhan Okyay'ın *Gölgesi Güz* ve *Geyikli Orman*'dan sonra yayımlanan üçüncü öykü kitabı. Kitap, on beş öyküden oluşuyor. Öykülerin hemen hepsi anlatıcıların acıları, hüznleri, buruklukları üzerinden kurgulanmış. Bireyden yola çıkarak yerleşen, yerelden de evrensel bir bo-

yuta, evrensel bir acıya dönüşerek okuyucuya farklı düşünme evreleri sunan öykülere yer verilen kitapta, zamandaki hatırlayışlar ve öykülerdeki nesneler yer yer öykü kişilerinden daha fazla şey anlatıyor.

Öykülerin arasından anlatım tekniği, zaman ve mekân seçimi, kişileri ve nesneleriyle daha öne çıkan ilk öykü, "Baharın Bittiği Akşam" üzerinde uzunca konuşulmaya değer. İstanbul'dan yola çıkan "ben anlatıcı" Paris'te yaşayan kızına kavuşmanın heyecanı içerisinde, dilinde bir Azeri türküsüyle uçağa binmiş gidiyordur. Birden anlatıcı ve onun anlattığı şey değişir. Paris'te, Rue des Morillions apartmanındaki Sylvie ile karşılaşırız. İstanbul'dan yola çıkan anlatıcıyla aynı zamandadır. Normal bir günü yaşıyordur, sonra yazar Felluce'ye uzanır, iki çocuğu ve kocasıyla mutlu bir kadın Züveyna'ya, onun da günü normaldir. Bu üç ana öykü kişinin de ortak yanları anne olmalarıdır. Çocuklarına, eşlerine kahvaltılarını hazırlayıp onları yollar, akşam onlardan önce eve ulaşip onlara hazırlık yaparlar. Burada dikkati en çok çeken şey çocuklarının üzerlerine titreyen annelerden ziyade, evlerinden çıkarken, balkondan bakarken, gözlerinin takıldığı bitkilerdir. İstanbul'da açan süs eriği, Paris'te kırmızı sardunyalar ve Felluce'de hurma ağaçları. Annelerin ağaçlara bakarken düşündükleri, hatırladıkları bize öyküdeki yoğun duyguyu verir. Sonra birden hava kararır uçakta, Felluce'de "her şeyi vurun" emri tatbik edilir, anlatıcıyı bir sıkıntı basar, bu sıkıntı Paris'te korkuyla kızına sarılan anneye, Felluce'de de o kıyamette çocuğunu arayan anneye döner. Farklı mekânlarla farklı anlatıcılarla ve nesnelerle zenginleştirilmiş ve ustaca kotalanmış bir öykü okuruz.

Kitapta diğer öykülerin arasından sıyrılan bir başka öykü de "...Zamanı mı?" Anlatıcı, yıllar önce ayrıldığı ve sadece -şimdi "kocaman" olan- çocukları aracılığıyla haberdar ol-

duğu eski kocasının amansız bir hastalığa yakalandığını ve ölmek üzere olduğunu öğrenir. Hatırlayışlarla geçmişte üzüntülü bir yolculuğa çıkar anlatıcı, bu yolculuk onu şimdiki zamanda da eskinin mekânlarına götürür. Hatırlayış öykünün yan kişileri mekânları üzerinden daha da yoğunlaştırır. Anlatıcımız eski eşinin hastalığı vasıtasıyla geçmişte birçok anıya gider ve hepsini buruk bir tebessümle anar. "Sen raté* değilsin, bunu da aklından çıkarma" demiştir anlatıcı ta öykünün en başında. Bu sitem, şefkat, hüznü dolu, çaresizlik dolu, iddialı ilk cümlelerin altı oldukça iyi bir anlatımla doldurulur.

Kitapta, yukarıda bahsettiğimiz gibi, nesnelerin ayrı bir yeri var, tıpkı kitaba adını veren Çilesine Aşık öyküsünde yer alan gramafon gibi ya da metruk kilise, sardunyalar, misketler, veya -bir metafor olarak- eldivenler gibi. Öykülerin hemen hepsinde ana bir bakış açısına rastlamak mümkün ancak bu bakış açısı yazarı olayın akışına kendini kaptırmak, öznel tepkiler vermek, öykünün akışına müdahale etmek gibi hatalara düşürmüyor yazarı. Kimi zaman içten, kimi zaman şefkatli ama hep kişilere mesafeli duran bir yazar Okyay. Kişilerinin yaşadıkları mekânlarla olan bağlarını koparmadan, onları oldukları yerde oldukları biçimde gören bir yazar. Onların oraya, o duruma özgü davranışlarını, birbirlerine hitap şekillerini, gördüklerini, gözden kaçırdıklarını hatalarını ve doğrularını iyi gören, hesap eden bir anlatıcı. Gerçekçi üslubu bu vazgeçilmez özelliğinin hakkını vererek kurguluyor öykülerini.^

YAVUZ YILDIRIM

=* Fransızca'da hiçbir şeyi başaramamış demektir, raté" Çilesine Aşık, syf: 27